הארץ

2.10 ש"ח יום ו', כ"ד בחשון התשמ"ט, 4 בנובמבר 1988 VOL.69/21059 NOVEMBER 4 1988

קורא יקר! ב-ל' הירוקה כבר היית?

חראה דירת יוקרה לדוגמא

תכנית ל' רח' אפטר פינת בורלא טל. 03-5411585

אהרון רובינשטיין בע"מ טל. 03-655050, 03-653322

לשכת שמיר: אם יוחלף פרס – תוזמן העבודה לממשלה

מאת סופר "הארץ"

אם מפלגת העבודה תחליף את שמעון פרס בהנהגתה, יזמין אותה שמיר להצטרף לממשלה החדשה – אמרו מקורות בלשכת ראש הממשלה שלשום, לאחר היוודע תוצאות הבחירות.

המקורות הדגישו כי חרף הסתייגותו המפורשת של שמיר מהקמת קואליציה עם העבודה, על רקע חילוקי דעות ועיונים בכיבול, עיקר הקושי נעוץ באי־האמון האישי שהוא רוחש לפרס. דברים דומים ניתן היה לשמוע השבוע ממספר לא קטן של אנשים המקורבים לשמיר.

לעומת זאת, שיבחו גורמים המקורבים לשמיר את יצחק רבין, והדגישו את ההבנה המלאה ששררה בינו לבין ראש הממשלה בשנתיים האחרונות.

סופר "הארץ" מציין, עם זאת, שלא ניתן היה אתמול לשמוע דברים מפורשים ברוח זו משמיר עצמו.

(ראה כתבה בעמוד 2ב)

המפד"ל: חוקי הסמכה ושבות; זאבי תובע משאל על טרנספר

המפד"ל תדרוש גם 2 שרים ו־3 משרדים ● שמיר דוחה על הסף כלילת טרנספר בהסכם הקואליציוני ● הבוקר ייפגשו עם ש"ס, ביום א' – אגו"י ודגל, ביום ב' – תחיה וצומת

מאת אילן שחורי

סופר "הארץ" לענייני מפלגות

המפד"ל תמליץ בפני נשיא המדינה להטיל את תפקיד הרכבת הממשלה על ראש סיעת הליכוד, יצחק שמיר. כך הודיעו אמש ראשי המפד"ל בתום שיחה בת שלוש שעות, שקיימו עם צוות המו"מ של הליכוד, בראשות השר דוד לוי.

בשעות הבוקר הודיע רחבעם זאבי, ראש תנועת מולדת, כי גם הוא ימליץ בפני נשיא המדינה להטיל על שמיר את הרכבת הממשלה.

הבוקר עומד הצוות בראשותו של לוי להיפגש עם ראשי תנועת ש"ס, ביום ראשון ייפגש עם סיעות אגודת ישראל ודגל התורה וביום שני עם נציגי התחיה, צומת

(סוף בעמוד 4)

רה"מ יצחק שמיר ושלושה מהמועמדים לשותפות בקואליציה שיעמוד בראשה: רפאל איתן, רחבעם זאבי — צלומים: חנניה ישראלי

קריאות בעבודה להדחת פרס: ארבע פעמים הוליך אותנו ממפלה למפלה

"פרס אינו מיטראן או בגין; אם ימשיך להוביל אותנו נהפוך לרצ – ואז נימחק כמו של"י"

מאת אילן שחורי

סופר "הארץ" לענייני מפלגות

קריאות מפורשות להביא להדחת שמעון פרס מהנהגת מפלגת העבודה ולערוך בדק בית יסודי במפלגה נשמעו אתמול במספר התכנסויות של פעילים בבירים, חברי כנסת וחברי מרכז במפלגת העבודה.

למזכ"ל המפלגה, ח"כ עוזי ברעם, הועברו אתמול פניות לכינוס דחוף של לשכת המפלגה לדון בהפקת לקחי הבחירות, חברי מרכז בתל־אביב החלו לאסוף חתימות, כדי להביא לכינוס מרכז המפלגה לדון בתוצאות הבחירות וליזום מהפך בהנהגת התנועה. בהתכנסויות הובעה התנגדות מוחלטת להמשך המו"מ של מפלגת העבודה עם הסיעות הדתיות ולאפשרות התיאורטית שהעבודה תצטרף כשותפה לממשלת שמיר.

ההתבטאויות החריפות ביותר נגד שמעון פרס נשמעו אתמול בכינוס המזכירות הארצית של דור ההמשך במפלגת העבודה, שהתקיים בבית לסין בתל־אביב. בכינוס זה נשמעו קריאות חד משמעיות להדחת פרס מהנהגת המפלגה כאשם העיקרי בכישלון המערך בבחירות. השתתפו בו כמה מחברי הכנסת החדשים של המערך, ביניהם מיכה גולדמן, אלי דיין ורענן כהן, וכן מספר ראשי ערים וחברי הוועדה המרכזית של ההסתדרות.

מזכיר מועצת פועלי עפולה יעקב אבימור טען: "רק פרס אשם במפלת המפלגה. ארבע פעמים הוא הוליך אותנו ממפלה למפלה. יש בעל בית למפלגה ועליו ללכת. האם הציבור מטומטם? פרס אינו מיטראן ואינו בגין. אם ימשיך להוביל אותנו נהפוך לרצ ואחר כך נמחק כמו של"י". יצחק אלישיב ראש מועצת אזור אמר: "כל המערכת נכשלה ומי שנכשל צריך ללכת הביתה ועדיף שילך מרצונו, אחרת נוליך אותו הביתה".

רענן כהן ראש אגף הבחירות במרכז מפלגת העבודה אמר: "יש צורך בבדק בית פנימי עמוק עם מסקנות אישיות".

מיכה גולדמן: "מדינת ישראל צעירה מדי על מנת ללכת שמאלה. העם רוצה את הקו היוני שהציג המערך. המערך צריך לחזור לקו המרכזי של מפא"י ההיסטורית".

יו"ר דור ההמשך, משה כהן, שסיכם את הדיון: "נכשלנו במערכת הבחירות כי הצגנו מסרים חסרי קונסנסוס גם בתוך המפלגה כמו הדוקטרינה הבינלאומית. המפלגה הלכה שמאלה מדי ואפילו היו כאלה שהבהירו שנקים ממשלת מיעוט עם רק"ח והמתקדמת".

קריאות להחלפת הנהגת מפלגת העבודה ובראש ובראשונה להדחת פרס נשמעו גם בכינוס חוג היונים במפלגת העבודה אמש במלון דן בתל־אביב. בכינוס השתתפו בין היתר חברי הכנסת אורה נמיר, אבא אבן, אמיר פרץ ולובה אליאב. קולות דומים של נשמעו גם בכינוס חברי מרכז ופעילים, בכנס מזכירי המחוזות במלון שרתון בתל־אביב ובכינוס פעילים שיזם לובה אליאב. ח"כ אורה נמיר כינסה אתמול מספר מתומכיה ופנתה בדרישה למזכ"ל המפלגה, ח"כ עוזי ברעם, להביא לכינוס דחוף של לשכת מפלגת העבודה כבר ביום ראשון הקרוב. נודע כי ברעם עומד ליזום כינוס הלשכה ביום חמישי בשבוע הבא, לאחר שהנשיא יטיל את הרכבת הממשלה על שמיר, אך נמיר עומדת על כך שכינוס הלשכה יהיה עוד לפני כן, כדי להורות לפרס על הפסקת המו"מ, ותוליכת הדיון על בדק הבית במפלגה.

רק בכינוס פעילים אחד נשמעה אתמול תמיכה בשמעון פרס. היתה זו יזומה של ח"כ חיים רמון, שליכד סביבו מספר מחברי הכנסת החדשים של המערך. בפגישה נאמר כי הצעקה שקמה בתוך המפלגה דווקא בשעה שנדרש ליכוד שורות, יש בה משום ניצול המצב, כדי להיבנות באופן אישי.

בספירה עד אמש: עוד מנדט לליכוד ולמערך, על חשבון חד"ש והמתקדמת

יתכן ש־2 הגדולות, או אחת מהן, יקבלו עוד מנדט, אולי מתוך השניים של "דגל התורה" ● בספירת קולות החיילים כלולים גם אנשי מילואים רבים – ומדובר בגוש גדול של מצביעים

מאת עמוס בקרור

סופר "הארץ"

המשך ספירת הקולות בוועדת הבחירות המרכזית הביא לזיכוי של שתי הרשימות הגדולות במנדט נוסף כל אחת, על חשבון חד"ש והרשימה המתקדמת לשלום. זאת עדיין בלי קולות החיילים שספירתם עתידה להסתיים אמש אחרי חצות. ספירת קולות החיילים עשויה להביא לשינויים נוספים. הפעם כלולים בהם אנשי מילואים רבים, ומדובר בגוש גדול מאוד של מצביעים.

לכן יתכן מאוד שהרשימות הגדולות, או לפחות אחת מהן, יקבלו עוד מנדט נוסף אחד. ייתכן מאוד שהדבר יבוא הפעם על חשבון רשימת "דגל התורה" המתגברת על סף הגידה משני מנדטים לאחד, והמתד רשימה קטנה תיפגע מן הדשובים הנוספים הנעשים על פי שיטת בדר־עופר.

החלוקה כפי שהתקבלה אמש, זמן קצר לפני תחילת הספירה של קולות החיילים היתה זו:

ליכוד – 40 (30.8%), מערך – 39 (30.1%), ש"ס – 6 (4.8%), אגו"י – 5 (4.7%), רצ – 5 (4.2%), מפד"ל – 5 (4.0%), חד"ש – 4 (3.9%), התחיה – 3 (2.8%), מפ"ם – 3 (2.5%), מולדת – 2 (1.9%), המרכז־שינוי – 2 (1.7%), דגל התורה – 2 (1.6%), צומת – 2 (1.8%), מתקדמת – 1 (1.6%), דראושה – 1 (1.2%).

השינויים נובעים מכך שנבדקו עוד כמה מאות קלפיות, שהתוצאותיהן לא נקלטו במחשב מסיבות טכניות, הן עובדו ידנית.

כאמור מתכוונים מוני הקולות לסיים את עבודתם עד היום בצהריים. אך יתכן שהדבר לא יעלה בידם, ולא יהיו תוצאות סופיות – אפילו בלתי רשמיות – עד יום ראשון.

"אמנה" החליטה להקים התנחלויות חדשות עוד בתקופת ממשלת המעבר

משמרת של גוש אמונים מול משרד רה"מ: להכליל בהסכם הקואליציוני 11 התנחלויות חדשות

מאת אלדד בית, נדב שרגאי ואיתן רבין סופרי "הארץ"

תנועת ההתיישבות של גוש אמונים "אמנה" החליטה אתמול להעלות על הקרקע באזור יו"ש כמה התנחלויות חדשות בגרה עוד בזמן ממשלת המעבר ולקיים משמרת מול משרד ראש הממשלה, בדרישה להכליל בהסכם הקואליציה הבא סעיף בדבר הקמה מיידית של 11 התנחלויות חדשות בשטחים ולחדש לאלתר את תנופת ההתנחלות.

נודע כי ההנהגה להחלטה להעלות לאלתר גרעיני התנחלות מוכנים על הקרקע באזור יו"ש הייתה כי ממשלת המעבר אינה כבולה עוד בכבלי ההסכם הקואליציוני הקודם, ולכן אין תוקף להחלטת הממשלה בדבר הקפאת ההתנחלויות.

בהתנחלויות יש שביעות רצון רבה מתוצאות הבחירות לכנסת ותקווה לחידוש מהיר ותנופה של התנחלות בשטחים.

המתנחלים היהודיים בגוש קטיף שכרו לאחרונה חברה פרטית אשר ערכה בשבוע שעבר צילומים אוויריים, כדי לאתר שטחי התיישבות בגוש.

דובר המועצה, מנחם בית הלחמי, מסר כי מדובר בחברת אופק מרעננה, אשר ביצעה עבורם צילומי אוויר של אתרי התיישבות המיועדים להקמת ישובים חדשים בחבל קטיף.

נודע כי גם קצין מטה נכסים במינהל האזרחי יודע על צילומי האוויר.

אתמול נפגשו המתנחלים עם אלוף פיקוד הדרום, אשר דחה את דרישתם לעקור את כל הפרדסים בדרכי הגישה המובילים לגוש.

בפגישה העלו דרישות נוספות, כמו האפשרות להקמת משמר אזרחי שיפטרל בישובים הסמוכים לשמור נגד פעולות טרור. גם דרישה זו נדחתה.

נהג משאית מכפר־סבא נרצח בצומת בית קמה; לא ברור אם הרקע לאומני

נהג, בן 33, הוביל מייבשי כביסה מנמל אילת; תכולת המשאית הוברחה לרצועת עזה ● החקירה: רצח על רקע לאומני ו/או שוד דרכים ● 8 תושבי בית להיה נעצרו לחקירה

מאת איתן רבין ונדית אמיתי

סופרי "הארץ"

בועז גיל, נהג משאית בן 33 מכפר־סבא, נרצח ליד צומת בית קמה בנגב. גופתו נמצאה אתמול בשעת בוקר על־ידי שני בדואים שהועיקו את המשטרה. חוקרי המשטרה התקשו בזיהוי הנרצח, שנורה במפשעתו.

ארבע שעות לאחר זאת נמצאה משאית נטושה בצידי הדרך, כ־500 מטר מצומת ארז. לחוקרי המשטרה התברר, לפי מספר המשאית, שהיא שייכת למשפחת גיל מכפר־סבא. הם צלצלו לאשתו, צביה גיל, לשאול אותה מה ידוע לה. באותה שעה כבר היו בני המשפחה מודאגים מהיעדרו, שכן בועז גיל נהג להתקשר הביתה לעתים קרובות. הם פנו ביוזמתם למשטרת כפר־סבא, ושם נמסר להם על גופה שהובאה למכון הפתולוגי. בני המשפחה יצאו למכון הפתולוגי ושם זיהו את יקירם.

התברר, שבלילה שלאחר הבחירות טס בועז גיל לאילת כדי לנהוג משם בחזרה את משאיתו שהיתה בנמל אילת. עליה היתה מטולה עם מייבשי כביסה. חוקרי המשטרה הבינו כי מייבשי הכביסה שהיו במטולה של המשאית הוברחו כנראה לתוך הרצועה, ומשטרת עזה עצרה שמונה תושבים מבית להיה החשודים בקניית המייבשים השדודים.

מפקד מרחב הנגב, תת ניצב בן איון, אמר אמש ל"הארץ" כי על פי הערכה ראשונית מדובר בארוע פלילי אך כמובן לא מן הנמנע כי הרצח בוצע על רקע לאומני.

מקורות משטרתיים בודקים את האפשרות כי מדובר בשוד דרכים, אך ייתכן מאוד שמדובר בתושבי הרצועה שהזדמן להם לרצוח יהודי ובין היתר אף גנבו את הסחורה.

חקירת זרועות הבטחון נמשכת.

בועז גיל ז"ל נולד במושב צופית שליד כפר־סבא. למד בבית ספר במושב ובמנימיה. כנהג"ל שרת בחיל הימים. הוא נישא לצביה, תושבת כפר־סבא, וירש את המשק של סבו בצופית, אותו מכר בעקבות קשיי החקלאות, ואז עברה המשפחה לכפר־סבא. למנוח יש בן בן 11 ובת בת שש.

השמועה על הרצח פשטה במהירות בעיר ובין נהגי משאיות.

מועד הלוויה טרם נקבע, כי אם הנרצח ואחיו נמצאים בחו"ל.

זנבר – יו"ר הדירקטוריון החדש של בל"ל; דוד פרידמן – מועמד למנכ"ל

עובדי הבנק התפרצו לישיבה בתביעה לכלול בדירקטוריון נציג שלהם ולמנות מנכ"ל מעובדי הבנק ● ועדת הכספים תדון במינוי ● תיכון יציג שוועדה בראשות שופט תמנה הדירקטוריון

מאת יהודה שרוני, אריה לביא וצבי זרחיה סופרי "הארץ"

בתום ישיבה סוערת שנמשכה שלוש שעות, אישרה אתמול מועצת אוצר התיישבות היהודים את הדירקטוריון החדש של בנק לאומי. בדירקטוריון החדש יכהנו 12 חברים, מהם שני נציגי ציבור. הרשימה המוגמרת הובאה בשעות הבוקר על ידי ועדת המינויים לאישורו של שר האוצר משה נסים, והוא אישרה רק לאחר שהובטח כי בדירקטוריון החדש יכהן גם אהרון פוגל (המכהן כיום כיו"ר דירקטוריון לאומי ושות') ודוד רוטלוי (נציג התעשיינים).

לתפקיד יו"ר דירקטוריון הבנק ימונה משה זנבר, לשעבר נגיד בנק ישראל. מינויו של זנבר רק סוכם אתמול באופן עקרוני, והוא יאושר פורמלית בשבוע הבא, בעת כינוס ישיבת הדירקטוריון היוצא, עם הדירקטוריון הנכנס. את התפקיד מנכ"ל הבנק מועמד למלא דוד פרידמן, מנכ"ל בנק איגוד.

להלן הרשימה הסופית של חברי דירקטוריון הבנק ותפקידם הציבורי: משה זנבר, נגיד בנק ישראל לשעבר; אהרון פוגל, יו"ר לאומי ושות'; אבנר פרץ, הבעלים של מפעל פרץ ולמן שלו, מנכ"ל חברת אלישרא; עמוס אפשטיין, מנכ"ל איגוד התעשייה הקיבוצית; משה שניצר, נשיא בורסת היהלומים; יגאל כהן אורגד, שר האוצר לשעבר וח"כ בכנסת היוצאת; אברהם בן משה, לשעבר מנהל אגף המזון במשרד המסחר והתעשייה, מנכ"ל כרמל מזרחי; דני גילרמן, נשיא איגוד לשכות המסחר; צבי אופיר, מרצה למשפטים; אברהם שפרלינג, הנשיא לשעבר של מרכז הקבלנים; יו"ר דוד רוטלוי, יו"ר מכון התקנים.

(סוף בעמוד 4)

זנבר: נחוץ פיחות

מאת אריה לביא

הממשלה חייבת לבצע פיחות בהקדם האפשרי. המצב שנוצר במשק אינו מאפשר לנהוג אחרת, כך אמר אמש, היו"ר החדש של מועצת המנהלים של בל"ל, משה זנבר, שעות ספורות לאחר שנודע לו על בחירתו לתפקיד זה.

עבר אמר, שלדעתו אלו הרודשים להשוות את זכויות המניות הבנקאיות, שנים. הבנקים צריכים להתנהל על ידי אנשי מקצוע ולכן משפחת רקאנטי צריכה לעמוד בראש בנק דיסקונט, אנשי חברת העובדים צריכים לעמוד בראש בנק הפועלים ואנשי המפעל המזרחי צריכים לעמוד בראש בנק המזרחי.

היו"ר החדש של בנק לאומי הביע דעתו, שעובדי הבנקים לא צריכים לקבל תוספות שכר מאחר ותוספות שכר במערכת הבנקאות, יגררו מתן תוספות שכר בכל ענפי המשק האחרים. הבנקים הרוויחו השנה יותר מהסקטור התעשייתי, אך אין הצדקה לתת תוספת שכר רק לעובדי הבנקים ולא לעובדי התעשייה.

עמוד 1ב

תפקיד המערך אופוזיציה — פולס

נראה מה הוא יכול — יואל מרקוס

עמוד 2ב

שמיר לא מתחרה לפרס — עוזי בנזימן

תלאות מנצחים למנוצחים — אילן שחורי

עמוד 3ב

ליל הבדולח — ש. גרוס

עמוד 4ב

השנים האבודות של דני שושן — אוד גונדר

ד"ר דאוד סמואיל — שיחת השבוע/אורית גלילי

עמוד 5ב

לקראת הבחירות בארה"ב — יואב קרני

עמוד 6ב

ראיון עם אלכסנדר יאקובלב — ניו יורק טיימס

עמוד 7ב

מי היה האיש שהיה — כתב זר / תום שגב

בגליון זה 32 עמודים ב־3 חלקים בצירוף המוסף השבועי

אדריכל / מהנדס

שרטוט ותיכנון במחשב במחירים מפתיעים!!!

טלפנו אלינו

מקיט טל. 03-5403729

מזג האוויר

התחזית: מעונן חלקית.
ירושלים: 19–11
תל־אביב: 25–16
חיפה: 24–15
באר־שבע: 24–11

זיהום אוויר

ריכוז תחמוצות גפרית באוויר שנמדדו ביום 2.11 (ממוצע חצי שעתי מירבי במיקרוגרם/מ"ק)

	מיקרוגרם למ"ק	שינוי מיום קודם
חיפה	199	-974
ת"א	139	-76
אשדוד	975	+76
חדרה	114	-63

התקן הארצי קיים 1360 מ"ג למ"ק; התקן המומלץ 780 מ"ג למ"ק; התנאים מותנים הציבור של הב' השמאל

שערי הדולר

	השער	השינוי בש"ח
יציג	1.6016	+0.0034
נוסעים	1.9036	-0.0041
שחור	1.8600	-1.0200

שער הסל

יציג	1.7184	+0.0002

הלוח הארצי

מודעות הלוח מתפרסמות בעמ':
חלק א' 11
חלק ב' 1–10

שוק ההון

ירידה לשחור

מאת יהודה שרוני

הדולר השחור ירד אתמול, וסוחרי לילנבלום קנו אותו במחיר של כ־1.84 שקלים לדולר, ומכרו אותו ב־1.86 שקל. הרגיעה בבהלה לפיחות באה לידי ביטוי גם בהיצעים שהוזרמו לאפיקי ההשקעה צמודי הדולר האחרים.

בשוק המניות התהפכה אתמול המגמה, ושערי המניות המשפיעות גמו בדרך כלל לעלות. ביקושים בדילים במיוחד הורמו למניות הבנקאיות. הריבית על פקדונות שיקליים ב... כת הבנקאות ממשיכה להיות ... והמכרז המוניטרי של בנק ... שנערך אתמול, הגיע שיעור ... 24.5% לשנה.

תוצאו[ת] ... בין פל[...] ... פרגמאטים

הכתוב בכתב יד: هكذا من الأصل

مكتب من الأهل

ראיתי שמעתי

זובין מהטה הודיע על פרישתו מניהול התזמורת הפילהרמונית של ניו־יורק. בהודעה שפרסם ציין המנצח כי מאז 1961 הוא מילא תפקידים מינהליים בתזמורות אמריקאיות שונות, ובשלב זה בחייו החליט להקדיש עצמו יותר למוסיקה. תוכניותיו לעתיד של מהטה לא ברורות. הניו יורק טיימס מציין כי הוא מתכוון להמשיך ולמלא את תפקיד המנהל המוסיקאי של התזמורת הפילהרמונית בישראל.

זובין מהטה: פורש מהפילהרמונית של ניו יורק

מהטה יסיים תפקידו בניו־יורק בתום העונה הנוכחית והוכי מטעמו אמר כי הגיעו למנצח הצעות רבות מתזמורות שונות, אך הוא דוחה את כולן. ההשערה היא שמהטה עשוי לשוב ללוס אנג'לס, העיר בה התחיל את הקריירה שלו כמנצח בארצות־הברית. הניו יורק טיימס מציין כי פעילותו כמנצח בניו־יורק עוררה מדי פעם ביקורת וחילוקי דעות, אך הנהלת התזמורת תמכה בו.

שלמה שמיר, ניו יורק

מברק מבריה"מ, המאשר את בואו של המשורר יבגני יבטושנקו לסיבוב הופעות בארץ, התקבל אתמול אצל בקי פריישטדט, יו"ר המרכז לקשרי תרבות עם ארצות חוץ. על המברק, בו מצוין שיבטושנקו יופיע בארץ בין ה־2 ל־20 בדצמבר, חתומה אגודת הסופרים של ברית המועצות. המברק הוא בעל חשיבות היסטורית, שכן זו הפעם הראשונה שאגודת הסופרים מתקשרת ישירות עם גורם ישראלי. המברק הוא תוצאה של תהליך שנמשך כחצי שנה כאשר הגיע לארץ המשורר הגרוזיני בולאט אקודז'בה, פנתה אליו פריישטדט בבקשה שיעביר מסר ליבטושנקו, בו היא מזמינה אותו כאורח המרכז לסדרת הופעות. כאשר נפתח הקו הישיר מוסקווה־ישראל, הגבה אותו בקי פריישטדט בשיחה לביתו של יבטושנקו. לפני כעשרה ימים הודיע לה המשורר בעל פה על בואו לישראל.

הליכוד אינו מצליח להוריד את בלון הפרסומת דמוי צפלין שהועלה לאוויר ביום הבחירות. על פי החוק, אסורה הפרחת בלונים מסוג זה בעיר. עיריית תל אביב פנתה לליכוד בבקשה להוריד את הבלון, אולם מסתבר כי הבלון הסתבך באנטנות שעל גג מצודת זאב. נודע כי בכוונת אנשי הליכוד להביא למקום מכבאים אשר יסירו את הבלון, המרחף כבר שלושה ימים בשמי העיר.

חיים הנגבי

מסע ההשמצות בין אגו"י לבין "דגל התורה", שליווה את המגזר החרדי במשך כל תקופת מערכת הבחירות, לא פסק גם אחרי שנודעו תוצאות הבחירות, שהגדילו בצורה משמעותית את כוחן של המפלגות החרדיות. אתמול, שתי יממות אחרי הבחירות, פרסם מטה הבחירות של אגו"י מודעה גדולה בבטאונו "המודיע", בו קרא להפסקת מסע ההסתה וההשמצה. העיתון כותב כי "גם לאחר שתמה מערכת הבחירות, נמשכת עדיין ההשמצה וההסתה כנגד אגו"י ופגיעה בכבוד חכמיה המסורים...לא די לשפת הלעג, אלא שהעיזו לפסול בכוח שכזה, אחרי שגרמו הפרעות, שיבושים, הלשנות ומסירות במהלך יום הבחירות, בצורה הגרועה ביותר שעוררה זעזוע רב בקרב הציבור החרדי". העיתון לא מציין למי מכוונים חצי הביקורת שלו, אבל היעד ("דגל התורה") – ברור.

ברוך אלון

ספרו של דוד גרוסמן, "עיין ערך אהבה", נמצא מאז אפריל במקום השני ברשימת רבי המכר באיטליה והגיע ל־40 אלף עותקים. במאמר מפורט על הספר, שהופיע לאחרונה באיטליה, בעיתון לספרות "אינדיצה", שואל הכותב – פרופ' גוידו פינק – האם הצלחתו של הספר היא תוצאה של יוקר ציבור של הגר"ל או שזהו ספר שנועד להישאר. בסופו של המאמר מגיע פינק למסקנה שהספר הוא אחד מאבני היסוד של הספרות המודרנית. "עיין ערך אהבה" נמכר בזמן האחרון גם להוצאות בספרד ובפורטוגל וכן מתנהל משא ומתן עם המולנים על קנייתו.

היפאנים קנו את "הזמן הצהוב" של גרוסמן וכמו כן נמכרו ביריד בפרנקפורט ארבעה ספרי ילדים של הסופר להוצאה גרמנית.

בראיון לרשת הטלוויזיה הממלכתית של צרפת, תיאר ה"כ אליהו בן־אלישר את יוזמת ה"טראנספר" של ערביי השטחים כ"רעיון מטורף לאלוהים" והדגיש כי אף לא ערבי בודד אחד "המוכנים להיות איתנו" יגורש. לעומת זאת, הבוחר בן־אלישר כי נחושה

הזלת הליכוד להשליט סדר בשטחים "כפי שאתם, הצרפתים, באביב 1968, הזלפתם להשליט סדר ברובע הלאטיני". "אבל, מר בן־אלישר", היקשה המראיין, "ברובע הלאטיני לא היו הרוגים..." "הבה נעזוב אישה בשקט את פאריס על הרובע הלאטיני שלה" – השיב בן אלישר בחיוך.

יואב כרמי, פאריס

בעריכת עדית רוזנבלום

קרלוצ'י: שיתוף הפעולה הביטחוני בין ארה"ב לישראל – במצב מצויין

שר החוץ האמריקאי שסייר ביחידות צה"ל צפה בתרגיל בהשתתפות טנקי מרכבה ופטון מארה"ב

מאת דן סגיר

"לגבי דידי, ושר הביטחון הסכים איתי, היחסים בינינו לא יכולים להיות טובים יותר ומסיבה זו לא היינו זקוקים להרבה זמן על מנת לבחון את התוכניות (שיתוף הפעולה הבטחוני) שלנו, משום שכולן במצב מצויין". כך סיכם שר ההגנה האמריקאי, פרנק קרלוצ'י סיור שערך אתמול בצה"ל, שכלל שיחות עם עמיתו הישראלי, יצחק רבין, הרמטכ"ל דן שומרון וקצינים בכירים אחרים בצה"ל.

לאחר טקס קבלת פנים קצר ברחבת משרד הביטחון בת"א נכנסו קרלוצ'י והפקידים הנלווים אליו לפגישת עבודה עם צמרת המערכת הביטחון הישראלית.

האורחים שמעו סקירות על המצב הביטחוני באזור ודנו בתוכניות השונות לשיתוף־פעולה בין צה"ל לפנטגון האמריקאי. לאחר הפגישה הוטסו האורח ומלוויהו לבסיס הדרכה מרכזי של חילות השדה בנגב, שם הוצג בפניהם תרגיל משולב של כוחות היבשה.

בתרגיל שבו צפה קרלוצ'י השתתפו טנקי "מרכבה" ישראליים מצד אחד ומצד שני טנקי פטון אם־60 מתוצרת ארה"ב.

לאחר סיום הביקור בחילות היבשה הובא האורח ומארחיו בבסיס ח"א "רמון" שבנגב, אשר הוקם על ידי הצבא האמריקאי, בעקבות התחייבות על הסכמי קמפ דיוויד בשנת 1978 והנסיגה של ישראל מסיני. בבסיס הוזמן האורח לנטוע עץ, כמיטב המסורת של אנשיו לגבי אורחים מבחוץ. לקראת סיום הביקור קיבל תצלום צבעוני של העץ שנטע. לאחר סקירת תצוגת מטוסי ח"א שנרכשו מהאמריקאים וכן מטוס ה"כפיר" הישראלי, נכנסו השר ואנשיו לשיחה עם מפקד ח"א האלוף, אביהו בן נון,

וקצינים בכירים אחרים, ביניהם מפקד בסיס "רמון", שהרחיב את הדיבור בדרכים לקיים את העליונות האווירית של ישראל בשמי המזה"ת.

בפגישה שנערכה בבסיס ח"א העלו מפקדי החיל וצמרת צה"ל את שאלת אספקת מטוסים אמריקאים למדינות ערביות, כגון ערב הסעודית והסיכון שכרוך בכך לבטחונה של ישראל. בירקע השיחה עמדה התבטאותו של קרלוצ'י לפני כשבועיים בוושינגטון, שישראל שגתה, לדעתו, במאבקה בקונגרס נגד אספקת מטוסים וציוד לחימה אחר למדינות ערב

המתונות, משום שהדבר מאפשר לארה"ב לקיים קשר חשוב עם ארצות אלה, ובכך אין כל פגיעה בביטחון ישראל. בפגישה אתמול הזר, בכל הנראה, מוכיר ההגנה האמריקאי על עמדתו זו ואף הסביר אותה לקצינים הישראליים.

שר ההגנה האמריקאי פרנק קרלוצ'י ביקר אתמול בצה"ל, במסגרת ביקורו הקצר בישראל. את האורח ליווה בביקורו עמיתו הישראלי, יצחק רבין

תצלום: יגאל גוזן, דובר צה"ל

מצרים תייצר טילי אוויר־אוויר וחלקי חילוף לטנק האמריקאי החדיש אם־1־אי

מאת סופר "הארץ" לענינים ערביים

מצרים וארה"ב חתמו על הסכם לשיתוף פעולה צבאי לייצור טילי אוויר־אוויר מדגם אם־7 ואם־9 בנוסף לייצור חלקי חילוף ואביזרים של הטנק האמריקאי החדיש אם־1־אי. זאת גילה אתמול ראש אגף החימוש במטכ"ל המצרי הגנראל פארוק מוסטפא בראיון לעיתון הקהירי "אל־אהראם".

עוד ציין כי ייצור הטנק בתעשיה הצבאית המצרית יהיה בארבעה שלבים כאשר השלב הראשון יגיע לכדי 40% מכלל ייצור הטנק.

הגנראל מוסטפא אמר כי מצרים גם תייצר עם ארה"ב טילי ג'יפ מטכ"ן דרגון 3, טילי נ"מ־צ'פרל עם דראגו מצרי וכן יהיה שיתוף פעולה עם מספנות מצריות לייצור ספינות טילים, שולות מוקשים וצוללות לא

סגן ראש הממשלה ושר החוץ המצרי ד"ר עבד אל־מגיד שיבח אתמול את ההתקוממות בגדה וברצועה ואת אש"ף על "שבילה אחריות". בראיון לאותו עיתון ציין כי "המדינה הפלסטינית" תקום על פי החלטת החלוקה של או"ם 181 משנת 1947.

העיתון הקהירי כתב אתמול במאמר הראשי כי תוצאות הבחירות הוכיחו כי אין תפנית בדעת הקהל הישראלית, ואפילו אם היתה תפנית הרי לא היתה משפיעה על מדיניות הממשלה. העיתון קרא לעצרה עד בית מאוחדת ולפעילות אינטנסיבית כדי לאלץ את ישראל לשנות את מדיניותה ולהסכים לועידה בינלאומית. גם עתון של ערבאת השלד אל־זמן צופה כי ארה"ב וברה"מ יאלצו את ישראל לקבל את עקרון הועידה הבינלאומית.

קרלוצ'י בקהיר: להיזהר ממירוץ נשק כימי במזה"ת

מאת יורם המזרחי שליח "הארץ" בקהיר

קהיר (מיוחד ל"הארץ"). בעוד מזכיר ההגנה האמריקאי, פרנק קרלוצ'י, שוהה בישראל, ממשיכה התקשורת המצרית לעסוק בסיפוני ביקורו כאן.

"אי אפשר לראות כהגיוני את ארה"ב אומרת לידידיה הערבים הגנו על עצמכם, בלי לספק להם את הנשק הדרוש להגנתם", מצוטט קרלוצ'י בעקבות נאום שנשא במושב מיוחד של לשכת המסחר מצרים־ארה"ב.

דברים אלה בויקה לביקורתו של קרלוצ'י נגד הלובי היהודי בארה"ב מובלטים בעיתוני מצרים, כמו, למשל, דברים אחרים שאמר בוכות הוד עידה הביג'ל "בהשתתפות אש"ף כנוסחה לשיחות ישירות", וכן "תמיכת ארה"ב והכרתה שלפלסטינאים יש זכויות לגטימיות".

קרלוצ'י מצוטט גם כמי שהזהיר נגד "מירוץ טילים, נשק כימי וגרעיני במזה"ת".

שיחת היום עם פרופ' נתן רוטנשטרייך

על ההשלכות שיהיו על החינוך בישראל מניהולו בידי המפלגות הדתיות־חרדיות

להורים יש סיבה לחרדה – נוכח אפשרות צמצום אופקים לילדינו

מאת ירון טל

שימשת בידי הוועדה להכנון ולתקצוב שליד המועצה להשכלה גבוהה בתקופה שהגיעו המר ביקו בשדה החינוך. מבחינתך, האם החינוך הכללי נוגע כאשר בראשות משרד החינוך עומד שר דתי?

לי דווקא היו יחסים טובים עם המר, אבל נדמה לי שהפעם הדברים יתחדדו ויש מקום לדאגה שהחינוך הכללי במדינה ייפגע קשות. יש מקום לחשש שמי שנוטה לגישה דוגמטית בעניינים תורניים ודתיים עלול לראות את מה שהוא מפרשים לא רק כשגוי, אלא גם כראוי לשלילה.

מה רע בעצם בהרחבת מסגרת לימודי היהדות והדת במערכות החינוך?

אין רע בכך. להיפך, אבל זאת בתנאי שמרחב לימודי היהדות לא יהיה מוגבל רק לספרים מסויימים.

אתה רואה את הסכנה הדעיקרית בתחום החינוך?

אני רואה בנקודת המפגש שבין העמדה הציונית של גוש אמונים, שבשעו על חרדים אנטי־ציוניים, לבין הרביזיוניסטים – הדוגלים בציונות מכסימליסטית – את אחר האמונות של ההיסטוריה היהודית בדורנו. כל צירוף כזה יביא לכיתתיות נוספת ולכך תהיה גם השפעה שלילית על החינוך, כי החינוך במהותו צריך לרגול באורח חיים רחב ובראיית עתיד פתוחה, שתאפשר לבני אדם לעצב את

רוטנשטרייך (74), איש חינוך והגה דעות, וראש החוג לפילוסופיה באוניברסיטה העברית

עצמם ואת החברה בה הם חיים כיום.

בחורה לילדים האם אני צריך להיות מודאג כיום?

להורים יש בהחלט סיבה לחרדה, בעיקר נוכח האפשרות של צמצום האופקים בפני ילדינו. לכן צריך להתגייס בנושא זה למאבק רעיוני וציבורי.

אתה צופה אפשרות שמנשאים בתחומו הבוגר כמו תורת האבולוציה של דארווין יוצאו מתוכניות הלימודים?

בכמה ממדינות הדרום בארה"ב הדבר קרה בהשפעת הפונדמנטליסטים. אני מאוד מקווה שאצלנו זה לא יקרה.

פרופ' אבנר שאקי, אחד המועמדים המוזכרים לתפקיד שר החינוך, הוא מרצה בחוג למשפטים. אפשר להשוות באדם כזה שיביא להצרת אופקים בחינוך?

הניהול של מערכת ציבורית כמו משרד ממשלתי איננה דומה להוראה באוניברסיטה. בתפקידו כשר הוא יצטרך לייצג קו של מפלגה או גוש של מפלגות דתיות חרדיות המונעות על ידי אמונות ודעות הנוטות בכיוון של צרות עין והצרת אופקים.

ההורים מרכינים על קיצוץ הישיבות בתקציבי החינוך המקבילים לבתי המביאים ברוגמת את התעודה הניתנת לרקנים לאוניברסיטאות. מה דעתך?

אין מקום להשוות בין ישיבה לאוניברסיטה. אוניברסיטה היא מוסד רב־תחומי, בעוד ישיבה מוגבלת לכיוון אחד. אוניברסיטה קשורה לערית מתמורת לנעשה במדע והחדש אינו נרוע על ידה, כאשר הכלל על פיו מלמדים בישיבות הוא ש"חדש אסור מן התורה". כבודם של הישיבות במקומן מונח, אך הן אינן זכאיות לאותו סיוע שמקבלות האוניברסיטאות.

5 חודשי מאסר ל־2 רופאים – שעקב רשלנותם מתה ילדה

השופט: לסורוקה ולמנהלים אחריות עקיפה למוות בשל סדרים לקויים

מאת אורן רבין
סופר "הארץ"

בית המשפט המחוזי בבאר שבע גזר אתמול 5 חודשי מאסר בפועל על שני רופאים מבית החולים סורוקה, ד"ר יוסף קליינמן וד"ר נתן הרצל, שהורשעו ברשלנות שבגללה מתה ילדה.

ביום חמישי, 14 בפברואר 1980, נכנסה לבנת עמר, בת 5 וחצי, במצב בריאות כללי טוב לניתוח פשוט: תיקון בקע טבורי. כבר באותו לילה עלה חומה של הילדה והיא הקיאה מספר פעמים. למרות בקשות הורי הילדה – לא זכתה לבנת לטיפול רפואי ובאותו לילה בחצות נפטרה. נגד הרופאים התנהלה חקירה ובסיומה הוחלט להעמידם לדין.

במשפט טענו שני הרופאים כי הורי התינוקת היו אשמים, כיון שנמנעו להזמין צוות מרדימים ואחיות מתגבית לפני הניתוח המוזמן, אך מנהל בית החולים ואז, ד"ר יוסי דזון, סותר את עדותם של שני הרופאים וטען כי במשך השעות הקריטיות, מ־9.30 בלילה עד מותה של לבנת, היה חדר הניתוח פנוי עם צוות רפואי מלא.

השופט אברהם פריש קבע כי לבית החולים סורוקה, לדרג המנהלים ולמחלקה בה עבדו הרופאים, יש אחריות עקיפה למותה של הילדה עקב סדרים לקויים, העדר נהלים והנהגות בלתי אחראיות.

גם מעדותו של פרופ' סבע שמעון בראש ועדת החקירה עולה כי לו בוצע הניתוח אפילו בשעה 10 בלילה עוד היה סיכוי להציל את הילדה.

בעקבות המאבק של הורי הילדה נפתחה בבית החולים מחלקה לתלד נות והניבוד הפועלת 24 שעות ביממה, וכן מחלקה כירורגית נפרדת לילדים.

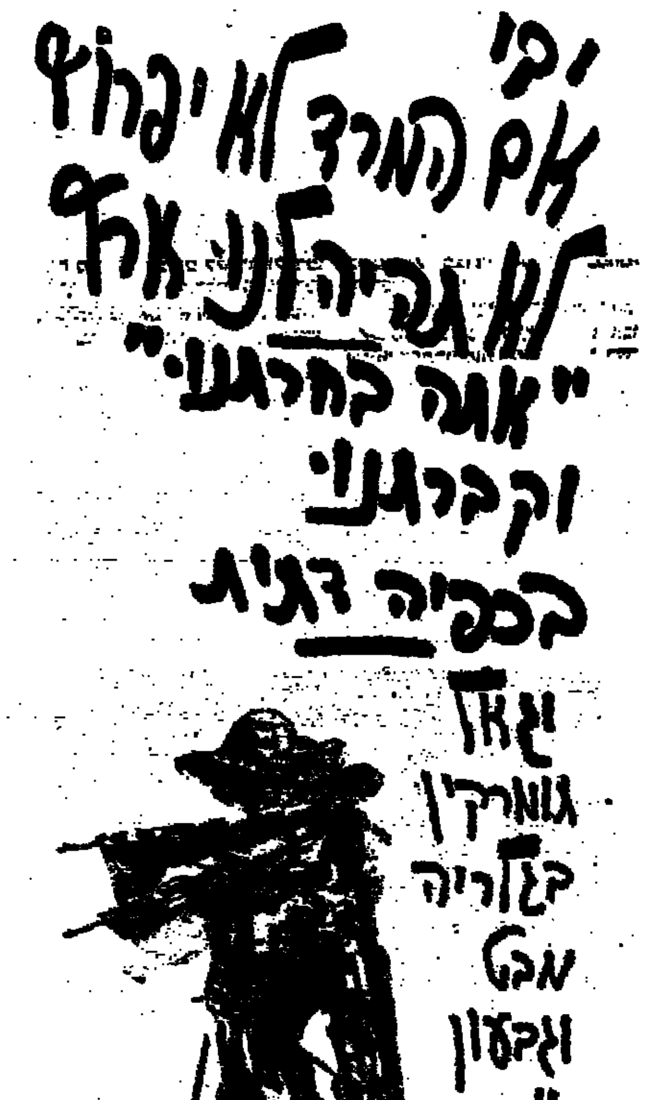

ישראל: הדיון שהחל בעצרת האו"ם באינתיפאדה – הסתה

מאת שלמה שמיר
סופר "הארץ" בניו־יורק

ניו־יורק (מיוחד ל"הארץ"). שגריר ישראל באו"ם כינה אמש את הדיון המיוחד על האינתיפאדה במליאת העצרת, "ניצול לרעה של העצרת, לא לצרכי שלום – אלא להסתה לאלימות".

השגריר יוחנן ביין אמר כי הדיון והצעת ההחלטה אינם מסייעים לפלסטינים ולא יקדמו דרישה או שלום. השגריר תקף את אש"ף ואת המדינות הערביות שביוזמתן כונס מושב מיוחד לדון באינתיפאדה, ואמר כי כמה מדינות ערביות עדיין מסרבות להכיר על יוזמתן עם ישראל את איגודת הגא"ם המאפיינת את ההתנגשות הבינלאומית.

השגריר ביין מתח ביקורת על הצעת ההחלטה וציין כי תוכנה מתעלם כליל מאלימות תושבי השטחים. בהתייחסו לנוסח ההחלטה המגבה את מעשי ישראל בשטחים כלא־אנושיים, אמר השגריר כי "בלתי אנושי לשרוף בבקבוק תבערה משפחה ולהשליך רימונים על בתי קפה".

דובר משלחת ישראל ברוך בינה, אמר כי עצם קיום הדיון מוזמן ונינה מנהלי העצרת, שהחליטה בספטמבר להקצות לנושא זה דיון בעצרה המורחבת, אך לאחר לחץ ערבי החליטה להעביר את הנושא לדיון מיוחד במליאת העצרת. פרשנים בגרכו האו"ם אמרו אמש, כי קבוצת המדינות הערביות יזמה את הדיון המיוחד כתגובה על כשלונה הדרך בהצבעה על כתב האמנה של ישראל.

בשעת מסירת הידיעה נמשך הדיון. 8 מדינות ביקשו רשות הדיבור, ובהן ברית המועצות, נורווגיה, סנגל, ירדן והליגה הערבית. בתום הדיון אמורה להיערך הצבעה, וקרוב לודאי שהחלטה הגינוי לישראל תתקבל ברוב.

יוכפל כוחו של מג"ב בשטחים לאור הצלחתו ומיעוט נפגעים

הסוד: האימון שעוברים חייליו, ועובדת שהייתם זמן רב באזור

מאת ראובן שפירא

עד אמצע השנה הבאה יוכפלו הכוחות המבצעיים של משמר הגבול בגדה וברצועת עזה, לעומת הכוחות לפני כשנה. בירושלים ובסביבתה הוגדל פי ארבעה הכוח המבצעי של משמר הגבול מאז החלה האינתיפאדה. מאז תחילת השנה, בעיקר על פי דרישת צה"ל ומשרד הביטחון, הגדלו והורחבו בהרבה יחידות משמר הגבול בשטחים. נבנו מסגרות חדשות, ומתוכננת הקמת מסגרות נוספות עד לאמצע השנה הבאה.

גורמים ביטחוניים מציינים כי משמר הגבול הוא אחד הכוחות העיקריים שעליהם מבססים את שמירת הסדר הציבורי והטיפול בהתפרעויות ובהפרות הסדר הנמשכות בשטחים. יחידות משמר הגבול בשטחים כפופות לצה"ל ומשרתות תחת פיקודם של המפקדים הצבאיים.

קציני צה"ל בכירים חלקו באחרונה שבחים רבים לפעילות יחידות משמר הגבול בשטחים, בין השאר גם לאור מספר הנפגעים הקטן יחסית מבין האוכלוסיה האזרחית שנגרם כתוצאה מפעילותן להשלטת סדר בתקריות הרבות בשטחים. אחד ההסברים לכך – שאלה יחידות קבועות ומאומנות היטב, בין השאר, לטיפול באוכלוסיה אזרחית, ושהותן תקופה ארוכה בשטח.

לנוכח כל זאת, מעוניינים באחרונה בצה"ל להכניס לשטחים יותר ויותר יחידות של משמר בטריד המיזלאים. דיונים למימוש הכוונה הזאת נערכים באחרונה בדרגים ביטחוניים בכירים.

תכנית מצרית: קו מעבורות טאבה–עקבה

מאת יורם המזרחי

קהיר (מיוחד ל"הארץ"). משרד התיירות ומשרד התחבורה במצרים מסרו על כמה תכניות הקשורות לסיני.

בין השאר, מדובר על הרחבת מיתקנים ושירותים בשדה התעופה הסמוך לטאבה כדי שוב יקלוט טיסות שירות תיירים במסגרת פיתוחה של האיזור – כולל, כנראה, גם שימוש במעבורות בין טאבה לעקבה.

בידיעה אחרת נמסר שכוונת ממשלת מצרים להרחיב את ה[illegible] ובמסים היומי בין קהיר לעמן ... ולמסור קו אוטובוס קבוע בין קהיר לעזה.

האמנסופים נוספים ... ירדן הנוסעים קיומים ... בין ... במעבורות. הקו ... יכלול הגיית ... לעקבה ... הנסיעה לבוחרת ... נסעודיה.

אמש בתיאטרון / מיכאל הנדלזלץ

גילו את אמריקה

תיאטרון החאן מציג את "יפתי מריי" מאת אלדד זיו. מוסיקה: אלון אוליארצ'יק. במאים: עתי ציוניון אלדד זיו. תפאורה: אותגר ביונן. תלבושות: עמרה צביק. משתתפים: איציק אבוטבול, יהודה אלמגור, שרון בוהם, גילי בן אוזיליה, אילן דגן, אורה מאלפסן, איילת מרגלית ואריה צ'רנר

זה מתחיל יופי. מרס (ארוך מרי) על קקטוסל וחתיכה מדרום ואמריק עם חזה גדול אגדי, הנמצאים בדרכם לאמריקה. בסרט צופים שלושה פלמ"חניקים עם כובע גרב ואחר כך כולם שרים ברגש מזרחית של שיר הפלמ"ח. האווירה כשורה לתהלוכה של מירוק אסוציאציות ישראליות כשהציבור, אשר "אירע בד" זר" גם הוא בארץ יהודי ישראלי באמריקה.

אבל אחרי ההתחלה מתברר שלמתברים ולבמאים אין כל חוש מידה לגבי בדיחה שמיצתה את עצמה, ואין להם בעצם מה להגיד. ההצגה מתפוררת להרבה מאוד בדיחות קטנות שאפילו אינן עוסקות באסוציאציות או מיני־מוסים ישראליים, אלא מהוות התגנדרות באמצעי ביטוי משכליים. המפקה יקרה מאוד מבחינת אמצעיה (תפאורה, תאורה, הגברה, האפקטים) ואפילו משוכללת למדי בשימוש בהם, המבחבות על שטויות. ואחרי השעות השליטות, תהיה נמצאה כבכל שתהיה, זה מתחיל ליגע.

כדי שהפקה מסוג זה תתעורר לחיים צריך שיהיה בה יותר מבירוף כל הבדיחות וה"גגים" הקטנים. הקלאוד הוא בעד את הכוח והגיבוש הזה, כי במוצר של דבר כל מה שיש ליוצרים להגיד הוא גילוי אמריקה על אמצעיה הבידוריים בתם המריוס הוא המסר. אבל הם מתנהגים כאילו יש להם המון מה להגיד, ולכן ההצגה לא רק מיגעת, אלא אפילו מרגיזה ביומרה ובכבכנות שלה.

הליכוד

תודה לכל הפעילים, האוהדים ומאות אלפי הבוחרים, שתרמו להצלחת הליכוד בבחירות לכנסת ה־12, למען הבטחת בטחונה ושלומה של ישראל.

משה ארנס
יו"ר מטה הבחירות

קריאות בעבודה להשלים עם עמדה של אופוזיציה לוחמת

דרישה להפסיק מיד את השיחות עם הסיעות הדתיות ● פרס: יש סיכוי שצומת וש"ס יגיעו עמנו להבנה ● נפגש עם נציגי שינוי, רצ ומפ"ם

מאת אילן שחורי
סופר "הארץ" לענייני מפלגות

צמרת המו"מ של מפלגת העבודה בראשותו של יו"ר המפלגה, שמעון פרס, סיים אתמול את הסיבוב הראשון במגעים לקראת האפשרות כי המערך יקים את הקואליציה בפגישה עם נציגי שינוי־מרכז ומפ"ם. במהלך הפגישה אמר פרס כי הוא ממשיך לקיים מגעים עם הסיעות הדתיות, למרות שהוא יודע היטב שאין לכך כל סיכוי. לדבריו, הוא החליט להמשיך בכך, כדי שלא ייווצר הרושם שלמפלגת העבודה אין דיאלוג עם הציבור הדתי בישראל.

במפלגת העבודה גברו אתמול הקולות לסיים את המגעים עם הסיעות הדתיות ולהצהיר כי פני המפלגה לאופוזיציה לוחמת ומעמדה זו לנסות "להפיל את הממשלה הצרה־לאומנית בראשותו של שמיר".

בפגישה עם פרס השתתפו אליעזר גרנות ממפ"ם, שולמית אלוני ויוסי שריד מר"צ, ואמנון רובינשטיין ממפלגת המרכז. כן נטלו חלק בפגישה גם מזכיר מפלגת העבודה, ח"כ עוזי ברעם, וח"כ רפי אדרי.

במהלך הפגישה דיווח פרס על המגעים שניהל עם נציגי הסיעות הדתיות. הוא הדגיש כי אינו רואה סיכויים רבים לאפשרות כי יצטרפו לקואליציה בראשותו. לעומת זאת ציין כי מהשיחות התרשם שסיעת ש"ס מסוגלת להגיע להבנה עם מפלגת העבודה, והוסיף כי לדעתו יש אפילו סיכוי מסוים שתנועת צומת תלך עם המערך. עוזי ברעם אמר כי אין לו ספק שפני מפלגת העבודה לאופוזיציה ולדעתו מפלגת העבודה מבוכה במגעיה עם הסיעות הדתיות. רפי אדרי ציין כי על מפלגת העבודה להמשיך ולמצות את המכשולים במגעיה עם הסיעות הדתיות ולא להרים ידיים עד לרגע בו יחליט הנשיא להטיל את הרכבת הממשלה על בעל הסיכויים המועדפים.

אמנון רובינשטיין אמר כי אינו מאמין שלמגעים עם הדתיים יש סיכוי כלשהו. הוא הציע לפרס להקים עם גוש השמאל אופוזיציה רחבה והנהלה משותפת לסיעות המערך, רץ, מפ"ם ושינוי, כדי שניתן יהיה לפעול במשותף לבלום את ההדתה בציבור ולנסות להפיל את הממשלה. אליעזר גרנות אמר כי יש לסיים את המגעים עם המפלגות הדתיות, אך הוסיף כי יש להזהר מיצירת אפוקליפסה שתביא לירידת צעירים מהארץ. יוסי שריד ושולמית אלוני קראו לפרס לחדול מיד מהשיחות עם הסיעות הדתיות.

בסיום הפגישה אמרו משתתפיה לפרס, שעל אף עמדתם העקרונית בעד ממשלה צרה בראשות מפלגת העבודה, הם אינם מתירים לו להתחייב בשמם כלפי הסיעות הדתיות בשום עניין וביקשו ממנו הבטחה כי על כל נושא עקרוני יתייעץ עמם. פרס הסכים לבקשה והציע כי יוקמו צוותי מו"מ בין המערך לסיעות השמאל. בתשובה לשאלה הדגיש פרס בסיום הפגישה, כי אינו נותן כל סיכוי להקמתה המחודשת של ממשלת האחדות, מאחר ויצחק שמיר ממילא לא מעוניין בכך.

חברי תנועת שינוי הפגינו אתמול בפתח משרד ראש הממשלה בירושלים, תוך קריאה לשרי שיחות הבחירות ולמניעת שלטון הדתיים על הרוב החילוני במדינה
צלום: רחמים ישראלי

"הקו הקשוח ואנשי 'עד הסוף המר' ניצחו בבחירות בישראל"

The New York Times
מיוחד ל"הארץ"

אתמול הקדיש "ניו־יורק טיימס" את מאמר המערכת שלו לבחירות בישראל. הוא מובא כאן בשלמותו. כותרתו המקורית: "בישראל — הקשוחים מתקשחים עוד יותר". בתורת משנה: "שוב היתה ידם של אנשי 'עד הסוף המר' על העליונה בארץ הקודש".

אם הבחירות בישראל היו משאל־עם על ועידת שלום בין־לאומית וכיצד לטפל בהתקוממות הפלשתינית בגדה המערבית וברצועת עזה, התוצאות היו מעידות על נטיה נגד פשרה ובעד התקשחות.

אם הראיון עם יאסר ערפאת בסוף השבוע ב"טיים" מראה לאן צועד "הארגון לשחרור פלשתין", המסר הוא: אין נכונות לפריצת דרך למען שלום.

אם תובא בחשבון גם שרשרת מעשי הטרור בישראל, המגמה השלטת מצטיירת באור ברור ומבשרת־רע עד אלימות משני הצדדים.

מבחירות באותה מידה הן התביעות שמציגות המפלגות הדתיות רבות ההשפעה, הן רוצות לכפות חוקים אורתודוקסיים של "מיהו יהודי" ומה מותר לעשות ביום השבת. אם כדי לכונן ממשלת קואליציה, יקבלו מנהיגי הליכוד דרישות אלה — הם יעוררו עוד יותר את אחדות ישראל ויעוררו אי־נחת בקרב יהודים בקהילות אחרות.

מכל מקום, יחלפו עוד ימים או שבועות עד שהישראלים יוכלו לכונן ממשלה חדשה.

ידרשו שעה וחדשים נוספים או יותר כדי שהממשל הבא בארה"ב יוכל לפתח אסטרטגיה שתעודד מחדש את התקוות להסדר ותבלום את התלקחויות הבעיות. לפי שעה, העצה היחידה שאפשר לתת היא איפוק. נראה ששוב היתה ידם של אנשי הקו הקשוח ושל אנשי "עד הסוף המר" על העליונה בארץ הקודש. המצב נראה בשל למבחן־כוח ממושך ועקוב דם.

הבחירות בישראל עלו הן למערך של שמעון פרס הן לליכוד של יצחק שמיר בכמה מושבים. נשכרים בכנסת בת 120 המושבים היו מפלגות השוליים הדתיות. יובן ששמיר ישדל אותן להצטרף לקואליציה או שהמערך והליכוד ישובו ויחדשו את ממשלת האחדות הלאומית שלהם. התוצאה הסבירה ביותר תהיה שהליכוד יכונן ממשלת רוב, ידחה מעיקרו כל מו"מ על שטחים תמורת שלום, יגמור אומר למחוץ את ההתנגדות הפלשתינית ויגביר את ההתנחלות הישראלית בגדה המערבית.

אף כי הממצאים אינם חד־משמעיים, מותר להניח מתוך אינסטינקט פוליטי שההתקוממות הקטלנית והתקפות של פלשתינאים על ישראלים השפיעו על תוצאות הבחירות. אבן הריים מכרח היה להטות את כפות המאזניים נגד כל פשרה עם הפלשתינאים.

מכל מקום, ערפאת אימץ צליל דסטרוקטיבי באותה מידה, כאשר אמר ל"טיים", שהוא לא יוציא מהדר מכלל אפשרות יותר ממה שהוציאו אותו האיתו־אים, אשר "טעמו את טעם הכיבוש האכזרי". בשעה שהוא מכריז בקול גדול על שאיפתו לשלום, הוא עדיין מסרב לקבל את המדינה היהודית של ישראל. הוא מוסיף לקרוא לישראל מדינה "ציונית" ו"גזענית".

הקיצונים מלבלבים בנסיבות האלה. אם לא ירסן אותם ערפאת, הוא יאבד את שרידי האמינות שלו. אשר לשמיר — שיש לו הסיכוי הטוב ביותר להיעשות ראש ממשלה — אם יגיב על ההתקוממות הנמשכת במלוא הכוח והנקמנות, ללא תקווה, הוא מסתכן בפילוג ארצו השסועה — בין ערבים ליהודים ובין יהודים ליהודים.

דוד לוי ידרוש משמיר למנות אותו לשר החוץ בממשלה הבאה

המפתח לחלוקת התיקים יהיה שר לכל שלושה חברי כנסת – ולפיכך יהיו לליכוד 14 שרים, 9 מהם לתנועת החרות ו־3 מהם שרים חדשים

מאת אילן שחורי

דוד לוי יעמוד על כך שראש הממשלה יצחק שמיר יפקיד בידיו בממשלה הבאה את תיק החוץ. כך הבהירו אמש מקורביו של לוי. בכוכר השר משה ארנס מועמד לתפקיד שר הביטחון ואריק שרון לשר האוצר.

בתשובה לשאלה מסר לוי אמש כי הוא אופטימי מאוד לאפשרות כי יהיה שר החוץ בממשלה הבאה. בתום פגישת המו"מ עם נציגי המפד"ל, הדגיש כי המשימה החשובה ביותר העומדת מול עיניו היא ניהול המו"מ ומציאת נוסחה שתאפשר את צירוף כל הסיעות הדתיות וסיעות הימין לממשלת הליכוד.

בצמרת הליכוד נשמעו אתמול תמיהות על השמות החדשים שהוזכרו כמועמדים לשרים בממשלה החדשה. ככל הנראה המפתח לחלוקת התיקים יהיה שר לכל 3 חברי כנסת ולפיכך יהיו לליכוד 14 שרים, 9 מהם לתנועת החרות ו־3 מהם שרים חדשים.

בליכוד אומרים כי שמיר יעדיף לקדם את מקורביו רוני מילוא ודן מרידור, ורק אחר כך לנסות ולצרף לממשלה מועמדים המשתייכים למחנות אחרים, כמו אליהו בן אלישר ממחנה לוי או דוד מגן ממחנה שרון.

ראש לשכתו ודוברו של ראש הממשלה, יוסי אחימאיר אמר אמש כי עדיין אין דיונים על הרכב הממשלה הבאה, ועניין חלוקת התיקים יטופל רק לאחר שהנשיא יטיל את הרכבת הממשלה על שמיר.

ארה"ב: על הישראלים להחליט בעצמם אם תקום ממשלת אחדות

החזית של חבש: הבחירות בישראל – כשלון למדיניות מצרים וירדן ● איראן: המגמה לימין בישראל היא מפלה לראש אש"ף יאסר ערפאת

מאת יואב קרני

וואשינגטון (מיוחד ל"הארץ"). מזכיר המדינה של ארה"ב, ג'ורג' שולץ, שלח מברקים קצרים לשמיר ולפרס, בהם בירך אותם על התהליך הדמוקרטי בישראל. כך אמר אתמול דובר מחלקת המדינה במהלך התדרוך היומי שלו.

הדובר סירב להשיב על השאלה אם ארה"ב תתמוך בכינון ממשלת אחדות לאומית בישראל. "הישראלים צריכים להחליט", הוא העיר.

יותם המזרחי שליח "הארץ" במצרים מוסר: כל אמצעי התקשורת של מצרים הביאו ניתוחים, מאמרי ביקורת, לסירוגין התקפות על ישראל, ובעיקר ציטוטים מדברי סגן ראש הממשלה ושר החוץ איסמט עבד־אל מגיד, "שמצרים תמשיך לפעול למען השלום עם כל ממשלה בישראל".

(ע"ב, ע"ת). תוצאות הבחירות בישראל הן כשלון למדיניותן של מצרים וירדן – נאמר בהודעה של החזית העממית לשחרור פלשתין, שבראשה עומד ג'ורג' חבש, בדמשק. "תוצאות אלה מוכיחות את כשלונם של מנהיגי הגישה במחנה הערבי".

באבו־דאבי אמר אתמול יועצו הבכיר של מנהיג אש"ף, כי ההתקוממות הפלשתינית בשטחים תימשך עד "שכונה בשלום" ללא כל קשר עם השאלה מי שולט בישראל.

בפרשנות ששודרה אתמול ברדיו איראן נאמר כי המגמה לימין בבחירות בישראל היא מפלה לראש אש"ף יאסר ערפאת שקרא לאויבי ישראל לבחור בשלום. "התנופה לעבר הימין הקיצוני מוכיחה כי הציונים נבהלו מן ההתקוממות הפלשתינית", טען הפרשן.

דניאל דגן מוסר "הארץ" בבון: סגן שר החוץ המערבי הלמוט שפר אמר אתמול בתום שיחות עם המלך חוסיין בעמאן, כי הקמת ממשלה שמרנית בישראל אינה צריכה לפגוע במאמצי השלום. שפר סבור שיש יתרון בכך שבראש הממשלה הבאה בירושלים תעמוד כנראה מפלגה אחת, שתייצג קו ברור.

המופתי הירושלמי, שייח סעד א־דין אל עלאמי, אמר אתמול בתוניס כי בעיניו אין הבדל בין הליכוד של שמיר לבין המערך של פרס. "כולם יהודים ומסוכנים הם. הם רוצים לגרש את הערבים, במיוחד מירושלים. לא נעזוב את ארצנו, יהיו הקורבנות אשר יהיו, וההתקוממות תימשך עד לשחרור".

שגריר ברית"מ בסוריה הזהיר אתמול כי מלחמה עלולה להתלקח בכל רגע במזרח התיכון, אם לא יהיה הסדר שלום. הוא אמר כי לא יתכן שלום עד שישראל תיסוג מכל השטחים הכבושים, כולל הגולן הסורי, ותכיר בזכות ההגדרה העצמית לפלשתינים.

מנהיגי חמישה ארגונים יהודיים־אמריקאיים:

קבלת תנאי הדתיים תזיק מאד ליחסינו ויחסי ישראל–ארה"ב

מאת יואב קרני

וואשינגטון (מיוחד ל"הארץ"). מנהיגים של חמישה ארגונים יהודיים מרכזיים בארה"ב נפגשו אתמול לדון בעתיד היחסים הפנימיים ביניהם, ועל פי אחד המשתתפים שררה "הסכמה מלאה", שקבלת תנאי המפלגות הדתיות לכינון קואליציה "תעלה במחיר כבד ליחסי ישראל עם יהודי ארה"ב בפרט, ועם ארה"ב בכלל".

הפגישה, בבניין משרדים בוואשינגטון, זומנה בעקבות מכתב, שהגיע לפני שבועיים לעמוד הראשון של העתון "ניו יורק טיימס" ונגע לתלונות על איפא"ק.

לפי אחד המשתתפים, המנהל הכללי של הקונגרס היהודי האמריקאי, יזמו את הפגישה ראשי איפא"ק, היא נמשכה כשעתיים, ובמהלכה "יושבו כל חילוקי הדעות". האיש, הנרי סיגמאן, סירב למסור פרטים. גם משתתף אחר, סגן נשיא הוועד היהודי האמריקאי אירה סילברמן, נמנע מלדבר על תוכן השיחות.

בפגישה בוואשינגטון השתתפו מנהיגי הליגה נגד השמצה של בני ברית, הקונגרס היהודי האמריקאי, הוועד היהודי האמריקאי, המועצה היהודית ליחסים קהילתיים ואיפא"ק עצמה. במכתב המדובר דיברו הארגונים היהודיים על אפשרות שיקימו שדולה חלופית לאיפא"ק. אתמול סירבו סיגמאן וסילברמן להגיד אם ירד הרעיון הזה מן הפרק.

סיגמאן אמר, כי סמיכות הזמנים בין הבחירות בישראל ובין פגישת אתמול היתה רק "צירוף מקרים". הבחירות לא היו על סדר היום, אבל, לפי סיגמאן, "שוחחנו עליהן בצורה לא פורמאלית". הוא אמר כי כל משתתפי הפגישה "הביעו חרדה לנוכח האפשרות של תיקון החוק 'מיהו יהודי', ולנוכח הסיכוי להרחבת סמכויותיהם של בתי דין רבניים" בישראל.

"הישראלים", אמר סיגמאן, "אינם מסוגלים להעלות על קצה דעתם עד כמה העניין הזה נוגע עמוק ליהודי ארה"ב".

הוא הוסיף, כי התחזקות המפלגות הדתיות האורתודוקסיות תזיק לא רק ליחסי ישראל עם היהודים, אלא ליחסים עם האמריקאים בכלל. "היחסים האינטימיים בין שתי הארצות", הסביר סיגמאן, "הם במידה רבה תוצאה של היכולת האמריקאית להתבונן בישראל, ולהגיד 'ראו כמה אנחנו דומים', לא רק בטבען הפוליטי של דמוקרטיה, אלא גם בטבען התרבותי". על המסורת הפורמאלית של הפגישה בוואשינגטון אמרו הן הנרי סיגמאן הן אירה סילברמן, כי אין סכנה של פילוג במימסד היהודי. סיגמאן הביע בטחון, כי "יישותקו כל אי־ההבנות שרחשו מתחת לפני השטח".

תוצאות הבחירות גרמו קיטוב בין פלגים פלשתיניים בשטחים

פרגמאטים חוזרים להכיר פומבית בישראל – קיצונים תובעים הקצנה

מאת אהוד יערי

תוצאות הבחירות לכנסת בישראל קיטבו את מגמותיהם של תומכי הפלגים הפלשתיניים השונים בשטחים. פעילים מהשטחים המזוהים עם הזרמים הפלשתיניים השונים מקיימים בימים האחרונים התייעצויות קדחתניות, כיצד המדיניות שאש"ף צריך לאמץ לקראת כינוס המועצה הלאומית הפלשתינית.

תומכי הזרם הפרגמאטי באש"ף, אנשי המחנה המזוהה עם "פתח" של ערפאת בשטחים סבורים כי דווקא עתה, לנוכח העובדה שבישראל עתידה לקום ממשלת ימין קיצונית, יש לאמץ החלטות מתונות ככל האפשר, שידגישו את נכונותו של אש"ף למשא ומתן ולשלום, כדי ליצור דימוי בינלאומי של גמישות וריאליה בצד הפלשתיני לעומת עמדות מוצהרות מרביות של ממשלת ישראל החדשה. ההנמקה העומדת מאחורי הכוונה הזו היא ליצור לחץ בינלאומי וישראלי־פנימי על הממשלה העתידה לקום בישראל להיכנס למשא ומתן עם אש"ף.

נציגי הפרגמאטיים עומדים לצאת לחו"ל לשיחות עם צירי המועצה וידרשו מהם נכונות להכרה במדינת ישראל שתהיה מותנית בהכרה בזכות הפלשתינים להגדרה עצמית, וכן הודעה על נכונות להפסקה הדדית של מעשי האיבה.

לעומת זאת פועלים אישים המזוהים עם הארגונים הרדיקליים באש"ף, תומכי החזית העממית והחזית הדמוקרטית, להשפיע על אש"ף לנטוש את הרעיונות שלו באחרונה בדבר אימוץ קו הנהגה פרגמאטי, ולהציג עמדה נוקשה ותוקפנית לנוכח ההתפתחויות הפוליטיות בישראל. בדרך כי פעילים מהשטחים המזוהים עם מוקדי הסירוב הפלשתיני שלחו איגרות ברוח זו לאנשי אש"ף בחו"ל.

תומכי שני הזרמים של אש"ף בשטחים גורסים כי אימוץ החלטות שאינן חד־משמעיות, שלא יעידו על קו ברור של אש"ף בשום יצרו תיסכול בקרב תושבי השטחים, ויפגעו בהישגי האינתיפאדה במישור הישראלי בתוך השטחים ובמישור דעת הקהל הבינלאומית בעולם.

קלאסי וקל

המבצע בתוקף מ־4.11.88 עד 30.11.88 או עד גמר המלאי

מאוצר מוסיקאי העולם

מבחר קלטות וקומפקט־דיסק (תקליטור) תוצרת חוץ, ברמה מעולה, במיטב הביצועים, מיצירותיהם הנודעות של בטהובן, וויוואלדי, שופן, צ'ייקובסקי, רימסקי־קורסקוב, באך, דוול, מוצרט, ברהמס, ועוד רבים אחרים — במחירי מבצע חד פעמי של —
9 ש"ח לקלטת
ו־18 ש"ח לתקליטור.

הצעה מיוחדת!

LIFE 50

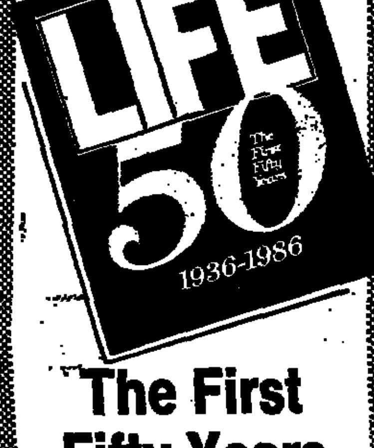

The First Fifty Years 1936—1986
39.– ש"ח בלבד
במקום 68.20 ש"ח

רבי מכר בעברית בהנחה

סלטים
נירה רוסו
28.00 ש"ח במקום 37.90 ש"ח

החרדים
אמנון לוי
22.00 ש"ח במקום 29.90 ש"ח

שמרי על החלום
ברברה ט. ברדפורד
29.00 ש"ח במקום 39.00 ש"ח

היצירה בשחור
מרגריט יורסנאר
24.00 ש"ח במקום 32.50 ש"ח

תנ"ך ליסבון
120 ש"ח במקום 160 ש"ח

דרך הלב
מיכל סנונית
12.50 ש"ח במקום 17.00 ש"ח

דנה כותבת יומן
סמדר שיר
14.50 ש"ח במקום 19.50 ש"ח

השנים האבודות
יובל אליצור
19.50 ש"ח במקום 27.50 ש"ח

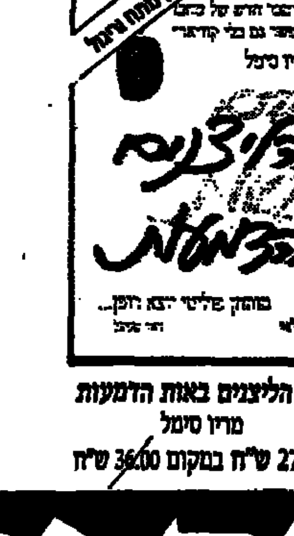
עם הליצנים באות הדמעות
מריו סימל
27.00 ש"ח במקום 36.00 ש"ח

לקסיקון משפחתי
נטליה גינצבורג
13.50 ש"ח במקום 18.40 ש"ח

ספרים זה סטימצקי
מבחר הספרים הגדול בישראל

هكذا من الاصل

נשיא המדינה חיים הרצוג, יו"ר הכנסת, נשיא בית־המשפט העליון, ראש הממשלה, שרים, חברי כנסת, ראשי מוסדות, אלופי צה"ל וקהל רב השתתפו בהלוויה הממלכתית שנערכה למנחם סבידור, יו"ר הכנסת העשירית, שהובא אתמול למנוחות בחלקת גדולי האומה בהר הרצל. צלום: רחמים ישראלי

השלטונות מגבירים פיקוח על הבאת כסף ע"י תושבי השטחים

באחרונה נחשפו נסיונות הברחה של אלפי דינארים בגשרי הירדן, כנראה בשירות גורמים עוינים ובידי נהגים שמשאיותיהם הוחרמו

מאת אורי ניר ודוד בלר־מנקרינק, כתבי "הארץ"

שלטונות הביטחון יגבירו את אמצעי הפיקוח על כניסת כספים לש־טחים מגשרי הירדן, לאחר שבימים הא־חרונים נחשפו נסיונות להבריח אלפי דינארים מירדן לתחומי הגדה המערבית באמצעות נהגי המשאיות העוסקות בהעברת תוצרת חקלאית ומוצרי תעשיה בין שני עברי הגשרים. ההברחות נעשו כנראה בשירותם של גורמים עוינים. בעצרו כמה נהגים ומשאיותיהם הוחרמו.

לפי שעה אין כוונה לשנות את הנוהל המתיר לכל אחד מתושבי השט־חים להכניס סכום של עד 400 דינאר בחודשיים, אך יש כוונה להקפיד יתר הקפדה בכל הנוגע להפעלת אמצעי הפיקוח על הכספים הנשלחים בידי גורמים עוינים להבאת סכומי כסף מירדן, ויינקטו אמצעים נוקשים למניעת הברחות ולהענשת אנשים שיבריחו כספים בניגוד לתקנות בנושא זה.

התרומות בנתב"ג

משטרת נתב"ג תרומה למעלה מ־250 אלף דולר בשלושת החודשים האחרונים מתושבי השטחים שהגיעו ארצה מחו"ל. נודע כי במקרה האחרון ערב יום הבחירות הוחרמה המשטרה 7,400 דולר מתושב אל־בירה, שהגיע לישראל מארה"ב. באחרונה הגבירה משטרת נתב"ג את החיפושיה אחר כס־פים המגיעים ארצה מחו"ל והמיוע־דים עפ"י החשד לשמש למימון המשך ההתקוממות בשטחים. לתושבי השטחים מותר להביא איתם לישראל עד אלף דולר. מאז הגבירה משטרת נתב"ג את החיפושים, חלה באחרונה ירידה בהקף הכספים אשר מנסים תושבי השטחים להביא איתם ארצה מחו"ל.

הנוסע האחרון אצלו נתפס סכום הכסף הגדול הגיע משיקגו בטיסה של חברת ק.ל.מ. הכסף הרב נמצא בחי־פוש על גופו. הוא הוחרם ויועבר לש־לטונות צה"ל, כדי שהפרקליטות תמשיך בטיפול.

השר משה נסים בדברי הספד בהלוויתו של מנחם סבידור אתמול:

"ידענו בליכוד שסבידור היה אוצר, אבל לא השכלנו לנצלו"

(ע). מנחם סבידור, שהיה יו"ר הכנ־סת העשירית, הובא אתמול אחה"צ למנוחות בחלקת גדולי האומה בהר הרצל בירושלים. בטקס ממלכתי, בהשתתפות נשיא המדינה, חיים הר־צוג, יו"ר הכנסת, נשיא בית המשפט העליון, ראש הממשלה, שרים, חברי כנסת, ראשי מוסדות, אלופי צה"ל וקהל רב.

ספדו למנוח יו"ר הכנסת היוצאת שלמה הלל, ראש הממשלה יצחק שמיר, ושר האוצר משה נסים.

שמיר אמר הזכיר כי סבידור היה פעיל בתנועת ביתר בפולין, התגייס לצבא בעלות הברית למלחמה בצורר הנאצי, מילא תפקידים חשובים בעיצוב אופיו של צה"ל ועשה רבות לשפר את דמותה של הכנסת. "מנחם סבידור", סיים ראש הממשלה, "היה פטריוט, אהב עמו, ולוחם למען הממלכתיות.

השר נסים אמר:

"אבחנו – תבריך בליברלים ובלי־כוד – ידענו שיש אוצר כזה בקרבנו, אבל לא השכלנו לנצלו".

נסים הזכיר בדברי ההספד שלו את הקשר העמוק והרגיש של סבידור אל רעייתו שהלכה לעולמה גם היא במרום עת.

זנבר – יו"ר הדירקטוריון החדש

(סוף מעמוד 1)

כ־50 מחברי ועד העובדים בבל"ל, התפרצו לחדר הישיבות של הבנק, ומנעו את קיומה הסדיר של הישיבה. חברי הועד כילו את זעמם בכיבוד שהוכן לחברי המועצה, ואלה המשיכו את הישיבה על בטן ריקה. כשחברי אוצר התיישבות היהודים איימו לעזוב את הבניין, ולקיים את הישיבה במקום אחר, התרצו חברי הועד, ונאותו לאפשר את המשך הישיבה, בתנאי שיאפשרו להם לשאת את דברם.

להאי רוס, יו"ר הועד והן אהרונובסקי, יו"ר ועד המנהלים, דרשו מחברי אוצר ההתיישבות כי בדירקטוריון החדש יהיה נציג עוב־דים אחר, וכי מנכ"ל הבנק ימונה מקרב עובדי הבנק. נודע כי חברי הועד מבקשים למנות לתפקיד המנ־כ"ל את אברהם חפץ, האחראי על מערך כח האדם בבנק.

רוס ואהרונובסקי טענו שבמהלך השנים האחרונות עוברים על בל"ל זעזועים קשים והמצב זה הוביל ביותר למנות נציגים מטעמם שכן הם כבר קשורים לבנק עשרות שנים ורואים בו את ביתם. לגבי הדרישה למנות נציגים משלהם בהנהלה אמרו חברי הועדים כי הנציגים לא יתערבו במ־הלך הפעילות העיסקית של הבנק אלא רק בצד המינהלי ובצד של כח האדם בבנק.

עובדי בל"ל המשיכו אתמול לשבש את עבודת הבנק במסגרת המאבק עם ההנהלה. הסניפים הראש־יים בשלושת הערים הגדולות נסגרו בשעה 12.30 במקום בשעה 13.30, כן מנעו העובדים העברת דברי דואר להנהלת הבנק.

ועדת הכספים של הכנסת תדון ביום חמישי הקרוב במינוי הדירקטו־ריון החדש לבל"ל. ח"כ דן תיכון (לי־כוד) תבע אתמול מהמועצה אוצר הת־יישבות היהודים לא למנות דירקטוריון חדש לבל"ל, שכן, המוע־צה הוכיחה, כדבריו, שהיא לא יכולה למנות דירקטורים שאינם פולי־טיים. בלאו הכי הבעלות המעשית על הבנק היא כרגע בידי הממשלה, טען תיכון.

גם יועצי דוקאקיס משלימים עם תבוסתו הצפויה בבחירות

בוש מרכז עכשיו את מאמציו בניסיון להבטיח שהקולות הצפים המתונים לא יימלטו ממנו אל זרועותיו של המועמד הדמוקרטי

מאת יואב קרני
שליח "הארץ" בארה"ב

ואשינגטון (מיוחד ל"הארץ"). חמישה ימים לפני הבחירות בארה"ב יש ידיעה שגם יועצי דוקאקיס מש־לימים עם ההוראות הבלתי נמנעת של תבוסתו. כל סקרי דעת הקהל בי־מים האחרונים משקפים את התרחבות יתרונו של ג'ורג' בוש, ואת התבססותו.

יושב ראש הנהלת המפלגה הרפובליקאית כבר מדבר בגלוי על ציפיה ל"נצחון עצום ממדים" של סגן הנשיא.

אתמול ציטטו כמה מכלי התקשו־רת המקומיים, כי תוצאות הסקרים הפנימיים של המפלגה הדמוקרטית מתיישבות עם הסקרים הפומביים. עוזרי מייקל דוקאקיס מכחישים, ואחד מהם דיבר על "נפילות גדולות" של קולות הבוחרים. הוא הזכיר מימצא מאחד הסקרים, שי־29 אחוז מן הבוחרים האמריקאיים אינם בטוחים בעד מי יצביעו.

על אף הנטישות הרעות של הימים האחרונים, אולי דווקא בגללן, מתג־לה מייקל דוקאקיס חדש. הוא נושא נאומים במידה גדולה יותר של התל־הבות, הוא תוקף את יריבו ללא מעצורים, וההיענות להופעותיו הפו־מביות גדולה מכפי שהיתה בכל שלב אחר של המערכה, אפילו כאשר נזקף לזכותו יתרון ניכר בסקרים.

בימים האחרונים של המירוץ מת־כנן דוקאקיס לגמוא כמעט 20 אלף ק"מ, ב־14 מדינות מפתח של ארה"ב, בנסיון אחרון בהחלט להטות אותן לצדו. הוא יוצא לארכן ולרוחבן את מדינות המערב התיכון, צפון החוף המזרחי, וקליפורניה.

בוש מרכז עכשיו את מאמציו בני־סיון להבטיח שהקולות הצפים המתונים לא יימלטו ממנו אל זרועות דוקאקיס. יושב ראש מטה הבחירות שלו, ג'יימס בייקר, אמר לראשונה מאז תחילת המירוץ, כי "סגן הנשיא שמרן מאד בענייני כספים, ומתון בע־ניינים חברתיים". לא באופן הזה צייר את עצמו בוש בשמונה השנים האחרונות.

מאז נסיונו הכושל להיבחר למוע־מד לנשיאות, ב־1980, הוא השתדל ליצור את הרושם שהוא שייך לאגף השמרני, הימני, של מפלגתו. האגף הזה הקנה בהתלהבות לרונלד רייגן, ונוטש את נשיאותו של ג'ראלד פורד, ב־1976. בוש אפילו שינה את עמדתו המסורתית, הפומבית, והצטרף אל מתנגדי ההפלות המלאכותיות. כוונתו היתה להעמיד לצדו את החלק המיליטנטי ביותר של המפלגה, שתמיכתו עמדה להכריע את הכף בבחירות המוקדמות.

עכשיו, כאשר ניצחונות הנבחרון כבר עומדים בנחזירו, בוש זז מעט־מעט, לפי שעה רק כמה מילימטרים שמאלה.

עצי אבוקדו נעקרו ממטע של קיבוץ על רקע לאומני

(ע). עשרות עצי אבוקדו נעקרו ממקומם במטע של קיבוץ הדרוך, הממוקם ליד חורבת אושה. הדבר נתגלה אתמול.

לפי הערכה, נעקרו העצים על רקע לאומני.

חד"ש קוראת לשיתוף-פעולה

של כל כוחות השלום והדמוקרטיה בכנסת ומחוצה לה במערכה נגד הסכנות לשלום, לדמוקרטיה ולזכויות העובדים הנובעות מגוש הליכוד, הטרנספר והקנאות הלאומנית־הדתית.

הסיבה העיקרית לחיזוקם: ניהול מדיניות המונעת שלום והמ־שך מדיניות הכיבוש והדיכוי האכזרי של הפלסטינים.

הנהגת המערך לא העלתה אלטרנטיבת שלום רצינית מול מדי־ניות הליכוד. בכל אלה סללה את הדרך בפני הימין והנצים.

נוצר מצב חדש

גברה הסכנה של מלחמה חדשה. הוגבר האיום על החרויות הד־מוקרטיות, על האוכלוסיה הערבית ועל חופש המצפון. נשקפת פגיעה חמורה בזכויות העובדים.

במצב חדש זה חיוני הוא שיתוף-פעולה של כוחות השלום והד־מוקרטיה בכנסת ומחוצה לה, ללא הבדל אידאולוגיה. יש להת־גבר על דעות קדומות ודוגמות מיושנות למען הצלת ישראל ממ־לחמה חדשה ומחשכת ימי־הביניים אנו פונים לכל המפלגות, הארגונים והאישים, הדוגלים בשלום ובדמוקרטיה, לכל בעלי האחריות הלאומית ומציעים שיתוף-פעולה במערכה לשלום ולהגנת החרויות הדמוקרטיות. מאבק משותף כזה בישראל על רקע מאמצי השלום בזירה הבינלאומית וההתקוממות העמ־מית של העם הפלסטיני־יכול להדוף את הסכנות, לסלול את הדרך לשלום, שרק הוא יתן בטחון.

3.11.88
ת"א, ת.ד. 26205

החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון־חד"ש

קרוואנים שגוש אמונים ריכזו ברצועת עזה, לצורך התנחלות מיידית. צלום: איתן רבין

4 תושבי כפר בשומרון חשודים שרצחו וערפו ראש משתף פעולה

11 מתושבי השטחים נפצעו מירי ● צעיר מחאן יונס עומד לדין על זריקת 18 בקבוקי תבערה על חיילים ● שוחררו 67 נערים ממעצרם

מאת אורי ניר ואיתן רבין
כתבי "הארץ"

זרועות הביטחון חשפו התארגנות של 4 צעירים מהכפר בודקה שבשומרון, חברי פתח, החשודים שר־צחו לפני כחודש את מוחמד צלאח (32), תושב הכפר, שיצא לו שם של "משתף פעולה" עם שלטונות הביט־חון, וערפו את ראשו. צה"ל הרס אתמול את בתי המשפחות של שלו־שה מהעצורים, ואטם בית של תושב אחר.

בכך הצליחו שירותי הביטחון ללכוד את כל החשודים ברצח "משתפי פעולה" שהיו בעת האחרונה בשטחים.

בכמה ישובים בגדה היו אתמול הפגנות ועימותים בין חיילים לתוש־בים ערביים. נמסר על 5 פצועי ירי. אחד הפצועים, נער בן 13 משכם, נורה בקטבה בצהריים.

בשעות הלילה נפצעו מירי שני תושבי מחנה הפליטים הסמוך בלאטה, בעת מבצע מעצרים של צה"ל. בכפר אידנא שליד חברון נפצעו 2 תושבים בעימות עם חיילים. התנגשויות היו אתמול גם בבית להם, ובכפרים אחרים שליד רמאללה.

צה"ל השתלט בימים האחרונים על עוד כמה בתי ספר בגדה, והפך אותם לקסרקטינים, במסגרת ההיער־כות המיוחדת בנובמבר, לקראת כינוס המועצה הלאומית הפלשתינית באלג'יר. גורמי ביטחון צופים הגברה מאסיבית של המהומות בשטחים בשבועיים הקרובים לקראת כינוס המועצה.

6 פצועים ברצועה

חייל צה"ל נפצע קל שלשום בלילה בראשו מאבן שהושלכה מתוך בית בעזה.

בהפרות סדר שהיו אתמול ברצו־עה נפצעו 6 תושבים, 5 מהם כשאסי האפר בג'בליה.

לבית המשפט הצבאי ברצועת עזה הוגש אתמול כתב אישום נגד עלי ועראן אנה בן 19 מחאן יונס. לדברי התביעה, היה הצעיר ראש ועדה עממית בחאן יונס וזרק 18 בקבוקי תבערה, שייצר בביתו, על חיילי צה"ל, במארס עד אוגוסט.

מקור צבאי בכיר גילה אתמול כי בחצי השנה האחרונה הושלכו 450 בקבוקי תבערה ברצועת עזה.

רק חלק קטן ממשליכי הבקבוקים נתפסו.

(ע). המושל הצבאי ביהודה ושומ־רון שיחרר 67 נערים בני 14–16 שהיו עצורים במתקני כליאה צבאיים בשל עבירות של הפרות סדר ואלי־מות. הצעירים היו מצויים בשלבים שונים של הליכים משפטיים, ושוחר־רו אתמול בערבות כספית.

המפד"ל ומולדת

(סוף מעמוד 1)

ומולדת.

נציגי המפד"ל העלו אמש בפגישה עם צוות הליכוד שורה ארוכה של תביעות להצטרפותם לממשלת ש־מיר, ובראשם תביעה חד־משמעית לקבלת תיק החינוך. כן הדגישו נציגי המפד"ל כי הם דורשים לקבל לידיהם עוד שני משרדים ממשלתיים – תיק הדתות ואחד משלושת המשרדים: פנים, שיכון או רווחה. נציגי המפד"ל אמרו כי יהיו מוכנים להסתפק בשני שרים מטעמם, שישלטו על שלושת המשרדים, אך בתנאי שאף סיעה דתית אחרת לא תקבל בממשלה יצוג גבוה משלהם.

בתחום הדתי דרשו נציגי המפד"ל כי בקווי היסוד של הממשלה תהיה התחייבות מפורשת לקבלת חוק ההסכמה וחוק השבות. כן דיברו נציגי המפד"ל על חוק כשרות ממלכתי, על התנגדותם לחוקה המוצעת ושינוי שיטת הבחירות, על חוק משפחות ברו־כות ילדים, על הגברת ההתיישבות בגדה ועל הטיפול באינתיפאדה.

עם זאת לא הוזכרה האפשרות שגי־רונה המפד"ל להקמת גוש חסכי עם אגודת ישראל, כדי להביא להגדלת מספר נציגי המפד"ל בממשלה, מתוך ההנחה כי ראשי אגודת ישראל אינם מעוניינים בנציגות מיניסטוריאלית.

בשעות הבוקר אתמול סיים ראש הממשלה, יצחק שמיר, את המפגשים הראשונים בנושאים האידאולוגיים עם הסיעות הדתיות ועם סיעות הימין צומת ומולדת. בפגישה עם רחבעם זאבי הבהיר שמיר מיד כי לא יעלה על הדעת שבקווי היסוד של הממש־לה או בהסכם הקואליציוני יוזכר נושא הטרנספר. זאבי השיב לשמיר כי לא העלה דרישה כזו וטען כי הוא מודע לקשיי סיעה קטנה בקשירת עם סיעה גדולה יותר.

אמש נמסרה הודעה מפי פעילי תנועת מולדת כי לא יצטרפו לממש־לת הליכוד, אם בקווי היסוד של הממ־שלה לא תיכלל לפחות כוונה לשאול עם בנושא הטרנספר, אולם גם אם התנועה לא תצטרף לממשלה, היא תתמוך בה בכנסת. בבאותו מהפגישה עם שמיר אמר זאבי כי לא השמיע כל דרישה לקבלת תיק כלשהו בממשלה.

בפגישה עם רפאל איתן העלו דרישות תנועת צומת להגברת ההת־יישבות, והכתם של היהודים על שטחי ארץ ישראל. רפול הביע הסתי־ייגות מריבוי הסיעות הדתיות ואמר כי אינו רואה בעין יפה את הצעדים המתנהלים עם סיעות דתיות שחבר־יהן לא שירתו בצה"ל. איתן דיבר גם על צמצום ההרכב האישי של מוסדות השלטון.

נדב שרגאי, מכתבי "הארץ", מוסיף: גורם המעורב במו"מ עם רחבעם זאבי, ראש תנועת מולדת, אמר ל"הארץ", כי יתכן שמולדת תצטרף לממשלה בראשות שמיר, בין השאר תמורת הכוונה להקים "קרן כספית לעידוד הגירה של ערבים מהש־טחים". מדובר ביישום רעיונו של השר מטעם המפד"ל, יוסקה שפירא, שהציע בזמנו לכל ערבי שיעזוב את הארץ 20 אלף דולר, אולם בצורה מוסווית, ללא כפיה ורק מרצון. לנוסחה כזאת, כך מעריכים, לא יתנגדו גם צומת והתחיה.

גדעון אלון, מכתבי "הארץ", מוסר: הרב אברהם רביץ העומד בראש רשי־מת "דגל התורה" עומד לדרוש הכל־לת סעיף להסכם הקואליציוני, שבמהותו "הפסקת מסע ההסתה".

הרב רביץ הוסיף כי שמועות אלו על המתה כביכול, שמקורן לדבריו, באנשי מפלגת העבודה והרוחנית, מעיבים על מערכת היחסים בין "דגל התורה" המערך ומקורבים רגשי חוסר אמון בהמשך המו"מ בין מפל־גות אלה.

בון תמכה במתן אשרת כניסה לאזרח ארה"ב החשוד בפשעי מלחמה

בון (אי־פי). ממשלת מערב־גרמנ־יה הגנה אתמול על ההחלטה להנפיק אשרת־כניסה לאזרח אמריקאי לשע־בר המאשם בפשעי־מלחמה, בטיעון שהאיש מחזיק בתעודות תקפות ולא הואשם רשמית בארצות־הברית. האיש הוא בולסלב מייקובסקיס, המ־חזיק בדרכון אמריקאי, המתיר לו שיבה לארה"ב.

דובר משרד־החוץ המערב־גרמני אמר כי מייקובסקיס קיבל אשרה מו־גבלת לתקופת תוקפו של דרכונו.

מייקובסקיס (84) התגורר בזמנו בניו־יורק. ב־19 באוקטובר השנה נעצר בעיר מינסטר שבגרמניה המע־רבית, בה הוא מתגורר מאז נובמבר 1987 וממתין להחלטה בעניין בקשה למקלט מדיני במערב־גרמניה.

בבג"ץ דנים בשש עתירות על גיור רפורמי וקונסרווטיווי

הרכב של 5 שופטים יפסוק בתביעות של גרים ובתביעות נגד של ש"ס

(עו). 5 שופטי בג"ץ החלו לדון אתמול בבקשו בעתירות שהגישו המפד"ל וש"ס נגד רישומם של בני הזוג מודיליו וגליה הילה מקיבוץ משמר הנגב, ושל ג'יל מוסקביץ מקיבוץ גונן כיהודים במירשם האוכלוסין ובתעודות הזהות שלהם. השלושה נרשמו כיהודים, למרות שעברו גיור רפורמי בחו"ל. באותו יום גם החל הדיון ב־4 עתירות נוספות שהגישו תושבים שהתגיירו בגיור רפורמי וקונסרווטיבי בחו"ל ושמשרד הפנים מסרב לרשום אותם כיהודים.

עמדת היועץ המשפטי בעתירות הללו הוצגה בפני בג"ץ ע"י עו"ד נילי ארד מנהלת מחלקת הבג"צים בפרקליטות המדינה. היא אמרה שעל פקיד הרישום במשרד הפנים לפעול במסגרת המסמכים שהוצגו לו בחוק ולרשום כיהודים כל מי שמביא תעודת גיור, מבלי לשמש שופט תוקף לגבי פרטי התעודה.

נציגת הפרקליטות הוסיפה, כי רק במקרים בהם מתעורר בלב פקיד הרישום ספק, אם הגיור אכן נעשה, הוא רשאי שלא לרשום גרים כיהודים.

5 השופטים הקשו עליה בטענה זו: "מתי אפשר לומר שיש ספק סביר או אין ספק סביר בעניין הרישום, האם דין יהודי שגייר זה מספיק לרישום, זה טוב או שזה לא טוב. מה יקרה אם אדם יצהיר בפני 3 אנשים שהוא נאמן לעם היהודי, האם זה מספיק. האם כאשר מישהו מקבל תעודת גיור על סמך הצהרה בלבד תירשמו אותו כיהודי".

עו"ד ארד השיבה, כי במקרים כאלה, כאשר עולה הספק, פקיד הרישום אינו מוסמך להכריע. לכן, נישלחו העותרים לבית דין רבני או לבית משפט מחוזי, כדי שהגופים המשפטיים יביעו דעתם על כשרות תעודת הגיור בתעודה ציבורית.

עו"ד יוסף בן מנשה, פרקליטם של הזוג הילה ושל ג'יל מוסקביץ, הביע שהדיון יועבר לבית המשפט המחוזי, כדי שהוא יכריע בתוקפה של תעודת הזהות או תעודת הגיור שבידי העותרים. באיכות המפד"ל וש"ס התנגדו לבקשה זו. לטענתם, לא יוכלו להביא את עמדתם בבית המשפט המחוזי, משום שאינם בעל עניין בהליך אזרחי כזה.

5 השופטים, מאיר שמגר, מנחם אלון, אהרן ברק, גבריאל בך ומשה בייסקי דחו את המשך הדיון למועד אחר.

בר־לב התנצל בפני שריר על מחדל משטרתי, והורה לבדקו

מדובר באי העברה של חוות־דעת משטרתית על חנינה לאסיר משה שחר

מאת סופר "הארץ"

שר המשטרה חיים בר־לב מינה קצין בודק בעקבות תלונתו של שר המשפטים, אברהם שריר, על האשמת המשטרה שפרסמה בתוה"ל ארקסובר בעניין חנינה שניתנה למשה שחר.

בשעתו קיבל נשיא המדינה את המלצת ועדת החנינות לשנת ה־40 בראשותו של השופט בדימוס ישראל וינר, לחון את משה שחר — בהיעדר חוות מהמשטרה על חקירה נוספת המתנהלת בעניינו, והוא שוחרר כחודשים לפני זמנו.

בעקבות תקיפתם של חוקרים במשטרת ישראל את שר המשפטים ואת ועדת החנינות על שאינם פונים למשטרה כדי לקבל חוות־דעת על אסירים המבקשים לקבל חנינה, כתב השר שריר לשר המשטרה, כי המשטרה אינה פועלת לפי נוהל החנינות המתואם עם לשכת נשיא המדינה, ואינה מעבירה חומר רלוונטי המתייחס לבקשות חנינה.

בלשכתו, מ־12 באוקטובר, הביע בר־לב את צערו על התקלה שאירעה במשטרה לגבי אי העברת חוות־דעתם לגבי משה שחר, לוועדת החנינות שליד משרד המשפטים, והודיע לשר המשפטים כי מינה קצין בודק לבדיקת המקרה.

בן 29 נהרג בכביש נהריה־ראש הנקרה

(עו). תמיד וייס, בן 29, ממושב לימן שבגליל המערבי נהרג ביום ד' סמוך לחצות בתאונת דרכים בכביש ראש הנקרה־נהריה.

הצעיר שהיה בשירות מילואים, נסע במכונית פרטית מסוג "פיאט 127". מסיבה בלתי ברורה, סטה הרכב שמאלה, התנגש בגידרון והנהג נהרג במקום.

צוות מד"א בת"א הציל תינוק מחנק

מאת עדנה אירידר
כתבת "הארץ"

תושיה של צוות מגן דוד אדום הצילה שלשום מחנק תינוק בן שלושה שבועות, יגאל בקאשי מתל־אביב. אמבולנס שהוזעק לדירת התינוק מצא אותו במצב של חנק, שנגרם תוך כדי אכילה. הניידת לטיפול נמרץ שהוזעקה היתה בטיפול בחולה אחר.

למקום נשלח אמבולנס רגיל. הצוות החל מיד בביצוע הנשמה מפה לפה, משהתגלו סימני חיים הועבר תוך כדי המשכת התהליך לבית החולים. בית חולים "דנקה" שהיה תורן קבל הודעה מראש, עם הגיע האמבולנס חיכה במקום צוות רופאים, שהמשיך מיד את הטיפול בתינוק. מצבו של התינוק יציב.

מאסר על תנאי ו־3,000 שקלים קנס על 3 סטודנטים למשפטים

הורשעו בעושק ספריית וידאו, נטילת נכסים לשם סחיטה וקשר לעוון

מאת צבי זהאל
סופר "הארץ" בבית המשפט

בית המשפט המחוזי בתל־אביב הטיל אתמול שנת מאסר על תנאי על 3 סטודנטים למשפטים מאוניברסיטת תל־אביב.

במרוכן נקנסו הנאשמים ב־3000 ש"ח כל אחד. 3 הנאשמים הם שלמה בריאריה (29), יצחק ברשבת (32) ואייל בריקס (30). בכתב האישום הואשמו כי קשרו קשר לפרוץ, לגנוב ולסחוט 20 אלף דולר מבעל ספריית וידאו פרטית. השופטת ששנה ברמן הרשיעה אותם בעבירות פחות חמורות מאשר בכתב האישום, ולכן החליטה להקל בעונשם. העבירות שבהן הורשעו הן — עושק, נטילת נכסים לשם סחיטה וקשירת קשר לביצוע עוון.

השופטת ששנה ברמן אימצה את טענת הסניגורים כי המדובר במעידה חד־פעמית. באשר לטענת התובעת כי יש להחמיר עם הנאשמים, בגלל העובדה כי הם יודעים חוק יותר "מאשר מן השורה, כתבה השופטת כי אין מקום לקביעת רמות ענישה מותאמות לרמת השכלתו של העבריין ושאיפותיו המקצועיות".

את הנאשם בריאריה ייצג עו"ד יעקב הגלה; על ברשבת הגן עו"ד דוד מקרין ועל בריקס — עו"ד דן שיינמן. 3 הנאשמים סיימו את לימודי המשפטים. 2 מהם סיימו את התמחותם ולשכת טרם הכריעה בעניינם בגלל המשפט.

גאולה זליצקוק (48), מסורבת עליה זה יותר מעשר שנים, הגיעה אתמול לביקור בישראל. בדרכה לבריטניה ולארה"ב, לטיפול במחלת עיניים קשה המאיימת עליה בעיוורון. גאולה הודיעה, כי תמשיך במאבקה לעליה לישראל גם לאחר שתשוב ללנינגראד בסוף החודש. שלטונות ברית־המועצות נענו ללחץ מצד מנהיגי המערב, ברוח ראש ממשלת בריטניה מרגרט תאצ'ר.
גאולה ובעלה, מורה לעברית, מנסים לעלות לישראל מאז 1978
תצלום: עוזי פז

שפירא שכר חוקר פרטי שיברר אם אריה אבנרי כתב עליו ספר

הח"כ בבקשתו למנוע את פרסום "הגביר": לא הגשתי תביעות דיבה על השמצות בעיתונות, בניגוד לתביעה על הספר, כי ספר שומרים בבית

מאת צבי זהאל
סופר "הארץ" בבית המשפט

ח"כ אברהם שפירא סיפר אתמול בבית המשפט, כי שכר את שירותיו של חוקר פרטי בשם אברהם (אברשה) אהרונסון, כדי לברר אם העיתונאי אריה אבנרי עומד להוציא עליו ספר. פרט זה, בין השאר, סיפר אתמול שפירא, שנחקר על־ידי פרקליטו של אבנרי, עו"ד שלמה ליבליך בעת דיון בבקשת שפירא למנוע הפצת הספר "הגביר" שנכתב על־ידי אבנרי. צו איסור פרסום הוצא בעבר במעמד צד אחד, ואתמול היה דיון במעמד שני הצדדים בפני השופט, ד"ר אליהו וינוגרד. שפירא טען, בין היתר, כי הספר כולל פרטים משמיצים עליו שאינם נכונים.

שפירא נחקר במשך כשעה וחצי על־ידי עו"ד ליבליך, שחקר גם את בנו, מנחם. שפירא העיד כי במשך שנתיים־שלוש האחרונות ידע כי לאבנרי יש כוונות להוצאת ספר עליו, וכי הוא ואבנרי הסכימו כי עו"ד רם כספי יהיה נאמן ביניהם, כאשר לעובדות המופיעות בספר, אך לדבריו לא הסכים אבנרי לחתום על מסמך בעניין זה. עוד העיד שפירא, כי פנה בשנתיים האחרונות לידיד משותף שלהם, אליעזר שילוני, כדי שישפיע על אבנרי שלא להוציא את הספר. כן פנה בעניין זה לעו"ד דוד גלס. לדברי שפירא, גלס אמר לו שאבנרי אמר כי מכיוון ששפירא איים עליו במשפט דיבה (בעקבות פרסום ב"ידיעות אחרונות"), החליט אבנרי להוציא את הספר.

ליבליך שאל את שפירא מדוע לא הגיש תביעות דיבה על קטעי עיתונות משמיצים קודמים. על כך השיב העד, כי יש הבדל בין עיתון וספר שאותו שומרים בבית. "אז היה כתוב עלי 'במטיטיק'", אמר שפירא, "אז למחרת עוטפים עם זה דג מלוח".

עו"ד ליבליך חקר את העד שאלות אחדות שנגעו לשאלת מהימנותו. בין־היתר טען ליבליך כי שפירא מבקש לקרוא לו "רבי", גם בעת הדיון המשפטי, בעוד אינו רב כלל. השופט פסל שאלות בנושא זה.

במרוצת העיד אתמול אבנרי שאמר כי שפירא ניסה בדרכי פיתוי שונות לשכנע אותו לא לפרסם את הספר.

הוחלטה סופית בבקשתו של שפירא לאסור את הפצת הספר תינתן לאחר שהצדדים יגישו את סיכומיהם בכתב.

דורטמונד הזמינה 3 ראשי עיר מנתניה לאירועי ליל הבדולח

(עו). העיר דורטמונד בגרמניה הזמינה את ראש עיריית נתניה ושני ראשי העיר הקודמים ליטול חלק באירועי יום הזיכרון לליל הבדולח, המתקיימים בשבוע הבא לציון חמישים שנה לליל הבדולח.

העיר דורטמונד מקיימת קשרי ערים תאומות עם העיר נתניה בישראל. לאירוע ייצא ראש העיר יואל אלרועי ורעייתו, וראשי הערים הקודמים, ד"ר אברהם בר מנחם ורעותו קלינגר ורעייתותם וחבר המועצה דוד אודן ורעייתו. המשלחת תסעה במימון מלא של עיריית דורטמונד.

נמסר כי גם בעיריות קטנות באזור פרנקפורט מקיימים הרבנים ימי־עיון, עצרות זכרון וארועים מיוחדים לקראת 9 בנובמבר.

על שערי הכנסיה בעיריה קרונברג, ליד נהר המיינוס, נתלה שלט גדול ובו נכתב "זה קרה אצלינו". באגודת שהוקצה בכנסיה ביום ראשון האחרון, לאחר התפילה, נכתב: "ב־9 בנובמבר השנה תמלאנה 50 שנה לתקופה בה אדונינו היהודים השפלו, עונו, נעצרו ונרצחו בגרמניה. דירותיהם נשדדו, חנויותיהם נבזזו ובתי הכנסת שלהם נשרפו. בצער ובאבל אנו זוכרים את 9 בנובמבר של שנת 1938".

מחקר: צפויים — גידול בשיעור הזקנים והאטה בשיעור הילדים

מאת עדנה אירידר

מחקר שערך המרכז לחקר המדיניות החברתית בישראל בנושא "הולכים ומזדקנים: מגמות השמונים והתשעים" מצביע על גידול צפוי בשיעור האוכלוסיה המזדקנת ועל האטה בגידולם של הילדים באוכלוסיה.

מחברי המחקר יעקב קופ, יואל בלנקט וליאת שרון, קובעים כי בשנים 1980־1987 גדלה האוכלוסיה בישראל ב־13%, מ־3.8 מיליון נפש ל־4.3 מיליון, לעומת גידול של 22% בהשוואה לתקופה מקבילה בעשור הקודם. מקורות הגידול של האוכלוסיה השונו. בעוד שבעשורים קודמים תרמה העלייה יותר מחמישית הגידול, הרי בשנים האחרונות תרומת העלייה 4% בלבד לגידול.

על פי נתוני המחקר, במחצית הראשונה של שנות השמונים ירד משקל הילדים בתוספת האוכלוסיה משליש לרבע, בעוד שאחוז הבוגרים בתוספת האוכלוסיה גדל מחצי אחוז לשני שלישים של אחוז. תוספת הילדים במגזר היהודי הולא יותר זהה. את דוחות השיעור מסבירים החוקרים בשינויים שחלו בדפוסי הילודה. האטת הגידול של האוכלוסיה הצעירה נותנת אותותיה בעיקר בגילאי החינוך היסודי ובמידה פחותה בחינוך העל היסודי.

בני 5 — 9 גדלו בתקופה 1980־1986 בעשרות אלפים נפש בלבד, מ־450 ל־460 אלף, גידול של פחות מחצי אחוז לשנה. בקבוצת הגיל 10־14 היה גידול של כ־60 אלף נפש בחומש הראשון של שנות השמונים, כלומר 12 אלף נפש לשנה. בשנת 1986 גדלה קבוצה זו רק בחמשת אלפים נפש ולאחר מכן החלה האטה דרסטית יותר. בתחזית לשנת ה־2000 יש לצפות לגידול באוכלוסית הילדים כבני ברק וירושלים. בשתי ערים אלו לבן צפוי בסוף המאה 200 אלף ילדים שהם שליש מכלל הילדים בערים הגדולות במדינה.

בתחום האוכלוסיה המזדקנת בלטות לקראת סוף המאה מספר מגמות. מתחילת שנות השמונים עד לשנת ה־2000 מסתמנת תוספת לאוכלוסיות הקשישים (+65).

תוכנית צבן

בתוכנית להערכות לטיפול באוכלוסיה הקשישה שגיבש ח"כ יאיר צבן מוצע לפעול לחקיקת חוק ביטוח פנסיה חובה לכלל האוכלוסיה, שיכלול רציפות זכויות הפנסיה והבטחה הכללת כל רכיבי השכר הקבועים (למעט רכב) והצמדת הפנסיה לשכר הממוצע במשק. עד לחקיקת החוק יש להגדיל את גמלת הזקנה של הביטוח הלאומי מ־16% ל־20% מהשכר הממוצע במשק ובכך להגדיל את הבטחת המינימום לקשישים שאין להם כל מקורות הכנסה נוספים מ־25% ל־32%. במקביל יש להרחיב את המערך הגריאטרי והאמבולטורי בבתי חולים, ומתן סיוע לגורמים ציבוריים מקצועיים כמו קופות חולים, משען, אשל האגרים, כדי שיוכלו להגדיל את מספר המיטות הסיעודיות בבתי אבות ובתי חולים סיעודיים.

תוכנית זו מתוכנן להביא ח"כ צבן לדיון במליאת הכנסת.

הרואין בשווי 800,000 דולר שהוברח מלבנון — נתפס בגליל

סברה: שיעים בלבנון מוכרים הרואין בזול לישראל כדי לפגוע בה

(עו). 1,100 גרם הרואין משובח בשווי של קרוב ל־800 אלף דולר שהוברחו מלבנון לישראל נתפס ביום שלישי על־ידי שוטרי משטרת מרחב הגליל.

ההרואין שהיה בשקיות פלסטיק, מגולגל כשהוא מוסתר במכונית נתפס בעצירה ליד צומת לוחמי הגטאות, על ידי שוטרי היחידה המרחבית גליל ויחידת הסיור. בתוך הרכב ישבו שני מוחזי סמים ידועים מצפון הארץ. השניים נעצרו והוארכו מעצרם.

מאז תחילת השנה נתפסו על־ידי משטרת המרחב כ־16 ק"ג הרואין, כמות הגדולה במעט פי ארבעה מזו שנתפסה בתקופה המקבילה אשתקד.

לדברי מפקד משטרת המרחב תנ"צ יעקב גנות, ההערכה בקרב העוסקים במניעת הברחות הסמים לישראל מלבנון היא כי רק 10% מכלל "הסחורה הלבנה" המוברחת ארצה, נתפס.

בינתיים גברת ההולכת והשערה שגורמים שיעים מלבנון הולכים מוכרים בעת האחרונה הרואין במחירים זולים יחסית כשמטרתם היא לא רק לעשות רווחים קלים, אלא לפגוע בנוער בישראל, נמסר ממקורות במשטרה.

נוקתה מינהרת ארמון הנציב בי־ם שהיתה חסומה 21 שנים

הובילה מים בימי בית 2 ונחסמה במלחמת ששת הימים בשל מפולת עפר

מאת אלי אלעד
סופר "הארץ" לענייני הסביבה

מינהרת ארמון הנציב בירושלים, שהיתה חוליה באמת ההתחברות, שסיפקה מים לבית המקדש השני והיתה בלתי עבירה מצידה האחד לשני מאז מלחמת ששת הימים, בשל מפולות עפר ואבנים — נוקתה לא מכבר. פעולות הניקיון נעשו על ידי החברה להגנת הטבע וקרן ירושלים, במטרה להכשירה לביקורים. כיום מגודרה המינהרה והיא אמורה להפתח בסיום עבודות ההכשרה המתבצעות בתוכה.

ראשיתה של האמה בעין עיטם ליד בריכות שלמה. המרחק האווירי בין קצותיה הוא כ־10 ק"מ, אולם בפועל, בשטח, היא מתפתלת לאורך 21 ק"מ. בנויה הנצב נמהלכה שני מינהרות, הוצרנות את השלוחות הצרולות שבגדולה שלוחת בית לחם ושלוחת ארמון הנציב.

מינהרת ארמון הנציב שימשה לאספקת מים לירושלים עד המאה העשרים ואף היעקה בתחילת המאה, כדי שתשמש גם למאגר מים. כיום מוכרים לאורכה חמישה פירים, ששימשו לצורך חציבת המינהרה בקטעים שביניהם לאיוורור וכן להוצאת פסולת החציבה.

לאחר מלחמת ששת הימים ניתן היה להיכנס למינהרת ארמון הנציב מפתחה הצפוני עד למרחק 70 מ', שם היתה מפולת שחסמה את המעבר. מהפתח הדרומי ניתן היה להגיע עד למפולת במרחק 294 מ'. מפולת שהוטלה אז, תוך אחד מפירי המינהרה יצרה סתימה נוספת במרחק של 40 מ' מהפתח הדרומי. עם השלמת עבודות פינוי העפר, ערכו אנשי מלחם מיפוי מקורה של המינהרה העבר לידי המתבצעים.

בהסתדרות כבר חשים במהלך החדש: ריענון אישי ומחשבתי בצמרת, הגברת הפיריון ושיפור השירות

המזכ"ל, ח"כ ישראל קיסר: החלפנו את הצוות הביצועי אבל הפתרון האמיתי כרוך בהחלפת מתווי המדיניות הכלכלית שהביאה על המשק כולו — ציבורי כפרטי, ריבית רצחנית בולמת ייצור ומדיניות מוניטרית בולמת ייצוא.

מאת יעקב שליט

אדוני מזכ"ל ההסתדרות, האם ספינת הדגל שלכם, "כור", טובעת?

בשום פנים ואופן לא, אמנם הקשיים הם מרובים־כבמגזרים אחרים בתעשייה הישראלית, וגם אנחנו לא נקיים מבעיות ניהול ופגמים במערך הבקרה, שלא תמיד ידע לאתר את נקודות התורפה לפני פרוץ משבר. אבל, אני בטוח, גם היום, כי אי אפשר לבטל או לוותר על 12% מהיקף התעשייה בישראל. אתה ודאי יודע ש"כור" מעסיק 27,000 מפרנסים בארץ הזאת — שלא לדבר על כך ש־40% מכלל העובדים בערי הפיתוח מועסקים ממפעלי חברת העובדים.

אז איך בכל זאת המפלט לשינוי המצב?

אנחנו כבר פעלים במלוא המרץ. החלפנו את ההנהגה המשקית של המשק ההסתדרותי, נקטנו צעדים — גם כואבים, ליצירת תפנית במהלך העסקי של המשק. נכון שהבעיה האקוטית כרגע היא מחיקת התביעה של ה"בנקרס טראסט" לפרוק "כור", תביעה שהיא משונה במידה מסויימת. אבל אם אנחנו בוחנים את מה שכבר נעשה בקונצרן בחודשים האחרונים, ניכר בעליל שיפור ברווחיות ובתפוקת הפיריון. אבל חייבים להבין, השינויים כאן בבית, לא יפתרו את הקושי של המשק בכללותו. כיום כבר אי אפשר להתעלם מכך שלשלושת אלפים (3,000) מפעלים נתונים בקשיים חמורים. מדיניות הריבית הרצחנית וחוסר התכנון לא הבחינה בתוצאותיה התמורות, בין מפעלים בבעלות הסתדרותית למפעל ציבורי או פרטי. "אלסינט" — ענק טכנולוגיה, מפעל יוצא מצטיין שקע בצרות ורק סיוע מסיבי של הממשלה חילץ אותו מתוך. גם על ח"כ אברהם שפירא —. שמצב מפעלי השטיחים שלו, כבר ידוע היום לכל, גם עליו אי אפשר להגיד שהוא נגוע בניהול הסתדרותי כושל. כל בר־דעת מבין היום שהבעיה האמיתית טמונה בהעדפת המגזר הפיננסי על המגזר היצרני וכל עוד לא תוסר גזבות הריבית מגורמי הייצור שטוקים, מטבע הדברים, לאשראי, לא יצא המשק הישראלי — בכללותו, מהקשיים.

טוענים נגדכם שהסיבה האמיתית לקשיים היא הפוליטיזציה של הניהול.

בן אני. שמע את־הטענות האלו. זה מעניין. אנחנו לתומנו חשבנו שמשק העובדים משרת מטרות לאומיות. חשבנו שממשלה בישראל צריכה לקום, שותף שמעוניין באותן מטרות. כמו למשל, פיתוח ערי הפיתוח וגיוון מקורות התעסוקה באותם מקומות. אז אנחנו מקימים שלוחה של "שימשי" בקריית שמונה, למרות שמפעל האם בחולון, ואנחנו מקפידים של"סלדרי" יהיה קו ייצור במעלות, למרות שכלכלית גרידא, יותר נכון לרכז את כל הייצור במפעל בלוד. ואז באים ומנדיסים נגדנו — ניהול פוליטי. אמרתי לך כבר קודם, אינני מתעלמים מבעיות הניהול שהיו במערכת שלנו, ואתה רואה שגם נקטנו בפעולות המתבקשות, אבל אין מנוס ממסקנה שהניהול הפוליטי הוא ניהול ההתחשבות הפוליטית שעושים איתנו קובעי המדיניות — בתעשייה כמו בבריאות.

חשוב שתדע, הממשלה שמתכחשת לאחריותה באשר לבריאותם של 82% מאוכלוסיית המדינה ומצמצמת את השתתפותה בתקציב קופת חולים מ־32% לשני אחוזים בלבד, שוכחת שהעובדים הם אזרחי ישראל ולא רק חברי הסתדרות. גם כשאנחנו דורשים סיוע, אין המדובר בכסף אלא, בהסדרים של פריסת חובות על־ידי הבנקים. ממש כפי שזה נעשה עם אלסינט ואתא וגורמים פרטיים אחרים.

קיסר: חוק הפנסיה הממלכתית שמציע קצב — מלכודת למקבלי הקצבאות

ההסתדרות הדפה הניסיונות להתנכל להכנסה הריאלית של הגימלאים.

גיל פרישה גמיש

מאת: גילי שטיינברג

יחוק הפנסיה הממלכתית, בנוסח המוצע על ידי שר העבודה והרווחה משה קצב, עלול להיות מלכודת למקבלי הקיצבאות ופגיעה קשה בזכויותיהם הפנסיונריות" מזהיר מזכ"ל ההסתדרות ח"כ ישראל קיסר ומטעים: "בתקופת שילטון הליכוד במשרד העבודה והרווחה נעשים ניסיונות חוזרים ונשנים לצמצם את זכויות הגימלאים. אם על־ידי מיסוי ואם על ידי מניעת פיצוי מתאים ושחיקת הכנסתם של מקבלי הקיצבאות". "ההסתדרות", ציין קיסר "יחד עם הסתדרות הגימלאים וחברי כנסת בראשותה של ח"כ מאוה אורד, התייצבה בתוקף כנגד מגמות אלו ומנעה משר העבודה והרווחה, מלפגוע בזכויות הגימלאים. ולא רק שההתנכלויות נהדפו, אלא נשמרה ואף שופרה רמת ההכנסה הריאלית שלהם".

על פי החלטות ההסתדרות יכולות כיום הנשים להמשיך בעבודתן עד גיל 65 — בשווה לגברים, או לפרוש — אם רצונן בכך, בכל שנה לאחר שמלאו להן 60. נוהג זה עוגן על פי דרישת ההסתדרות, בחוק גיל פרישה שווה לעובד ולעובדת, התשמ"ז 1987. בתשובה לשאלה, הבהיר ח"כ קיסר, כי הוא תומך גם בחקיקת חוק פנסיה ממלכתית — אך בתנאי שחוק זה יבטיח שלכל אזרח בישראל יהיו הסדרי פנסיה משלימים — מבלי לפגוע במעמדן העצמאי של קרנות הפנסיה של העובדים ומבלי שיגרעו זכויות המבוטחים בהן.

הצמדה מלאה

אחד האמצעים החשובים לשמירת ערכה הריאלי של הפנסיה הוא הצמדתה למלוא שיעור עליית מדד המחירים לצרכן. קיסר, מתברר, הוא לא רק טאה דורש אלא קודם כל טאה מקיים. מבירור שקיימנו עולה, כי עקרון ההצמדה המלאה הונהג כבר בכל קרנות הפנסיה ההסתדרותיות. גימלאי הקרנות אף קיבלו פיצוי שחיקה בשיעורים שבין 2% ל־20% (על פי הוותק). בימים אלה, כך נמסר לנו, שוקדים בהסתדרות על מתן פיצוי שחיקה גם לגימלאי המדינה והגימלאים התקציביים".

יש ענין בחיים גם אחרי גיל 60

80 מועדוני גימלאים פועלים כיום ברחבי ישראל. המועדונים המופעלים על־ידי מועצות הפועלים בשיתוף עם "משען" מקיימים פעילות חברתית ותרבותית ענפה בהשתתפותם הפעילה של החברים הוותיקים. לכתבנו נודע כי נוכח המחסור החמור בחדרים בבתי אבות (יותר מ־11,000 ממתינים!) החלה באחרונה "משען" בביצוע תכנית ביטוח יחודית; ועדי עובדים קונים מקומות בבתי אבות, עבור עובדי מפעליהם — ובדרך זו משיגים המקורות הכספיים הדרושים להרחבת בתי האבות ולבנייתם של נוספים.

"אסור להרים ידיים — 14% מהתעשיה באחריותנו"

בד בבד עם המאמצים לפתרון משבר ה"בנקרס טראסט" פועל מנכ"ל "כור", בני גאון, למימוש תוכנית ההבראה. המאזן האחרון, שפרסומו נדחה, מצביע על עלייה ברווחיות. המנהלים הבכירים בקונצרן נותנים דוגמא אישית: מוותרים על שכר. חודש

מאת: שירלי לב.

"כור" התנגד לפרוק כי אנחנו בתהליך של מפנה. מי שתובע פרוק מסכן פרנסתם של 27,000 המועסקים בקונצרן וישא בכל האחריות הכרוכה בכך. בכל העולם כשיש בעיה כזו, הבנקים נותנים המצן. אסור לי להישבר ולהרים ידיים. 14% מהתעשייה הישראלית באחריותי." בני גאון, מנכ"ל קונצרן "כור", אחרי 3 שבועות של טיפול אינטנסיבי יום ולילה, במשבר ה"בנקרס טראסט" אינו מוותר. "כור" תעשה בכל יכולתה להוציא לפועל את תוכנית המפנה שהחלה בה — תוך אמונה שהבנקאות הישראלית וממשלת ישראל מאחוריה". מנכ"ל "כור" אומר כי בחודש הקרוב תוגש התוכנית המלאה למועצת המנהלים,

בני גאון, מנכ"ל "כור"

לחברת העובדים, להנהלות הבנקים ולמשרד האוצר. בתוך כך נודע כי המאזן האחרון של "כור" — שפרסומו נדחה בגין אי הבהירות שגרם משבר ה"בנקרס טראסט", מצביע על שיפור של ממש ברווחיות של הקונצרן. מזכיר חברת העובדים דני רוזוליו, קבע בהקשר זה, כי יש לבדוק מה קורה בכור בחודשים האחרונים, בנפרד ממשבר ה"בנקרס טראסט" ואז אפשר יהיה להבחין כי סביב כל ההתרוצצות הבנקאית וסביב הדרישה שמתקבל ש"כור" קורסת למעשה, בשטח, המצב הוא שונה". רוזוליו ציין כי הודות לצימצומים הרבים שכבר נעשו ב"כור" הושג בחודשים האחרונים חסכון גדול בהוצאות, צומצמו ההפסדים של החברות השונות וניכרת כבר עלייה ברווחיות.

המתנה הגיעה הביתו עובדי אליאנס למזכ"ל ההסתדרות. הם הופיעו בלשכתו של קיסר עם הצמיג הראשון שיצא מקו הייצור שחודש את פעולתו. העובדים הודו למזכ"ל ולחברי הועדה המרכזת על מאמציהם להחזיר את העבודה למקומה.

הגשמת יעדים לאומיים — העובדות

הטוענים נגד השיטות ותוצאותיה של ההסתדרות הכללית מוטב להם שילמדו את העובדות.

מפעלי חברת העובדים מפרנסים 160,000 בתי אב בישראל. היקף הייצור — כחמישה מיליארד דולר בשנה. היקף הייצוא — למעלה ממיליארד דולר בשנה. 40% מכלל העובדים בערי הפיתוח מתפרנסים ממפעלי חברת העובדים.

קרן "תנופה לצמיחה" שהוקמה ביוזמת מזכ"ל ההסתדרות ח"כ ישראל קיסר, הורתה לחידוש הצמיחה במשק, על בסיס התנדבותי ובהתאם לעקרונות הערבות והעזרה ההדדית.

חצי מיליון העובדים שכבר תרמו 3 ימי עבודה במהלך השנה וחצי האחרונות, הביאו להרחבתם של 63 מפעלים ברחבי המדינה מקצרין וקריית שמונה בצפון, ועד אופקים, ערד, מצפה רמון ואילת — בדרום. הסיוע שהעבירה הקרן "תנופה לצמיחה" יחד עם סכום מקביל שמעבירים הבנקים, מגיע לכדי 22 מיליון ש"ח. הודות לפעילות הקרן נוספו בערי הפיתוח 1,871 מקומות עבודה. והיד, מבטיחים ראשי מפעל "תנופה לצמיחה", היד עוד נטויה.

תנופה לצמיחה
כולנו יחד־יד ביד

יש מי שפועלים יותר

בנק הפועלים חילק השבוע פרסים לקידום הייצוא.

מאת לינדה עובדיה

בבנק הפועלים יודעים להעריך את מי שפועלים טוב יותר מאחרים. השבוע נהנו מכך שישה יצואנים מצטיינים שזכו ב"פרס בנק הפועלים לקידום הייצוא". יושב ראש דירקטוריון הבנק, פרופסור איתן ברגלס, שעמד בראש הועדה הבוחרת, ציין כי הקריטריון הבסיסי לבחירת החברות הזוכות היה גידול של מעבר למיליון דולר במכירות לייצוא במהלך 1987. שש החברות שזכו הן: "מנוף מערכות", — המתמחה בפיתוח ושיווק פתרונות תקשורת לבנקים ולארגונים בינלאומיים. (80 עובדים) מפעל האופנה "ששון גיינס", מבני־ברק (40 עובדים). חברת "צעצועי דיאמנטי" מחולון (40 עובדים). "טבעולי" מוצרי מזון מן הצומח של קיבוץ לוחמי הגיטאות (כ־100 עובדים), "עגמי" לייצור גרורים ונגררים במפרץ חיפה (כ־200 עובדים) ו"סיפר" לייצור יריעות פוליפרופילן לאריזה, שבקיבוץ סעד (35 עובדים).

מהלך חדש בהסתדרות

זריקת זרוז לביטול התורים

במקביל להחלפת בעלי תפקידי המפתח בקופת החולים הכללית ממשיכים ידידי ההנהלה, הפרופסור צירוי סרוזיו והמנכ"ל, נחום פסה, בארגון מחדש של יחידות הקופה, יישום תוכנית הביזור — למתן אוטונומיה ניהולית ותקציבית לבתי החולים והמרפאות ברחבי הארץ ולזרוז יישום שיטת הזמנת התור בטלפון במרפאות הקהילה. כך למשל, בתחום תל־אביב נפתרה כבר בעיית התורים לניתוחים האלקטיביים. על אף השיבושים בעבודה, בוצעו בבתי חולים פרטיים כל ניתוחי הירוד (קטרקט) וניתוחי הערמונית (פרוסטטה) שהזקוקים להם המתינו בתור. גם התורים לרופאים המקצועיים קוצרו באופן ניכר ושופרה אספקת התרופות ומעקב לחולים הכרוניים. להלן מספרי טלפון של המרפאות החדשות בת"א והאזור: מרכז מיוחד לטיפול בילד — רמת אביב ג', טלפון: 5413176. מרכז מיוחד לטיפול בילד — מרפאת פלוטקין, טלפון: 373838. מרכז מיוחד לטיפול באשה — מרפאת קטוביץ, טלפון: 440613. מרפאת יעוץ קרדיולוגי (מחוז יפו) מרפאת ארלוזורוב, בת־ים, טלפון: 595941.

חיים—לא רק לעשירים

קופת חולים הכללית מנהיגה. ביטוח למימון ניתוחים בחו"ל

מאת: דניאל מזור

המהלך החדש בקופת החולים הכללית כבר נותן אותותיו בשיפור של ממש בשירות לחברים. מנכ"ל הקופה, נחום פסה, טעק נוכח המגבלות הפרטיות למימון ניתוחים בחו"ל הביא להחלת ביטוח בלעדי לחברי קופת החולים הכללית — ביטוח וולונטרי משלים שלפיו כל משפחה שתשלם ארבעה שקלים נוספים בחודש תזכה, במידת הצורך, לכיסוי הוצאות הטיסה של החולה ושל מלווהו, הוצאות ההשתלה והניתוח, תרופות ושירותי מעבדה. בניגוד לתוכניות ביטוח של קופות אחרות, לא יחולו על חברי קופת החולים הכללית תנאי קבלה או הגבלות גיל כלשהן וכל מי שלא היה חולה בזמן ההצטרפות לתוכנית יוכל להצטרף אליה. היקף הפיצוי המירבי להשתלות יהיה 100,000 דולר ולניתוחים אחרים ולטיפולים במחלת הסרטן עד 30,000 דולר. האישור לביצוע הניתוח בחו"ל ינתן גם להבא על ידי ועדה מקצועית של משרד הבריאות.

מדור פרסומי

مكان الأصل

שרת הבריאות תנסה למנוע מרופאי המדינה להשבית את בתיה"ח ביום א'

מאת עדנה אריזוהר

שרת הבריאות, שושנה ארבלי אלמוזלינו, תיפגש היום בלשכתה בירושלים עם נציגי ארגון רופאי המדינה, בנסיון למנוע את שביתת האזהרה, שהועיד הרופאים ליום א'.

הרופאים מתכוונים להשבית את בתי החולים למשך 24 שעות, כאזהרה, במחאה על מתכת בדיונים על השוואת תנאי עבודתם ושכרם, עם תנאי רופאי בתי החולים של קופת חולים הכללית.

שרת הבריאות הזמינה לישיבה את הממונה על השכר באוצר, יעקב רונן ואת הממונה על התקציבים דוד ברעם.

הועד המרכזי של ההסתדרות הרפואית בישראל הביע בישיבתו אתמול תמיכה בלתי מסויגת במאבק רופאי המדינה. הועד קבע שאין להשלים עם המצב, שבו רופאי המדינה הנוהלים, המקבלים שירות בבתי חולים ממשלתיים, יופלו לעומת עמיתיהם במוסדות אחרים. הועד הביע מורת רוח על עמדת משרד האוצר, המתבטלת בכל נסיון למצוא הסדר באשר לתנאי עבודה ושכר של הרופאים, הן בקופת חולים והן בשרות המדינה. עמדה זו, קבע הועד, תוביל להדרדרות נוספת בשרותי הבריאות ותשאיר את המערכה ללא פתרון.

הועד החליט גם מהוצאת צווי מניעה נגד הרופאים, במטרה למנוע את השביתה. צעד זה, שנועד להשיג שקט תעשייתי כפוי, הוא צעד עוין נגד ציבור הרופאים והתגובה עליו תהיה חמורה.

אזהרה זו באה לאור הוצאת צווי ריתוק בשבוע שעבר, שמנעו מרופאי המדינה להשבית את המערכת. הצווים בוטלו בעקבות ערעור, שהגישו הרופאים, לבית הדין לעבודה.

פלאטו שרון יקים מרכז גמילה מסמים

מאת אבי גבאור

איש העסקים שמואל פלאטו־שרון חזר לעולם העסקים הישראלי והפעם כמייצג קבוצת משקיעים מקליפורניה, המתכוונת להקים מרכז גדול לגמילה מסמים, ליד צפת.

פלאטו־שרון אומר, שבמרכז החדש ניתן יהיה לטפל בעת ובעונה אחת, ב־300 מכורים לסמים קשים, בשיטת טיפול חדשה, המתבססת על ידע, שנצבר במרכזים דומים בארה"ב.

פלאטו־שרון. בגף מסמים

לדבריו, המרכז החדש נועד לסייע למלחמה בנגע הסמים, לא רק בישראל, אלא בעולם היהודי כולו. הוא מתכוון להסתייע באווירה הרוחנית המיוחדת של העיר צפת ובמשמעותה של העיר במסורת היהודית.

החברה הממשלתית למדליות:

נסיון הטעיית ציבור בשיווק מטבעות שעיצב סלוודור דאלי

מאת איתן אבריאל

החברה הממשלתית למדליות ומטבעות מאשימה את משווקי אסימוני המטבעות, פרי יצירתו של סלוודור דאלי — בהטעיית הציבור.

חברת "גימל אינטרנשיונל" החלה באחרונה לשווק בארץ סדרה של מדליות בעיצובו של דאלי. המבצע, שבה משתתפת חברת ריינרס קלאב, מבטיח לרוכש את הסדרה המלאה של 10 מדליות שונות, בנושא עשרת הדיברות, תעודת רכישה מהמספרת חתומה ע"י דאלי עצמו.

החברה הממשלתית למדליות מאשימה את משווקי הסדרה, כי הטעו את הציבור בכך שבמודעות הפרסומת שלהם השתמשו במונח "מטבע", שאינו נכון מאחר ו"מטבע" הוא הליך חוקי, המונפק ע"י רשות ממלכתית. זאת כאשר סדרת המדליות של דאלי אינן בעלות מעמד ממלכתי והחברה המשווקת לא מציינת היכן המדליות מונפקות.

מחברת "גימל אינטרנשיונל" הסבירו, כי כתב המודעה לא היה מודע למשמעות המדויקת של המילה "מטבע" והטעות נעשתה בשוגג.

בחברה הממשלתית למדליות מציינים גם את המחיר הגבוה של המדליות. לפי חישובי החברה מגיע מחירן ל־5 שקלים לגרם מטבע (כסף), בעוד שהחברה הממשלתית מוכרת מטבעות במחיר של 2.5 שקלים לגרם. בחברה המשווקת הסבירו, שהמחיר נקבע בהתאם לביקוש ולא בהתאם לערך הכסף והוא אחיד בעולם כולו.

בתי המלון יפעלו להוריד את גובה העמלות לחברות האשראי

סקר של התאחדות המלונות: יורוכארד גובה עמלה של עד 7.5%

מאת זוהר בלומנקרנץ
כתבר "הארץ" לעניני תיירות

בתי המלון החלו אתמול על ידי התאחדות המלונות, "לפתוח מחדש את ההסכמים הקיימים עם חברות כרטיסי האשראי ולנסות להוריד שיעורי העמלה".

זאת בעקבות סקר, שערכה המחלקה הכלכלית בהתאחדות המלונות, בראשותו של יוסף גור־אריה, בנושא העמלות המשולמות היום על ידי בתי המלון לחברות כרטיסי האשראי. מהסקר התברר, כי קיימים הבדלים של עשרות אחוזים בין שיעור העמלה המשולם במלונות השונים, אשר אינם נובעים מהיקף העסקים, גובה המכירות או מהדרגתו או מהאיזור בו מצוי המלון.

על פי הטבלה המסכמת את שיעורי העמלות, שיעורי העמלה הנמוכים ביותר מגיעים ל־3% אצל כל חברות האשראי ואילו שיעורי העמלה הגבוהים ביותר נעים בין 5% בחברות האשראי "דיינרס קלאב", "אמריקן אקספרס" ו"ישראכרט", עד 6% בחברות האשראי "ויזה" ועד 7.5% לישראלים, בחברות האשראי "יורוכארד".

לאור הבדלים אלה, תחל התאחדות המלונות במשא ומתן עם מנהלי חברות כרטיסי האשראי.

נחתמו עיסקאות עם תום כנס סוכני התיירות הבריטים

מאת זוהר בלומנקרנץ
כתבר "הארץ" לעניני תיירות

עיסקאות נקשרו בין גורמי תיירות מבריטניה וישראל, במהלך כנס אבט"א, אירגון הגג של סוכני הנסיעות והתיירות של בריטניה. דיווח על עיסקאות אלו נמסר בישיבה סגורה של נשיאות התאחדות המלונות, אשר התקיימה אתמול בתל־אביב.

בישיבה נמסר על הצלחתו המלאה של הכנס, מבחינת הארגון והביצוע ותרומתו הפוטנציאלית לתדמיתה של ישראל, כמדינת תיירות.

אלמנת גינדי מבקשת שנכסיה לא ישמשו לכיסוי חובות בעלה

(ע). רינה גינדי, אלמנתו של הקבלן אברהם גינדי ז"ל, שהתאבד בתחילת יוני 1986, פנתה אתמול לבית המשפט המחוזי בתל־אביב, בבקשה למתן פסק דין הצהרתי. היא מבקשת שיוכרז, כי כל התובות, הנתבעים כיום מעזבון בעלה, אינם קשורים עם הנכסים הפרטיים, שהיו תיך לה בעלה.

בכתב התביעה נטען, כי המדובר ב־20 חנויות בראשון לציון, השייכות לאברהם גינדי, לדירת נג, דירת נופש בטבריה, ונכס מקרקעין בפרדס משק.

לטענת רינה גינדי, הוליכו היא ובעלה, בשנים בהם שגשגו עסקיו, להקים קרן נכסים פרטית, שיהוו נכסים משותפים לבני הזוג ויהיו נפרדים מעסקיו של בעלה והמכבותיו, עסקיו והתחייבויותיו של החברות. לדבריה, אמר לה בעלה כי בכוונתו שנכסים אלה יהוו מעין ביטוח למשפחה.

לטענת האלמנה, כל התובות הנתבעים כיום מן העזבון, אינם קשורים קשר כלשהוא עם הנכסים המהווים את נכסי המשפחה המשותפים. לטענתה, מוצאית מן הנכסים שייכים לה.

מר רבין!

עלה אתה בראש ותנהיג את המערך.
ללא היסוסים ובמצפון נקי.

כורח השעה -
חזית ציונית מאוחדת
לקראת הבאות!

שמיר + רבין =
החלטיות, יציבות, יושר.

א. אלמולי
אזרח שאיכפת לו

אזרחים המעוניינים להצטרף לעצומה,
יפנו לת.ד. 41154 תל אביב 61411

מלון חוף קטיף ייפתח מחדש, עם העברת בעלות

מאת איתן רבין

מלון חוף קטיף, הנמצא בבעלות תושבי גוש קטיף, יועבר לניהול בנק המזרחי, הסוכנות היהודית והחברה לפיתוח מפעלי תיירות. המלון נסגר, לאחר שנקלע לחובות של עשרות מליוני שקלים ו־50 עובדיו פוטרו.

ראש המועצה האזורית גוש קטיף, צבי הנדל, מסר כי בדיונים שנערכו החלט, כי שלושת הגופים הללו ירכשו את המלון, ישאו בחובותיו וינהלו אותו.

למעשה, כאשר ייחתם הסכם הניהול, מלון חוף קטיף לא יהיה שייך עוד לגוש קטיף.

עוד מסר הנדל, כי על־פי התכנית, מלון חוף קטיף יפתח את שעריו שוב, לקראת חג הפסח.

אריה צוקר:

להט מינה לתפקיד בכיר אדם שיש ספק בכישוריו

מאת חיים הנדוורקר
כתבר "הארץ" בתל־אביב

חבר מועצת עיריית תל־אביב אריה צוקר (מפ"ם), טוען כי ראש העיריה שלמה להט, בחר באחרונה לקידום פרוייקטים הנדסיים כלכליים גדולים, שיש ספק בקשר לכישוריו.

צוקר פנה אתמול בשאילתא בנושא ללהט, תוך שהוא מתייחס לתפקידו של מנכ"ל היוצא של חברת עזרה ובצרון, ליאור רושניצקי, העוסק בקידום וניהול פרוייקטים עסקיים, כמו מרכז שלום ומרכז גולדה, בעבור העיריה.

כדבריו, מתבסס צוקר על דו"חותיו של מבקר עיריית ת"א ובעיקר על דו"ח בנוגע לתיפקודו של רושניצקי בפרוייקט המדרחוב, בהולת בנימין. בשאילתא מציין צוקר, כי רושניצקי יקבל תמורת עבודתו סכום של 10,500 שקלים לחודש, צמוד למדד ינואר 1988.

דובר עיריית ת"א מסר בתגובה, כי הביקורת על רושניצקי שלית להצלחותיו והישגיו. עודנו לחברה חיונית, כי היא עוסקת בפרויקטים, שרושניצקי יזם.

אושר סיוע של 1.1 מ' ש"ח לעידוד התיירות הנכנסת

מאת זוהר בלומנקרנץ כתבר "הארץ" לעניני תיירות

סיוע בהיקף של 1.1 מיליון שקלים אושר ל־30 חברות נסיעה, במסגרת הקרן החדשה לשיווק למארגני תיירות לישראל. הקרן משותפת למשרדי התיירות והאוצר.

בישיבה סגורה של הקרן, נדונו בקשותיהן של עוד 12 חברות תיירות, אשר הגישו בקשה לסיוע. הועדה אישרה בישיבתה האחרונה סיוע ל־9 חברות נוספות, בהיקף כולל של 135 אלף דולר. שלוש בקשות הוחזרו לחברות התיירות, כיון שהיו חסרים בהם פרטים.

משה מרון נבחר לראשות החברה הממשלתית למדליות

מאת איתן אבריאל

עו"ד משה מרון נבחר לתפקיד יו"ר דירקטוריון החברה הממשלתית למדליות ומטבעות, במקומו של ד"ר יוחנן באדר, בן 87, שהגיש לשר האוצר, משה נסים, את התפטרותו.

מרון הינו מומחה למשפט מסחרי והיה בעבר חבר בכנסת התשיעית מטעם המפלגה הליברלית בליכוד. כן כיהן כעשר שנים בתפקיד מ"מ ראש העיר רמת־גן.

כיום מכהן מרון כחבר בדירקטוריון כימיקלים לישראל, יו"ר האגודה למען החייל.

משה מרון ימלא את תפקידו החדש בהתנדבות.

משה מרון

ידועות בציבור של עובדי חברת החשמל יקבלו פנסיה

מאת יהודית קנולר

חברת החשמל שינתה בימים אלה את תקנון קרן הפנסיה שלה, כך שמעתה תהיה זכאית לפנסיה לא רק אלמנתו של הגימלאי, אלא גם ידועה בציבור שלו ובלבד, שהיא חיה עימו במשך שלש שנים לפחות.

במרבית קרנות הפנסיה, דינן של הידועות בציבור כדין אלמנות, אך חברת החשמל סירבה עד כה, לתקן את התקנון שלה בהתאם.

י.ל. ידועה בציבור של עובד חברת החשמל שנפטר, נכשלה במאמציה לשכנע את החברה בדבר זכאותה לפנסיה. היא פנתה ללשכה המשפטית של נעמ"ת, בראשות נעמה פרידמן וזו הצליחה לשכנע את חברת החשמל, לקבוע בתקנונה, שגם ידועות בציבור יהיו זכאים לפנסיה לאחר מות בני זוגם. החלטה זו מותנית בכך, שהן אינן מקבלות פנסיה ממקור אחר או שהן מוותרות על קבלת פנסיה כזו.

בעקבות התיקון בתקנון, פנתה נעמ"ת להנהלת חברת החשמל, בעניינן של מספר ידועות בציבור נוספות, הזכאיות מעתה לקבל פנסיה מהחברה.

יש לפעול להבטחת האיכות ולהבטיח תחרותיות בעתיד

מאת מיכל רוה

אינג' מרים מילר, מנכ"ל מכון התקנים, קוראת לממשלה ולתעשיינים לפעול במשותף ליישום מדיניות איכות המוצרים, כדי להבטיח את מקומה של התעשייה הישראלית בשוקי חו"ל.

מילר אומרת, כי עם פתיחת שוקי הארץ ליבוא מאירופה ב־1 לינואר 1989, תצטרך התעשיה המקומית להתמודד עם היבוא הגובר ולפיכך יש לבנות תשתית, שתביא לצמצום משמעותי בעלויות האיכות, במקביל להשבחת המוצר והפיכתו לתחרותי בשוקי חו"ל.

"מגדל" עומדת להציע הלוואות נוחות למבטחי מכוניות בחברה

ההלוואות יוצעו רק למבטחי המכוניות בתכנית החדשה של החברה

מאת אריה לביא

חברת הביטוח "מגדל" עומדת להציע בעתיד הקרוב הלוואות למבטחים את מכוניותיהם בחברה. עד כה נהגו חברות הביטוח להעניק הלוואות רק לבעלי פוליסות ביטוח חיים או בעת ביטוחים תעשייתיים, אך לא במסגרת ביטוחי הרכב.

ההלוואות יוצעו למבוטחים, שיבטחו את רכבם בתכנית חדשה, שהחברה מנהיגה מגדל לפני שבועות אחדים. תוכנית המאפשרת קבלת מענק בתום שלוש שנות ביטוח, אם נהג בעל הפוליסה לא הגישו תביעות משמעותיות. ההשתתפות בתכנית זו כרוכה בתשלום פרמיה גבוהה מהרגילה.

ההלוואות, שיוצעו על־ידי מגדל, יהיו בתנאים נוחים מאשר התנאים הרגילים בבנקים ומיועדות לאפשר לבעלי הפוליסות בתכנית המיוחדת, לרכוש מכונית חדשה בתום שלוש שנות ביטוח.

במהלך השבוע הראשון בו יצאה חברת מגדל עם תכנית זו, ביקשו 150 בעלי מכוניות לבטח עצמם בתכנית החדשה.

התוכנית של מגדל מעוררת תסיסה בחברות הביטוח. מנהלי חברות המתחרות טוענים, שהתוכנית מגוננת להחלשת חברות הביטוח, להמנע מלתת הטבות למבוטחים. הדלשת מגדל, להציע הלוואות למשתתפים בתכנית זו תגביר, כנראה, את התסיסה בענף הביטוח.

האוצר אישר ייקור העלאת מחיר הובלת הדלק ב־6.3%

מאת איתן אבריאל

שרי האוצר והתחבורה חתמו אתמול על הצו, המאשר למובילי הדלק להעלות את מחיריהם בשיעור של 6.3%. באוצר מקווים, כי בעקבות הייקור יספק יותר מובילי הדלק לעבודה סדירה.

הצו נחתם, לאחר שערת המחירים שליד משרד האוצר, המליצה בדחילת השבוע על הייקור, כפיצוי על עליות המחירים השוטפות מאז חודש ינואר 1988. באוצר ציינו, כי בעדה אמורה היתה להתכנס כבר כמה שבועות, עוד בטרם הודיעו המובילים על נקיטת עיצומים, כך שצעד זה של המובילים היה מיותר.

ההמלצה להעלות את מחירי הובלת הדלק, נשלחה לשרי האוצר והתחבורה לפני כשבועיים ימים מהמשרד הבדיקה ע"י אנשי התקציבים באוצר, בטרם אישורה.

טיולים זה השטח שלנו

טיולי חורף-אביב

מצרים

טיולים 8 ימים, 9 ימים*
9.11.88
3.12.88 (חנוכה)
5.12.88 (חנוכה)
11.1.89*
8.2.89
1.3.89*
19.3.89
11.4.89 (פסח)
21.4.89 (חוהמ"פ פסח)

קניה

עולם הולך ונעלם...
ספארי בלודג'ים
טיול 16 יום
9.2.89 1.12.88
13.4.89 26.1.89
טיול 9 ימים
1.12.88
13.4.89 פסח
20.4.89 חוהמ"פ פסח.

סיני

בחוזהאל פסגות סיני
7 ימים ברכב, ברגל ובליווי גמלים
מתאים גם לדוברי אנגלית
21.10.88
18.11.88
5.12.88 (חנוכה)
10.2.89
17.3.89 (פורים)
11.4.89 (פסח)
21.4.89 (פסח)

קניה לשומרי מסורת

טיול 16 יום
12.1.89 בהדרכת יוסי לשם
טיול 9 ימים
26.1.89 בהדרכת יאיר בשן.

בשיתוף
EL AL אל על

בטיולינו ניצול זמן מירבי, תכנית מלאה, אמינות מינהלית והדרכה מעולה, כל אלה מבטיחים תמורה מלאה למטיילים.

טלפן וקבל חוזר טיולים לביתך 381044, 03-375653
מחי טיולי חו"ל השפלה 3 ת"א

החברה להגנת הטבע

עיריית חיפה - מינהל התרבות

פסטיבל חיפה להצגות ילדים פסח תשמ"ט

פסטיבל חיפה להצגות ילדים (2) יתקיים השנה
בחול המועד פסח תשמ"ט 22.4.89-25.4.89
הוועדה האמנותית בראשותה של ד"ר מרים יוזיל
קוראת למפיקים, צוותי שחקנים ותאטרוני ילדים
המעוניינים להשתתף בפסטיבל במסגרת הצגות התחרות,
להעביר החומר והצעות עד ל־1.12.88
לכתובת: ד"ר מרים יוזיל, פסטיבל חיפה להצגות ילדים,
עיריית חיפה-מינהל התרבות, רח' חסן שוקרי 14, חיפה.
לבירור פרטים אפשר לפנות למינהל התרבות 04-356139, 04-354141.

אל על מטענים לכל השערים

שערי מטבע חוץ — 3.11.88

המטבע	בנק לאומי מזומנים קניה	בנק לאומי מזומנים מכירה	בנק לאומי העברות והמחאות קניה	בנק לאומי העברות והמחאות מכירה	בנק הפועלים מזומנים קניה	בנק הפועלים מזומנים מכירה	בנק הפועלים העברות והמחאות קניה	בנק הפועלים העברות והמחאות מכירה	בנק דיסקונט מזומנים קניה	בנק דיסקונט מזומנים מכירה	בנק דיסקונט העברות והמחאות קניה	בנק דיסקונט העברות והמחאות מכירה	שער יציג	השינוי היומי
1 דולר	1.56	1.64	1.5910	1.6110	1.57	1.64	1.5911	1.6119	1.57	1.64	1.5916	1.6116	1.6016	-0.0034
1 לישט"ש	2.78	2.90	2.8367	2.8724	2.79	2.92	2.835	2.8729	2.79	2.92	2.8369	2.8726	2.8512	0.0095
1 מארק גרמני	0.89	0.93	0.8588	0.9101	0.88	0.93	0.8592	0.9104	0.88	0.92	0.8986	0.9099	0.9037	0.0041
1 פרנק צרפתי	0.25	0.27	0.2632	0.2665	0.25	0.27	0.2628	0.2662	0.25	0.27	0.2628	0.2661	0.2647	0.0008
1 גולדן הולנדי	0.78	0.82	0.7962	0.8063	0.78	0.82	0.7970	0.8070	0.78	0.82	0.7961	0.8061	0.8013	0.0027
1 פרנק שווייצרי	1.05	1.09	1.0692	1.0827	1.05	1.10	1.0710	1.0844	1.05	1.10	1.0692	1.0826	1.0742	0.0032
1 כתר שוודי	0.25	0.27	0.2587	0.2619	0.25	0.27	0.2590	0.2622	0.25	0.27	0.2587	0.2620	0.2604	0.0007
1 כתר נורבגי	0.24	0.25	0.2412	0.2442	0.24	0.25	0.2414	0.2444	0.23	0.25	0.2412	0.2442	0.2428	[illegible]
1 כתר דני	0.23	0.24	0.2328	0.2357	0.23	0.24	0.2332	0.2361	0.23	0.24	0.2330	0.2359	0.2344	0.0008
1 מרק פיני	0.37	0.39	0.3806	0.3854	0.37	0.39	0.3800	0.3847	0.37	0.39	0.3795	0.3843	0.3821	0.0014
1 דולר קנדי	1.28	1.34	1.2998	1.3161	1.28	1.34	1.3021	1.3183	1.27	1.34	1.2981	1.3145	1.3082	[illegible]
1 דולר אוסטרלי	1.26	1.39	1.3173	1.3339	1.27	1.37	1.3180	1.3344	1.28	1.37	1.3170	1.3335	[illegible]	[illegible]
1 ראנד דרא"פ	0.43	0.51	0.6501	0.6583	0.39	[illegible]	0.6506	0.6587	0.41	0.57	0.6497	0.6579	0.6557	[illegible]
10 פרנקים בלגיים	–	–	0.4288	0.4342	–	–	0.4289	0.4342	–	–	0.4286	0.4340	0.4313	[illegible]
10 שילינג אוסטריים	1.26	1.32	1.2777	1.2934	1.26	1.32	1.2794	1.2954	1.26	1.32	1.2783	1.2944	1.2856	[illegible]
1000 לירטות איטלקיות	1.18	1.25	1.2071	1.2223	1.18	1.26	1.2089	1.2239	1.19	1.28	1.2095	1.2247	1.2153	[illegible]
100 יינים יפאניים	1.25	1.31	1.2772	1.2933	1.26	1.32	1.2808	1.2968	1.25	1.32	1.2809	1.2970	[illegible]	[illegible]

יש לך מטען מיוחד? לצוות אל על מטענים
ציוד מקצועי המותאם לכל סוגי המטען.

EL AL אל על

ת.א.ת. זכתה באות הצטיינות מג'נרל דינמיקס

מאת מיכל רוה

חברת תעשיית אביזרי תעופה (ת.א.ת.) קיבלה אות הצטיינות מחברת ג'נרל דינמיקס על איכות המוצרים שהיא מספקת לחברה האמריקאית ועל עמידתה במועדי אספקה. המדובר במוצרים למטוסי אף־16.

ת.א.ת. היא החברה הישראלית הראשונה, המקבלת אות הערכה מסוג זה, מג'נרל דינמיקס.

מרקס אנד ספנסר מוכנה להגדיל רכישת תוצרת חקלאית מישראל

מאת אבי גבאור

הלורד מרקס זיו, יו"ר רשת "מרקס אנד ספנסר", המבקר בישראל בימים אלה, אמר כי דלתות "מרקס אנד ספנסר" פתוחות בפני התוצרת החקלאית של ישראל. הוא הוסיף שזאת בתנאי שהתוצרת תהיה באיכות מעולה ותסופק בצורה אמינה וסדירה.

זיו, שביקר ביום שני במסוף "אגרקסקו" שבנתב"ג, מסר כי כבר כיום רוכשת "מרקס אנד ספנסר" בישראל פירות וירקות בהיקף של 2 מיליון דולר בשנה. לדבריו, ניתן להגדיל כמויות אלה באופן משמעותי.

הודו מרכזת כוחות לחיסול הפיכה באיים המאלדיוויים

מאות שכירי חרב, כנראה בהזמנת איש עסקים המתנגד לנשיא גאיום, השתלטו על ארמון הנשיאות, תפסו 2,000 בני ערובה והרגו 200 איש

ניודלהי, קולומבו (ע"ד וע"צ). כ־400 שכירי חרב זרים שבעו כנראה מסרי־לנקה כדי לבצע הפיכה באיים המאלדיוויים איימו להרוג 2,000 בני ערובה, אם הממשלה לא תכבע להם – מסרו מקורות. דיפלומטיים בסרי־לנקה, הם תקפו את כוחות הממשלה אתמול לפנות בוקר.

לפי ידיעה אחת, כוחות הממשלה חיסלו את ניסיון ההפיכה, ובקרבות נהרגו כמאתיים אנשים. השגריר המאלדיווי בקולומבו מסר כי הנשיא, מומון עבדול גאיום חי ושולט במצב.

תושבים במאלה, בירת האיים, אמרו בשיחות טלפון שאנשים חמו־שים השתלטו על ארמון הנשיאות והד־עירים כי כ־200 אנשים נהרגו. על־פי עדותו של אחד התושבים, תפסו התוקפים את הנשיא, את שר הביטחון ואת שר הפנים, והרגו חמישה אנשים, בהם שומר ראשו של שר הביטחון.

לפי מקורות דיפלומטיים בקולומבו, בינתיים כוחות הממשלה מחזיקים מעמד, אולם שכירי החרב השתלטו על מיתקני מפתח חיוניים. המקורות ציינו עוד כי ממשלתו של הנשיא גאיום ביקשה עזרה בינלאומית לדי־כוי המרד.

הודו הטיסה אתמול 1,500 צנחנים לבסיסים בדרום המדינה לקראת שי־גורם לאיים המאלדיוויים כדי לשים קץ לנסיון ההפיכה – מסר דובר משרד ההגנה בניודלהי. לדבריו, ראש הממשלה ראג'יב גאנדי נענה לקריאת נשיא האיים המאלדיוויים, מאומון עבדול גאיום.

בקולומבו, בירת סרי־לנקה המקיימת קשר עם האיים המאלדיוויים, הועלתה סברה כי התוקפים גויסו על ידי איש עסקים מאלדיווי המתנגד למשטרו של הנשיא גאיום.

רפובליקת האיים המאלדיוויים מונה 181,000 תושבים המתגוררים ב־220 מתוך 1,196 איי אלמוגים, 640 ק"מ דרומית מערבית לסרי־לנקה. הבירה מאלה נמצאת על אי קטן ומונה 46,000 תושבים. הנשיא גאיום, 51, נבחר לקדנציה שלישית בספטמ־בר כמועמד יחיד במשאל עם.

האיים מושכים אליהם כ־130,000 תיירים מדי שנה הבאים ליהנות מהחופים, עצי התמר הגדולים והאל־מוגים. האיים המיועדים לתיירים מרוחקים מאי הבירה מאחר שממשלת גאיום מעוניינת למנוע מהאוכלוסיה המאלדיווית המוסלמית חשיפה להשפעות זרות.

היה זה נסיון ההפיכה השלישי נגד הנשיא גאיום, מאז עלה לשלטון לפני עשר שנים.

קלרספלד הוכתה בטורקיה בעת שהפגינה נגד ביקור ולדהיים

ניו־יורק (עסק"א). ציידת הנאצים, ביאטה קלרספלד, והרב אברהם וייס מניו־יורק שנלווה אליה, נעצרו של־שום פעמיים על־ידי משטרת טורקיה באיסטנבול, וכפי שנמסר הם הוכו בעקבות מעצרם השני, לאחר שהפגי־נו נגד נשיא אוסטריה, קורט ולדהיים המבקר בטורקיה.

מקורות טורקיים בניו־יורק ובוושינגטון אמרו, כי הדיווחים על התקריות אינם תואמים את המציאות. מקורות אלה הטעימו, שהשלטונות אסטריה ביקשו לאפשר לולדהיים לערוך חגיגת ביניים, בדרכו חזרה מסוריה המכווית, וכי טורקיה לא ראתה בחגיגת הביניים ביקור ממלכתי של נשיא אוסטריה.

פקידים טורקיים דיווחו גם שראש ממשלת טורקיה, טורגוט אוזאל, ביטל את פגישתו עם ולדהיים בגלל מחאות שנתקבלו מהמערב. הוא נתקבל בשדה התעופה על ידי שר החוץ הטורקי, מסוט יילמאז.

בניו־יורק אמר נספח לעניני עתונות בנציגות הטורקית ליד האו"ם, כי אין שחר לידיעות שוייס וקלארספלד הוכו. הוא הוסיף כי הבאות מפגינים נוגדת את החוק הטורקי.

בלשים טורקיים הרחיקו בכוח את המפגינים ביאטה קלארספלד ואת הרב וייס מאמריקה, שהפגינו בחוית בית־הספר באיסטנבול, שנוהל על־ידי נשיא טורקיה. המפגינים נעצרו לאחר שהפגינו על ביקורו בטורקיה של נשיא אוסטריה, ד"ר קורט ולדהיים. המפגינים אמנם לא הצליחו למנוע את ביקורו של ולדהיים, אך הם הצליחו לעורר את תשומת־הלב של כלי־התקשורת לנושא ההפגנה. מוצרנו. תצלום: איפי

דו"ח באו"ם: איראן הוציאה להורג אלפי אסירים מדיניים

"באולם המרכזי של בית הסוהר אווין בטהראן נטבחו כ־200 איש שתוארו כאסירים פוליטיים, שגילו אהדה לארגון ה"מוג'אהדין"

מרכז האו"ם (ע"ד וע"צ). דו"ח של האו"ם, שפורסם אתמול בניו־יורק, מציין כי בשלושת החודשים האחרו־נים גדל מספר ההוצאות להורג של אסירים מדיניים באיראן. אחד ממתנגדי משטרו של חומייני אמר כי מדובר באלפי אנשים שהוצאו להורג.

המסמך, שהוכן על־ידי ריינאלדו גאלינדו פוהל מהוועדה לזכויות האדם, מציין כי יש מקום לדאגה בר־חבי תבל נוכח העובדה שממשלת איראן לא מכבדת במלואן אמנות להבטחת זכויות האדם.

עם זאת רואה הדו"ח בהודעת ממ־שלת איראן שהיא מכינה תשובות מפורטות להאשמות שהועלו נגדה ותמסור אותן בקרוב לתעודתן – התפ־תחות חיובית.

אלאדין טוראן מארגון "מוג'הדין העם" פרסם הודעה, שבה נאמר, כי בשלושת החודשים האחרונים נעצרו למעלה מעשרת אלפים אנשים באיראן ו"אלפים הוצאו להורג, לאחר שהואשמו בהתנגדות למשטר חו־מייני". לדבריו, מאז עלה חומייני לשלטון באמצע 1981 "הוצאו להורג 70 אלף אנשים ו־140 אלף אחרים נכלאו באיראן".

גאלינדו פוהל אמר כי לפי דיווח שקיבל "נטבחו באולם המרכזי של בית הסוהר אווין בטהראן כ־200 אנשים, שתוארו כאסירים פוליטיים, שגילו אהדה לארגון ה"מוג'אהדין".

עצורי מהומות אלג'יריה שוחררו לקראת משאל העם

בשעות הראשונות השתתפו כ־12 מיליון ● בין מטרות המשאל – הבעת אמון בנשיא בנג'דיד

אלג'יר (ע"ר). תנועת הצבעה נפתחו שלושם ברחובי אלג'יריה למשאל עם על השינויים החוקתיים, שהציע הנשיא שאדלי בנג'דיד בחו־דש שעבר בתגובה על המהומות.

לפי עדויות עדי ראיה, השתתפו בשעות הראשונות של ההצבעה יותר מ־12 מיליון אלג'ירים, הזכאים להשת־תף במשאל העם.

באחד רשמי נסוב משאל העם על שאלת הרפורמה המעמידה את ראש הממשלה לביקורת המועצה הלאומית הנבחרת. אולם מנתחי המדיניות מעריכים, כי מטרותיו האמיתיות של משאל העם הן הבעת אמון בנשיא בנג'דיד ובדרכי טיפולו במשבר אוק־טובר, ותמיכה בהמשך המאמץ להש־גת הרפורמות.

בנג'דיד הציע לבצע רפורמות בשיטה החד־מפלגתית הנהוגה באל־ג'יריה, לקראת ועידת מפלגת השל־טון "החזית הלאומית לשחרור", שתתקיים בסוף נובמבר. באמצעות משאל העם הוא מקווה לחזק את מעמדו מול מתנגדי הרפורמות.

בנג'דיד שחרר את כל עצורי מהו־מות אוקטובר לקראת משאל העם.

מאות סטודנטים ומשכילים קיימו עצרות ביום רביעי במחאה על עינויים של עצורי המהומות בידי כו־חות הביטחון.

"הסיגריות ללא עשן – מסוכנות"

– קובעת האגודה הרפואית האמריקאית

שיקגו (ע"צ). האגודה הרפואית האמריקאית, הארגון הגדול ביותר של רופאי ארה"ב, הביעה את דעתה כי הסיגריות החדשות ללא עשן, שפותחו על ידי החברה ריינולדס, מסוכנות. הרופאים דורשים להפסיק את מכירת הסיגריות, תוך כדי הכתנה לניסויים נוספים.

סיגריות מסוג זה מוצעות עתה למעשנים בשתי מדינות – ארי־זונה ומיזורי. החברה מתכוונת להפיץ את הסיגריות ברחבי ארה"ב. ביום ד' פנתה האגודה הרפואית האמריקאית בעצרת רשמי לשלטונות בשתי מדינות אלה ודרשה מהן למנוע השיווק. בפניה נטען כי מוצר זה איננו אלא "סם חרש ומסוכן".

דובר של החברה המייצרת את הסיגריות ללא עשן השיב כי אלו אינן תרופה.

"אין אנו טוענים כי בסיגריות אלה אין אלמנט של סכנה, אלא שיש פחות מסוכנות מסוגים אחרים", הוסיף אמר הדובר.

סיגריות אלו, המופצות תחת השם "פרימייר", הוצאו למכירה נסיונית סמוך ל־1 באוקטובר בטוסון ובפניקס שבאריזונה ובסנט לואיס שבמיזורי. הן עולות כ־25 סנט יותר לחפיסה מאשר סיגריות רגילות.

אזרחי בריה"מ ינועו בגוש המזרחי עם "דרכון פנימי"

אך לביקורים במערב יונפקו לדרכון מיוחד

מאת אליהו זהבי

קופנהגן (מיוחד ל"הארץ"). בראיון לעיתון הסובייטי "טרוד" אמר ראש משרד "אוביר" במוסקווה, רודולף קו־זניצוב, כי החל מתחילת שנת 1989 יורשה כל אזרח סובייטי המחזיק בדר־כון "פנימי" לבקר בכל מדינות הגוש הקומוניסטי. רק לנסיעות למדינות "קפיטליסטיות" יהיה צורך לבקש, כמו בעבר, דרכון "חיצוני". דברי קו־זניצוב יש בהם להבהיר אמליות באלף יורשו מחזיקי הדרכונים לצאת לבקורים במדינות המערב ללא מעורבות של "אוביר" ...

קובלב, טוען במאמר המתפרסם השי־בוע ב"ידיעות מוסקווה" כי ציון הלאום המקום המגורים בדרכונו הרגיל של האזרח הסובייטי אינו חוקי ונוגד את חוקת בריה"מ. יע־קובלב אומר כי בדרכון יש לציין את רק פרטי הזהות האישיים שם, תאריך לידה וכתובת.

אזרחי בריה"מ המבקשים לקבל דרכון חיצוני לצורך נסיעה לחו"ל מוסרים את דרכונם בעת קבלת הדרכון החיצוני ...

משפטן סובייטי, אלכסנדר יע־ ... מיוחדת.

מזכ"ל אופ"ק לדיון באוסלו – על הגבלה של תפוקת הנפט

חשש להתמוטטות מחירי הנפט בשוק העולמי

מאת אליהו זהבי

קופנהגן (מיוחד ל"הארץ"). מזכ"ל אופ"ק, ר. סובורטו (אינדונזיה), הגיע לאוסלו לשיחות שמטרתן למנוע את פרישת נורווגיה מהסכמה להגבלה מרצון של תפוקת הנפט.

סובורטו הגיע לאוסלו, כאשר שוק הנפט סובל מ"שביתת קונים". מומחי נפט מעריכים כי סוחרים מחכים לתוצאות מפגש שרי אופ"ק ב־21 בנובמבר. מחיר הנפט מן המפרץ הפרסי ירד לשפל של 9.90 דולר לח־בית ומחיר הנפט מהים הצפוני מגיע ל־12 דולר לחבית בממוצע.

מדינות אופ"ק הפיקו בשבוע אחרון כמות שיא של 23 מיליון חביות ליום, לעומת 15.86 מיליון חביות ליום, שהמכסות שרי אופ"ק מחייבת להפיק.

מר סובורטו אמר באוסלו כי אם לא יצליחו שרי אופ"ק להגיע להסכם על הגבלת התפוקה, ירד הנפט למחיר של 5 דולר לחבית.

נשיא אופ"ק, הניגריאני ר. לוקמאן, האשים בלאגוס את עיראק במשבר השורר כיום בשוק הנפט. לד־בריו, היתה זו עיראק שגרמה למצב העוכר בשוק הנפט העולמי.

מאז נגמר מלחמת עיראק־איראן ב־20 לאוגוסט, החלו איראן ועיראק בתחרות מירבית של נפט מתוך רצון לנצל את ההפוגה בקרבות. סעודיה הפיקה בחודש אוקטובר קרוב ל־7 מיליון חביות ליום, בעוד המכסה שהורשה לה להפיק על ידי אופ"ק היא רק 4.3 מיליון חביות ליום.

(ע). סובורטו אמר שלשום כי מחירי הנפט בשוק העולמי עלולים להתמוטט, אם עיראק לא תוחזר למ־סגרת מכסות התפוקה של הקרטל בלחץ שרי אופ"ק, העומדים להתכנס בוינה בסוף נובמבר.

זויפו בעזרת איגרות חוב זויפו בעזרת מכונת צילום

מאת אליהו זהבי

קופנהגן (מיוחד ל"הארץ"). בהלה פרצה בימים אחרונים בשוק הכספים בשוודיה כאשר התגלה כי מאות איגרות חוב למוכ"ז שהיו מוחזקות נפרץ ע"י בנקים בערים הגדולות של שוודיה וגם קופאים מנוסים לא הבחינו בזיוף.

חקירה גילתה כי איגרות החוב זויפו ע"י צילומם במכונת צילום משוכללת הפועלת בסיוע קרן ליזר ומסוגלת להדפיס בו זמנית 4 צבעים.

פרסומאי החברה שהולה בהד־פסת מכונת הצילום (תוצרת יפאן) בשוודיה פרסם בעתונים מודעה: "מכונת הצילום כה משוכללת שאסור היה להתיר את מכירתה" המשטרה עומדת חסרת אונים מאחר ואין חוק האוסר את מכירת מכונת הצילום. מחירה – 45.000 דולר.

ישו מת מהלם כתוצאה מהצליבה

וינה (ע"ר). ישו הנוצרי מת לאחר שלקה בהלם, לפי המינוח הרפואי המקובל עתה – זאת קובע פאתולוג אוסטרי, פרופסור הנס באנקל, בספר "כיצד הם מתו באמת", בו הוא מנתח את נסיבות מותם של 10 אישים הסטוריים לאור המחקר המודרני.

"הסבל של אדם צלוב זה עניין מבוך באמת והוא בא לקיצו בהלם בלתי הפיך", קובע החוקר. קור־בנות הצליבה מוסמרו לצלב בפרקי ידים ולא בכפות ידיהם והם לא מתו כתוצאה מצמאון או אובדן דם, כפי שסברו בעבר. מה שבאמת גרם למותם, היא התסמונת הידועה היום כהלם, נזק לתאים כתוצאה מהפסקת אספקת הדם למוח ולאיברים אחרים.

בין ממצאי בקל המודרניים: היטלר אכן התאבד, בטהובן סבל מקשיי עיכול נוראים ומטורדים גופת לנין נתנבה לאלפי חתיכות על ידי מדענים סובייטים, שביק־שו לעמוד על מקור גאוניותו.

סטודנטים בסיאול ניסו להרוג את השליט הקודם

סיאול (ע"ר). אלפי סטודנטים קיצוניים, שזכו לקריאות עידוד של עוברי אורח, ניהלו קרב בן שעות אחדות עם כוחות המשטרה בסיאול, כאשר ניסו לתפוס את מי שהיה האיש החזק של דרום קוריאה, צ'ון דו הואן, ולהוציאו אותו להורג.

למעלה מ־20 אלף שוטרים, ביני־הם רבים שהיו מצוידים כמשגרי פצ־צות גז פילפל, הדפו את נסיונות הס־טודנטים לעלות על ביתו של צ'ון.

הסטודנטים השתמשו בפצצות תבע־רה רבות וכתוצאה מכך פרצו כמה דליקות.

מאז פרש מהשלטון בחודש פברו־אר, נתון הלחץ בדרום קוריאה להעמידו לדין של צ'ון, המואשם בב־עשי שחיתות, ניצול לרעה של סמכויות השלטון ומעשי אכזריות במהלך תקופת שלטונו, שהחלה ב־1979 כאשר התייצב בראש הפיכה צבאית.

שוודיה שוקלת לבטל פרוייקט בניית מטוס קרב, עקב עלותו

שטוקהולם (ע"צ וע"ר). ממשלת שוודיה הודיעה אתמול שהיא שוקלת ביטול פרוייקט מתוכנן לבניית מטוס קרב מתקדם, בגלל עליה גדולה של ההוצאות.

דובר משרד ההגנה אמר לרויטר כי הנבא השוודי נאלץ לשקול מחדש את עתיד הפרוייקט, מאחר שהקונ־סורציום הבונה את המטוס הגיש חשב־בון מעל ומעבר להערכות קודמות.

המטוס, שקיבל בינתיים שם צופן "יאס־39 גריפן", פותח בתקציב מקו־רי של 40.8 מיליארד כתרים שוודיים (6.6 מיליארד דולר). המטוס נבנה על ידי קונסורציום של ארבע חברות, בהנהגת חברת הרכב והמטוסים הגדולה "סאאב־סקניה".

לפי התיכנון צריך היה חיל האוויר השוודי להתחיל לקבל מטוסים מן הדגם החדש ב־1992. אולם כבר עתה יש בפרוייקט איחור של לפחות 18 חודשים בגלל קשיים טכניים ואדמי־ניסטרטיביים, אמרו מקורות במשרד ההגנה.

מומחה לענייני הגנה הגיב ואמר כי שוודיה ניצבת בפני הברירה של קיום תעשיה אווירית בלתי תלויה ועצמאית משלה, או תלות גוברת והולכת במערב, הנוגדת את שאיפתה של שוודיה לנייטראליות.

12 מתו מאכילת פטריות־רעל

אנקרה (ע"ר). 12 בני אדם ביסוד בעיר אדנה בדרום טורקיה, לאחר שאכלו פטריות רעילות שנקטפו בשדה.

שניים נוספים מאושפזים ב־בית חולים במחלקה לטיפול נמרץ.

קוצב לב ישתל לסאחרוב בארה"ב

בוסטון (ע"ר). קוצב לב ישתל כנראה למדען הסובייטי אנדריי סאחרוב, בן 67, העומד לבוא לבי־קור בארה"ב.

העיתון "בוסטון גלוב" מסר כי סאחרוב, אחד מלוחמי זכויות האדם הגדולים בבריה"מ, יקבל טיפול בבית החולים הכללי במ־דינת מסאצ'וסטס. אשתו של סאחרוב, ילנה בונר, קיבלה טי־פול באותו בית חולים ב־1986.

תוקם ממשלת חירום לאומית לשינוי המשטר במדינה

ההצבעה בבחירות לא שללה את זכותנו לקבוע באיזו מדינה נחיה.

אגודת ישראל התנגדה להקמת המדינה.

המפלגות החרדיות מכריזות על עצמן כלא ציוניות ותובעות הרחבת הפטור משירות בצה"ל לתלמידי ישיבות.

עתה רוצים לתת בידיהן השפעה ללא תקדים ושותפות בהחלטות גורליות לחיינו.

עתה עומדים להתמקח איתן בדבר החרויות שלנו וליצור קרע בינינו לבין רוב העם היהודי בתפוצות.

המפלגות החרדיות זכו רק ב-10% מקולות הבוחרים.
כל שאר הבוחרים, לרבות בוחרי הליכוד, לא הצביעו עבור מדינת הלכה.

אמרנו זאת בעבר והיום נוכח הציבור לדעת, כי השיטה הפוליטית בישראל מעוותת את רצון העם.

תוקם ממשלת חירום לאומית בשיתוף הליכוד והמערך

המשימה המרכזית של ממשלה זו, אשר תייצג ⅔ מאזרחי המדינה, תהיה לשנות את המשטר במדינה ולהשתיתו על בחירות ישירות לראשות הממשלה, מגילת חירויות האזרח ושינוי שיטת הבחירות לכנסת.

מר שמיר ומר פרס הברירה בידכם :
פילוג לאומי או אחדות העם.

הועד הציבורי למען
חוקה לישראל

הצטרפו לאזרחים הרבים שפנו אלינו לאחר הבחירות. לפני שיהיה מאוחר.

אל:
הועד הציבורי למען חוקה לישראל
ת.ד. 50305 תל-אביב 61500

הנני מצטרף/ת לקריאתכם להקמת ממשלת חרום לאומית לשינוי המשטר בישראל.

שם ______ כתובת ______

טלפון ______

הריני מצרף/ת המחאה בסך ______ כתרומה לפעילותכם.

מכזן من الاهل

מכזון الاجل

חדשות חוץ

ראש ממשלת בריטניה מרגרט תאצ'ר מצלה את ביקורה בוורשה לקניות בשוק המזון · תצלום: איי־פי

תאצ'ר לר"מ פולין: להנהיג תמריצים ולבטל הצנטרליזציה

ורשה (ע"ר וע"צ). ראש ממשלת בריטניה לא היתה מוכנה להגיב על בעיות החוב של פולין, במהלך שיחות שקיימה שלשום עם ראשי המשטר. עם זאת טענה מרגרט תאצ'ר כי הכל־כלה הקומוניסטית בפולין כבולה בה־גבלות של פיקוח על מחירים.

לאחר שהרצתה בפני מארחה – ראש הממשלה מיצ'סלאב ראקובסקי – על יתרונות הכלכלה החופשית וכוחות השוק, יצאה תאצ'ר למסע קניות בשוק המרכזי של ורשה והתלהבה למראה המחירים הנמוכים.

כשהיא מוקפת בהמון סקרן של קונים, לוחתה המנהיגה האנגליה בת ה־63 כמה זלוטי מן השגריר סטפאן בארט וקנתה צנצנות ריבה, דבש, פטריות בחומץ וכן כמה תפוחים ועגבניות.

צנצנת ענק של פטריות כבושות עלתה לה רק 6,000 זלוטי (12 דולר) ועל כך הגיבה תאצ'ר: "אני מנסה לקנות דברים שקל לשאתם בשעת נסיעה. זה מעדן פולני".

ביום השני לביקורה בפולין, מסרו פקידים בריטים, כי ראש הממשלה ראקובסקי הזכיר בפני תאצ'ר את בעיות החוב החיצון הפולני הגדול, המגיע כיום ל־37 מיליארד דולר ואמר כי חוב זה מהווה עניבת חנק סביב צוארה של פולין. הוא ביקש עזרה ממדינות המערב. ראש הממש־לה האנגלית לא הגיבה על בקשה זו.

כבר קודם לכן הודיעה בריטניה כי היא לא תפעל באורח חד צדדי בענין החוב הפולני, העולה לאוצר בוורשה שני מיליארד דולר בשנה. העמדה הבריטית היא כי קודם כל יש להגיע להסכם על לוח פרעונות חדש עם מד־עדון המדינות המלוות המתכנס בפאריס.

עוזריה של תאצ'ר מסרו כי היא אמרה לראקובסקי, שלדעתה הבלכ־לה הצנטראליסטית של פולין היא כלכלת נפל, מאחר והפיקוח על המ־חירים מגביל אנשים בכל הקשור במה שהם יכולים למכור ולקנות. אחד העוזרים אמר: "ראש הממשלה אמרה כי היא מרגישה שיש צורך להנהיג כאן שיטה של תמריצים".

מנהיג סולידאריות לך ואלנסה, העומד לקיים שיחות עם תאצ'ר בג־דאנסק היום, הכריז כי הוא יאבק נגד צו הסגירה, אולם רואה הכרח שביתה.

לקידום העסקים ולקרוב לבבות שלח תיבת שי פרי הדר של יכין לידידיך ולמכריך בחול.

התפוזים והאשכוליות שלנו אהובים ומעוררים תיאבון בכל בית באירופה. אין מתנה ישראלית מקורית יותר ממשלוח תיבת שי של **יכין** ישירות לבית קרוביך וידידיך ברחבי אירופה.
לחברות ואנשי עסקים בישראל זו דרך מעולה לקידום העסקים בחו"ל. מלאו את הנספח הרצ"ב לפי ההוראות והמתנה יוצאת לדרך...

יכין

רח' קפלן 2 (פינת אבן גבירול) ת"א ת.ד. 332 ת"א 61002
טלפון: (03)254160 (03)254351 טלקס: 33502 פקס: 253349

המחירים לתיבה – אוסטריה, אירלנד, אנגליה, בלגיה, גרמניה, דנמרק, הולנד, לוכסמבורג, צרפת תפוזים או אשכוליות – שוויץ....70 ש"ח.
איטליה (אשכוליות בלבד)....95 ש"ח.
נורבגיה, פינלנד, שבדיה....95 ש"ח.

ביצוע הזמנה – מלאו את הנספח הרצ"ב בכתב ברור ובאותיות לטיניות ושלחו המחאתכם בצרוף המחאה ליכין.

טופס הזמנה – גזור ושלח ליכין

פרטי השולח (באותיות לועזיות) המזמין | המקבל

מספר תיבות השי .... צ'ק מס' 1900 ......
תפוזים ☐ אשכוליות ☐

שם	NAME ....
כתובת	ADRESS ....
טלפון	TEL............
חתימת המזמין	COUNTRY ....

ארגון עולי מרכז אירופה · אגודת ישראל־גרמניה

מתכבדים להזמין את הצבור לטכס זכרון במלאות 50 שנה

לליל הפרעות ב־9.11.1938, בו הוצתו בתי הכנסת בגרמניה

אשר ייערך ביום השלישי, כ"ח חשון תשמ"ט, 8.11.1988, בשעה 7.00 בערב באודיטוריום של **בית־התפוצות**, רמת־אביב, תל־אביב.

יו"ר: פרופ' פאול אלסברג
הנואמים: פרופ' שאול פרידלנדר
ד"ר ולטר גרוס

אוטובוסים: 25, 27, 456, 49, 74, 79, 86

בתי זקוק לנפט בע"מ

ת.ד. 4 חיפה 31000

מכרז למכירת ציוד מס' 4/88

מוצע למכירה חלפים שונים עבור:

שפופרות, מיכשור ובקרה, מגדלים, מדחסים, מנועי קיטור משאבות, אופניים, כימיקלים, ציוד למעבדה, מכונה לייצור קרח, מקרר משומש, פסולת זפת וכו'.

את פרטי המכרז ניתן לראות וגם לקבל את טפסי המכרז ופרטים נוספים, בבית זקוק חיפה ובבית זקוק אשדוד, אגף האפסנאות,
בין התאריכים: 06.11.88 עד 16.11.88, בשעות: 07.30–11.30.
המועד האחרון להגשת ההצעות: 28.11.88.
על המציע לצרף להצעתו המחאה בנקאית בשעור של 10% מערך הצעתו למכרז.
פרטים נוספים ניתן לקבל בטלפון: 04-788417.

ציר בריטי: איי־אר־איי מסייע לטרור שחור בדרא"פ

לונדון (ע"צ). ציר שמרני האשים שלשום את ראשי הקונגרס הלאומי האפריקאי המתגוררים בלונדון בשיתוף פעולה עם הצבא האירי הרפובליקאי, כדי לבצע פעולות טרור בדרום־אפריקה.

במהלך דיון על הצעדים נגד הטרור, שעליהם הודיע השר הממונה על צפון אירלנד, תום קינג, יצא הציר אנדריו האנטר נגד שלושה אנשים, רוני קאסראלס, רעייתו אלינור וסימותי ג'נקינס. הוא טען כי שלושת הפעילים האלה של הקונגרס הלאומי האפריקאי "מגייסים טרוריסטים ברחובות לונדון".

לדבריו, סימותי ג'נקינס, מייצר בדירתו פצצות, השלוחות למוזמביק, ומשם לדרום־אפריקה.

איראן: חילופי שבויים – רק לאחר הסכם על נסיגה

ז'נווה (ע"ר). איראן דחתה שלשום את בקשת עיראק להתעלם מחילוקי הדעות ביניהן ולהסכים להחלפה מיידית של 100,000 שבויי המלחמה, בהתאם לאמנת ז'נווה.

האיראנים טענו כי הרבה יותר חשוב להסכים על נסיגה מיידית של הכוחות בהתאם להחלטה 598 של מועצת הביטחון.

"אנו מוכנים לעשות זאת (חילופי שבויים) מייד עם תום נסיגת הכוחות לגבולות המוכרים על־ידי הקהילה הבינלאומית", אמר שר החוץ האיראני, עלי אכבר ולאיאתי.

מאז הפסקת האש ב־20 באוגוסט תואר המצב בין שתי המדינות כ"לא מלחמה ולא שלום", ומזכ"ל האו"ם המתווך בשיחות אמר כי "נסיגה מהירה חשובה לביסוס הפסקת האש".

שר החוץ העיראקי טאריק עזיז אמר כי חשוב לדון עתה בחילופי השבויים מאחר ששיחות ז'נווה עלולות להמשך זמן רב.

"מדינות זקוקות לזמן כדי להגיע להסכם, במיוחד נוכח המקרה שלנו שהוא קשה וסבוך. עלינו להפריד בין נושאים הומניטריים לבין תהליך המו"מ".

יו"ר הפרלמנט היוצא: אי אפשר לחלק את לבנון

ביירות (ע"ר וע"צ). היו"ר היוצא של הפרלמנט הלבנוני, חוסיין חוסייני, אמר אתמול כי כל הנסיונות להביא לחלוקתה של לבנון למדינה נוצרית ומדינה מוסלמית, אינם אלא חלומות של ילדים.

חוסייני אמר: "חלוקת לבנון לקנטונים אינה אלא חלומות ילדים. החולמים על כך רק יכולים לעכב ולחסום את הפתרון אולם לא יוכלו למנוע אותו", הוא אמר.

המוסלמים בלבנון ממשיכים לראות בחוסיין חוסייני יו"ר הפרלמנט, אולם מרבית הנוצרים אומרים כי סמכותו פקעה, מאחר ומועד כהונתו תם.

חברי הפרלמנט נכשלו בבחירת יורש לחוסייני, כשם שלא עלה בידם לבחור ביורש לנשיא לבנון, אמין ג'מאייל.

מאז ספטמבר אין ללבנון נשיא ואין לה יו"ר פרלמנט המקובל על הכל ומכהנות בה שתי ממשלות, שכל אחת מהן טוענת שהיא הממשלה החוקית.

"אני מוכן לכנס ישיבה של הפרלמנט לבחירת יו"ר חדש על הכביש הפתוח או בכל מקום שהמפלגות היריבות יסכימו עליו", אמר חוסייני, שכהונתו בת השנה הסתיימה ב־18 בספטמבר.

התייקרו המתכות היקרות; אין שינוי בשער הדולר

לונדון (ע"ר). מחירי המתכות היקרות עלו אתמול, בין השאר בגלל עצבנות לקראת הבחירות לנשיאות ארה"ב.

שער הדולר כמעט לא השתנה באירופה, ונסגר בלונדון ב־1.7718 מרקים ו־124.20 ין, לעומת 1.7795 ו־124.65 שלשום. הדולר עשוי לרדת אם סיכויי האבטלה בארה"ב שיפורסמו מחר, יתפרשו כסימן נוסף להאטה בכלכלה האמריקאית.

הזהב נסגר בלונדון ב־422.35 דולר לאונקיה, 11 דולר גבוה יותר מהמחיר ביום רביעי.

רוצח יהודים לאטווי עבד בצבא ארה"ב

מיניאפוליס (איי־פי). תושב מיניאפוליס שהואשם בהשתתפות ברצח אלפי יהודים לאטוויים בזמן מלחמת העולם השנייה עבד אחרי המלחמה למען הצבא האמריקאי במערב גרמניה, נטען בכתב אישום שהגישה התביעה.

לטענת התביעה, ארגרס אינרה, בן 79, השתייך ליחידה שנודעה כ"קומנדו ארג'ס" השתתף ברצח 13000 לאטוויים, רובם יהודים, בשנת 1941, לאחר הכיבוש הנאצי של לאטוויה.

התביעה דורשת לשלול את אזרחותו של אינרה, צעד ראשון לגירושו, מפני ששיקר לגבי עברו בבואו לארה"ב אחרי המלחמה.

אינרה הכחיש כי הרג יהודים.

לפי מסמכים שהוצגו בבית המשפט, נשכר אינרה על ידי הצבא האמריקאי כשומר־אורח, ושימש בכך מ־1947 עד 1949, מועד הגירתו לארה"ב. הוא קיבל אזרחות אמריקאית ב־1955.

מועמדי מפלגת השלטון זכו בבחירות המקומיות במצרים

מאת יורם המזרחי
שליח "הארץ" במצרים

קהיר (מיוחד ל"הארץ"). מיליוני מצרים השתתפו אתמול בבחירות לרשויות המקומיות. בין השאר נערכו בחירות כאלה בחמישה איזורי בחירה שונים במרחב קהיר, שהוא הגדול במצרים. שתי המתחרות העיקריות היו מפלגת השלטון הלאומית־דמוקרטית ומפלגת האומה. כמו כן התמודדו גם מועמדים אישיים.

בשעות הערב המאוחרות מסרה הטלוויזיה המצרית שנציגי מפלגת השלטון זכו ברוב אזורי הבחירה.

קוצב לב יושתל לסאחרוב בארה"ב

בוסטון (ע"ר). קוצב לב יושתל כנראה לפרופ' הסובייטי אנדריי סאחרוב, בן 67, העומד לבוא לביקור בארה"ב.

העיתון "בוסטון גלוב" מסר כי סאחרוב, אחד מלוחמי זכויות האדם הגדולים בברה"מ, יקבל טיפול בבית החולים הכללי במדינת מסצ'וסטס. אשתו של סאחרוב, ילנה בונר, קיבלה טיפול באותו בית חולים ב־1986.

חתנה של בונר, אפרים יאנקלביץ', המתגורר ליד בוסטון, אמר לכתב רויטר שהוא אינו יכול להגיב על הידיעה, אך הודה כי "סאחרוב פחות או יותר בסדר. אולם הוא מתעייף מהר מאוד".

הועד האולימפי בישראל

מרכין ראשו
על חברו בעבר ומנהיג ספורט

מנחם סבידור ז"ל

אבלים על מותו של ידידנו

מנחם סבידור

חבר בצבא הבריטי, מנכ"ל רכבת ישראל, חבר כנסת ויו"ר הכנסת בעבר על תרומתו בפיתוח היזמה הפרטית ברכבת השראתו בהקמת חברותינו

שרם בנגב בע"מ
"שרות" בע"מ
"אריז" בע"מ

רכבת ישראל
ההנהלה וציבור העובדים

מתאבלים על מות

מנחם סבידור

מנכ"ל הרכבת לשעבר

האוניברסיטה העברית בירושלים
הפקולטה לחקלאות

אבלות על מותו של

פרופ' **חגי פודולר** ז"ל

פרופסור באנטומולוגיה

ומשתתפת בצער המשפחה

ידושם, רשות הזיכרון לשואה ולגבורה

משתתפת באבלו של **יצחק לו**

במות עליו **אמו** ז"ל

ומביעה את השתתפותה בצער המשפחה

ההנהלה והעובדים

ידושם, רשות הזיכרון לשואה ולגבורה

משתתפת באבלה של

אסתר ארן ובניה

במות עליהם הבעל והאב

נתן ז"ל

ומביעה את השתתפותה בצער המשפחה

ההנהלה והעובדים

לפרופ' יצחק עורף

אתך באבלך על מות

אביך

צוות המוזיאון
המוזיאון הלאומי למדע, תכנון וטכנולוגיה
מרכז דניאל ומטילדה רקנאטי

בצער רב אנו מודיעים
על מותו הטראגי בטרם עת של בננו היקר

תמיר ויס ז"ל

יושבים שבעה בביתנו במושב לימן

המשפחה המתאבלת

למשפחת רב־און (רייכנבך)

עצובים וכואבים איתכם באבלכם הכבד
על מותו של חברנו

פרופ' **אריה רב־און** (רייכנבך)

ההנהלה וועד העובדים
המרכז למחקר גרעיני
נחל שורק

לארגד יעקבי

משתתפים באבלך
על מות

אימך ז"ל

חבריך באינטל אלקטרוניקה

בצער רב הננו מודיעים על פטירתו של
יקירנו וראש משפחתנו הנערץ

שלמה שמואל פרלה ז"ל

שהגיע לגיל שיבה בן 92

המתאבלים:
רעיתו: אתל פרלה
בנותיו: ג'דין ומקס אלון
אילין ואירבינג גרדמן
נכדיו: דפנה וד"ר מייק באליק
פרופסור מייקי ואיימי אלון
דייוי אלון
מארק וג'ייני גרדמן
ג'ייני וד"ר ג'ים פישר
ניניו: גבריאל, איימי, בריאן, דניאל, אריק, לורן, תמרה, וג'ני

האגודה למען החייל בישראל

אבלה על מותו של

מנחם סבידור
ז"ל

יו"ר הכנסת העשירית ויו"ר קרן לב"י

יוסף נבו, יו"ר האגודה למען החייל
וחברי ההנהלה

אוניברסיטת תל־אביב
הפאקולטה לרפואה ע"ש סאקלר
החוג לרפואה פנימית

משתתפים באבלו בכבד של

פרופ' עזרה זהר

במות **אשתו** ז"ל

ליחיאל כהנא ראש עיריית חדרה
וחבר מועצת המנהלים של "מקורות"

אתך באבלך הכבד במות

אמך ז"ל

"מקורות" חברת מים בע"מ
יו"ר מועצת המנהלים, גדעון הכהן
חברי מועצת המנהלים
מנכ"ל החברה, יחזקאל זכאי

ברוך דיין אמת

בצער רב אנו מודיעים על פטירת אימי וסבתנו

רבקה (רגינה) אקרלינג

ההלויה תתקיים היום, יום שישי, כ"ד בחשון תשמ"ט 4/11/88
בשעה 11.45 בבית העלמין בחולון שער חדש

המתאבלים:
בתה וחתנה: נורית ומאיר פרל
נכדיה, ניניה וכל המשפחה

בצער רב אנו מודיעים על פטירת אמנו היקרה

שרה יעקבי

בת רבקה ואברהם אמירה ז"ל

ההלויה תתקיים היום יום ששי כ"ד בחשון תשמ"ט 4.11.88
בשעה 11.30 בצהרים בבית העלמין הישן בחוף הכרמל, חיפה
נפגשים על יד השער הראשי

בנה וכלתו: ערגד ועפרה
נכדיה: רונית ובעלה איציק וגיל
ניניה: ענבל וניר
משפחות: יעקבי, אמירה, צגלוביץ

במלאת שלושים לפטירת רעייתי,
אימנו וסבתנו היקרה

מרים (מני) קצנשטיין
ז"ל

תתקיים אזכרה וגילוי מצבה ביום ראשון 6.11.88
בשעה 15.00 בבית הקברות הישן חוף הכרמל חיפה

משפחות: קצנשטיין חיפה

גלגל הבורסה / יהודה שרוני

התהפכה המגמה

שבוע המסחר בבורסה הסתיים אתמול בהיפוך מגמת ירידות השע־רים שנרשמה שלשום, ובעליות שע־רים במרבית אפיקי ההשקעה. עליות מלכות במיוחד נרשמו בניירות הערך הנסחרים במסגרת המשתנים. המסחר אתמול עמד בסימן של הזרמת ביקושים בעיקר על ידי מנהלי תיקים "שהריחו" אפשרות של שיפור במגמה.

אם בסיכום המסחר הראשון במש־תנים היתה הסמנות מסוימת, הרי בה־משך, האווירה הלכה והשתפרה, ומספרם של ניירות הערך ששערים עלה, הלך וגדל. מדד המשתנים עלה בסיבוב הראשון ב־0.39%, אך בסיבוב האחרון כבר הגיע שיעורו ל־2.26%. חלק מהרכישות הודרמו על ידי קרנות הנאמנות "לאומי פיא", ובמידה מצומ־צמת יותר על ידי גופים עסקיים הפועלים באמצעות בנק דיסקונט.

בבורסה צופים כי המגמה החיובית בשוק המניות עשויה להמשך גם בשי־בוע הבא. בבורסה מסבירים זאת בגדי־לות הרבה בשוק, שמחפשת אפיקי השקעה מעניינים. מחזור המסחר בחוי־פשיות הסתכם אתמול ב־8.1 מיליון שקל.

הפועלים, הגדילה בחודש אוקטובר את חלקה בענף קרנות הנאמנות מ־26.7% ל־27.7%. בסוף אוקטובר הסתי־כמו נכסי קרנות הנאמנות של פוע־לים ולהק ב־1.038 מיליארד שקל, מתוך סך נכסי קרנות נאמנות באותו מועד ב־3.74 מיליארד שקל.

קרן "שפע" בבל"ל

בנק לאומי פרסם בסוף אוקטובר תשקיף של קרן נאמנות חדשה בשם "שפע" שהנפקתה החלה השבוע. הקרן תהיה לא מסויגת, עם מבנה השקעות של אגרות חוב ממשלתיות צמודות מט"ח, כלל ניירות ערך בנקאיות שבהסדר. הקרן מאפשרת מענה לבעי־ות מיסוי של משקיע פרטי פטור ממס, או משקיע מוסדי (מלכ"ר).

הבנקים ממשיכים למכור מק"מ

הבנקים המסחריים השיבו אתמ־מול במכירות בהיקפים הגדולים מהרגיל של סדרות מלוות קצרי מועד. היקף הפעילות באפיק השק־עה זה הסתכם אתמול ב־33.9 מיליון שקל. בעקבות כך נרשמה עליה נוס־פת ברמות התשואה לפדיון. גם בשוק האג"ח היתה פעילות ערה יח־סית (17.5 מיליון שקל) אך רמת המ־חירים נותרה יציבה.

המסחר במטבעות ובעצמים יתקיים אחת לשבוע

דירקטוריון הבורסה החליט בישיבתו אתמול לחדש את המס־חר במניות בנק הספנות וחברת עסיס אחזקות, ולקיימו אחת לש־בוע, בכל יום ג'. הנהלת הבורסה תמשיך במגעים עם בעלי השד־ליטה החדשים בחברות אלה, על מנת לחדש את המסחר בהן ולהגיע אל הפועל את התכ־נית להבראת הרכש.

	מדד יומי	שינוי ב־%
מדד מניות כללי	103.87	+0.24
כללי ללא בנקים	83.08	+0.79
מדד משתנים	85.76	+2.22
מדד אג"ח כללי	120.21	+0.18
אג"ח צמוד מדד	120.59	+0.21
אג"ח צמוד מט"ח	119.41	-0.05

רגיעה בבנקאיות

מגמת הביקושים למניות הבנקים שבהסדר נבלמה אתמול, והחלק מבני־ית אלה נרשמו היצעים. בבורסה סבורים כי רמת השערים בבנקאיות אינה צפויה להשתנות בימים הקרו־בים באופן מהותי. המחזור בבנקאיות הסתכם ב־5.7 מיליון שקל

קבוצת הפועלים

הגדילה חלקה

קבוצת קרנות הנאמנות של בנק

תשואה שנתית באחוזים

	1989 מדד — תשואה חלוית	1989 מדד — תשואה מדוית	1991 מדד — תשואה חלוית	1991 מדד — תשואה מדוית
בל"ל 0.1	-0.58	-5.56	+5.26	-0.98
הפועלים ש	-1.38	-6.32	+5.30	-0.95
אי.די.בי. רג	-1.03	-5.98	+5.18	-1.06
דיסקונט א	-2.44	-7.32	+5.03	-1.18
המזרחי ש	-0.50	-5.47	+5.27	-0.98

מניית השבוע: אלרון

לתואר מניית השבוע זכתה הפעם מניית אלרון, כשהיא, כמו המניות האחרות מתחום החשמל והאלקטרוניקה, עלתה השבוע בשיעורים ניכ־רים. הפעילות במניות החברה נעשית על רקע ידיעות על מיזוג אפשרי עם חברת הבת אלביט, ועל רקע ההערכות על עסקות בהיקף ניכר שהתי־עשיה האווירית אמורה להוציא אל הפועל. מניית אלרון, נסחרות גם בארה"ב, וגם שם הן עלו בשיעור ניכר.

הפעילות הבורסאית במניות החברה מלובית על ידי סוחרים הפוע־לים באמצעות החברה המרכזית לניירות ערך. אתמול עלתה המניה בשיעור חריג של 7.25%.

החברה הישראלית לביטוח סיכוני סחר־חוץ בע"מ
The Israel Foreign Trade Risks Insurance Corporation Ltd.

דרך פ"ת 65 תל־אביב 61201

מודיעה

החל מיום ג' 15.11.88 יוחלף מספר הטלפון של החברה.

מספר הטלפון החדש הוא:

03-5631777

בכבוד רב,

החברה הישראלית לביטוח סיכוני סחר – חוץ בע"מ

הסדרה	ימים לפדיון	שער	תשואה שנתית
1128	5	99.78	17.20
1238	12	99.49	16.90
1148	19	99.20	16.65
1158	26	98.90	16.80
1218	33	98.60	16.90
1228	40	98.28	17.15
1238	47	98.00	17.00
1248	54	97.68	17.20
119	61	97.40	17.05
129	68	97.10	17.10
139	75	96.87	16.75
149	82	96.42	17.60
219	89	96.29	16.75
229	96	95.97	16.95
239	103	95.77	16.75
249	110	95.23	17.60
319	117	95.03	17.25
329	124	94.90	16.65
339	131	94.51	17.05
349	138	94.12	17.40
359	145	94.03	16.75
419	152	93.72	16.85
429	159	93.11	17.00
439	166	92.80	17.85
449	174	92.39	18.05
519	180	91.93	18.60
619	215	91.47	18.35

הודעות בורסה

● אמישר סיימה את המוצית הראשונה של 88' בהפסד של 16 אלף שקל לעומת רווח של 43 אלף שקל בתקופה המקבילה אשתקד

● מלונות ים סוף תחלק דיווידנד ביניים בסך 2.5 מיליון שקל

● שופרסל תחלק דיווידנד במ־זומן של 321.5%. יום ה"אקס" יהיה ה־17.11.88

שערי קרנות הנאמנות

הקרן	מחיר יזומה	מחיר פדיון	השינוי נקודות	השינוי היומי אחוזים
אב	5675.91	5638.75	27.97	0.50
אבוקה	371.82	370.24	-0.05	-0.01
אגוז	303.10	300.99	0.52	0.17
אגם	116.43	115.66	0.56	0.49
אדיר	2036.02	2021.30	9.65	0.48
אדם	154.86	153.76	-0.02	-0.01
אופיר	184.50	183.24	0.47	0.26
אור	460.93	457.19	0.10	0.02
אורין	128.14	127.17	0.15	0.12
אוריאל	331.35	328.94	0.59	0.18
אורן	921.23	914.79	4.07	0.45
אייל	6175.30	6054.52	52.46	0.87
איתם	6069.28	5985.01	20.59	0.35
איתן	888.82	881.97	3.11	0.35
אלון	723.82	718.12	4.64	0.65
אלונה	725.57	719.23	3.44	0.48
אלנוס	109.81	107.20	0.60	0.56
אנ"ח	116.71	115.01	0.54	0.47
אניות	101.45	98.99	0.77	0.78
אנקור	101.29	100.26	0.18	0.18
ארז	201.84	200.39	-0.34	-0.17
אש	142.82	139.66	1.76	1.28
אשל	197.32	195.93	0.83	0.43
אתגר	87.47	86.84	0.25	0.29
אתרוג	292.50	290.43	0.24	0.08
בדולח	149.67	148.69	0.54	0.36
ברקש	574.68	570.65	2.02	0.36
ברק	495.94	492.08	1.56	0.32
ברכה	361.28	359.65	0.22	0.06
גביש	1701.15	1689.16	0.95	0.06
גבע	127.32	126.38	-0.01	-0.01
גורן	512.85	510.51	1.20	0.24
גיא	117.45	116.59	0.43	0.37
גיל	3423.06	3398.94	34.40	1.02
גלית	736.15	730.82	1.46	0.20
דוכיפן	382.66	380.01	2.03	0.54
דולפין	551.17	546.47	-0.06	-0.01
דלב	281.64	279.44	0.20	0.07
דורון	164.18	161.19	0.37	0.23
דותן	313.95	308.26	0.61	0.20
דליה	633.54	621.62	-1.55	-0.25
דרור	341.37	335.15	2.69	0.81
דקל	362.56	360.01	0.08	0.02
הדס	429.54	426.76	0.70	0.16
הילה	455.78	453.77	1.13	0.25
ורד	623.52	611.86	0.66	0.11
זהבית	2040.19	2000.19	-0.84	-0.04
זוהר	124.09	123.16	0.30	0.24
זיו	153.64	152.46	0.62	0.41
זינוק	107.41	105.14	0.20	0.19
זיק	82.37	80.41	-0.35	-0.43
זמיר	428.46	424.83	-1.10	-0.26
חדות	191.94	190.63	0.61	0.32
חליפין	162.41	161.98	0.21	0.13
חלמיש	231.34	230.28	-0.90	-0.39
חן	169.80	168.66	0.30	0.18
טופז	131.24	130.07	0.36	0.28
טל	6885.86	6801.68	-4.55	-0.07
יבול	526.46	521.92	1.34	0.26
יהלום	170.62	169.47	-0.14	-0.08
יסודות	378.53	374.80	1.14	0.31
יערה	515.64	512.42	1.78	0.35
כוכב	295.30	292.78	-0.71	-0.24
כחל	137.66	136.75	-0.04	-0.03
כלנית	690.66	677.54	-1.96	-0.29
כספית	303.14	301.90	0.36	0.12
כרמל	135.32	133.23	-0.03	-0.02
כתר	1298.96	1280.01	1.80	0.14
להב	5168.58	5131.60	46.83	0.92
למשקיע	140.11	138.34	-0.01	-0.01
לפיד	303.19	297.41	0.37	0.12
לשם	2193.79	2176.45	5.33	0.25
לוטם	445.95	444.01	2.03	0.46
מבחר	1569.77	1569.17	6.82	0.44
מבטח	4543.00	4511.78	9.43	0.21
מגד	301.68	299.55	1.25	0.42
מגן	4203.20	4173.80	4.43	0.11
מור	1670.76	1659.20	5.80	0.35
מורן	937.74	930.85	3.88	0.42
מטה	27436.47	27026.57	-125.61	-0.46
מיטב	1187.26	1179.06	4.74	0.40
מינוף	4988.86	4954.22	4.42	0.09
מעיין	799.45	793.86	-6.70	-0.84
מקסימה	446.67	444.62	1.64	0.37
מכלול	96.22	95.56	0.05	0.05
מרווח	143.07	142.54	0.12	0.08
מרום	1550.43	1539.58	2.00	0.13
נוגה	164.85	163.60	0.20	0.12
נטיף	279.12	278.00	-1.35	-0.48
נטע	474.36	467.33	-0.06	-0.01
נילי	132.21	131.23	0.02	0.02
סביון	674.48	661.61	-4.77	-0.72
סגולה	152.34	151.21	0.63	0.42
סלע	433.71	431.72	1.34	0.31
סנונית	615.15	611.20	2.08	0.34
סער	399.86	396.44	0.66	0.17
ספיר	181.26	181.25	-1.85	-1.01
עופר	379.46	376.31	-0.23	-0.06
עידית	804.50	800.70	-0.32	-0.04
עידן	568.35	559.99	2.54	0.46
ענבר	120.55	119.51	-0.95	-0.79
ענת	2329.18	2311.93	-0.74	-0.03
עפרוני	581.40	576.25	1.99	0.35
ערמון	126.85	125.98	0.58	0.46
פיא	1714.73	1702.40	2.56	0.15
צבר	570.32	566.34	1.40	0.25
צופית	514.61	510.18	0.82	0.16
צוק	141.31	141.31	0.16	0.11
צמיד	1293.88	1283.74	2.15	0.17
צמיחה	563.36	555.08	2.15	0.39
צמרת	164.67	163.49	0.25	0.15
צריח	115.55	113.93	0.32	0.28
קלע	179.42	178.97	0.01	0.01
קשת	118.64	117.80	0.35	0.30
רונית	17807.82	17653.28	16.84	0.10
רימון	153.12	152.85	0.31	0.20
רקפת	981.82	966.13	-2.01	-0.21
רשף	472.65	469.02	0.60	0.13
שביט	527.36	522.82	1.86	0.36
שוהם	392.50	390.40	0.04	0.01
שחף	109.00	108.07	0.23	0.21
שירה	484.45	481.05	0.45	0.09
שמיר	471.59	468.19	2.00	0.43
שנהב	697.80	692.70	1.53	0.22
ששט	725.84	720.98	-3.82	-0.53
שקד	202.03	200.58	1.28	0.64
תאנה	259.35	257.48	0.19	0.07
תדהר	552.29	550.91	0.24	0.04
תירוש	633.08	628.48	2.17	0.35
תנופה	113.99	113.10	0.32	0.28
תפוח	294.93	292.93	1.27	0.44
תפוז	228.74	227.21	1.15	0.51
תרשיש	123.62	122.74	-0.63	-0.51
תשרי	609.11	603.96	1.18	0.20

שערי אגרות החוב

סדרה	שער	שינוי
שנתי 4.25%		
4101	469	--
4102	186.1	-0.8
4103	179.1	-0.8
4104	173.9	-0.7
4501	175.9	-0.7
4302	165.2	+0.6
4303	164.4	+0.5
4304	166.5	+0.6
4105	147.2	+0.1
4106	143.7	+0.1
4107	139.6	--
4108	141.2	+0.1
4109	156.9	--
4110	135.6	--
4201	169.6	+0.1
4204	158.7	+0.1
4205	156	--
4206	152.7	+1
4207	152.5	+1
4208	150.8	+1.1
4209	147.8	+1
4210	144.2	+1
4211	140.1	+1
4212	142.5	+2.3
4213	139.4	+2.3
3% מלווה מדינה (100% הצמדה)		
3601	51577	+1243
3602	47582	+1156
3603	44594	+1129
3604	39374	-286
3605	35921	-273
3606	35906	-268
3607	32172	-124
3608	30504	-123
3609	29188	-122
3610	26874	-112
3611	25230	-114
3612	24540	-115
3613	23299	-27
3614	22414	-27
3615	20732	-27
3616	18791	+167
3617	17752	+162
3618	16873	+157
3619	15922	+6
3620	15070	+5
3621	14540	+5
3622	12711	-4
3623	11952	-4
3624	11268	-3
3625	10284	-14
3626	9636	-24
3627	8869	+52
3628	8145	+94
3629	7677	+79
3630	7231	+115
3631	6742	-51
3632	6312	+2
3633	5986	+63
3634	5290	+57
3635	4955	+2
3636	4767	+2
3637	4481	+2
3638	4181	+1
3639	3831	+1
3640	3164	+1
3641	2745	+1
3642	2513	+49
3643	2224	+43
3644	1959	-32
3645	1768	-30
4.25% גליל		
3701	1491	--
3702	1137	+8
3703	1009	+5
3704	865.5	+4.6
3751	475.9	+3.9
3752	188.9	+1
3753	181.6	+1
3901	173	-3.8
3902	165	-3.7
3903	164	-3.8
3904	165.9	-3.7
3754	165.9	-1.1
3755	160.2	-1.1
3756	154.8	-1.1
3757	152.1	-1
3758	149.5	-0.2
3759	149.3	-0.1
3760	147.4	-0.1
3761	144.4	-0.1
3762	140.7	-0.2
3763	136.6	-0.2
3764	138.7	+1.1
3765	135.5	+1
3766	134.1	+1
3791	136.3	-0.9
3792	137.7	-0.8
3826	163.4	+0.7
3827	168.6	+0.7
3828	155.2	+0.7
3829	152.5	+0.7
3830	149.7	+1.1
3831	149.4	+1.1
3832	147.6	+1.1
3833	144.6	+1.1
3834	141	+1.1
4%, 6%, 7% פיתוח (80% הצמדה)		
3539	140400	+300
3540	139600	--
3541	139050	+4850
3542	135600	--
3543	129000	--
3544	129200	--
3545	127500	--
3546	127200	--
3547	126900	-100
3548	127900	+1300
3549	128200	--
3550	120700	+300
3551	121200	+300
3552	111200	+300
3553	118200	--
3554	110700	--
3555	110900	--
3556	106200	--
3557	106500	--
3558	106000	--
3559	102500	+300
3560	96100	-200
3561	96200	+300
3571	95500	-200
3572	96400	--
3573	96200	--
3574	88700	-200
3575	87900	--
3576	88000	--
3577	88800	--
3578	81400	-100
3579	81100	--
3580	75700	--
3581	68800	--
3582	68136	+1500
3583	62300	--
3584	59200	--
3585	57800	--
3586	50600	+650
3587	51100	--
3588	50460	+990
3589	46600	--
3590	46250	--
3591	47500	+200
3592	47060	--
3593	46401	-1435
3594	44900	--
3595	43800	-600
5% מלווה פיתוח (בריבה כפולה)		
2025	139400	--
2026	138700	+500
2027	133700	--
2028	137196	--
2029	130335	--
2030	136644	+3980
2031	126137	--
2032	135101	--
2033	139699	+4069
2034	130735	--
2035	121410	+3536
2036	110404	--
2037	111416	--
2038	107130	-70
2039	117857	--
2040	112191	+3268
2041	97107	--
2051	95568	-2800
2052	92006	--
2053	100143	+2917
2054	89711	--
2055	91556	--
2056	89649	-2773
2057	89288	-2601
2058	96019	--
2059	84926	--
2060	93375	+2720
2061	57900	--
2062	54491	+1587
2063	63294	+1844
צמודות זהב		
5 יהי	89.6	+1.4
דמון		
7006	215.7	-0.4
7007	201.5	-0.4
7008	191.8	-0.4
7009	187.1	--
7010	176.1	+0.1
7011	166.2	+0.6
7012	160.6	+0.6
7013	157.3	+0.2
7014	137.2	--
7015	113.6	-0.2
7016	113.6	-0.3
7017	116.6	-0.2
7018	116.4	-0.2
7019	116.9	-0.3
7020	116.8	-0.2
7021	113.7	-0.2
7201	118	-0.2
גלבוע		
6101	16179	+437
6102	9475	-152
6103	8514	-44
6104	7769	-21
6105	7553	-20
6106	7255	-19
6107	6975	-18
6108	5829	-56
6109	4790	-54
6110	4715	-53
6111	3929	-62
6112	3900	-62
6113	2610	-7
6151	1828	-2
6152	984.3	-1.1
6153	865.7	+6.9
6154	849.5	+6.9
6155	564.5	+1.5
6156	455.2	+1.7
6157	332.1	-5.5
6158	314.4	-5.3
6159	299.5	+8.1
6160	259.7	+3.6
6161	251.2	+3.6
6162	224.8	-8.5
6163	209.4	+2.8
6164	201.2	+2.7
6165	188.6	-2.3
6166	179.4	-0.3
6167	175.4	-0.3
6168	172.6	-0.4
6169	163.4	+1.4
6170	153.2	-0.3
6171	110.3	+2.9
6172	111.2	+2.9
6801	123.2	+3.3
100% מט"ח		
אל אש	1613	+3
אלתא	1268	--
אלסינט	2601	+1
מאיסטק	1396	--
תרד 84	116.3	+0.7
הב היש	263	+2
דיס הש	240.5	-0.5
כור	130.8	-4
כלל	556	--
מצמ ד	181.7	--
מצמ מ	259	--
מצמ י	293.5	--
דק	141.7	+2.5
סול בת	191.2	--
ת.ישש	190.6	+0.1
מדד/מט"ח		
בלת.	169.5	--
דיס הש	187.1	--
כור	105.9	-0.1
כלל	219.5	+3.8
מב דיס	182.2	-0.3
משא מב	165.6	--
משא מב	159	-1
כשא מב	147.8	-2.2
לאומי	161	+1

להשכרה

משרדים ליד היכל התרבות בתל־אביב

1) יחידה נפרדת בשטח של כ־286 מ"ר (נטו), המחולק ל־12 חדרים חדר ישיבות, הול רחב, מטבח ושרותים כפולים. 6־5 קוי טלפון, מיזוג אויר מלא, שטיחים מקיר לקיר וריהוט.

2) יחידה נפרדת – מרתף עליון בשטח של כ־95 מ"ר (נטו) המחולק ל־5 חדרי משרד, מטבח ושרותים נפר־דים, 2 קוי טלפון, מיזוג אויר מלא, שטיחים מקיר לקיר וריהוט.

לפנות לטלפון: 203566 תל־אביב בין השעות 10.00 ל־13.00

$30,000,000

חסך יעקב סולן ב-1987 לחברות, מוסדות ואירגונים שהתקינו מערכות סולן-פון לניהול ורישום שיחות טלפון.

יעקב סולן מוכן לחסוך גם לך 40% מהוצאות הטלפון שלך.

צלצל מיד 03-372346-9.

שערי המניות

3.11.88

שם החברה	סימון	השער אתמול	המחזור ש"ח ע"נ	השינוי בנקודות	השינוי ב־%	הצע/ביקוש ש"ח ע"נ
בנקים שאינם נכללים בהסדר ההצמדה						
אגוד ש		32063	38	+400	+1.3	+70
אידיבי ב 100.0			—	הפסקת	מסחר	—
אידיבי בב א			—	הפסקת	מסחר	—
דיסקונט שה ב			—	הפסקת	מסחר	—
המטבת 0.1			—	הפסקת	מסחר	—
המטבת א 0.5			—	הפסקת	מסחר	—
הפועלים מכב			—	הפסקת	מסחר	—
כללי לא כהסדר		15250	107	+220	+1.5	+41
כללי שה 7			—	הפסקת	מסחר	—
כלל שה 11			—	הפסקת	מסחר	—
מימון וסחר 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
מימון וסחר 5.0			—	הפסקת	מסחר	—
בנקים הנכללים בהסדר ההצמדה ל 89						
אידיבי רג 100.0		151000	129	+500	+0.5	+115
אידיבי ב 100.0	לב	148285				+84
אידיבי בב א	לב	898500				
אידיבי 1 ש"ח		111350	14	-3500	-3	-18
דיסקונט ב'	לב	206800				+1
דיסקונט א'		195500	14	+3100	+1.6	+80
מזרחי ש'		61800	226	-310	-0.5	-2
מזרחי מ'	לב	61612				+1
הפועלים ש'		102950	223	-200	-0.2	-225
הפועלים מ'		102500	21	+350	+0.3	+95
כללי א'		241210	11	+1223	+0.5	+49
בל"ל סמוק		64900	448	-650	-1	-710
בנקים הנכללים בהסדר ההצמדה ל 91						
אידיבי רג 100.0		128350	726			+1016
אגוד 0.1		92400	35	-200	-0.2	-98
דיסקונט ב		155150	18			-16
דיסקונט א		154179	62			-34
המזרחי ש		49400	625	-365	-0.7	-1177
המזרחי מ		49350	106			+183
הפועלים ש		81400	1480			-1338
הפועלים מ		81700	504			+71
כללי א 1.0		289000	38	-409	-0.2	-59
כלל 0.1		51834	5689			-2467
בנקים למשכנתאות						
אדנים 0.1		30200	16	-500	-1	-16
לאומימשכ' ש		10750	3	-200	-1.8	-33
לאומימשכ' מ	שב	11601				
כרמל ש	תב	214	4026	-20	-8.5	-12626
כרמל אפ'		123	16349	-5	-8.4	-16541
כרמל אג"ח		102.5	21000			+2275
טפ משכ ש		2400	457	-50	-3.2	-487
משכן ב ש		4310	36	-10	-0.2	-56
עצמאות 0.1	שב	15700				
מירב 1.0	שב	7450				
טפחות מכב ש		25100	5	+1000	+4.1	+10
טפחות רג ש		23140	25			
מוסדות מימון						
הקלאות מכב א	לב	515755				
הקלאות מכב ב	לב	289010				
לאומי תעש' א ש		16700	40	-300	-1.8	-377
פתוח תעש' מכב	לב	108398				
פת תעש' בב 1	לב	539000				
פת תעש' בב בב	לב	328000				
פת תעש' בב 133	לב	329334				
פת תעש' בב ד	לב	325292				
פת תעש' בב דד	לב	72550				
מרכז קבלנים 5.0		652	1900	+29	+4.7	+1974
תיירות בב	לב	259000				
כלל לישינג 0.1א		16229		-333	-2	-80
כלל לישינג 0.5ב		14970	55	+150	+1	+100
ביטוח						
איילון	שב	90				
אריה		95		+5	+0.6	+6000
אררט 0.1		800				
בטוח משנה 0.1		335	350	-1	-0.5	-350
בטוח משנה 0.5		129.5	1000	-1	-0.8	-829
משנה אש		284	221			
משנה הש	שב	116.5				
הדר 1.0		157	14533	-3	-1.9	-11213
הדר 5.0		140	1686	-5	-1.1	-686
הדר אש סר 2		130	13600			+11614
הסניקס 0.1		550				
הסניקס 0.5		523	740	-5	-0.9	-5000
המשמר-הראל 1.0		5500	13	+45	+0.8	+15
המשמר-הראל 5.0		4900	50	-240	-4.7	-50
כלל ביטוח		244	1270			-970
כלל ביטוח אפ'		39	4800	-2	-8.5	-6597
כלל ביטוח אג"ח		109.5	30000			-30000
מנורה 1.0		766	2			-2
מנורה 5.0	שב	677				
ביטוח סהר	שב	162				
סקוריטס 0.1		1085	891			-891
צור ש		202	732	-1	-0.5	-2768
ציון השקעות 1.0		1591	40	-1	-0.1	-117
ציון השקעות 5.0		665	28	-20	-2.9	-38
מסחר						
אלגבר באמא 1 ש		433	997	-10	-2.2	-997
אלגבר באמא 5 ש		331	734	-7	-1.5	-1234
בגדי עדה 1.0		300	647			-547
בגדי עדה אש		87	1000	-5	-0.6	-1000
כלל אש 4		149	4969	-5	-1.7	-6454
כלל אגח 2	שב	158				
קריסטל 1.0	תב	405	2984	+29	+7.7	+4711
רמק 0.1	שב	11000				
רמק 0.5	שב	12200				
שופרסל א 2.0		1156	6185			-5075
שופרסל אש		4295	2216			+1038
שופרסל אגח		122	86000	+1	+0.8	+115128
שירותים						
אמגור		302	2641	-4	-1.3	-2641
סבנות הספקה 0.1		261	4593	-10	-3.7	-15112
סבנות הספקה 0.5		140	8644	+1	+0.7	+5903
סבנות אפ'		105	2956			
סבנות אג"ח		187	41984	+1	+0.9	+92130
קידר 0.1		440	474			
קידר 1.0		189.5	11600			-4764
מסוף שרותה 0.1		926	480	+27	+3	+359
מסוף שרותה 0.5		621	500			-500
מלונות ושירותי תיירות						
גני הדר		78	8847	-1	-1.3	-8845
גני הדר אש 1		32.1	15500			+13500
מלונות דן 1.0		1210	250	+40	+3.4	+256
מלונות דן 5.0	שב	765				
חוף האלמוג 1.0		6220	20			-20
מלונות הירדן		2154	170	-36	-1.6	-130
ים סוף		242	7500			-7500
ים סוף אפ'		146.5	1500			+500
מחשבים ושירותי מחשבים						
תיגלג 1.0		107	1000	-4	-3.6	-1000
תיגלג אפ'		26	3000	+8	+3.2	+8700
תיגלג אג"ח		107.5				-200
יענא 1.0		4530	28			-32
מגלג 1.0	שב	1855				
מגלג 5.0		965	165	-5	-0.5	-165
ניקוב מחשבים 1		750	1062	-1	-0.1	-162
ניקוב מחש' 5		270	2956	-16	-5.6	-17838
ניקוב אפ' סר 2		292	4766			-2714
תים מחשבים 1.0		485	583			-583
נדל"ן, בינוי ופיתוח						
אזורים אש		270	550	-24	-8.2	-1050
אזורים אגח		147.5	8000	+1	+0.7	+7000
אילון 1.0		55	2441	-1	-1.8	-15911
אילון אפ'		21	5825	+1	+5	+4175
אל-רוב 1.0		335	2471	+10	+3.1	+2829
אפריקה 0.1		32200	50	-1800	-5.5	-93
אפריקה אש		10300	8	-800	-7.2	-11
ארזים	תב	370	2700	+30	+8.8	+3170
אילדן 0.1		2460	100	-50	-2	-225
אילדן 0.5	שב	1981				
ברנוביץ 1.0		2050	40	-30	-1	-40
ברנוביץ 5.0	שב	1951				
דנקנר 1.0		4459		+90	+2.5	+30
דרשר 0.1	שב	194				
דרשר 0.5	שב	115.5				
מרילין 1.0		1260	250		—	-60
המכלול 1.0	לב	535				
המכלול 5.0	לב	415				
תלב 0.1			—	הפסקת	מסחר	—
תלב 0.5			—	הפסקת	מסחר	—
ירושלים אש		61.5	4838			+662
גבים 0.1		4010	460			-530
גבים 0.5		3650	500			-500
הכי ישוב אפ' 7		121	60985			-45885
אפ' 8		89	80453			-39413
אפ' 9		114	65572			-57800
מבני תעשיה		63	45457	-2	-3.1	-58103
מבני תעשיה אפ'		17	39900	-1	-5.6	-40858
מבני תעשיה אג"ח		110	5860			
ישפרו 0.1		3700	75	-39	-1	-75
ישראלום 1.0		1250	125	+50	+4.2	+125
ישרס 10.0		32050	86	+1000	+3.2	+318
כנן פיתוח 1.0		5900	13	+200	+3.5	+13
לוסיד 1.0		4790	2	-100	-2	-82
לוסיד 5.0		1452	351	+1	+0.1	+149
מגהב 1.0		387	387			-387
מגהב אש 2		153	2000	-6	-3.8	-2504
מגהב אגח	שב	152.5				
מאורי בניה 1.0		479	605	-1	-0.2	-305
מישגאל 5.0		118.5	3060	-3	-2.5	-1626
מישגאל אש		69	8000			+7000
מגרב 5.0		870	100			-40
לוינשטין 1.0	שב	134.5				
לוינשטין 5.0	שב	106.5				
ליפשיץ 1.0		72	793			
ליפשיץ 5.0	שב	37.4		+8	+5	+11350
ליפשיץ אש 1		13.5	20540	+4	+4.3	+39670
ליפשיץ אש 2		13	25289	+1	+0.8	+16591
ליפשיץ אגח		77.5	4900	+5	+2	+12950
נאות אביב 85		1630	400	-30	-1.8	-492
נכסי אזורים		134.5	4096	-3	-2.2	-3076
נכסי אש	תב	36.5	10000	+3	+9	+30120
נכסי אג"ח		98	29377			+29117

שם החברה	סימון	השער אתמול	המחזור ש"ח ע"נ	השינוי בנקודות	השינוי ב־%	הצע/ביקוש ש"ח ע"נ
סהר השקעות 1.0		374		-3	-0.8	-2080
סהר 1.0		1397				-38
קוסריה 0.1		2400	180			
קוסריה 0.5		1100				-200
רמבנין 1.0		203	5027			
רמבנין 5.0	תב	141	4000	+13	+10.2	+3005
רמבנין אפ'		309				+38
רמבנין אג"ח		135.5	6930			+3070
חקלאות						
מטעי הדר 0.1	תב	2720	553	-210	-7.2	-553
מטעי הדר 0.5		2925	1			+1
מהדרין 0.1		3850	118	+100	+2.7	+101
נכסי הדרים 1.0		1103	95	-10	-0.9	-95
פריאור 0.5		2140	600	-60	-2.7	-600
מזון וטבק						
דובק מב ש	בה	1668	792	+152	+10	+1400
דובק מב מ	בה	1703	208	-17	-1	-342
תלבלב 1.0		220	750			-73
תלבלב 5.0	שב	186.5				
תלבלב אגח		88		+5	+1.7	+19080
ממשר בירה 1.0		22200				
ממשר בירה 5.0	תב	16850	35	+1000	+6.5	+35
יטבר 1.0		965	42			-41
יטבר א 5.0		508	400			
יטבר אש 2	תב	125	513	-20	-13.8	-1340
מן 1.0		131.5	1561			-268
מן 5.0		116				+49
פלגרוסט 1.0		10021	105			+12
עסיס ב 0.5			—	הפסקת	מסחר	—
אגול שקל 1	תב	1720	78	-108	-5.9	-320
שמן מכב א		440	247	+10	+2.3	+753
טכסטיל והלבשה						
ארגז מר 1 ש		322		+4	+1.3	+1000
ארגז אש		78	2500	+6	+8.5	+1780
ארגז אגח		118		+5	+0.4	+17000
אופים 1.0		275	300			
אופנת ברוך 1.0	תב	109.5	150	-12	-9.9	-1700
אופנת ברוך 5.0	תב	93	250	-0.5	-10.1	-9750
אשר א		65				-268
ארגמן רג ש		9100	55	-120	-1.3	-105
דלתא-גליל 1.0	תב	710	12516	+43	+6.4	+27390
דלתא-גליל א 3.0		677	6862			
מכוניות מאוחד 1		500		-15	-2.9	-50
מכוניות מאוחד 5		175		-6	-3.3	-64.2
ויטלס 1.0		161.5	1100	+5	+1.9	+426
ויטלס 5.0		117	1000	-2	-1.7	-1000
גדרינג 1.0		4635				
דיקית 1.0		1825	150			-35
דיקית 5.0	תב	930	100	-70	-7	-378
דיקית אש		235	150	-15	-6	-650
מסף		47	1494	-3	-0.6	-1746
מסף אש	תב	29	2294	+6	+8.7	+2706
לחריה 0.1	שב	410				
לחריה 0.4		356	300	-6	-1.7	-1600
ליבת 1.0		21.7	36690	+7	+8.3	+36736
עים 1.0		180	1900	+5	+0.5	+100
עים 5.0		106	1000	+1	+1	+2200
עים אש		48	5167			-5167
עים אגח	שב	106.5				
עמק פריגה 1 ש'		119	300	-3	-2.5	-1150
עמק אש	בה	53.4	5000	-5	-1.5	-977
פוגלת א		415	81	-15	-3.5	-1081
פולינגן א 0.5		2850		+20	+1	+400
פרגוד		750	376	-7	-0.9	-376
פרגוד אג"ח		85		-2	-2.3	-25800
ביגוד סבינה	שב	2468				

שקף נאמנות
בטוחה כלל
ניהול תיקי השקעות ניהול קרנות נאמנות וניהול קופות גמל

שם החברה	סימון	השער אתמול	המחזור ש"ח ע"נ	השינוי בנקודות	השינוי ב־%	הצע/ביקוש ש"ח ע"נ
מתכת ומוצריה						
אורדן 0.1		3170	158			-148
אורדן 0.5		2850	35	-150	-5	-35
אלומות 1.0		7450		-50	-0.7	-10
אלומות 5.0	שב	6480				
כבלים ש		536	3400	-1	-0.3	-3700
כבלים אש		65	49907	-1	-1.6	-30081
כבלים אג"ח		109	24450	+5	+0.5	+53895
כבלים אגח		118	15730			-7970
התכוף 1.0		365	710	-10	-2.7	-560
התכוף 5.0		172	1800			+740
ויקה 1.0	בה	1596	35.7	+86	+5.7	+84.7
ויקה 5.0		995	69.1	+38	+3.1	+56.9
קומפוזיט 5.0		1850	200	-11	-0.6	-395
כבלי ציון 1.0	בה	2360	170	+50	+2.2	+650
כבלי ציון 5.0		1545	237			-335
קרמני 1.0	תב	92	5752	-16	-14.8	-5960
קרמני 5.0	בה	61	3000	-1	-1.6	-916
מעשתן 0.1		20100	2	+300	+1.5	+28
נחושתן 0.5		6900	20	-210	-3	-70
סקר מלדה		1425	1860	+40	+2.9	+1215
קינג 1.0		350	100	-11	-3	-350
קינג 5.0		205	350	-6	-2.8	-463
קליל 1.0		2880	100			-100
קליל 5.0		2435	560	-20	-0.8	-651
קליל אפ'		1171	1661			-254
קליל אגח		146	2			
שלדות 5.0		1990	200	-70	-3.4	-452
תעשיות לכיש 1.0		406	37	-1	-0.2	-27
תעשיות לכיש 5.0	שב	318				
חשמל, אלקטרוניקה ואופטיקה						
אלביט 3.0		332000	62			-28
אלקו 0.25 ש		9450	66	+450	+5	+588
אלקטרה 0.1	תב	1860	316	-121	-6.1	-777
אלקטרה א 0.5		1331	375			-76
אמת 5		850	1478			-278
אמת 3		147.5		+2	+1.4	+5000
אורית 1.0		15015	147			+20
אלקטרוניקה אפ'		392	3563			-2076
כלל אלק אג"ח		114	34412	+5	+0.4	+55500
מספקודיקס 1.0		965	964	-30	-3	-1074
מספקודיקס 5.0		728	800	-18	-2.4	-551
מרכבוזנגר 1.0		400	819	-10	-2.4	-819
מרכבוזנגר 5.0		278	2569	-6	-2.1	-4220
ניקלין 1.0		2250	241	+51	+2.3	+271
ניקלין 5.0		1680	633	-61	-8.7	-1078
קבשטיין אלקט 1		2783	396	+133	+5	+177
קבשטיין אלקט 5	תב	2511	36	+228	+10	+314
תאת 1.0	בה	498	800	-2	-0.4	-2259
תאת 5.0	תב	256	3958	-22	-7.9	-9907
תדיאר	תב	685	1785	-60	-9	-5885
מוצרי בניה						
אית. תעשיות 1		145	12765			+2285
אית. אש		437	2240			-2042
איפי אש ב	שב	44				
אית. אגח		145.5	4010	+5	+0.8	+123990
איפי אג"ח א	בה	100	12000			-5390
אקרשטיין 1.0		485	1265	-20	-4	-2518
אקרשטיין 5.0		268	500			-500
אקרשטיין אפ'		294	612			-254
אקרשטיין אגח		158.5	3567	+1	+0.7	+67433
אבים בלוק		57	3800			
בלוק אש		28.2	8000	-3	-1.1	-37282
מוזאיקה ולפמן 1	לב	2592				
מוזאיקה ולפמן 5	שב	1800				
נגב קרמיקה		250	2200	+5	+2	+378
נגב קרמיקה אש		61	1077			-1077
כימיה, גומי ופלסטיק						
אבן 5.0		1886	8738			-6541
אבן אפ'		410	13990	-10	-2.4	-20948
אבן אג"ח		180.5	32478			+160785
אליאנס ב			—	הפסקת	מסחר	—
גל תעשיות 1.0	תב	175	500	+16	+10.1	+700
גל תעשיות 5.0	תב	97.5	1200	+9	+10.2	+1700
גל אש		20	17500	+1	+0.5	+10182
גל אגח	תב	93.5	2200	+5	+5.6	+2200
דישנים 0.1		2985	421			-46
דישנים 0.5		1530	468	-42	-2.7	-643
ליפסקי 1.0		2010	66	+90	+4.7	+366
מקסימה 1.0		754	156	+10	+1.4	+156
מקסימה 5.0		520	250			-270
טמר 1.0		3650	60			-60
טמר 5.0	בה	3110	150	-40	-1.3	-270
פריקלאס		546	4932	-14	-2.5	-6537
פריקלאס אפ'		135	10589			-1614
קים כימיקל 1.0		6090	160	-200	-3.2	-289
קים אש		4450	20	-150	-3.3	-261
קים אגח		128	10000			+10000
תיא 5.0		5250	7			-7
שרפאום 10.0		977	19938			-16794
עץ, נייר ודפוס						
כתר		67	391	-5	-0.7	-1245
רפרן 1.0		5620	36	+70	+1.3	+36
רפרן 5.0		4866	509			
חבב. 1.0		4896	55	-150	-3.3	-35
יאה 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
לבידי אשקלון 1		535	578			-7
מולס ב 0.5		25989	23	-11		-18
קרגל		495	1970	-25	-4.8	-2470
קרגל אפ'		198	1506	-4	-2.1	-949
0217331		85	12467			-15338
2179992		101	27676	+5	+0.5	+80500
רים 0.1		189	2757			-2015
רים 0.4	תב	85	500	-5	-6.1	-825
תעל ב 0.2		13500	22	-50	-0.4	-22
תעשיות שונות						
אבריו 1.0	תב	144	1666	-16	-8.9	-2725
אבריו 5.0		98.5	2094	-5	-2.5	-1306
חמישה יד	שב	1520				
הבמלק 1.0		1008	300	-2	-0.2	-128
הבמלק 5.0	שב	1082				

שם החברה	סימון	השער אתמול	המחזור ש"ח ע"נ	השינוי בנקודות	השינוי ב־%	הצע/ביקוש ש"ח ע"נ
השקעות בתעשיה						
תרכוזת	בה	11670	178	-100	-0.8	-346
כור כב ש		2775.	434	-147	-5	-485
תעשיות אש		87.5	9591	+5	+1.7	+15445
תעשיות אגח		118.5	2534	+1	+0.9	+85500
חברות השקעה						
אדיקו ש		3088		-10	-0.5	-208
אי.די.בי. אפ'		2730	118	-10	-0.4	-132
אי.די.בי. אג"ח		113.5	18240			+1460
אלגר ש		907	1048			-1148
גחלת 1.0	שב	955				
גחלת אש	שב	700				
גחלת אגח		117	5200	-5	-0.4	-5200
דנבור 1.0		445	1			+1
דנבור 5.0		321		-4	-1.2	-1100
חברה לישראל 5.0		3105	2898			-3183
חלמון 0.1	שב	115000				
חלמון 1.0 ש	שב	15750				
אמפא א 0.5		16072	19	-320	-2	-29
דיסקונט השק אש		1039	4326	-11	-1	-5024
דיסקונט השק אגח		121	17000			-14833
מרחי השק ש		35500	3			+2
הירון 1.0		1060		-51	-4.6	-98
הירון 5.0		527	390			-110
יעמר 1.0		1254	1			-13
יעמר 5.0		732	448			-448
יצוא ש		10550	5	-100	-0.9	-5
ירדן א 0.1	בה	1019	266	-10	-1	-60
ישום השקעות		36.3	8300			-7950
ישום אגח-אש	תב	55	2300	-5	-7.6	-6300
כלל 50.0		648	2100			-2062
מגור 0.1	תב	270	4880	-30	-18	-4880
מגור א 0.5	תב	174.5	4834	-9.5	-10.1	-5834
אגוח 1	שב	135				
סור 1.0		226	2000			-1000
פז השק ש		2757	580	+27	+1	+171
פמה א 0.1	תב	4515	1	+250	+6.2	+28
פמה 0.5		3649	18	-50	-1.4	-88
פריון ב 2.5		9950	409			-144
קדרן 1.0		84	6550	-2	-2.3	-12550
קדרן 5.0		50	2260	-1	-2	-6569
קדרן אש		81.8	16113			+8128
קדרן אגח	שב	118.5				
נסחרות במט"ח						
בית מ			—	הפסקת	מסחר	—
חיפושי נפט						
דלק נפט 1		1880	40	-20	-1.1	-12
דלק נפט 5		939	353	-6	-0.6	-465
פז חיפושי נפט		24000	61	-300	-1.2	-114
יו.אג.ל אש		106	13267	-5	-4.1	-13617
חנ.נ. 1.0		3652		+30	+0.8	+150
חנ.נ. 5.0		1960	150	-65	-3.2	-609
נפטא ש		852	2821			-591

רשימה מקבילה

שם החברה	סימון	השער אתמול	המחזור ש"ח ע"נ	השינוי בנקודות	השינוי ב־%	הצע/ביקוש ש"ח ע"נ
מסחר שרותים מלונאות מחשבים						
הראל 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
יסקל	שב	240				
קונטרסים 0.1		900	100	+43	+5	+138
קונטרסים 0.5		230	1			-1
קופל 1.0	תב	518	126	+47	+10	+2317
תבל			—	הפסקת	מסחר	—
החברה הישראלית		25.2		+1	+4.1	+24000
כנם מר 1 ש		475	30	-5	-1	-55
אילות מחשבים		151.5		+2	+1.3	+1000
רמה מיכון 1.0		370	1130	-20	-5.1	-1494
רמה אפ'	תב	600	400	+52	+9.5	+509
כלל מחשבים 1.0	שב	2673				
משגב מחשבים 1.0	בה	57.5	820	-5	-10.2	-1639
רשף			—	הפסקת	מסחר	—
נדל"ן בינוי חקלאות						
אמבנים 1.0	תב	321		+25	+8.4	+128
בן-יקר גת 1.0	שב	1511				
דרוקר 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
דרוקר 5.0			—	הפסקת	מסחר	—
עוד 3.0		738	195	+7	+1	+195
רסקו מכבל	לב	504				-90
רסקו רג	לב	442				-21
אסמא		550	132	-4	-0.7	-68
גולדשטוב 1.0	שב	214				
גולדשטוב 5.0		115	1			+1
תעשיה						
יהודים	שב	180				
סקס 0.1		1700	171	+50	+3	+199
סקס 0.5	בה	680	150	-30	-4.2	-351
תעש המזרח 1.0	תב	3510	515	-285	-7.5	-822
אנליאב		64.5	723			-723
אוקטגון 5.0	לב	671				-67
מורגן 1.0	לב	812				
משאבות סלע	שב	47				
מתכת מרום 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
אלקל			—	הפסקת	מסחר	—
אלקטרה 2			—	הפסקת	מסחר	—
בר-טון 1.0		2190	300	+110	+5.3	+153
בר-טון 5.0		1400	490			+2
ברטון אפ'		670	2420	-10	-1.5	-2096
פרומאסטר 1.0	שב	4840				
פרומאסטר 5.0	בה	2300	184	-20	-0.9	-32
מ.ל.מ. 1.0		655	209			-209
אלרן-סק		115	1000	+3	+2.7	+1000
דקסר 1.0		1978				-8
נקה במיקל 1.0		4900				
ת.ג.ל. 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
ת.ג.ל. 5.0			—	הפסקת	מסחר	—
חוד א 5.0	שב	5200				
אורדע פיינט	שב	376				
סקנוריה 1.0		1329	1			+1
גולן	שב	203				
דרשכון	שב	144				
פז חן		282		-3	-1.1	-2000
מאגרי סבנולוגיה		127.5	1500			-1504
השקעה						
אינקונה 0.1			—	הפסקת	מסחר	—
אימום	שב	195.5				
אימום אש	שב	20.7				
אמישר בכל		238	1			+1
אמיק 1.0	תב	364	3222	+33	+10	+3222
אמיק 5.0		256	1583			-1583
בנין כ' 5.0		18558	0.4	-12	-0.1	-1.5
לגרקו 0.1			—	הפסקת	מסחר	—
לגרקו 0.5			—	הפסקת	מסחר	—
עוז השק ב 0.1	שב	526				
עוז השק ב 0.5	שב	840				
חיפושי נפט						
פראיל ב 0.3	בה	2945	9	-156	-5	-17

משתנים

שם נייר ערך	מחזור ערך	שער סגירה נקודות	שער פתיחה נקודות	שינוי ב־%	מס' שינויי שער
בנק בינלאומי 85	2658	5581	3499	1.49	6
פ.י.ב.י. 0.5	1780	6277	6215	1	6
המגה ש	15930	110	110.5	-0.9	3
שלמן אש	8140	716	787	0.28	2
כלל סחר	10500	287	281	2.99	1
שפטל ב 10.0	12800	1037	1027	0.97	4
דלק ג ש	17820	2492	2455	1.51	15
אפיקה 1.0	147	29602	28872	1.25	2
אזורים 1.0	1200	516	501	2.99	1
נכסים ובנין	1581	2695	2655	1.51	3
הכשרת הישוב	39709	485	476	-1.22	10
חברה לירושלים	10500	286	281	1.78	2
כלל טלן	765	510	508	1.59	1
עלית	674	15135	14947	0.5	6
פולגת ב 4	9800	320	318	0.68	3
קומנדו פז 1.0	1200	2143	2148	-0.23	1
כלל תעש אלק	6711	1936	1839	5.27	12
אלרון 5.0	314	286170	282325	7.25	29
מכץ ש	4615	9791	9646	1.5	19
ים המלח	20580	1846	1797	2.73	23
מרכזים 10.0	112672	346	336	2.98	23
מפעלי ניר 10.0	43	239955	235250	2	4
כלל תעש' 1.0	181482	139	136	3.35	27
אזיבי פתוח 2.0	3078	5845	5789	2.81	7
אלרון ש	3286	774	764	1.84	3
חברה לישראל 1.0	10301	3780	3688	2.49	20
פועלים השק ש	10406	677	665	1.8	3
דיסקונט השק ש	19742	2290	2213	3.48	33
כלל 10.0	5789	801	776	3.22	5
יבגל 5.0	5939	356	354	-1.11	1

שערים בינבנקאיים

אתמול, בצהריים, 3.11.1988 באירופה

מכירת מזומנים (מטבע) — לין שטרלינג ל־1 ארה"ב

מטבע	שער
$ ארצות הברית	1.7815/1.7825
מרקים גרמניים	1.7710/1.7720
פלורינים הולנדיים	1.9980/1.9990
פרנקים שוויצריים	1.4878/1.4885
פרנקים בלגיים	37.13/37.15
פרנקים צרפתיים	6.0520/6.0550
לירטות איטלקיות	1315.80/1316.80
יינים יפאניים	124.25/124.35
$ ארצות הברית (לש"ד)	1.3221/1.3226

שער הזהב $ ארה"ב אונקיה לונדון מקסימום 422.90

מכירת מאוחרת (פורוורד)

	ל"ש/$	פר"ש/$	מ"ג/$
1 ח'	1.7765/1.7777	1.4821/1.4830	1.7657/1.7678
3 ח'	1.7664/1.7678	1.4707/1.4717	1.7546/1.7559
6 ח'	1.7529/1.7542	1.4544/1.4556	1.7394/1.7407

הנתונים נמסרו על-ידי בנק דיסקונט לישראל בע"מ

هكذا من الاصل

ספורט

בעריכת יחיאל ארזי

כדורסל / גביע האלופות

בהפרש 13 נקודות: בדרך לבית הגמר בפעם ה־13

מאת זיגמונד שטיגלר

מכבי תל־אביב – סנאייר אוסטנד 91–104 (42–51)

- המצטיין: קווין מגי.
- קלעו למכבי: מגי 30, באולד 22, דניאל 12, סימס 11, ג'מצ'י 10, ליפין 10, מרסר 7, כץ 2.
- קלעו לאוסטנד: פרדריק 31, ג'ונסון 19, דהוסר 10, פרקינס 10, סנקאוט 8, זוינסמן 5, מגה 4, בראון 4.
- שפטו: דוביס (יוון) וק לירסנייטר (הולנד), 3500 צופים, בהיכל הספורט באוסטנד.

אוסטנד (מיוחד ל"ספורט הארץ"). הכבודה של כדורסלני מכבי תל־אביב בגביע אירופה הוטלה אמש שעה ארוכה בספק, בגלל תקלה בשעון החשמלי. באולמה של הקבוצה הבל־גית סנאייר אוסטנד שררה מבוכה, והיה חשש כי המישחק לא יתקיים כלל בגלל סירובו התקיף של השופט היווני דוביס להסתייע בתחליף שעון ידני. רק לאחר מאמץ של־משך שעה ועשר דקות תוקנה התקלה והבלגים ניצלו מהפסד טכני, אבל לא עלה בידיהם למנוע הפסד על המישחק. ניצחונה של מכבי 91–104 (42–51) הבטיח לה ככל הנראה את העליה לבית־הגמר, בפעם ה־13 בר־ציפות, כבר אמש, שבוע לפני מישחק הגומלין ביד־אליהו.

בעוד הטכנאי הבלגי שהוזעק לאולם מנסה לאתר את התקלה, עשה השופט דוביס מאמץ בלתי פוסק ליצור קשר עם מזכ"ל פיב"א בוריס סטאנקוביץ', כדי לקבל ממנו הנחיה ברורה והוראה מפורשת כיצד לנהוג במקרה הזה. לבסוף נמצאה מכלום אי־הבעיות ובתום 70 דקות של צפיה דרוכה וחסר סבלנות בקרב 3500 הצופים, אפשר היה לפתוח סוף־סוף במישחק, ולא להסתפק במישחק ידידותי פורמאלי.

דקות הפתיחה היו מאכזבות למדי מצד מכבי, שכנראה הושפע מהדחיה הממושכת. דורון ג'מצ'י צבר שתי נקודות בלבד ולאנון מרסר אף לא נקודה אחת, כאשר המאמן צבי שרף הורה להחליפם בדקה ה־12 והעלה במקומם את מוטי דניאל ודילי סימס. הבלגים הובילו עדיין בדקה ה־14, 26–32, אבל אז ניכרו הסימנים הרא־שונים של המיפנה. שחקני מכבי הלכו לורין ולקלוע, יחד עם השלישה הגבוהה מתחת לסלים עלו ליתרון 34–35. בשלב זה היה המאבק שקול ותוסס. אבל שתיים וחצי דקות מההפסקה החל יתרונו של מכבי גדל בהדרגה עד לתשע נקודות (42–51) במחצית.

קווין מגי הציב תרם במחצית הרא־שונה את המנה הקבועה שלו, של ריבאונדים ונקודות, כשהוא לוחם עם שני שחקני החיזוק האמריקאים של אוסטנד, פרדריק וג'ונסון, שהחזיקו את הבלגים כל העת בתמונה. בדקה ה־30 הוביל מכבי רק 70–75 ומיד אחרי כן ירד הפער לשלוש נקודות בלבד. אבל בשלב זה החל מכבי מגלה יותר ויותר את עוצמתו הפיזית והט־כנית. הכוח שהשקיע קווין מגי, הקליעות המדוייקות יותר של ג'מצ'י והדקות המצויינות שהפגין עוזה מרסר – כל אלה הספיקו כדי לאפשר למכבי לשחק ביתר בטחון ולהגדיל את הפער לקראת הסיום ל־13 נקודות.

יתרון זה שיקף את ההבדל האי־כותי בין שתי הקבוצות, ואין להניח כי יקרה משהו קיצוני במישחק הגומ־לין ביד־אליהו ביום חמישי הבא, העלול למנוע ממכבי את העליה לבית הגמר.

כדורסל / ועדת המשמעת

רמלה שילמה את המחיר: שבעה מישחקי רדיוס

ללא קהל ובמרחק 35 ק"מ, לפחות, מהבית. נקנסה גם ב־3,500 ש"ח ומנהלת הקבוצה הושעתה לחודש בעקבות התפרעות אוהדים במישחק נגד ראשל"צ

מאת אילן מיש
סופר "ספורט הארץ"

ועדת המשמעת של איגוד הכדור־סל החליטה אמש, כי אליצור רמלה יקיים את שבעת מישחקי הבית שנו־תרו לו העונה ברדיוס 35 ק"מ וללא קהל (כנראה שתשחק העונה בנתניה). ההחלטה מתייחסת לשבעה מישחקים בפועל, ואם תתפרק הקבוצה ותרד אוטומאטית לליגה הארצית, היא תאלץ לרצות שם את העונש. האגודה נקנסה גם ב־3,500 ש"ח. מנהלת הק־בוצה, נעמי פורת, הורחקה לחודש מכל פעילות.

רמלה זומנה לדיון המשמעתי בע־קבות התפרעות אוהדיה בתום מישחק הליגה ביום ב' נגד מכבי ראשון לציון, שניצח 98–99 מסל שנקלע בשניה האחרונה.

בפתח הדיון, שהתנהל בפני הדיי־נים עו"ד עמוס פקסור ועו"ד אליהו לוין, הודתה פורת בשלושה סעיפי אישום שיוחסו לקבוצה: גרימת התפ־רעות, פגיעה בשופט ובשחקנים על ידי קהל האוהדים, התנהגות בלתי ספורטיבית של קהל האוהדים. פורת טענה כי הקבוצה התנהגה בצורה ספורטיבית לכל אורך המישחק. היא ביקשה לא לערב בהתפרעות את הק־בוצה והשחקנים.

יורם רבי, ראש עיריית רמלה לש־עבר, שנרתם באחרונה לעזרת הקבו־צה, טען גם הוא כי אין לפגוע בפעי־לות השחקנים. הוא סיפר על הפעילות הענפה של הכדורסל בעיר. "רמלה אינה עיר אטרקטיבית. הכדו־רסל הוא אולי האטרקציה היחידה". הוא הסביר כי ברמלה מתכוונים לאסור על אוהדים לחזות במישחקים, לפחות חודש. "הם גורמים נזק. אני בוש תכילכם מהאירוע במישחק האח־רון", אמר. לרבי היו טענות לשופט טוד ורניק: "יש תחושה כבדה שה־מישחק ניתן במתנה לראשון־לציון. אני אומר במלוא האחריות, כאדם שמבין בכדורסל". רבי שיחק בעבר בק־בוצה ואף שימש קפטן.

ורניק ציין, כי למולו רץ לחדר ההלבשה לפני שנפל לידי ההמונים שפרצו למיגרש. הוא הוסיף כי היה בסכנה לחיי השופטים. "זו הוצאת דיבה", אמר על דברי רבי.

בדיון בעניינה, לא הודתה נעמי פורת בדברים שיוחסו לה בדו"ח, כאילו אמרה לאוהדים "שיוכלו לפגוע בשופט בחוץ, כי שם אין משט־רה". היא גם מסרה כי היא מתכוונת להגיש תביעה משפטית כנגד ורניק על הדברים שכתב בדו"ח.

בהחלטתם קבעו הדיינים כי שמעו ששחקני רמלה התנהגו בצורה ספור־טיבית, לכן הסתפקו בעונשים שקב־עו, כדי לא לפגוע בקבוצה על ידי הפחתת נקודות או הפסקת פעילות. הם גם הוסיפו כי נציגי רמלה טענו כי יש לנתק בין הקבוצה לבין האוהדים והדבר באחריותם להשתלט על האוהדים.

- מכבי חיפה נקנס ב־1,000 ש"ח בעקבות התנהגות בלתי ספורטיבית של קהל אוהדיו במהלך מישחק הליגה נגד הפועל ירושלים, שהיה במחזור השישי. הזמנת חיפה לדיון באה מאחר שאוהדיה השליכו חפצים לעבר ספסל הפועל ירושלים. מייק קארטר, שחקן הפועל ירושלים, הורחק משני מישחקים על תנאי, לאחר שהשליך בחזרה בקבוק לעבר יציע אוהדי חיפה.

גביע קוראץ'

אדלר: רק לא לזלזל בצ'כים

מאת יאיר עמיקם
סופר "ספורט הארץ"

עייפים אך מאושרים שבו אתמול כדורסלני הפועל תל־אביב מהמסע הבלתי שיגרתי מעבר למסך הברזל, מבראטיסלווה שבצ'כיה, אחרי ניצחון 80–91 על סלובנפט, המעניק להם מעשית את כרטיס העליה לרבע הגמר בגביע קוראץ'.

אנשי הפועל סיפרו אתמול על היחס החם שגילו כלפיהם אנשי הק־הילה היהודית בבראטיסלווה, ועל העובדה שבבוקר המישחק השתתפו בתפילה בבית הכנסת המקומי.

לגבי יכולת הקבוצה אמר אמש המאמן יעקב אדלר, כי במחצית הר־אשונה הציג הפועל מישחק מעולה שהכריע את ניצחון הליגה על הפועל חולון. "הבעיה שלנו לשמור על הקיים. אין לזלזל בקבוצה הצ'כית, אך כעת אני מאמין שנעבור אותה עם השלמת מישחק הגומלין ביום רביעי באוסישקין. אסור לנו להתעות, אך אנו בהחלט מרוצים", הוסיף אדלר.

ואריזה נוצחה באתונה

לונדון (ע"ד). קבוצת הכדורסל האיטלקית ואריזה נוצחה באתונה על ידי פנאתינאיקוס 76–79 (36–44) בסיבוב השני בגביע קוראץ'. אנדרי־סוס קלע 24 נקודות ליוונים והאמריקאי של ואריזה קורנליוס תומפסון 31 נקודות.

לבסקי סופיה ניצחה את פרטיזן בלגראד 90–96, לאחר שליגוסלבים היה יתרון 56–40 במחצית. מלדאנוב קלע 30 נקודות למנצחת לעומת 19 נקודות כלאנד שקלעו דיוואץ' ופאספאלי. אדסו מצרפת השיגה ניצחון חוץ על ספארטאק פלוון 106–95 (44–56).

גביע עולמי

צ'ילי הושעתה

ציריך (איפ"י). נבחן לעכשיו, הושעתה צ'ילי ממישחקי הגביע העולמי 1990. בהחלטה שהתקבלה אתמול על ידי פיפ"א הושעו כל נבחרות הייצוג של צ'ילי מהשתתפות בפעילות בינלאומית לאחר שלא שילמה דמי פיצויים, כפי שנדרש ממנה, לקבוצה מכסיקאית.

הפרשה החלה כאשר אובי באטי, כדורגלן בקבוצת אוהיגינס הצ'י־ליאנית, החתום ביולי 1987 על ידי קבוצת אטלאס מגוודלחארה. לאחר מכן אישרה אוהיגינס לבאטי העברה לקבוצה הצרפתית ריימס, ועל כך דרשה אטלאס פיצויים מאוהיגינס, בסך 46 אלף דולאר, באמצעות ההתאחדות המכסיקאית. "למרות מספר תזכורות ששלחה פיפ"א למוע־דון הצ'יליאני, היתה התעלמות מוח־לטת מן הדרישה המכסיקאית", אמר אמש דובר פיפ"א גידו טוניוני. "לא נותרה לפיפ"א הברירה אלא להשת־מש בעונש ההשעיה".

"הדרך היחידה בה יכולה צ'ילי להיחלץ מן הסבך היא שתפתור את הבעיה בכוחות עצמה", הוסיף טוניוני ואמר, כי על עצם החלטת ההשעיה אין לצ'ילי זכות ערעור.

טניס / יהלומים קורצים באנטוורפן

עמוס חובט בלא רחמים: 2–6, 2–6 נגד לנדל

עמוס מנסדורף

אנטוורפן (איפ"י). אי אפשר לע־צור את עמוס מנסדורף ארבעה ימים לאחר ההישג הגדול בקריירה שלו, הזכיה בטורניר פאריס היוקרתי, וקו־לזכותו הטניסאי הישראלי בן ה־23 הישג היסטורי נוסף. הוא ניצח בסי־בוב השני בטורניר השוק האירופי המשותף באנטוורפן את איוון לנדל, המדורג שני בעולם והראשון בטור־ניר, במישחק מדהים ובתוצאה מדהימה עוד יותר: 2–6, 2–6 תוך 64 דקות בלבד!

מנסדורף ממשיך את המומנטום שלו מפאריס. הוא ממשיך לנצח את כל יריביו בלי לאבד מערכה. בפאריס ניצח בארבעת מישחקיו, מהסיבוב השני ועד לגמר, בצורה חלקה. ללנדל היה זה מישחק ראשון מאז נפצע בכתפו באליפות ארה"ב הפתוחה לפני כחודשיים בפלאשינג־מדו. מאז איבד את הבכורה העולמית, בה זכה ברציפות בשלוש שנים, לטובת השוודי מאטס וילאנדר. הוא ניצח בטורניר זה אשתקד אך לפני שנתיים פרש בשל פציעה בירך. ג'ון מקנרו היה זה שניצח אז.

לעמוס מנסדורף היה זה ניצחון ראשון על לנדל, שזכה בעבר ארבע פעמים בטורניר המקומי. לאחרונה הפסיד עמוס ללנדל בחמש מערכות באליפות ארה"ב בניו יורק, לפני חו־דשים אחדים. טניסאי ישראלי אחר, שלמה גליקשטיין, ניצח לפני כחמש שנים את לנדל בטורניר מונטה קארלו.

היום, ברבע הגמר, יתמודד מנס־דורף עם אנדרס גומז מאקוואדור, המדורג שביעי בטורניר, שניצח את הצ'כי הוותיק תומאס שמיד 3–6, 6–1, 3–6.

ג'ון מקנרו עלה לרבע הגמר לאחר שניצח את ההולנדי מיכאל שאפרס 4–6, 2–6, תוך שהוא מפגין ניצוצות מן הטניס המבריק שלו מלפני חמש ושש שנים. היום ברבע הגמר ישחק מקנרו עם הארגנטינאי גיירמו פרז רולדאן, המדורג רביעי בטורניר. הארגנטינאי בן ה־19 ניצח בסיבוב השני את מארק וודפורד מאוסטרליה 2–6, 6–0.

מפסידי הסיבוב השני הרוויחו 17 אלף דולר כל אחד, ומי שהעפיל לרבע הגמר הבטיח לעצמו לפחות 50 אלף דולאר. מנצח הטורניר יזכה ב־220 אלף דולאר וכן הזדמנות לזכות במחבט המשובץ במאות יהלומים. המחבט הזה יינתן לטניסאי שיזכה בטורניר שלוש פעמים בתוך חמש שנים. הפסדו של לנדל למנסדורף מקשה עליו מאד לזכות במחבט היה־לומים השני שלו. כדי לזכות בו יצטרך לזכות בשני הטורנירים הבאים, ב־1989 וב־1990.

לרבע הגמר עלו גם השוודי יעקב לאסק, שניצח את ארון קריקס־טיין 4–6, 6–3 ויפגוש היום בטים מאיוט, שניצח את הרוסי סקוף האוסטרי 4–6, 6–3, 6–2. אנדריי צ'סנוקוב מבריה"מ, שניצח את קלאודיו מאודרי משוייץ 4–6, 6–2, ישחק היום ברבע הגמר מול המנצח במישחק בין אנרי לאקונט הצרפתי ודיקי אוסטרהן ממערב גרמניה.

טניס / גביע דייוויס

המישחק ישראל – צרפת על מישטח ביד אליהו

מאת יהושע שגיא

טניסאי צרפת יתמודדו עם ישראל, במישחקי הבית העליון של גביע דייויס ב־3–5 בפברואר 1989, על מישטח מיוחד שיוכשר בהיכל הספורט ביד אליהו – על כך נודע לי אתמול. ההחלטה לקיים באולם את מיפגש הדייויס בין שתי הארצות, המעורר כבר עתה עניין גובר והולך, נובעת מן העובדה שעריכתו במגרש פתוח בתחילת פברואר מהווה סי־כון שישראל אינה רשאית ליטול על עצמה.

מצד אחד חוששים, שבגלל הקור הצפוי בעיצומו של החורף יבוא רק קהל מועט לעודד את הטניסאים הישראלים במיגרש פתוח, ומצד שני קיים חשש כי גשם לא יאפשר קיום המישחק. נסיבות אלו הובילו לקיים את המיפגש באולם, וכבר הוזמן מארצות הברית המישטח המיוחד שיפרש בהיכל הספורט. השימוש בו יעלה 13 וחצי אלף דולאר והמטוס לישראל – 1,500 דולאר.

מזכ"ל איגוד הטניס איצ'ה מאיר כבר בדק כמה אולמות אפשריים לעריכת המישחק והמסקנה הסופית היא, כי אידיאלי לקיימו בהיכל הס־פורט ביד־אליהו. אולם הכדורסל של הפועל חולון, וכן האולם בחיפה, נמצאו קטנים מדי ולא ראויים לאירוע היוקרתי. אפשרות נוספת, האולם במלחה ירושלים, אך הקושי בעניין במספר הכרטיסים שניתן למכור (2,600 בלבד), כאשר אלפים רבים יבקשו לראות בפעולה כמה מטניסאי הצמרת העולמיים, כמו עמוס מנסדורף, אנרי לקונט ויאניק נואה.

כדי להבטיח אפשרות צפיה לקהל מאכסימלי, הוחלט לקיים את המישחק בהיכל הספורט ביד־אליהו. לצורך זה נפגשו מזכ"ל איגוד הטניס איצ'ה מאיר וקפטן נבחרת ישראל לגביע דייויס שלמה גליקש־טיין עם שמעון מזרחי, יו"ר מחלקת הכדורסל של מכבי תל אביב ועם יצחק כספי, סגן ראש עיריית תל אביב, שבבעלותה היכל הספורט. מזרחי הבטיח לגליקשטיין ומאיר לעשות כמיטב יכולתו, כדי שבמועד שנקבע למיפגש הדייויס בין ישראל לצרפת יהיה ההיכל ביד אליהו פנוי מבחינת הופעות כדורסלני מכבי בגביע אירופה לאלופות, בתקווה שמכבי יבטיח שוב הופעתו בבית הגמר. שיבוץ מישחקי בית הגמר בכדורסל יהיה במינכן ב־19 בנובמבר ומזרחי הבטיח לפעול, שמכבי לא יקיים מישחק ביתי בשבוע שבו נועד מיפגש גביע דייויס בתל־אביב.

נודע גם כי קיים עניין רב במישחק לא רק בארץ, וכי אוהדי טניס רבים מבקשים לבוא מחו"ל. איגוד הטניס הקים מגע עם אל על ואייר פראנס, שאחת מהן תטוס מצרפת לישראל את האוהדים המקורבים שיבקשו לחזות במישחק. איגוד הטניס יכין לבאים תבנית סיורים לחי־זוק זיקתם לישראל.

אמריקאית הדיחה את ברגר בחיפה

היום חצי הגמר פרקיס – מרנשטיין

במרכז הטניס בחיפה יהיו היום, החל ב־2 אחה"צ, מישחקי חצי הגמר בסבב פרקל הבינלאומי. אלוף ישראל שחר פרקיס יפגוש בגמר מרנשטיין והשוודי אנגל ישחק נגד קוסילבסקי מארה"ב.

ברבע הגמר ליחידות הודחה אתמול אלופת ישראל אילנה ברגר על ידי האמריקאית ספנס 1–6, 3–6. המנצחת תתמודד היום עם הנרטרה מהולנד, ובחצי הגמר האחר ישחקו תגית אחיון, שניצחה את יעל שבים 2–6, 7–6 ותליה קוראס, שניצחה את מבורסקי 7–5, 1–6, 7–5.

בגמר הזוגות יתמודדו שלמה גליקשטיין וג'ייקובסן מארה"ב עם מרנשטיין והיידנפלד ובין הנשים אילנה ברגר ותגית אחיון נגד פיילד ואהלרין מאירלנד. בשבת יהיו מישחקי הגמר.

נסטאסה נגד אוקר במישחק ראווה החודש במלון סונסטה באילת

מאת סופר "ספורט הארץ"

איליה נסטאסה מרומניה ותום אוקר מהולנד, שנמנו בעבר עם טובי הטניסאים בעולם, יקיימו ב־18 בנוב־מבר מישחק ראווה במלון אביה־סונסטה באילת ויום קודם לכן יטלו חלק במישחק זוגות. האירוע יהיה במסגרת טורניר טניס בינלאומי, אשר יסיים את סבב־פרקל למקצוע־נים על פרסים בסך 25 אלף דולאר. הטורניר באילת יהיה בין ה־12 ל־20 בנובמבר, ביוזמת מנהל מלון אביה־סונסטה בועז ניקרטין, והוא מיועד לטניסאים מקצוענים וחובב־נים מישראל ומחו"ל. את בואם של נסטאסה ואוקר יזם איש העסקים ומ־פיק הסרטים ארנון מילצ'ן. מנכ"ל חברת רפי זהב צבי אודבך תרם 3,000 דולאר לטורניר הזוגות.

אליפות סקנדינוויה

וילאנדר הפסיד 6–0 במערכה הראשונה אך התאושש. מצ'יר הודח

שטוקהולם (איפ"י). מחלת השפעת שפקדה את מאטס וילאנדר, ואשר אילצה אותו לפרוש מהטורניר בפאריס כחצי שעה לפני מיפגשו עם עמוס מנסדורף (שניצח בתחרות היוקרתית), עדיין נתנה בו אותותיה גם בסיבוב הראשון של אליפות סקנ־דינוויה הפתוחה בשטוקהולם.

וילאנדר, המדורג ראשון בעולם, התייצב למישחק נגד שוודי אלמוני בשם ניקלאס קולטי, בן 17, המדורג 245 בעולם. המערכה הראשונה הסת־יימה בתוצאה מדהימה של 6–0 לקולטי הצעיר. וילאנדר התעשת במערכה השניה בה ניצח 6–4, ואז נותר קולטי חסר אונים ונכנע לווי־לאנדר 6–1 במערכה המכרעת.

אחרי הדחתו של סטפאן אדברג, אלוף הטורניר בשנתיים האחרונות, הודח גם הצ'כי מילוסלב מצ'יר. הוא נוצח על ידי השוודי פטר לונדגרן 3–6, 6–7. המדורג 6 בטורניר, האמ־ריקאי יליד דרום אפריקה קווין קארן, נוצח על ידי האמריקאי פול אנקון 7–6, 5–7.

איגרוף / בעקבות מגעים בשוויץ

אופק: סיכוי טוב לחנינה למתאגרפי ישראל שהושעו

מאת סופר "ספורט הארץ"

קיים סיכוי טוב, שהתאחדות האיגרוף הבינלאומית תעניק חנינה לישראל ותבטל את עונש ההשעיה לחמש שנים מכל פעילות בינלאו־מית, בעקבות הופעת מתאגרפים מי־שראל בדרום אפריקה. זו המגמה המ־תמנת לדעת מזכ"ל הפועל, יצחק אופק, לאחר שיחות שניהל בלוזאן עם נשיא התאחדות הבינלאומית הפקיסטאני אנואר צ'אודרי ועם המז־כיר הכללי המזרח גרמני, קרלהיינץ וילדה אוזר. השניים רמזו שלישראל סיכויים טובים לחנינה וביקשו מאופק שהתאחדות הספורט הישראלית תערער על ההשעיה ותשגר נציג לקונגרס הבינלאומי לאיגרוף, שיהיה במארס '89 בניירובי.

אופק הופתע לשמוע מפי היו"ר והמזכיר הכללי של התאחדות האיגרוף הבינלאומית, שקיבלו מברק מדליה ושמשון עמשלם ב־11 באוק־טובר '88 ובו הודעה שהתאחדות הס־פורט הישראלית ידעה מראש על נסיעת המתאגרפים לדרום אפריקה ולא עשתה דבר למנוע אותה. שמשון עמשלם כיהן עד לתקופה האחרונה כיו"ר ועדת האיגרוף והושעה מתפקי־דו בעקבות הפרשה. רעייתו דליה נמנתה על ראשות הנהלת המשלחת שיצאה ללא אישור לדרום אפריקה.

עמשלם הסביר במברק מדוע לקח לדרום־אפריקה 6 מתאגרפים ערבים ו־6 יהודים. לטענתו הצלו המתאגרפים לרעה בישראל כל הש־נים, לא היו להם אפשרויות רבות להתאגרף ולכן אירגן להם תחרות בינלאומית.

אופק הכחיש מכל וכל שהתא־חדות הספורט בישראל ידעה על נסיעת המתאגרפים לדרום אפריקה. היו"ר והמזכיר הכללי של ההתאחדות הבינלאומית העירו, כי תוכן המברק גרם נזק רב לישראל.

נבחרת הכדורעף של אנקרה לנ־שים, תגיע היום (ו') ארצה ותתמודד ביום ראשון הקרוב במסגרת גביע הקונפדרציה האירופי מול אסא כפר־סבא שהיא אלופת אסא ומדורגת שלישית בליגה הלאומית לנשים. יצויין שהתורכיות הגיעו אשתקד לגמר.

ליגה אנגלית

נוריץ' תוביל גם אם תפסיד

לונדון (שרות "ספורט הארץ"). נוריץ' תמשיך להוביל בטבלת הליגה גם לאחר מישחקי המחזור ה־11 שי־היה מחר, אפילו תפסיד. נוריץ', שצברה 6 נקודות יותר על פני ארסנל (23 לעומת 17), יוצאת ללונ־דון למיפגש עם ווימבלדון. נוריץ' הפסידה שלשום בגביע הליגה 2–0 ללסטר מן הליגה השניה, ואילו ווי־מבלדון הפתיעה 2–1 את מנצ'סטר יונייטד.

ארסנל, שכפתה מישחק גומלין על האלופה ליוורפול בגביע הליגה (1–1 באנפילד) תשחק רק ביום א', במישחק שיועבר בשידור ישיר בטלוויזיה הבריטית, מול נוטינגהאם שבמקום החמישי. הפורסט ניצחה בגביע הליגה את קובנטרי 2–3.

ליוורפול, השלישית בטבלה, שנחלה בשבת שעברה את הפסד הליגה הראשון העונה, מצפה מישחק בית לא קל מול לוטון, מחזיקת גביע הליגה, שהעפילה לשמינית הגמר של מפעל זה בניצחון 2–0 על לידס. ליוורפול המתאוששת תארח את מידלסברו, שבהרכבה יערוך פיטר דאבנפורט (נרכש ממנצ'סטר יונייטד ב־750 אלף ליש"ט) את הופעת הבכורה.

ומה עם טוטנהאם? הקבוצה המדורגת אחרונה, עם 5 נקודות בלבד, תארח את דרבי קאונטי ש"הש־תוללה" בשבת שעברה, כשניצחה את ווימבלדון 4–1, כולל צמד של הרכש דין סונדרס.

יתר המישחקים: קובנטרי – וסטהאם, מנצ'סטר יונייטד – אסטון וילה, קווינס פארק ריינג'רס – ניוקאסל, שפילד וונסדיי – אוורטון, סאות'המפטון – צ'רלטון.

הגרלת גביע הליגה

וסטהאם מחכה ליריבתה בשמינית גמר גביע הליגה. היא תארח את המנצחת במישחק החוזר בין ארסנל לליוורפול. לוטון, מחזיקת גביע הליגה, תארח את מנצ'סטר סיטי מהליגה השניה. גם לאסטון וילה תהיה יריבה מהליגה השניה – איפסוויץ' טאון.

לסטר מהליגה שניה, שהדיחה את נוריץ' בסיבוב הקודם, תארח את נוטינגהאם. דרבי לונדוני יהיה בין ק.פ. ריינג'רס לווימבלדון. בראדפורד סיטי מהליגה השניה תארח את המנצחת במישחק החוזר בין אברטון לאולדהאם.

בונדסליגה

האמבורג ושטוטגארט ינסו לגנוב ההצגה

מינכן (שרות "ספורט הארץ"). שטוטגארט, שאיבדה באמצע השבוע הזדמנות להשוות את מספר הנקודות שלה עם זה של מובילת הטבלה באיירן מינכן, כשהפסידה 1–0 בבו־כום, תארח מחר את האמבורג במסגרת המחזור ה־12 בבונדסליגה. לשתי הקבוצות 15 נקודות, ושטוטגארט, השניה בטבלה, מקדימה את האמבורג בזכות הפרש שערים.

באיירן מינכן (17 נק') תצפין להאמבורג שם תיפגש עם העולה החד־שה סט. פאולי, המדורגת שמינית. שלושת מישחקיה האחרונים של סט. פאולי הסתיימו בתיקו. בוכום, שעלתה בעקבות ניצחונה על שטוטגארט למקום החמישי, תארח את בורוסיה מנשנגלדבאך.

יתר המישחקים מחר: פ.צ. קלן – האנובר, מאנהיים – קיקרס שטוט־גארט, קארלסרוהה – קייזרסלאוטרן, פרנקפורט – לוורקוזן, נירנברג – ורדר ברמן, אורדינגן – דורטמונד.

כדורגל / נבחרת לאומית

שניאור: רומניה ממש גדולה

מאת משה הרינגעש
סופר "ספורט הארץ"

"רומניה ממש נבחרת גדולה. בביתה היא לא פחות טובה מאשר הו־לנד ברמת־גן", אמר אמש יצחק שניאור, המאמן את נבחרת ישראל בכדורגל בצוותא עם יעקב גרונדמן. פחות מ־24 לאחר שובו מבוקראשט, שם חזה בניצחון הרומנים 3–0 על יוון במוקדמות הגביע העולמי, הזהיר שניאור לרומניה. "כל שחקן יודע מה צריך לעשות בכדור ומכיר היטב את חבריו לנבחרת, המשחקת במהירות רבה והמכונה שהצלחותיה אינן מקריות", אמר שניאור.

המישחק הידידותי עם ישראל ב־25 בנובמבר יהיה בעיר סיביו, המונה כמאה אלף תושבים ומרוחקת כ־400 ק"מ מבוקראשט הבירה. באיצטדיון כ־18 אלף מקומות.

גרונדמן, שקיבל את פני שניאור בנתב"ג, אמר כי תיקו ברומניה יהיה הישג גדול לישראל. "למרות הב־דלי הרמות נבוא לרומניה לשחק כדור־רגל". המאמנים מעוניינים לצאת לרומניה עם 18 שחקנים. כצפוי תכלול הרשימה שני שוערים, בוני גינזבורג ויעקב אטייה. בשלב זה אין כוונה להזמין שחקנים חדשים לסגל, שיתמודד בשבוע הבא עם קבוצה מהליגה הארצית. בשבוע שלאחר מכן יתקיים בבאר־שבע מישחק המבחן הא־חרון לפני היציאה לרומניה, בין נב־חרת ישראל להפועל באר־שבע, לציון פרישתו של שלום אביטן.

כדורגלן נבחרת אוסטריה טוני פולסטר (במרכז) בדו־קרב עם יריב טורקי, במישחק הקדם עולמי בוינה, בו ניצחה אוסטריה 3–2.
צילום איפ"י

כדורגל / אליפות אירופה לנערים

רז: ההולנדים טובים יותר מבלגיה וישראל

מאת משה הרינגעש
סופר "ספורט הארץ"

"נבחרת הנערים של הולנד משחקת כדורגל מודרני, מזכירה בס־גנונה את הנבחרת הבוגרת שזכתה באליפות אירופה לאומות ונוטלת בגימנט רב", כך התרשם אמנון רז, מאמן נבחרת הנערים של ישראל בשובו ממסע ריגול בהולנד. רז חזה בניצחון 1–2 של נבחרת הנוער ההולנדית (גיל 17 ו־18) על נערי ארץ זה, שיתמודדו ביום ד' (14.30) בהרצליה עם ישראל, בשלב הראשון של אליפות אירופה.

רז אמר כי תיאורטית עולה הולנד על ישראל וגם טובה יותר מנבחרת הנערים של בלגיה, שהודחה ע"י ישראל בסיבוב הראשון במסגרת זו לפני פחות משנתיים. "הם עולים עלינו בכוח ובמהירות, וצריך למצוא פת־רונות לעשיית שלום ולנצל את נקודות התורפה, בעיקר ע"י מישחק סבבי", אמר רז.

נבחרת הנערים יצאה אתמול למחנה אימונים בשפיים, עד סוף הש־בוע. במוצאי שבת יקבע רז את ה־16 וישוחררו שני שחקנים. הנבחרת תתכ־נס שוב ביום ב' עד למישחק.

ברונדבי – אלופת דנמארק בשלישית

קופנהאגן (שרות "ספורט הארץ"). קבוצת ברונדבי זכתה בפעם השניה ברציפות, ובפעם השלישית בתולדותיה, באליפות דנמארק בכדורגל. ברונדבי עלתה רק לפני חמש שנים לליגה הראשונה כשכוכבה אז היה מיכאל לאודרופ בן ה־17. בשלוש השנים האחרונות הכבה הקבוצה הכ־בילה בדנמארק והיתה לראשונה שה־פכה למקצוענית מלאה. גולת הכותרת היא ההגיעה אף להוציא את הקבוצה למכירה לציבור באמצעות הבורסה לניירות ערך.

בברונדבי משחק בריאן לאודרופ, אחיו בן ה־20 של מיכאל, שהיה בארץ לפני כשנתיים עם נבחרת הנוער הדנית. מאמן הקבוצה הוא השוודי אנה סקובראל.

עוד שני עצורים בהונגריה בפרשת מכירת מישחקים

בודאפשט (איפ"י). סגן הנודע, שוער קבוצת סומבאטהלי האלאדאש, והיבצה אבוש, נשיא מועדון בקשצ'בה אלודה סלארטקוס – הם שני העצו־רים שנעצרו בפרשת מכירת המישח־קים בכדורגל ההונגרי. בכך מגיע מספר העצורים על ידי המשטרה ל־40.

בין העצורים ארבעה כדורגלנים הנמנים עם סגל הנבחרת הלאומית. כל העצורים חשודים בהשתתפות בפעילות שבכה מעורבים: והעורים בנקודות בפרשה.

כדורגל / מחזור שמיני

זלצר מחכה לנתניה שוייצר בא לשכונה

מאת פרי איתן
סופר "ספורט הארץ"

מכבי נתניה, מוליך הליגה, ישחק כבר היום ב־14.30 במיגרש מוחם הב־קודות של צפירים חולון. המישחק יפתח את המחזור השמיני. שחקניה הבלתי מנוצחים של נתניה יצטרו לחולון אחרי שלושה ניצחונות רצ־פים, אך בהרכב חסר (מרדכי הלפון ובני לם פצועים). ניצחון יבטיח לנ־תניה שבת בטוחה בפיסגה. צפיריים לעומת זאת, המודרכים על ידי מאמן נתניה לשעבר זאב זלצר, אוהבים אתגרים ולתזכורת: לפני שבועיים הביסו את מכבי תל־אביב 4–1.

המישחק המרכזי יהיה מחר בקרית־אליעזר. מכבי חיפה המדורג רביעי, גם הוא ללא הפסד, יארח את הקבוצה המפתיעה של בית"ר תל־אביב, המדורגת שניה עם שלושה ניצחונות רצופים. בית"ר, שלא נוצחה העונה מחוץ לביתה, ישוב עידוד משובם של שחקני העורף יוסי פרסלר ושבתאי סודס, שהחלימו מפציעותיהם. חיפה תחסר את ציון מרילי ועופר מזרחי הפצועים.

בכורה למכנס בטבריה

בלומפילד יארח ארבע קבוצות. במישחק המרכזי יתמודדו שתי קבו־צות צמרת בעלות מספר נקודות זהה (11) – בית"ר ירושלים ללא שלמה שירזי הפצוע יתמודד עם הפועל באר שבע, שמאזנו נקי מהפסדים, אך עם 5 תוצאות תיקו. באר שבע תחסר את אלי אוחון ויוסי שושני הפצועים. במישחק המוקדם בבלומפילד (12.30) יתמודדו שמשון תל־אביב (ללא יפתח הלוי הפצוע) והפועל טבריה השקוע בתחתית. בטבריה מקווים לישועה מהסקורר החדש שלה, עודד מכנס, שיקיים את מישחק הבכורה שלו העונה. עופר דן ומשה אוחנה לא ישחקו בגלל פציעה.

האלוף, הפועל תל־אביב, יוצא למישחק חוץ שני ברציפות, הפעם נגד הפועל כפר סבא המדורדר והמנוצח בניצחון ראשון העונה. תל־אביב תחסר את יוסי דאהב ומשה סינאי הפצועים. בכפר־סבא לא ישחקו אופיר בן־זיים ואיתן רביבו, שהורחק בשבת שעברה.

מכבי – אלי עם אלקבץ

בבית"ר יהודה יבטיחו להשיג ניצחון בכורה נגד העולה החדש הפועל יר־ושלים. שחקני הבירה יגיעו לשבת התקוה עם דוד שוייצר, שאימן שם אשתקד. להרכב בני יהודה יחזור המגן משה עלי. בירושלים יתמודדו מישל דיין ומאיר נחמיאס, שהורחקו בעקבות הפרת תקנון התשלומים.

בפתח תקוה יתעמתו קבוצות מרכז הטבלה, הפועל פתח תקוה ומכ־בי תל־אביב, שבהרכבו עשוי לשחק בלם הרכש החדש מיבנה, ראובן אלקבץ. תחילת המישחקים 14.30.

טבלת הליגה הלאומית

1.	מכבי נתניה	7	5–10	15
2.	בית"ר ת"א	7	4–7	14
3.	בית"ר י־ם	7	3–9	11
4.	מכבי חיפה	7	5–10	11
5.	הפ' ב"ש	7	3–6	11
6.	הפועל פ"ת	7	8–9	11
7.	הפועל ת"א	7	6–7	7
8.	שמשון ת"א	7	4–2	7
9.	מכבי ת"א	7	8–6	6
10.	הפועל י־ם	7	8–5	6
11.	צפירים חולון	7	7–8	5
12.	הפועל טבריה	7	8–4	5
13.	הפ' כ"ס	7	10–3	3
14.	בני־יהודה	7	9–2	2

ליגה ארצית

המוליך מארח את האחרון

מאת סופר "ספורט הארץ"

מי האמין רק לפני כמה חודשים, כי במיפגש קבוצות יתמודדו המוליך הפועל ראשון־לציון והפועל חיפה, המדורג אחרון ללא ניצחון. הטבלה אינה מש־איר מקום רב לתחזיות וכל תוצאה מלבד ניצחון ראשל"צי תהיה הפתעה.

שני מתמודדים של ראשון ישחקו בחוץ: מכבי יבנה יתמודד עם מכבי יפו ומכבי פתח תקוה עם העולה החדש מטמרה. המישחקים האחרים: הפועל חדרה – בית"ר רמלה (כבר היום), בית"ר נתניה – מכבי רמת־עמידר, מכבי שעריים – הפועל בת־ים, הפועל לוד – הפועל יהוד (היום – 14.00). השעה הראשית למישחקים – 14.30.

טבלת הליגה הארצית

1.	הפועל ר"צ	7	7–14	19
2.	מכבי פ"ת	7	3–9	15
3.	מכבי יבנה	7	2–11	13
4.	מכבי שעריים	7	8–11	13
5.	מכבי יפו	7	7–9	8
6.	בית"ר רמלה	7	6–6	8
7.	הפועל לוד	7	5–5	8
8.	בית"ר נתניה	7	6–5	7
9.	הפועל חדרה	7	10–8	7
10.	הפועל בת־ים	7	8–4	7
11.	מכבי טמרה	7	4–3	6
12.	רמת־עמידר	7	9–6	6
13.	הפועל יהוד	7	10–3	3
14.	הפועל חיפה	7	15–6	3

קדם עולמי

שוודיה באלבניה

טיראנה (ע"ד). נבחרת הכדורגל של שוודיה תתארח מחר במוקדמות הגביע העולמי אצל נבחרת אלבניה. השוודים בטוחים כי, ולפני שבועיים סיימו בתיקו 0–0 בוומבלי עם אנגליה. גם האלבנים הפתיעו כאשר הפסידו רק 1–0 בפולין. המשחק יהיה בבית 2 באיזור האירופי.

מועדון הפרסום הישראלי
ע"י האיגוד הישראלי לפרסום

מזמין אתכם לאירוע

בחירות 88 - הניתוח שאחרי

תוצאות מול תחזיות

ליכוד מול מערך

מי יכול לדעת היום מה יקרה באמת ביום ההכרעה?
המועדון הישראלי לפרסום זימן לניתוח שלאחר הבחירות את קברניטי העשיה, לעימות פנים אל פנים ולחשבון נפש, עם היוודע התוצאות.

משתתפים:

הליכוד
ראש מטה הבחירות השר משה ארנס
ראש מטה ההסברה ח"כ רוני מילוא
"דחף" - מר אורי סלע
מכון "דחף" למחקר - גב' מינה צמח

המערך
ראש מטה הבחירות השר עזר ויצמן
ראש מטה ההסברה מר ניסים זווילי
"תקשורת 88" ה"ה משה תאומים (בסיבוב הראשון) אריה רוטנברג (בסיבוב השני)
מכון המחקר "דסימה" פרופ' סטיב כהן

מנחה - דן שילון

האירוע מיועד לפרסומאים, מפרסמים, אנשי שיווק ומכירות, מדיינאים, עורכים ועיתונאים, מומחי הסברה ויחסי ציבור מקרב הסגל האקדמי.
האירוע יתקיים ביום שישי, 11 לנובמבר 1988, במלון הילטון תל־אביב.
דמי ההשתתפות - 120 ש"ח + מע"מ (סה"כ 138 ש"ח). לחברי האיגוד הישראלי לפרסום - 100 ש"ח + מע"מ (סה"כ 115 ש"ח). כולל כיבוד קל (קפה ועוגה) וארוחת צהריים חגיגית.
חשבונית מס תומצא לנרשמים, עם קבלת השיק.
נא לגזור את התלוש הרשום ולשלוח עם הצ'ק.

לוח זמנים:
9.00 - התכנסות והרשמה.
9.30-11.00 - סיבוב ראשון בין שני הצדדים.
11.00-11.30 - הפסקת קפה.
11.30-13.00 - סיבוב שני.
13.00-15.00 - ארוחת צהריים.

ברקע לדיונים יציג המנחה קטעים נבחרים משידורי התעמולה של שתי המפלגות.
מהרו להרשם - מספר המקומות מוגבל!

לכבוד
מועדון הפרסום הישראלי ע"י האיגוד הישראלי לפרסום
רח' פינסקר 44, ת"א 61230 טלפון: 03-287222

שם החברה ______ כתובת ______
טלפון ______
אנו מבקשים לרשום את הנ"ל כמשתתפים מטעמנו באירוע "בחירות 88" - הניתוח שאחרי.

שם ומשפחה ______ תפקיד ______
שם ומשפחה ______ תפקיד ______
שם ומשפחה ______ תפקיד ______
שם ומשפחה ______ תפקיד ______
שם ומשפחה ______ תפקיד ______
שם ומשפחה ______ תפקיד ______

מצב המחאה לפקודת האיגוד הישראלי לפרסום ע"ס ______ ש"ח עבור ______ משתתפים.

ל ו ח ה ע י ד

עבודה עכשיו

דרושים/ות עובדים/ות יוצאי/ות חיל־אויר

קשירים/ות
נסיון במערכת ניווט
במסוקים

מכנאי/ות
מסוקים

מכונאי/ות
מסוקים

העבודה באזורי המרכז, השפלה וירושלים

אפשרות להסעה.
לפרטים — נא לפנות לסניף ירושלים
א׳—ה׳, 08.00—14.00
טל׳ 02-233436

מנפאואר MANPOWER

יותר טוב מנפאואר

VISA

למחלקת תכנון ופיתוח
דרוש/ה הנדסאי/ת תעשיה וניהול
עד גיל 30.

דרישות התפקיד:
* אנגלית ברמה גבוהה
* נסיון בענף השרותים/בנקאות
* עדיפות לבעלי השכלה אקדמאית בתחומים נוספים

מועמדים מתאימים יפנו בכתב בצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. מחלקת כוח אדם ת.ד. 25102 ת"א מיקוד 61250

- סודיות מובטחת -

ויזה יותר טוב מכסף.

מדרשית עמליה-ירושלים
בי"ס תיכון תורני לבנות
דרוש

רב מדרשיה

(חצי משרה)
רצוי בוגר ישיבת הסדר, עם נסיון חינוכי
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות מיד בכתב לת"ד 16233 ירושלים, 91161
פרטים בטלפון: 02-786822, 02-787913

למרכז קהילתי פיליפ לאון ועיריית ירושלים
דרוש/ה

עובד/ת קהילתי/ת

במשרה מלאה

התפקיד: ארגון קהילתי ופיתוח מנהיגות, הקמת פרויקט קהילתי חדש בקריית היובל והסביבה
כישורים: ב.א. רצוי בעבודה סוציאלית־קהילתית, נסיון של שנתיים בעבודה קהילתית. יוזמה, יכולת בהפעלת קבוצות משימתיות, תכנון ביצוע ומעקב אחר תכניות
טל׳ 414896, 414708

המועצה המקומית ק. מלאכי
המחלקה לחינוך
דרוש

פסיכולוג חינוכי

בהיקף ½/י משרה
לעבודה עם תלמידים

בדבר פרטים יש לפנות למנהל המחלקה לחינוך מר שלום חג׳ג
08-581333

לבית המדרש ללימודי היהדות
דרושות

כתבנית עברית
כתבנית עברית/אנגלית
ל־20 שעות, 5 ימים בשבוע

להגשת מועמדות נא להתקשר לפה 02-630016, 02-644584

לחברת בניה ארצית
דרוש/ה

מהנדס ביצוע

לעבודה באיזור ירושלים
נסיון קודם עדיף
נא להתקשר לטל׳ 02-227664

חורים

תשלובת הריהוט הגדולה בישראל

למפעלנו בירושלים דרוש

חשמלאי תעשיה מוסמך

* בעל נסיון של 3 שנים בתעשייה
* ידע באלקטרוניקה – יתרון

לפנות בכתב בצירוף קורות חיים ונסיון בעבודה לת"ד 3405 ירושלים 91033 עבור "חשמלאי"

לחברה אמריקאית
דרושים/ות

צעירים/ות נמרצים/ות

(לאחר שרות צבאי עד גיל 28)
לעבודת שטח מעניינת ומגוונת שבוע עבודה קצר שכר בסיסי מלא + בונוסים. אפשרויות קידום נרחבות
טלפון:
03-7513395
החל מיום א׳

שינוע אקספרס/חיפה
דרושים

בלדרים

בעלי רשיונות והספה
עבודה מיידית
טלפון 04-529811

למוסד ציבורי

דרוש/ה

כלכלן/ית למילוי מקום

רצוי עם נסיון

יש לפנות בכתב
בצרוף קורות חיים
לת.ד. 31424 ירושלים 91010
"עבור כלכלן"

תא
תמרוקי ישראל בע"מ
דרושות

דיילות

לשקם בתי"ם ולפרפומריות ברמת־גן ובגבעתיים עבודה במשמרות
בבת־ים משמרת ערב עד 21.00
נא להתקשר 052-21153

ניביט מערכות בע"מ
דרושים

לסניפים בת"א ובחיפה:
■ **אנשי שיווק ומכירות** בענף המחשבים

לסניפינו בת"א ובירושלים:
■ **אנשי שירות ותחזוקה** לחומרה ומערכות הפעלה

למשרדנו הראשי בת"א:
■ **מזכירה לניהול המשרד**

נסיון הכרחי - סודיות מובטחת
טל׳ **03-731613**

פרסום זמיר

לפתיחת סניף להכוונת כוח אדם בת"א
דרוש/ה

סוכן/ת
ו/או
מנהל/ת סניף

הכישורים הדרושים:
* השכלה תיכונית.
* קשרים אישיים עם מפעלים/חברות באזור.
* נסיון קודם בחברה לשרותי כוח־אדם.
* נכונות לעבודה בלתי נלאית.
* הופעה נאה.

לפרטים: נא לפנות לת.ד. 46189 חיפה

חברה לשיווק בקרור מעוניינת בהובלת מוצרים בכל הארץ ולרשויות
טל: 04-371614

מזכירה בכירה

לשעות אחה"צ
דרושה להנהלת חברה תעשייתית פרטית בגוש דן

דרישות התפקיד:
★ שליטה מלאה בעברית ואנגלית.
★ שליטה מלאה בעיבוד תמלילים, טלקס, פקסימיליה.
★ יחסי אנוש טובים.
★ העבודה 5 ימים בשבוע משעה 15.00 עד השעה 20.00

מזכירת מחלקה

למשרה מלאה

דרישות התפקיד:
★ שליטה מלאה בעיבוד תמלילים.
★ שליטה מלאה בעברית וידיעת השפה האנגלית.
★ יחסי אנוש טובים.
★ העבודה 5 ימים בשבוע, 9 שעות ביום.

נא לפנות בכתב יד, תוך ציון המשרה המבוקשת וטלפון להתקשרות על גבי המעטפה לת.ד. 33616 ת"א מיקוד 61336 עבור משרה 70.

מכון מ.ש.פ.
שרותים פסיכולוגים

עבור אחד מלקוחותינו — חברה לשיווק מחשבים ותוכנה בעלת מוצרים ייחודיים בענף

דרושה

מזכירה רב תכליתית

(משרה 102)

לניהול עצמאי של משרד, סיוע בקידום מכירות, טיפול בכספים, קשרי לקוחות, תיאום
המשרה מתאימה לאשה עצמאית, אחראית, אינטליגנטית ובעלת אישיות ייצוגית
הפניות המועמדות תעשה בכתב־יד תוך פירוט קורות חיים וציון המשרה
לת"ד 11767 ת"א 61116

לחברת סוכנויות
בענף חומרי גלם לתעשיה
דרושה

מזכירה/ מנהלת אדמיניסטרציה

לטפל בכל עבודות המשרד

הכישורים הדרושים:
★ שליטה טובה באנגלית כולל הדפסה.
★ נסיון בשמוש במחשב P.C + מעבד תמלילים א.ב.
★ ידע בנוהלי יבוא.
★ ידע בהנהלת חשבונות בסיסית
יועדפו בעלות נסיון קודם בתפקיד דומה.
התחלת עבודה מיידית. תנאים טובים למתאימה
נא לפנות לאביטל בטלפון 03-386262

עירית כפר־סבא
מכרז
למשרה פנויה

איש אחזקה
למרכז ספורט עירוני

(סמוך לביה"ס כצנלסון וגלילי)

תאור התפקיד – אחריות לאחזקתו השוטפת של אולם הספורט ציודיו ומגרשיו.
דרישות התפקיד: ידע טכני, נסיון קודם בתחום התחזוקתי אחריות יכולת קיום יחסי גומלין עם המשתמשים והעובדים במרכז הספורט.
רצוי ידע בסיסי בחקלאות או גינון.
נכונות לעבוד בשעות לא שגרתיות. היקף המשרה 75%.
שכר ע"פ תקן וכישורי המועמד.
המעוניינים מתבקשים להגיש את מועמדותם בכתב למזכיר העיר תוך ציון קורות חיים, מקומות עבודה קודמים והמלצות לא יאוחר מיום 18.11.88.

על החתום
יצחק ולד
ראש העיריה

ללוח כאן דרום
דרוש

אדם צעיר
לניהול המחלקה

הכישורים הדרושים:
1. נסיון במכירות
2. כושר אדמיניסטרטיבי
3. ידיעת השפה העברית על בוריה

המועמד המתאים יתקשר מיום א׳
לטלפון 03-383322 למיכל

עירית תל אביב־יפו

דרושים/ות

מורים/ות
1. לחטיבות הביניים ולחטיבות העליונות במקצועות: אנגלית, פיזיקה, מתמטיקה, כתבנות ומזכירות, ספרות (5 יח"ל).
2. ממלאי מקום ל־3 חודשים
למקצועות: הסטוריה, ביולוגיה, סוציולוגיה, גיאוגרפיה.
3. לבית ספר תיכון טכנולוגי דרוש/ה מדריך לעבודה מעשית בסדנת חשמל
מרכז למגמת חשמל (לשנת הלימודים הבאה)
מועמדים מתאימים יפנו לעיריית תל־אביב יפו האגף לחינוך על־יסודי קומה ב׳ חדר 236 כל יום בין השעות 08:00 — 12:00.

להנהגת צופי תל־אביב יפו
דרושים
מרכזים
לשבטים "חצב" "יפו" ו"צבר"
אם את/ה בוגר/ת תנועת הצופים ומתעניין בעבודה הכרוכה באתגר חינוכי נא צלצל/י
438260, 301552, 303387

לעתון "הארץ"
דרושים/ות

סטודנטים ובוגרי תיכון

להחתמת מנויים בדוכני מכירה
★ תעריף שעה + עמלות גבוהות
★ 3–4 פעמים בשבוע

להתקשר: 03-5121339

לפנימיה חינוכית במרכז הארץ
דרושים

מדריכים חברתיים

מגורים במקום
בדבר פרטים נא לפנות
לטל: 052-27282, 052-917576

IPL

אינטרפרם מעבדות בע"מ

חברתנו-מקבוצת ARES-SERONO העולמית מפתחת ומייצרת תרופות ייחודיות, עוסקת בהנדסה גנטית ובתחום הביוטכנולוגיה.

מגורים באיזור רחובות.
5 ימי עבודה באווירה צעירה ונעימה.
סודיות מובטחת.
נא לפנות בכתב יד ולפרט קורות חיים ושם משרה (ע"ג המעטפה) אל:
אינטרפרם מעבדות בע"מ.
מח׳ כח אדם קרית ויצמן,
נס ציונה 76110.

אימונולוג/ית בכיר/ה לניהול קבוצת מחקר העוסקת בפיתוח תבחינים ושיטות לייצור טיהור ומדידה של נוגדנים חד שבטיים.
— נסיון מוכח באימונולוגיה, אימונוכימיה וטכניקות הכנה וגידול היברידומות, כולל בתרביות רקמה, קולומת-זיקה.
— רצוי נסיון קודם בניהול קבוצת מחקר בתעשיה.
— בעל/ת תואר Ph.D.
— שליטה מלאה באנגלית ויכולת דווח בכתב ובע"פ.

עוזר/ת לגזברית לביצוע עבודות גזברות מגוונות כגון:
תשלומים, תקבולים, קשר עם בנקים ומוסדות ממשלה, הכנת דוחות ותזרימי מזומנים, טיפול בדוקומנטציה (כולל משלוח ותיוק).
הכישורים:
— בעל/ת תואר ראשון בכלכלה/חשבונאות.
— ידע בהנהלת חשבונות.
— שליטה באנגלית.
— יכולת ייצוג כלפי גורמי חוץ.

עובד/ת מעבדה לעבודה במחקר ופיתוח תהליכים בתרביות רקמה.
הכישורים:
— נסיון קודם בעבודה סטרילית.
— בעל/ת תואר BSC במדעי החיים.
— רצוי בעל/ת נסיון בעבודה בפרמנטורים או תרביות רקמה.

חוקר/ת ליחידת מו"פ פרמצבטי לפיתוח פורמולצות לתרופות, מעקב יציבות, הכנת חומר קליני.
— בעל/ת תואר ברוקחות.
— בעל/ת נסיון בפיתוח פרמצבטי.
— ובתעשיה הפרמצבטית.

הפניקס הישראלי
חברה לבטוח בע"מ

לקורס סוכני בטוח

דרושים מועמדים בעלי:
גיל 28 עד 45 יוצאי צבא
תושבי חיפה והקריות
השכלה: תיכונית מלאה (עדיפות לאקדמאים).

למועמדים שיעמדו במבחני הקבלה ינתנו:
★ הכשרה ברמה מקצועית גבוהה בבטוח חיים בשיטת התכנון הפיננסי ובביטוחי רכוש פרטיים ועסקיים.
★ ליווי והנחיה צמודים ע"י צוות מומחים בשלבי הקורס ולאחריו.
★ תשלום חודשי קבוע בחדשי העבודה הראשונים וסיוע בשירותי משרד למסיימים בהצלחה.
★ הכנה והגשה לקבלת רשיון.

למצטיינים מובטח מסלול קידום מקצועי ויחודי, הכולל טיפול בעסקים ובחברות

המעוניינים מתבקשים להתקשר לטלפון: 04-533191 ליובל או שמוליק.

משרד הבטחון
מחפש מתנדבים
לטיפול במשפחות נפגעי צה"ל

למשפחות הגרות באזורים: חיפה, בן־דור ישובי הצפון בגליל המערבי, עפולה, יוקנעם, מגדל העמק וקרית ים

טלפונים בשעות הבוקר:
04-541158, 04-541159, 04-541160, 04-541166, 04-541167
בשעות הערב:
04-222348, 04-252401

החברה למתנ"סים

החברה למתנ"סים מפעילה 150 מתנ"סים בכל רחבי הארץ המקיימים פעולות תרבות חברה חינוך וקהילה לכל הגילאים כל מתנ"ס מנוהל כגוף משפטי עצמאי

יזמים חברתיים המחפשים אתגר, מוזמנים להציע את מועמדותם לתפקיד

מנהל/ת

למתנ"ס בעוספיה

דרישות התפקיד:
● בעלי השכלה אקדמאית ● תינתן עדיפות לבוגרי תוכנית שורש ● נסיון במינהל חינוכי ובחינוך המשלים ● נסיון מוכח באפיון מינהלי וכלכלי בהיקף רחב ● נכונות לעבוד בשעות לא שגרתיות ● מגורים במקום (תנאי הכרחי)

הגשת המועמדות תיעשה בכפוף לתנאים שהחברה תקבע
יש לפנות בכתב בצרוף קורות חיים שמות הממליצים ופרוט הנסיון אל עמי שגב ממונה על הטיפול בפרט וכוח אדם החברה למתנ"סים גבעת הנריטה ירושלים 91034
על הפניות להגיע עד 18.11.88

לחברת מזון המובילה בתחומה
בסניף באר־שבע והדרום
דרוש

מקדם מכירות

בעל נסיון במכירות רצוי בענף המזון

★ בוגר 12 שנות לימוד לפחות
★ לאחר שרות צבאי
★ בעל כושר שכנוע ויכולת ניהול מו"מ
★ בעל רשיון נהיגה

המעוניינים העונים על הדרישות מתבקשים לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ופרטים אישיים כולל מס׳ טלפון לת.ד. 5984 באר־שבע, עבור "מקדם מכירות"

האגודה לקידום מינהלות שכונתיות בירושלים
الجمعية لتقدم ادارات الاحياء في اورشليم القدس
Jerusalem Association for Neighborhood Self-Management

לעמותת מינהלת גילה
דרוש/ה

מנהל/ת עמותה

מהות העבודה:
ניהול צוות עובדים מקצועיים, תיכנון ופיתוח שרותים חברתיים בשיתוף עם תושבים מתנדבים ובחרים, עם מחלקות העירייה ומוסדות ממשלה. סיוע לתושבים להתארגנות לפעולה בקרב השכונה ומגעים עם מוסדות.

כישורים דרושים:
השכלה גבוהה בתחום מינהל ציבורי, או פיתוח אירגוני קהילתי.
5 שנות נסיון לפחות בניהול מערכת מורכבת.
נא שלחו קורות חיים ללשכת האגודה.
רח׳ הגיזם 12, ירושלים 94590 טל׳ 243955
עד לתאריך 15 בנובמבר 1988

אותך אנחנו מחפשים!

נציג/ת פרסום

עם נסיון מוכח בפרסום ומכירות
* משכורת בסיסית
* עמלות גבוהות
* תמריצים לפי השגים
* אחזקת רכב
הדרכה במקום תחילת עבודה – מיידית
להתאם ראיון טל׳ 04-672780 672782
דבודה

דרושים לנו

★ **לבורנטית**
נסיון במעבדה רפואית, למשרה מלאה באשדוד.

★ **הנדסאי/ מכנאי ייצור**
לעבודה כסגן מנהל ייצור במפעל מזון בקרית־מלאכי.

טל: 08-471182, 08-468383

למפעל מתכת באזור חיפה

דרוש

הנדסאי/מהנדס מכונות

נדרש נסיון בענף המתכת ובמבלטנות

המועמדים העונים על הדרישות הנ"ל יפנו במכתב־יד בפירוט קורות חיים ונסיון בעבודה לת.ד. 44432 חיפה (מיקוד 31444)

סודיות מובטחת

סופר־פארם

לסופר־פארם מרכז חורב
דרושים/דרושות

1. יועצי/יועצות יופי

★ בעלי/בעלי נסיון
★ הופעה נאה

2. קופאים/קופאיות

למשרה מלאה (מתאים גם לסטודנטים וסטודנטיות)

לסופר־פארם קרית ביאליק
דרושים/דרושות

מחסנאים/מחסנאיות

בדבר פרטים נא לפנות ללוון דני
סופר־פארם מרכז חורב ביום ב׳ 7.11.88 בין השעות 12.00–18.00

תיגבור

חברה ארצית לשרותי כח אדם

כח אדם מקצועי — זמני בע"מ

לסניפנו: בת"א, בת־ים, רחובות, אשדוד, ירושלים, כפר־סבא, חדרה, וחיפה
דרושים:

★ למפעל אלקטרוניקה בת"א דרוש מנהל קו ייצור
הכישורים: הנדסאי אלקטרוניקה הכרחי נסיון של 5 שנים לפחות בניהול 50 עובדים.
ובניהול ייצור של מערכות מורכבות (תקשורת ספרתית).
★ למפעל אלקטרוניקה בת"א דרוש ראש מדור לתפקיד של אחראי מכונות הרכבה וחיווט אוטומטיות, הלחמות גל
הכישורים: הנדסאי מכשור ובקרה/אלקטרוניקה. הכרחי נסיון של 5 שנים לפחות בניהול 50 עובדים.
★ לתל־אביב אחראי משמרת הכרחי נסיון של שנתיים לפחות בטיפול תרמי.
★ לתל־אביב אחראי מחסן + רשיון עם נסיון בענף הטקסטיל.
★ חשמלאי מוסמך/ראשי בעל נסיון בתעשיה.
★ מלחימות/מחווטות למעגלים מודפסים עם נסיון של שנתיים לפחות למשמרת ראשונה/שניה. הסעות + ארוחות.

★ לפתח־תקוה/בת־ים מבלטן לפח עם נסיון לעבודה מיידית.
★ לפתח־תקוה מונטנר עם נסיון 3 שנים לפחות בהכנת לוחות אופסט לדפוס.
★ לאזור פתח־תקוה נהג עם רשיון 04 גרר–נתמך עם נסיון.
★ מסגר/רתך (קורא שרטוט) עם נסיון של שנתיים לפחות.
★ כרסם קונבנציונאלי עם נסיון של שנתיים לפחות.
★ חרט קונבנציונאלי עם נסיון של שנתיים לפחות.
★ מכונאי אחזקה עם נסיון 3 שנים בהדראוליקה ופנאומטיקה.
★ מכונאי/חשמלאי רכב בנזין/דיזל בכל הרמות עם נסיון.
★ פחחי רכב עם נסיון לעבודה מיידית.
★ רתך CO_2 עם נסיון של שנתיים לפחות.
★ בוגרי בי"ס מקצועי (לאחר שרות צבאי) במגמת מכניקה עדיפה ומסגרות.

לסניפנו בכפר־סבא דרושים:
★ בוחן רשוי עם הסמכה לאחר השרון. תנאים טובים. | ★ מנהל מוסך בעל הסמכה בלבד לעבודה מיידית.

לסניפנו בירושלים דרושים:
★ מנהל מחסן עם ידע בניהול מחסן ממוחשב.
★ מנהל עבודה עם נסיון בניהול צוות עובדים לעבודה במשמרות.
★ מכונאי מטוסים עם נסיון לאחר שרות.
★ מכונאי מכונות ידע בכוון מכונות והחלפת חלקים.
★ תופרת עם נסיון לעבודה במפעל למשרה מלאה.

לסניפנו בחיפה דרושים:
★ נגרים/צבעי רהיטים ובניין מנוסים.
★ חוטי לוחות חשמל.
★ עובדים בלתי מקצועיים לעבודה מיידית.
★ טבחים בעלי נסיון לעבודה מיידית.
לסניפנו בחדרה דרושים:

לסניפנו באשדוד דרושים:
★ צבעים ופחחים לענף הרכב. | ★ חצרן לעבודות סדר וניקון.

חוק הזדמנויות שווה בתעסוקה תשמ"א 1981

תל־אביב	רח׳ תל־חי 7	03-296846, 297840, 289597
בת־ים	רח׳ מגי 4 (פינת הרצוג 7)	03-580943, 584492, 584498
רחובות	רח׳ בילו 60	08-452690, 461095, 467584
אשדוד	רח׳ יוספטל 717	08-563990, 560012
ירושלים	רח׳ שמאי 12	02-240438, 244081, 241486, 247956
כפר־סבא	רח׳ ויצמן 134	052-917318
חדרה	רח׳ הרברט סמואל 75	06-325996, 326708, 324507
חיפה	רח׳ סוקולוב 14	04-671454, 641282, 671381

יש פתרון - תיגבור!

סכן מן الاهل

חדשות כלכלה

הבנקים מתכוונים להעלות הריבית בשיעור של כאחוז

מאת אריה לביא, איתן אבריאל, אבי גנאור ומיכל רוזה

מספרם של הבנקאים, הטוענים שיש לייקר את שיעורי הריבית, גדל בימים האחרונים. כעת סבורים רוב מנהלי הבנקים, שזהו תהליך בלתי נמנע, שאין מנוס מביצועו. גישה זו זכתה לתנופה, במיוחד בעקבות תוצאות מכרז בנק ישראל אתמול.

הריבית, שהבנקים משלמים על ההלוואה המוניטרית במכרז שמעמיד בנק ישראל, עלתה אתמול והיא הגיעה לשיעור של 24.5% לשנה. העליה בריבית על המכרז המוניטרי קפצה בתוך שבועות מעטים בכ־10%.

בנקאי בכיר אמר אמש ל"הארץ", כי "חזרנו למצב שבו שלמנו מחיר גבוה עבור הפקדות וקבלנו מחיר עבור הלוואות". במצב זה יש לייקר את הריבית בימים הקרובים ביותר.

ההערכה במערכת הבנקאות היא, שיש לייקר את הריבית בשיעור של עד אחוז אחד. בשלב זה הבנקאים לא גיבשו החלטה, אם יש לייקר את הריבית הבסיסית או את המרכיבים האחרים של הריבית.

הצעדים המוניטריים בהם נוקט בנק ישראל בשלושת הימים האחרונים, להביא לעליית שערי הריבית במשק, עוררו אתמול תגובות נזעמות מצד חקלאים, ארגונים עסקיים ותוכרים. אלו הגדירו את צעדיו האחרונים של הבנק כשערוריה וכצעד, שיביא לייקור מחירים ולהאצת האינפלציה.

"אנו מודאגים מאוד מעמדת הבנקים, המתכוונים להעלות את ריבית החיוב" כתב אליהו אייזקסון, נשיא התאחדות האיכרים, במברק ששיגר אתמול לפרופ' מיכאל ברונו, נגיד בנק ישראל.

"העלייה בריבית היא תוצאה של הציפיות לפיחות, שנוצרו במשק. עליה זו גורמת לנזק חמור לתעשייה ולמגזר העסקי" אמר אתמול חוי גוטמן, ראש אגף הכלכלה בהתאחדות התעשיינים.

צבי עמית, מנכ"ל איגוד לשכות המסחר, הביע אתמול דאגה לנוכח מגמותיו של בנק ישראל. "הריבית כיום היא בלתי נסבלת", אמר עמית "ואין כל הצדקה לייקור האשראי".

סוכמה עיסקת יכין חק"ל; הבנקים יעבירו היום לכור 10 מיליון ד'

התלבטויות בבנק הפועלים לגבי גובה ההפרשה לחובות מסופקים בגין חובות קונצרן כור

מאת יהודה שרוני ומיכל רוזה

עיסקת הזרמת 10 מיליוני הדולרים לקונצרן כור, סוכמה אתמול. הכסף יועבר עד היום להשמנה של חברת העובדים ומשם יוחזר לקונצרן כור. בתמורה תשעבד חברת העובדים 50% ממניות חברת יכין חק"ל.

הכסף מועבר תוך העמדה, שבדיקת הערכת שווייה הכלכלי של החברה על־ידי הבנקים, עדיין לא הושלמה.

בוועדת הכספים של כור נדונה אתמול תוכנית ההבראה, שגובשה על ידי צוות בהנהלת החברה. תוכנית זאת תוצג בפני הנהלת כור, שתתכנס לישיבה ביום א'. ביום ב' היא תוגש לבנקים ולאוצר ותידון בוועדה המנהלת של חברת העובדים.

בכור מחפשים בימים אלה אישיות כלכלית, שתעסוק בקשר השוטף עם הבנקים המסחריים, ותהיה כפופה לשמעון רביה, מנהל אגף הכספים בקונצרן. בכור מקווים, כי עקב כך תשופר מערכת הקשרים עם הבנקים.

49 מיליון דולר, יפריש 12.7% מחוב.

בנק הפועלים, שהוא בעל החוב העיקרי, שלו חייב הקונצרן 549 מיליון דולר, עדיין לא החליט על גובה ההפרשה. אם הנהלת הבנק תחליט להפריש 10% מחובות מסופקים, ימחק החלק הארי של רווחי הבנק, שנצבר מתחילת 1988. נראה, כי ההפרשה הגלובלית לחובות מסופקים בבנק הפועלים, תעמוד על 0.2%, זאת בניגוד לחלק מהבנקים שההפרשה אצלם עומדת על 0.3%.

הבנקים המסחריים מגבשים בימים אלה את היקף ההפרשות לחובות מסופקים, שייעשו בגין חובות הקונצרן. היקף החובות של הקונצרן לבנקים בארץ מסתכם ב־818 מיליון דולר. בנק לאומי, שלו חייב הקונצרן 147 מיליון דולר, הפריש לחובות מסופקים 26% מחובות אלה. הבנק הבינלאומי שלו חייבת כור 27 מיליון דולר, הפריש, כחוב מסופק, 46% מסכום זה. בנק המזרחי, שלו חייבת כור

ועדת הכספים אישרה לשפירא פרעון מוקדם של מילוות

מאת צבי זרחיה

ועדת הכספים של הכנסת אישרה אתמול פרעון מוקדם של מילווה מרצון, בסכום של 630 אלף שקלים, למפעל "גלגלים תעשיות" שבבעלות ח"כ אברהם שפירא.

שפירא עצמו לא נכח בדיון.

המילווה נרכש על־ידי ח"כ שפירא, לאחר מלחמת יום הכיפורים, ועתה, משנקלע המפעל לקשיים, התבקש האוצר לבצע פרעון מוקדם של המילווה. החשב הכללי של משרד האוצר הסביר, כי כל מפעל שנקלע למצוקה, יכול לפנות לאוצר ולבקש פדיון מוקדם של מילווה מרצון ובקשתו תבוכר. חברים בוועדה אמרו, כי הבקשה של מפעלי שפירא אינה חריגה ולפיכך אושרה הבקשה.

האוצר אישר העלאה של המסים בבתי מגורים בת"א ב־9 אחוז

מאת חיים הנדוורקר
כתבר "הארץ" בתל־אביב

במגעים בין משרד האוצר לבין עיריית תל־אביב, סוכם על העלאות מיסים עירוניים בעיר. ההחלטה בנושא נשמרה בסוד באוצר ובעירייה עד לאחר הבחירות.

ביום ראשון תכונס מועצת העירייה ותתבקש לאשר את העלאת המיסים העירוניים. על פי החלטת שר האוצר, משה נסים, יועלו מיסי הארנונה למגורים וישלמו לשיעור עליה שנתי של 15%, העלאה של 9%. עסקים ישלמו העלאת המיסים לשיעור שנתי של 12%, העלאה של 6%.

בראשית שנת התקציב הועלו המיסים העירוניים בת"א ב־6%. אולם הסתבכותה הכספית של העירייה, עקב הוצאות הכספים גדולות, גרמה לחששות בדבר יכולת העמידה של העירייה בהתחייבויותיה.

תושבי ת"א ייאלצו לשלם את הארנונה המעודכנת, לגבי יתרת חדשי השנה.

העלאות המיסים הנדרשות יביאו לקופתה של העירייה כ־17 מיליון שקלים, אך לא יפתרו את המשבר הכספי שלה.

עוזר ראש העירייה, אלונה כהן, מסר בתגובה כי משרדי הפנים והאוצר הכירו בעוול שנעשה לעירייה.

דובר עיריית תל־אביב מסר, כי המשמעות בשקלים של העלאת המס לרוב התושבים, היא בין 2 ל־10 שקלים בלבד.

עליית מדד חדה צפויה באוקטובר – עד 2.5%

מאת איתן אבריאל

מדד המחירים לצרכן עלה באוקטובר בשיעור גבוה של בין 1.8 לבין 2.5 אחוזים – כך מעריכים גורמים כלכליים בירושלים.

מדד אוקטובר הושפע במיוחד מהקיצוץ בסובסידיות על המוצרים הבסיסיים, בתחילת החודש. הקיצוץ תרם לעליית המדד בשיעור של כ־0.6%. סיבה נוספת למדד, הגבוה יחסית, היא תחילת עונת החורף. המדד הושפע גם מעליית שכר הלימוד במוסדות להשכלה גבוהה ובן עליה עונתית במחירי הפירות והירקות, האופייניות לתחילת החורף.

המדד באוקטובר עלה, ככל הנראה, יותר מהמדד בחודש המקביל אשתקד, שעלה ב־1.5%.

החל מאוקטובר אין במשק הסכם לתשלום תוספת יוקר הבאה, לאחר שהסכם המסגרת בין ההסתדרות למעסיקים, קבע תשלום תוספת חד־פעמית.

עליה ריאלית של 1% בלבד בגביית המסים באוקטובר

מאת איתן אבריאל

באוקטובר התקבלו הכנסות המדינה ממסים בכ־2 מיליארד שקל – עליה ריאלית של כ־1% לעומת ההכנסות באוקטובר 1987. עם זאת, מסיכום שבעת החודשים הראשונים של שנת התקציב 1988/89 עולה, כי הכנסות המדינה ממסים ירדו בכ־1.5%. הכנסות המדינה מתשלומי מע"מ התקבלו ב־463 מיליון שקלים, בדומה להכנסות באוקטובר אשתקד, אולם סיכום מאז תחילת שנת התקציב מראה על ירידה של כ־1.5% בהכנסות. ירידה זו בהכנסות משקפת את הירידה בפעילות, כתוצאה מההאטה הפוקדת את המשק.

הכנסות המדינה ממס הכנסה התקבלו ב־1.01 מיליארד שקל, עליה של כ־1% לעומת אשתקד. ההכנסות ממכס וממס קניה עלו בחודש שעבר בכ־8%, אולם נראה, כי הסיבה לכך היא, שהשנה הורכבו החגים בספטמבר ועקב כך נדחה חלק מהיבוא לאוקטובר.

מבין המוצרים בני הקיימא עלה מספר המכוניות המיובאות ב־14%, הטלוויזיות ב־28% ומדיחי הכלים ב־26% בהשוואה לאוקטובר אשתקד. מאידך, נרשמה ירידה ביבוא המקררים בשיעור של 32.5%, של מכונות כביסה ב־31.6% ושל מכשירי וידאו ב־39.6%.

איינהורן הציע לנמרודי לשתף פעולה ברכישתו של בנק איגוד

מאת יהודה שרוני

מרדכי איינהורן, מנכ"ל בנק לאומי לשעבר, וקבוצת משקיעים ברשות המשקיע האנגלי ברנרד שרייר, הציעו לנמרודי שלשום, לשתף פעולה ברכישת השליטה בבנק איגוד.

ההצעה הועברה לאליהו שרבים, מנכ"ל הכשרת היישוב, הנשלטת על־ידי נמרודי, באמצעות יעקב הרטל, נציגו של שרייר בארץ.

שרייר הוא מיליונר יהודי אנגלי, שרכש לא מכבר את השליטה במלון השרון בהרצליה. בעבר התמודדה קבוצת משקיעים בראשותו, על רכישת השליטה בהכשרת היישוב מבנק לאומי, אך בסופו של דבר נמרודי זכה בחברה.

ככל הידוע, דחה נמרודי את ההצעה משיקולים סקטיים ועקרוניים. נמרודי אינו שואף לצירוף משקיעים נוספים לרכישת אחת מהקבוצות הבנקאיות. הוא סבור, כי במצב שנוצר, לא ניתן יהיה לרכוש את בנק איגוד כיחידה נפרדת, ועל מנת להשיג את השליטה בבנק איגוד, יש לרכוש את השליטה בחברת האם, בנק לאומי.

נמרודי מתכוון, כבר בימים הקרובים, להגיש הצעה בשמו ובשם קבוצת משקיעים מאוסטרליה, לרכישת השליטה בבנק לאומי.

בעקבות הודעת הדחיה של נמרודי, החליטה קבוצת איינהורן לנסות ולרכוש את השליטה בכוחות עצמה. קבוצה זו כבר פנתה לאוצר על מנת לקבל פרטים נוספים על תהליך מכירת השליטה בבנקים.

6 בנקים מארה"ב רוצים לבצע מכירת חברות ממשלתיות בארץ

מאת יהודה שרוני

נציגי ששה בנקים להשקעות, מהמובילים בארה"ב, ביקרו במהלך החודש האחרון בארץ. ביקורם נועד לברר, בין השאר, את האפשרות לטול חלק בתהליך הפרוויטיזציה, (הפרטה), שאותו מתכנן משרד האוצר. המדובר בנציגי שירסון ליהמן, גולדמן סאקס, סלומון ברדרס, פירסט בוסטון, דרקסל ברנהם וצ'ייס מנהטן.

חלק מנציגי בנקים אלה נפגשו עם שר האוצר משה נסים, עם מנכ"ל משרדו ויקטור מדינה וכן עם זאב רפאה, מנכ"ל רשות החברות הממשלתיות. נציגי בנקים אלה ביקרו בארץ, גם במטרה לסכם את הנפקת האג"ח הגדולה של ממשלת ישראל, בהיקף של 2.5 מיליארד דולר. הנפקה נועדה להחליף חובות של הממשלה בריבית גבוהה, באגרות חוב בעלות נמוכה יחסית. רשות החברות הממשלתיות טיפלה בשנה האחרונה בקידום מכירתם של חברות ממשלתיות רבות, כשגולת הכותרת היתה מכירתה של חברת הנפט פז. הממשלה כבר החליטה למכור לציבור 50% ממניות קונצרן כימיקלים לישראל, מזה 4% לעובדים ולהנפיק עוד 20% בבורסה. עוד הוחלט למכור את השליטה בבתי הזיקוק, וכן למכור 26% ממניות אלתא.

רשות החברות הממשלתיות גם מטפלת בקידום עיסקת המכירה של ממ"ן. באוצר מתגבשת החלטה למכור את החברה החברה הממשלתית למלוניות וכן את החברה לביטוח סיכוני סחר חוץ.

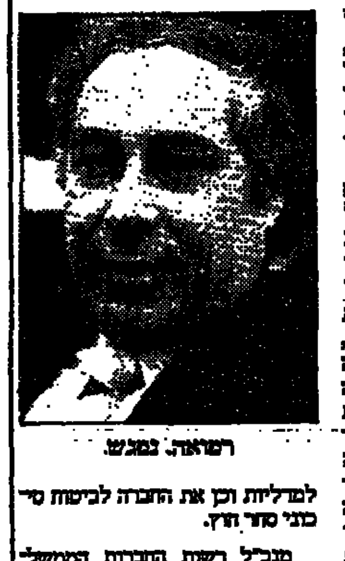
רפאה. נפגש.

מנכ"ל רשות החברות הממשלתיות, זאב רפאה, מסר כי להערכתו, תואץ המגמה של מכירת חברות ממשלתיות, בעקבות הבחירות. לדבריו, נציגי הבנקים האמריקאים נוכחו לדעת, כי הממשלה אכן רצינית בכוונתה למכור חברות ממשלתיות וזאת בניגוד לדעה הספקנית שהובעה בפניו, בעת ביקורו בארה"ב בתחילת 1987.

ועדת הכספים דחתה בקשת "בזק" לייקר את תעריפיה

מחירי האסימונים הועלו ב־25% ל־30 אג'

מאת צבי זרחיה

מחירי האסימונים הועלו אתמול ב־20% – מ־25 ל־30 אגורות. ועדת הכספים של הכנסת אישרה אתמול את העלאת מחירי האסימונים, אולם סרבה לאשר את העלאת תעריפי התקשורת של חברת בזק.

מחירי האסימונים הועלו בפעם האחרונה באוגוסט 1987.

משרד התקשורת ביקש לייקר את תעריפי התקשורת של בזק, אך חברים בוועדה הכספים מחו על הבקשה וביקשו ללמוד את הנושא. ח"כ דן תיכון מתח ביקורת על בזק ואמר, כי הציבור מקבל חשבונות טלפון, מבלי שהוא יודע כמה הוא משלם בגין השירותים השונים כגון: שיחה ממתינה, מרכזיה דיגיטלית, ועוד. הנושא ידון שנית בישיבתה הבאה של הוועדה.

ח"כ תיכון הביע התנגדות להגדלת ריצפת הזיכוי ממס, בעד הוצאות רפואיות, מ־2,000 שקלים ל־2,600 שקלים. המדובר בזיכוי ממס של 25%, בעד הוצאות רפואיות הגבוהות מרצפת הזיכוי.

משרד ראשון לביטוח לאומי בחבל קטיף

מאת איתן רבין

מרדכי צפורי, מנכ"ל המוסד לביטוח לאומי, החליט לפתוח סניף של הביטוח הלאומי בחבל קטיף. הסניף ייפתח במרכז הקהילתי בנווה דקלים.

המשרד יפתח בטקס בהשתתפות שר העבודה והרווחה, משה קצב, ביום ג' הבא, בהשתתפות מאות מתנחלים.

בג"ץ ידון בעתירת סוכני הגז

(ע). בג"צ ידון בקרוב בעתירה, שהגיש ארגון סוכני הגז נגד ראש מינהל הדלק במשרד האנרגיה. העתירה תידון בהרכב של 3 שופטים ובה תובע ארגון סוכני הגז ממינהל הדלק, להעביר לידי הסוכנים לאלתר, את הסכומים שהצטברו לזכותם, בשל הגדלת עמלותיהם מאז חודש אפריל 1986.

ש.ה.כ.
שרות חקירות כללי
מקבוצת "השמירה"
כל אשר רצית לדעת
31 שנות נסיון והצלחה בארץ ובעולם לשרותך
כל סוגי החקירות באמינות, ביסודיות ובסודיות מוחלטת
ש.ה.כ.
דרך פתח־תקוה 19
תל אביב 66 183
טל: 623084; 621975; 614636
FAX; 623995
פרסום קורן

טיולי חורף עם נאות הכיכר
נאות הכיכר — לגלות עולם נסתר
מצרים
קניה
דרום אפריקה
דרום אמריקה בתקופת הקרנבל
שילוב

מכון לבון לחקר תנועת העבודה
ארכיון העבודה והחלוץ
הזמנה
הנך מוזמן/ת להרצאתו של שגריר יפן בישראל
מר קואיצ'י צוצומי
בנושא: עולם העסקים היפני:
יחסי גומלין בעבודה במבט הסטורי
דברי פתיחה: הח' ירוחם משל – יו"ר מכון לבון
ההרצאה תתקיים ביום ב' ה־7/11/88 בשעה 17:00 במכון לבון רח' נהרדעא 3, תל־אביב.
– הציבור מוזמן –

מבצע מגן לפיחות
פיג'ו וסיטרואן 88
שילמת עבור המכונית - המחיר סופי והפיחות עלינו.
25% ממחיר המכונית כולל מע"מ
ב־6 תשלומים חודשיים ללא ריבית (צמוד לדו"ץ)
מבצע חיסול המלאי הולך ונגמר

סיטרואן BX 16 TRS* 1600
94 כ"ס בגימור מפואר
30,200 ש"ח
* בדגם BX 16TRS - חלונות חשמליים ונעילה מרכזית ל־4 דלתות כלולים במחיר.

פיג'ו 309 1600 Jubilée
80 כ"ס בגימור מפואר
28,450 ש"ח

פיג'ו 305 1600 Select
94 כ"ס בגימור מפואר
28,250 ש"ח

• אופציות בתוספת מחיר:
גיר אוטומטי 4 הילוכים, הגה כח, מזגן מקורי מיוחד לארצות חמות, חלונות חשמליים ונעילה מרכזית, צבע מטאלי.
• במספר דגמים נותרו רק מכוניות המצויידות כבר בחלק מן האופציות.
אולמות התצוגה יהיו פתוחים מ־8.00 (בבוקר) עד 18.00 (בערב) ללא הפסקה, ביום ו' עד 14.00.

דוד לובינסקי בע"מ
יבואן בלעדי למכוניות פיג'ו-טלבו-סיטרואן בישראל
תל-אביב, שונצינו 16, טל' (03)333214 ■ בני ברק, כהנמן (השומר) 101, טל' (03)7550267-9 ■ ירושלים, המלך דוד 24, טל' (02)224467-8-9 ■ באר-שבע, א. התעשיה ק. יהודית, טל' (057)31154

לוח העיר

תל־אביב גוש דן השרון

לא מכרת, לא שילמת רק בלוח העיר

קבלת מודעות מ־08.00-20.00

03-383322

מחיר למילה 12 ש"ח כולל מע"מ

דירות למכירה

דירות נופש

וילות ובתים

טוביה לשם סלוניקי 7 ת"א 03-481387

פנטהאוז דירות גג

קבלנים מציעים

בתי כפר ומשקים

גוש דן

4 חדרים ויותר

תווך "מימון" ויצמן 30 גבעתיים 03-324161, 323562

- בשכונות ברורות דירות 4 חדרים מפוארות ודירות גג
- במרכז גבעתיים באזור שקט דירות 3, 4 ודירות גג
- דירות 3 חדרים במרכז גבעתיים

עוז דירות 03-905825 מוגע בפתח־תקוה

"סנטר" סוכנות לנכסים ותיווך

2—2.5 חדרים

3—3.5 חדרים

1—1.5 חדרים

"תווך־טל" נכסים והשקעות

דיור 2000 כפר סבא, ויצמן 97 טל. 052-25878

- למכירה במגרש קוטג' יוקרתי חדש, 300 מ"ר, 6, מושקע מאד 240,000
- חדש בבניה דירות 5 ו־7 חדרים, מרפסת שמש, מקום אקסקלוסיבי מ־110.000
- בשלבי בניה דירות 5 חדרים, באזורים מעולים מ־125,000
- יד שניה דירות 4 חדרים החל מ־80.000 דולר
- להשכרה מגרשים עם/בלי מבנה באזור התעשיה מ־0.7 דולר למ"ר

אביהוד חברה לבנין בע"מ

- בונים דירות יוקרה בכפר־סבא, ברח' דב הוז, בטרומפלדור דירות 5 חדרים עם מרפסות גג מטוחות ואדניות לצמחיה. בבנין 7 דיירים, 3 כיווני אויר מלאים לכל דירה. סטנדרט בניה איכותי ויוקרתי.

משרד מכירות: ויצמן 54 כפר־סבא קומה א' בפסז' טל. 052-28797, 913856

ישראהאוז

טופז דירות 052-917918

חולון בתים

4 חדרים ויותר

אזור השרון

תל־אביב

לגג שטוח

מבצע דוד שמש

"הלוהט בע"מ"

דוד 150 ליטר + 2 קולטים + רגל + חיבום מהיר והרכבה תיקנית במחיר ללא תחרות.–800 ש"ח כולל מע"מ במזומן.

או ב־6 תשלומים שווים של –150 ש"ח. כל תשלום סה"כ –900 ש"ח כולל מע"מ

אחריות של 8 שנים לדוד ו־5 שנים לקולטים

המבצע נמשך!

אפשרות צפוי דוד באמאיל בתוספת של –150 ש"ח

המחסן: חזית חמש 12, חולון טל: 884825, 5031547

מפעל סט בע"מ תקן לדוד 1432 תקן לקולטים 1738

למה לשכור אותה

אם אפשר לרכוש ב־99.50 ש"ח לחודש*

ללא הצמדה!

הניידת

את האלקטרונית הניידת של BROTHER ניתן לרכוש בקלות ב־10 תשלומים של 99.50 ש"ח – כמעט כמו בעלות השכירות...

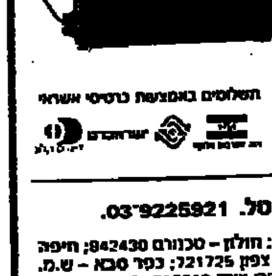

BROTHER AX 10

למכונת כתיבה AX 10 תכונות מתקדמות המאפיינות מכונות גדולות ממנה:

- תכונת עריכה וטבלאות
- זיכרון מחיקה 40 סימנים
- מקש החזר מהיר
- לוח מקשים מורחב – 96 סמנים (2×48)
- מגוון של 36 מניפות עברית או אנגלית
- מגוון צפיפויות סימנים/שורות להדפסה

BROTHER AX-10 האלקטרונית האידיאלית למשרד ולשימושים ביתיים להתכתבות, עבודות בצר ועוד – במחיר ובתנאים מיוחדים.

המחיר במזומן 895 ש"ח. המחיר בתשלומים כולל רבית של כ־2.6% לחודש.

התשלום באמצעות כרטיסי אשראי

בנציגים בלעדיים: אמפיסל (ישראל) בע"מ, בית אמפיסל, אפעל 3, קרית אריה, פ"ת 49511 טל. 03-9225921.

CORIAN DUPONT **DUROPAL** לא עוד שיש!

משטחים מעולים למטבח ולאמבט

אלכסנדר ינאי 9 סגולה פ"ת

03-9340713, 03-9340598

مكذا من الاصل

3—3.5 חדרים

[illegible]

1—1.5 חדרים

[illegible]

נתניה

[illegible]

דירות בשכ"ח

[illegible]

ראשל"צ

[illegible]

4 חדרים ויותר

[illegible]

3—3.5 חדרים

[illegible]

2—2.5 חדרים

[illegible]

ליעקב כהן

ברכות להולדת

הנכדה

לוח העיר

חדרים מרוהטים

[illegible]

שותף/שותפה

[illegible]

דירות מרוהטות

[illegible]

ביקוש דירות

[illegible]

ברמלה

להשכרה בית מגורי

בן 4 חדרים מרכזי

(ליד תחנה מרכזית)

מתאים

למגורי עובדים

03-245222/3 מיום א'

מכוניות

[illegible]

מכוניות הבורסה

אריקה LX 1986 + מזגן, מראשונה 67,000 ק"מ כחושה

סובארו 1.3 ,82 ,83 ,86 במצב מצוין מראשונה

פז 504 ,1978—1982 505 + מזגנים 82—83

מרצדס 280S 1982 1975 בהזדמנות מכל, תוספות

אולדסמוביל קטלס סופרים, ברוגהם 1982 פרטי. כל התוספות

אאודי

[illegible]

אוטוביאנקי

[illegible]

אוסטין

[illegible]

אופל

[illegible]

דירות בדמ"פ

[illegible]

AVIS

מציעה למכירה

דגמי 87

ללא מזומנים

תשלומים כפי יכולתך

עד 100% מהמחיר

★ דייהטסו שרייד 1000 אוטו' + מזגן

★ דייהטסו שרייד 1000 + מזגן

★ פאסט אונו 60 1100 + מזגן

★ אוטוביאנקי 1000 Y-10

★ רנו 9, 1400 + מזגן

★ רנו 11, 1400 + מזגן

★ לנציה פריזמה 1300 + מזגן

★ לנציה פריזמה 1600 + מזגן

★ לנציה פריזמה 1500 אוטו' + מזגן

★ פז 505, 1800 אוטו' הגה כוח + מזגן

★ פז 505, 1800 משפ' + מזגן

★ סובארו סדר 1600

★ פולקסווגן טרנספורטר 2000

כל המכוניות לאחר טיפול ובדיקה של מוסכי אוויס. אחריות אוויס ל-3 חודשים ו/או ל-5,000 ק"מ

משרד מכירות: רמת-גן, רח' היצירה 6, ליד בורסת היהלומים, 03-7521029, 7528558-9

בימים א'—ה' בין השעות 08.00—17.00, ביום ו' בין השעות 08.00—13.00

אמריקאיות

[illegible]

איסוזו

[illegible]

ב.מ.וו.

[illegible]

אלפא רומאו

[illegible]

ג'יפים

[illegible]

דייהטסו

[illegible]

לידיעת המפרסמים ב"לוח העיר" ת"א

מודעה באחריות / לא מכרה - לא שילמת

כללי פרסום

● יחודש פרסום מודעה באחריות ...

● מי שירצה להוציא יותר מפריט אחד ...

[illegible]

דלתה

[illegible]

וולוו

[illegible]

טלבוט

[illegible]

לנציה

[illegible]

המשך ת"א גוש דן והשרון

מיני מיינור

מרצדס

נ.ס.או.

סאאב

סובארו

פולקסוואגן

פורד

פיז'ו

פיאט

רנו

סוזוקי

סוסיתא

סיטרואן

סיאט

סימקה קרייזלר

לא מכרת לא שילמת

לקבלת מודעות

לוח העיר

ודרושים

03-625015

5365759

עד חצות ובאשראי

הצעות עבודה

לעבודה מיידית בחבר

לסניפנו בת"א למחלקה הטכנית
● עוזר/ת חשמלאי לאחר שרות צבאי לעבודות בנין בבית רצוי נסיון. קבוע
● חשמלאי/ת תעשיה מוסמך/ת 3 שנות נסיון התמחות בפיקוד ובקרה למפעל מסודר בכ"ס
● ממסגר/מצ"ק/ית מכונאי/ת מנקים/צרית, בנגרי צבעל. הבנה טכנית גבוהה לאחזקת קוי ייצור בתעשיה, 3 משמרות בה"ב/כ"ס הסעות + ארוחות
● עובדים כלליים לנקיון וסידור מחסנים, 2 משמרות חובת למפעל מסודר בפ"ת + ארוחות

חבר שרותי כח אדם
תל-אביב, בנין מגדלור, בן יהודה 1, טל. 03-5101420
חיפה - 04-663966
ירושלים - 02-234265
ראשל"צ - 03-9666139
שעות קבלה - 06.00-16.00

פועלים/ות

פקידים/ות קלדניות

נהגים

מכונאים / הנדסאים

ספרים/יות

מהנדסים / אדריכלים

עובדי מתכת

עובדי מוסך

שרטטים וגרפיקאים

מוכרים/ות קופאים/יות

רפואת שיניים

עובדי סעד

אחיות

שומרות ומטפלות

מוכירות

גזירה ותפירה

דפוס

הנהלת חשבונות

טבחים/ות

מקדמי מכירות

שליחים/ות

עמידה ואבטחה

עובדי מטבח

ביקוש עבודה

מחסנאים

נגרים

חרטים/מסגרים

חשמל / אלקטרוניקה

עסקים

ORS שרותי כח אדם

לאו.אר.אס
סניף תל-אביב
דרושים למחלקה הטכנית

★ **מחסנאי** מנוסה למחסן טקסטיל (חוטים וסריגים), רשיון ב. עבודה פיזית + ניהול 2 עובדים. גיל עד 45. ניהול מלאי ידני (בעתיד ממוחשב), קבועה, ת"א.
★ **בוגר מכניקה עדינה** רקע בתריטה קוזי ומברזות. קבועה, ת"א.
★ **איש אחזקה** רקע בחשמל מנוסה מוכח בטיפול במכונות. רשיון ב. קבועה, ת"א.
★ **אחראי על כביסה וגיהוץ** (נסיון הכרחי). אפשר פנסיונר צעיר, 5 ימי. 12:00 – 16:00. קבועה ת"א.
★ **חשמלאים עוזרים/מעשיים/מוסמכים.** מנוסים בלבד, ת"א.
★ **עוזרים למפקחים עידוניים,** 10 שנות לימוד, רשיון ב, יוצאי צבא, בריאות תקינה. עבודת שטח מעניינת ובלתי שגרתית, משמרות, קבועה, ת"א.
★ **פנסיונר צעיר** לאחזקה קלה + חצרנות, רשיון ב, 5 ימי 08:00–17:00, קבועה, ת"א.
★ **חשמלאים מוסמכים** עם רקע מוכח במאור-אויר, עבודה במפעל בטחוני, קבועה, גבעתיים.
★ **חונכת לנכה-צה"ל** 12 שעות שבועיות אתה"צ, צהלה.
★ **בוגרי מגמת מתכת** (10 שנות לימוד ומעלה), יוצאי צבא, פרופיל 72, פרוייקט למסי חודשים, ת"א.

מועמדים מתאימים מתבקשים להגיע עם פנקס מילואים, שבי, ותעודות השכלה, בין השעות 08:30–16:30, יום ו' עד 12:30
כתובתנו: כיכר אתרים 134 ת"א (ליד קולנוע שחף)

הטובים עובדים קבוע ORS

לעבודה מיידית בחבר

לסניפנו בראשל"צ דרושים
★ **מזכירת מנכ"ל** דו לשונית + רקע טכני 5 ימים בחולון.
★ **טכנאי/ת הנדסאי/ת מכונות** לרמלה אשדוד ונס-ציונה.
★ **רפדים/ות נגרים/ות צבעי ריהוט/מתכת** + נסיון לרמלה נס-ציונה. ארוחות + הסעות.
★ **חשמלאי/ת אחזקה** מוסמך לאשדוד ורמלה.
★ **מכונאי/ת אחזקה** + נסיון בתעשיה לאשדוד ורחובות.
★ **מהנדס/ת מכונות** בתחום עיבוד שבבי לחולון.

ראשל"צ, רח' הרצל 73, טל. 03-9666208, 9666139
ת"א - 03-5101420
ירושלים - 02-234265
חיפה - 04-663966
שעות קבלה 06.00-16.00
חבר שרותי כח אדם

משאיות

אוטובוסים

מוניות

טרקטורים

אופנועים

מסחריות

טנדרים

בתי-ספר לנהיגה

חלפי רכב

עתיקות

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה
לפי חוק זה, אסור למעביד להפלות בין עובדים או בין דורשי עבודה מחמת מינם, מעמדם האישי או הורותם, לעבודה, תנאי עבודה, קידום בעבודה, הכשרה או השתלמות מקצועית, פיטורים או פיצויי פיטורים. בנוסף, אסור למעביד לפרסם מודעה בדבר הצעת עבודה אלא אם כן הצעת העבודה מכוונת לשני המינים.
העבריינים צפויים לעונש על-פי החוק.

פרסום און טל. מיידי לוח העיר לא מכרת לא שילמת 885-885

המשך ת"א גוש דן והשרון

שיטת בריאלקס
בריא brelax
חיזוק המערכות לבריאות ועצבים
ע"י הרפיה וסידרת תרגילי רצפה
על יסוד
נשימה נכונה
● ההדרכה: עם יהודית פריאר (M.A)
● התירגול: באופן עצמאי עם קלטות
● הברצאות: בירושלים, תל־אביב וחיפה
פרטים: במרכז לשיטת בריאלקס 02-813237

חיות בית

רוצים לקנות

ציוד משרדי

וידאו

מחשב

ציוד

אלקטרוניקה

מאזניים ומאזני גשר

מקרר

כלי נגינה

מרכז הפסנתרים
מבצע חסר תקדים
החל מ־1800 ש"ח
פסנתרים משומשים
חדשים מכווננים מאוחסנים
אבן גבירול 48 ת"א
03-263544, 265842

מערכת סטריאו

רהיטים

בריאות

ניקוי ופוליש

נפט וקיים

שיפוצים

מעליות

שירותים

אותיות דביקות

מוצרי חשמל

צילום

קוסמטיקאיות

הלבשה והנעלה

תכשיטים וכלי כסף

מלגזות ושינוע

ריפוי והרזיה

ציורות והאונה

הלוואות לכל
הלוואות החל
מ־ 8000 ש"ח
ללא הגבלת הסכום
עד 15 שנה
בריבית של 0.9% לחודש
אדיב בע"מ
שטמפר 16 פ"ת
טל: 03-9303167

"מבצע הלוואות"
לשכירים
עד 3000 ש"ח
ללא ערבים
ד' שיווק
טל: 03-909045

מכירות ושירותים

בתי אבות

מציעים למכירה

חקלאות

מבני תעשיה

מגרשים

בעל עסק או משרד
"ברוך בואך"
מציעה לך שירותי
● תכנון עיצוב ארכיטקטוני
● הקמת העסק ע"י צוות מיומן ומנוסה
● דואגת לתכנית ריקעי העסק עד קבלת מפתח ביד
ייעוץ ראשוני ללא התחייבות
רח' סוקולוב 41 רמת־השרון
טל: 03-485174

משרדים

נ.ת.מ.
נכסים לתעשיה ומסחר
● משרדים: אור דרך פתח תקוה — 250, 480, 700, 1000 מ"ר, מפואר
● משרדים: בר"ג ובני־ברק, 200 — 1000 מ"ר, חלוקה מיוחדת
● מסחרי: מול הקניון — קיק 800 מ"ר, ניתן לחלוקה
● תעשיה: בחולון 1100 מ"ר, קיק, ניתן לחלוקה
● תעשיה: ביהוד ולוד — עד 1500 מ"ר, קיק, כח
רח' השרון 21 ת"א
03-372169, 375735

הלוואות

מציאה
מבצע הלוואות
בתנאים ללא תקדים
בריבית קטנה
מריבית בנקאית
ללא הגבלת סכום
לבעלי דיור
ללא שעבוד
ולא קשר אם יש
משכנתא על הדירה
טל: 03-907634
03-9342336

חנויות

בתי מלאכה

מחסנים

אולמות

BROTHER 1509 המדפסת האידיאלית לעסקים.
רק 269 ש"ח - מע"מ
4 × 269 ש"ח - מע"מ
תכונות אופטימליות
BROTHER 1509 היא מדפסת רחבה, מהירה (180 סל"ש) ושקטה. מדפיסה בכתב רגיל ואיכות (NLQ) ומתחברת למרבית המחשבים בשוק כולל PS, PC ומחשבים גדולים.
במבצע אידיאלי
כדי לאפשר לך רכישת המדפסת בקלות מציעה BROTHER מבצע תשלומים – 5 תשלומים בני 269 ש"ח כ"א בתוספת מע"מ. המבצע משקף מחיר מופחת וגם תשלומים נוחים.
המחיר במזומן 1455 ש"ח כולל מע"מ.
התשלומים בריבית כ־2.9% לחודש.
הצטרף ל־13,000 בעלי BROTHER 1509 –
המדפסת הפופולרית בישראל (ויש לכך סיבות טובות...)
brother
מדפסות לעשיות קשות.

רשות הדואר
חנויות להשכר
מטעמי התייעלות, רשות הדואר מעוניינת להשכיר חנויות עפ"י הפרוט שלהלן:

עיר	כתובת	שטח	מס' טל'
ירושלים	בית 103 ארמון הנציב	58 מ"ר	02-230415
רמת גן	הרואה 2	650 מ"ר	03-5613193
קרית שמונה	שד' תל־חי	20 מ"ר	03-673158
טבריה עלית	שכון ג'	17 מ"ר	04-673158

לקבלת פרטים נא לפנות אל מפקח הנכסים המחוזי, עפ"י מספרי הטלפון המצוינים ליד כל נכס.
הודעה זו אינה מהווה התחייבות מצד רשות הדואר להשכרה, אלא הזמנה להגשת הצעות בלבד.
רשות הדואר אינה משלמת דמי תיווך.

مكذا من الاهل

אנחנו נמיין ונכשיר עבורך אנשי מכירות מותאמים לנושא שלך

אם אתה מעסיק אנשי מכירות, אתה מכיר ודאי את הבעיה. התלהבות אדירה עם תחילת העבודה, ירידה במוטיבציה בעקבות כשלונות מכירה ראשונים והעלמות או פליטה לאחר חודשיים.

יש לנו הצעה בשבילך

תהליך TURN KEY אשר בסופו תקבל מועמד(ים) עם כישורים מבטיחים במכירות יחד עם ידע והכשרה כללית משובחת (לאחר קורס בן 35 שעות), והתאמת הידע הזה לנושא שלך.

מי עומד מאחורי השרות הזה?

מכון דור וסגל-מכללה למכירות ולקמעונאות מתקדמת. מכון דור, אשר לו נסיון וידע רב באבחון פסיכולוגי תעסוקתי, פיתח סידרת בחינות (כולל משחקי סימולציה) המאפשרת בדיקת התאמה אופטימלית של המועמד לענף המבוקש על ידך. "סגל", מתמחה בהדרכת אנשי מכירות בלבד ולה לקוחות מבין המפים הגדולים במשק. בין המרצים בקורס ניתן למצוא את: נעמי נור M.A., ד"ר דן בנה, ד"ר יעל זיו, יצחק להב M.A., רות ארז M.A. ועוד.

מעניין. למי פונים?

צלצל עכשיו אל חנה במכון דור, ואתה עשוי לעלות על דרך חדשה ויעילה בניהול אנשי המכירות שלך.

מכון דור
מיון, אבחון, ייעוץ פסיכולוגי.
ת"א, רוזנבאום 4, טל': 203652/6, 03-293116.

סגל
המרכז למכירות ולקמעונאות מתקדמת בע"מ.

למפעל והיציקה המצוא בתהליכי פיתוח
דרוש:
מנהל תפעול דינמי
תפקיד:
אחראי לתפעול המחסנים, המשלוחים והרכבות.
רצוי נסיון קודם בארגון מחסנים וניהול מערך לוגיסטי
יכולת ניהול צוות עובדים
לפנות בכתב
בפרוט מקסימלי
לת.ד. 344 ק.אתא.

דרושים
★ **מסגרים מכניים**
★ **טכנאי הידראוליקה**
נא לפנות טלפונית
051-23189
051-23888

לחברה מסחרית במרכז הכרמל
דרושה **פקידה**
● שעות העבודה 10.00-17.00
● שליטה מלאה באנגלית
● נסיון בהדפסה
. לקביעת ראיון טל. 04-381697

שווקים
מכרז
לעורך "פי האתון"
הספונים מתבקשים להרשם בספרדי "שווקים"
לא יאוחר מתאריך 15.11.88
נא לצרף תולדות חיים
וחומר רלוונטי לפנות ליוסי נבון
"שווקים" בנין מכסיקו קומה ב'
טל' 882230, 882396

הון את סלע בע"מ
דרושים:
כולבויניקים בענף הבנייה
יוצר צבע
בעלי פרופיל 76 ומעלה למשרדים תנאים טובים
מודיות מובטחות
02-520345
02-525055
בערב:
02-341869
02-866943

ל"איקו" ספורט
דרוש
מנהל מתפרה
גזרן
תנאים טובים למתאימים
טל: 03-355207

פורום, ומה הלאה!

השף עמירם ו־16 שנות נסיונו מזמינים אתכם להנות מארוחות צהרים וערב ברמה אחרת.

פורום

מהמומלצות השף:
סלט פורום, פאי שרימפס
דג סול בחזה אווז מעושן,
מרק פטריות אמיתי,
אומצת פילה ברוטב מפולפל,
לקינוח: פאי אגוזים וחלבה בקצפת

★ 12.00 – 17.00 השעות היפות של פורום 30% הנחה על התפריט
★ פתוח 7 ימים בשבוע 12.00 – 24.00
★ טל' להזמנות 03-237794
דיזנגוף 138 (ליד פינת גורדון)

עורך־דין
דרוש
עורך־דין, בעל נסיון מוכח בנזיקין, במשפט מסחרי והופעות בבית־משפט
שעות עבודה: 08.00-17.00 (בלי יום ו')
נא לפנות לטל': 03-5621855, 03-5616667, 03-5618068, 03-5617005

לעבודות עפר בדרום הארץ
דרושים
טרקטורי
ג'ונסון
052-953279

דרוש/ה
לבית ספר תיכון "אלון" ברמת־השרון
מורה לאנגלית
לכיתות
יא' – יב'
(5 ימי לימוד)
לחצי משרה
טלפון בשעות העבודה: 03-5401522
בערב: 052-447429

לחברה העוסקת ביבוא ושיווק כימיקלים
דרושים/ות
אנשי/נשות מכירה
בעלי/ות רקע בכימיה נא לפנות
בצרוף קורות חיים
לת.ד. 35215 תל־אביב 61335

מכון דור
מיון
אבחון
פסיכולוגי

מה התחום המקצועי המתאים לך?

אבחנה להתאמה מקצועית והכוונה תעסוקתית ע"י:
* מבחנים פסיכוטכניים ומבחני אישיות.
* ראיון עם פסיכולוג.
* שיחת יעוץ והכוון מקצועי והעסוקתי
(עלות כוללת 230 ש"ח).

לפנות **למכון דור** רח' רוזנבאום 4 ת"א
03-293116, 203652

דרושים:
1. מהנדסי תעשיה וניהול
לעבודה מעניינת ביצור
2. כלכלנים
נא לשלוח קורות חיים והמלצות
לת.ד. 5802 ק.ביאליק 27000 רק הטובים יתקבלו

לחברה צעירה ודינמית
דרוש:
הנדסאי אלקטרוניקה
מנוסה - להתמחה בייצור ובבד"ס
* נכונות לעבודה לא שיגרתית
פרטים לטל' 06-515408

דרושה
פקידה
למפעל באזור התעשיה באר טוביה
נסיון של שנתיים רצוי + ידע בעבודת מחשב
נא לשלוח קורות חיים לעמגל, תבנים 57
נס־ציונה 70400 לציין עבור – פקידה

דרוש
מפעיל/ה עם נסיון
במחשבי VAX
לעבודה בירושלים
02-247255; 02-245022

למלון גני חמת בטבריה
דרושים:
* **טבחים** - אחראי משמרת, בעלי נסיון במלונות 4-5 כוכבים, יכולת הפעלת צוות עובדים.
* **טבחים** - בוגרי תדמור או דביר
* **עוזר/ת קונדיטור** - בעל/ת נסיון בעבודה בקונדיטוריה בבית מלון.
* **קצב** - בעל נסיון בעבודה במלון

מועמדים מתאימים יפנו למנה' כ"א בכתב
מלון גני חמת ת.ד. 22 טבריה
או בטלפון 06-792890

המשך ת"א גוש דן והשרון

מכונות כתיבה

מלווים

מדיחי כלים

סירות וגלשנים

שידוכים

פנויים ופנויות

בעלי השכלה, יכולים עכשיו למצוא זה את זו מעל דפי הירחון הצבעוני "מסר".

ירחון מסר 1 מופץ בין חברים. לפרטים נוספים 03-3335777, 24 שעות ביממה + שישבת + סריות מבנבות

בדזוג

בתיזוג

הבדיות

קורסים וחוגים

ציפוי אמבטיות

חימום והסקה

שיעור

אמנות/עתיקות

פיאות

קופות ומשקלים

● קופה רושמת SR. CASIO 7500

אסטרולוגיה

טלפונים ומכשירי קשר

גרפולוגיה

מכונות כביסה

תנורי אפיה

מכונות תפירה

לקרן קימת לישראל
דרוש

פקיד קבלת תיזכים לנטיעת עצים בעיר השלום 19/88

דרישות המשרה:
השכלה תיכונית ידיעת השפות עברית ואנגלית רצויה
ידיעת שפות לועזיות נוספות צרפתית ו/או גרמנית
מקום מגורים בירושלים

מועמדים מתאימים הממלאים אחר דרישות התפקיד הנ"ל מתבקשים לפנות בכתב עד 14 בנובמבר 1988, בצירוף תולדות חיים מפורט הכולל השכלה ונסיון לקרן קימת לישראל, אגף האדמיניסטרציה, ת"ד 283 ירושלים ולציין על גבי המעטפה "מכרז מס' 19/88"

לוח העיר

ירושלים

דירות למכירה

קבלנים מציעים

וילות ובתים

במבשרת קוטג' מטופח + גינה + נוף + יחידה נפרדת 343320

בגבעת הראדאר

וילה חדשה למגורים מיד אורקטקבי, מיידי. 345434

קוטג'ים

פנטהאוזים

4 חדרים ויותר

רחביה, 3, ק"א שקטה + מרפסת, 110,000, "דומן נכסים" 634077

2.5 — 2 חדרים

1.5 — 1 חדרים

בצפון תלפיות דירות מרווחות + נוף מרהיב, 4 + מחסנים חניה 315,000 "אלפא נכסים" 667263, 665806

במעלות דפנה, 4 דו-מפלסית (130 מ"ר) + 3 מרפסות במחיר הזדמנותי, "שרון" 222317 מלר"ן

4 בתלפיות מזרח (קשאני) + חצר + אפשרות למרפסת 107,000 "שרון" 222317 מלר"ן

תלפיות הישנה, 4 + גינה עוקפת, מוקפת שקט, "דומן נכסים" 634077

3.5 — 3 חדרים

ללא תשלום

לבעלי דירות להשכרה נשכיר דירתך במהירות "כנען נכסים" 667330, 633040

דירות בשכ"ח

3 במושבה הגרמנית (בימיה) + חצר וגינה, מיידית "שרון" 240472 מלר"ן

דירות מרוהטות

2.5 בשמאי

400, מיידית 4.5 בקומה ...ק"ב, 1000 מפתחות ב"שרון" 240472 מלר"ן

4 בסנסימון

+ טלפון + ארונות + מעלית 475 מיידית, "שרון" 240472 מלר"ן

דירות ברמ"פ

ביקוש דירות

מכוניות

"גרד אוטו" ... יום ולילה 713426, 712231, 713426 בר"ב 050-26494

פורד

דייהטסו

דלתא

וולוו

טלבוט

מיני מיינור

אאודי

מרצדס

סובארו

אוטוביאנקי

אוסטין

מוסטנג 88

1.6 + ... + מזגן + תוספות, מחירון, 821959

אופל

סוזוקי

סיאט

סיטרואן

פולקסוואגן

אלפא רומיאו

אמריקאיות

ב.מ.וו.

פיאט

מונדיס

מסחריות

מוניות

אופנועים

פז'ו

רנו

מנהלת משרד

דינמית, כושר ניהול מרשים, שליטה מלאה בעברית ואנגלית, כולל הדפסה, מחשב יתרון. תנאים טובים, אווירה נעימה.

למוסקפלנר,

מנהל לחנות

לחברה רצינית

דרוש מנהל עבודות מקצועי + רכב 385314

לעמית

הצעות עבודה

לעבודה מיידית בחבר

לסניפנו בירושלים דרושים:

למחלקה המשרדית:

- מעבדות תמלילים מעולים/ות מאנת-לחבר לשמוע את התנאים שאנו מציעים
- מזכיר/ה בכירה + עיבוד תמלילים ...
- מזכיר/ה בכיר/ת ...
- מזכיר/ה + הדפסה במעבד תמלילים ... 7.00–16.30 ... 5 ימים בשבוע, קבוע במקום מגורים.
- קלדן/ית חשבשבת + נסיון בהגהות, מיידי.

למחלקה הטכנית:

- דפס/ת אופסט 4 צבעים ...
- שרטט/ת נסיון בשירטוט ...
- חשמלאי/ת מוסמך/ת ...
- טכנאי/ת מיזוג אוויר ...
- אחראי/ת על קו ייצור ...
- אינסטלטור/ית ...
- מסגר/ית בעל נסיון רב במסגרות ...
- ביטחונאי/ת ...

חבר — שירותי כח אדם

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה

העבריינים צפויים לעונש על-פי החוק.

هكذا من الاهل

ל ו ח ה ע י ר

אזור הדרום

המשך ירושלים

דרוש/ה

מנה"ש מנוסה, רצוי בעל/ת ידע במחשבת 632444

05525627א

"ללידר"

דרושות מנקיסטיות באזור 780588 ,226079 יוסי

05515927א

א. גולדמן

מבחר משרות במפעלים מובילים

☆ **מנהל/ת תפעול** מהנדס תעשיה וניהול נדרש נסיון מוכח בניהול במפעל תעשייתי.

☆ **מהנדס/ת מכונות** צעיר/ה לפיתוח מוצרים חדשים במפעל תעשייתי.

☆ **מהנדס/ת ייצור** צעיר/ה לטיפול עצמאי בנושאי ארש, תפ"י, הדרכה ושיפור.

☆ **הנדסאי/ת טכנאי/ת ייצור** מנוסה. למפעל מערך תפ"י, פקוח על טרומות ופרמיות.

☆ **מנהל/ת עבודה** מנוסה, לניהול מחד הרכבה. יתרון לטכנאי או בוגר קורס מנהלי עבודה.

☆ **מחסנאי/ת טכני/ת** מנוסה, לניהול עצמאי של מחסן ממוחשב.

☆ **מאבטחים** בוגרי יחידות קרביות, רשיון לנשק + נשק אישי, תנאים מצוינים.

☆ **חשמלאי/ת תעשיה** מוסמך, מתח גבוה.

☆ **מפעיל/ת תהליך** בוגר/ת בית ספר מקצועי.

☆ **מסגר/רתך** מעולה, תנאים טובים.

★ **חרט/כרסם/ת** בכיר/ה (קונבנציונלי).

★ **יוצק/ת זהב** מנוסה (לא שעתי).

★ **איש ייצור פלסטיק** נסיון בהזרקה.

★ **עובד אלומיניום** בכיר, תנאים טובים.

★ **מפעיל/ת מכונות** בתהליך הייצור.

★ **עובד/ת ייצור** תנאים טובים.

כל המשרות לעבודה קבועה

שמואל הנגיד 8, ירושלים

טל' 221602, 02-243348

עבודה עכשיו

לסניף ירושלים, טל' 02-233436

בית יואל, רח' יפו 33, קומה 5, א'–ה' 08.00–14.00

דרושים/ות עובדים/ות מנוסים/ות למקצועות הבאים:

למחלקה לשרותי משרד

- **בעל/ת נסיון ביחסי ציבור,** פרסום, הוצאה לאור, ארגון כנסים וכו', אנגלית ועברית שליטה מלאה, עבודה חלקית.
- **מעבד/ת תמלילים** **עברית־אנגלית** וורדסטר, וורדמיל, איינשטיין.
- **פקיד/ה** דינמית בעל/ת יוזמה ושליטה באנגלית ועברית רצוי + הדפסה מ 6.30 עד 11.30.
- **מנהל/ת חשבונות סוג 3,** נסיון של 5 שנים בתעשיה, אנגלית טובה, למשרה מלאה לתקופה ארוכה.
- **עיבוד תמלילים** **אנגלית** איינשטיין, וורדמיל, לתקופות למשרה מלאה.
- **כתבנות עברית** עם נסיון, למתאימים/ות קורס בעיבוד תמלילים חינם, למשרה מלאה.
- **כתבנות אנגלית** שפת אם, למתאימים/ות קורס בעיבוד תמלילים חינם.
- **קלדנות אלפא"** גומרי, לתקופות קצרות וארוכות.
- **מזכירות עברית/אנגלית** עם נסיון, למשרות מלאות, ידע בהדפסה חובה – רצוי מעבד תמלילים, למשרה מלאה.
- **מזכירות אנגלית** שפת אם, + הדפסה, למתאימים/ות קורס בעיבוד תמלילים חינם, למשרה מלאה.
- **מזכירות עברית** עם נסיון + הדפסה רצוי מעבד תמלילים.

למחלקה הטכנית־תעשייתית

- **מכשירן/ית** בעל/ת רקע בתחזוקת מכונות תעשייתיות.
- **חשמלאי/ת מוסמך/ת.**
- **מכשירן/ית** בוגר/ת בייס מקצועי לעבודה מעניינת.
- **עיבוד שבבי –** עובד/ת בעל/ת נסיון בכל התחומים.
- **טכנאי/ת מיזוג אויר** – בעל/ת שנתיים נסיון בתעשיה – עבודה במשמרות.
- **קשרים/ות –** יוצאי חיל־האויר, נסיון במערכת ניווט במסוקים.
- **מכונאי/ת מסוקים.**
- **מכונאי/ת מסוקים.**
- **מחסנאי/ת** בכיר/ה – ידע בכרטסת, דרגת רסייל במיל׳ לעבודה באיזור בית־שמש.
- **שרטט/ת בניה,** בעל/ת נסיון.
- **מפעילי/ות מכונות,** בוגרי מכניקה.
- **נגרים/ות** מקצועיים בעלי נסיון.
- **צלם/ת אופסט.**
- **חרטים/ות** לעבודה בייצור.
- **נגרות למחלקת** תכנון במפעל.
- **מסגרים** לתעשיה.
- **כרסם/ת** קונבנציונלי מעולה.

למחלקת מלונאות והארחה

- **מנהל/ת מטבח** לעבודה לתקופה ארוכה עם נסיון של 5 שנים לפחות בתחום, בוגר/ת בייס תדמור. חייבים להיות חרדים.
- **טבח/ית ראשי/ת** בעל/ת נסיון של 3 שנים לפחות במטבח גדול. חייב/ת להיות חרדי/ת.
- **עוזרי/ות טבחים** בעלי/ות נסיון של שנתיים לפחות, לעבודה במטבח גדול. חייב/ת להיות חרדי/ת.
- **עובדי מטבח** לעבודות נקיון ועזרה אחרת. חייבים להיות חרדים.

מנפאואר MANPOWER

יותר טוב מנפאואר

ל"עמית"

שרותי תקשורת דרוש/ה מקים/ת מכירות למערכות תקשורת מתקדמות 5/ 245024

10505927א

מורה נהיגה

"לוז ירושלים" שכירים, עצמאיים, הצי שותפים. 813334

10180127א

למפעל מוצרי מזון

דרוש מנהל יצור עם נסיון + המלצות 855914

10184027א

נדרש חברה לרכב בע"מ

דרוש שרד מוסמך יוצא צה"ל בוגר קורס משפטים או משקי תחזוקה בעל ידע באנגלית 710402

10192027א

קריירה

שרותי כח אדם בע"מ

לסניפנו בירושלים:

★ **מזכיר/ה** + הדפסה עברית/אנגלית ידע במעבד תמלילים.

★ **מרכזן/ית** אנגלית טובה למשרה מלאה.

★ **סטודנט/ית** לעבודה בשעות 11.00-06.30 לפנה"צ הדפסה עברית/אנגלית על מעבד תמלילים.

★ **איש/ת אחזקה** רקע במכניקה ומסגרות.

★ **מבקר/ת טיב** + נסיון.

ירושלים, מרכז כלל, מיפלס E, חדר 348 (כניסה משער 5, רח' כי"ח) 02-245001

עושים קריירה

למכירה

מעבדת צילום, מקצועית, בעלת מוניטין ת"ד 4295 ירושלים

14015403א

אדריכל נוף

בעל תיק"ם בהצעות עבודה–שותפות, 826174

14030003א

ביקוש עבודה

שחורות ומסבלות

מחסנים

אולמות

חנויות

משרדים

יעד

חבר

אביב

עסקים

מבני תעשייה

תלפיות

בשכ"ת, 130 מ"ר, קרקע, 5/ 521221 (634983 בערב)

14370111א

למכירה

מגרשים

מקררים

כלי נגינה

מכירות ושירותים

מציעים למכירה

מחשבים

חיות בית

וידאו

חימום והסקה

שיעור

ריפוי הודיה

ב.א.

לוזי מחנה ברמה גבוהה מיפיפות, ריפקסיות. 249871

06341620א

ב.א.

דרושות נערות נאות וברמה הכנסה גבוהה 249871

06350120א

חוגים וקורסים

גרפולוגיה

שאול הלוי יעוץ אישי חוגים הרצאות 712007

06573714א

בריאות

שיפוצים

הלבשה

מיזוג כלים

דירות למכירה

וילות ובתים

4 חדרים ויותר

3 – 3.5 חדרים

2 – 2.5 חדרים

שכ"ח

ביקוש דירות

שידוכים

מכוניות

אאודי

אופל

ג'יפים

דייהטסו

דלתה

וולוו

סובארו

סוסיתא

סוזוקי

סיטרואן

פולקסוואגן

פורד

פיאט

פיז'ו

רנו

מסחריות

טרקטורים

אופנועים

הצעות עבודה

מכירות ושירותים

פקידים/ות

ביקוש עבודה

עסקים

חנויות

חקלאות

שידוכים

מחשבים

מנהל/ת חשבונות

מנוסה עם ותק והמלצות

תפקיד רציני ואחראי

תנאים טובים

במשרד עו"ד גדול

טלפון: 02-227331

– סודיות מובטחת –

לבית המדרש ללימודי היהדות

דרושה

מזכירה – מנהלת משרד

תיאור התפקיד: עבודה אירגונית, טיפול בכספים, סיוע למנהלים, התכתבות ניהולית וכדומה.

כישורים נדרשים: כושר ניהול ואירגון גבוה, עברית רהוטה, ידיעת אנגלית, ידע בהפעלת מחשב ומעבד תמלילים.

40 שעות עבודה – 5 ימים בשבוע

השכר ייקבע בהתאם לכישורים

להגשת מועמדות נא להתקשר לטלפון

02-630018 ,02-665114

הקרן לירושלים

דרוש/ה

מנהל/ת גן וואהל לוורדים בירושלים

היקף המשרה: מלאה

תיאור התפקיד: אחריות להפעלה ואחזקה של גן הוורדים מן ההיבט המקצועי של גידול הורדים והכרוך לפעילויות בתחום טיפוח הורד והענווה, ארגון השתלמויות וייזום אירועים לאנשי מקצוע ולחובבים;

קשר עם גורמים בארץ ובעולם לקידום נושא הורד ופיתוחו של הגן.

הכישורים הדרושים: השכלה מקצועית בתחום הגננות, רצויה השכלה אקדמאית, יכולת אירגונית וביצועית ברמה גבוהה, נסיון בניהול צוות עובדים, כושר הבעה טוב בכתב ובע"פ, בעברית ובאנגלית.

התנאים יקבעו בהתאם לכישורים.

המעוניינים יפנו בהקדם לת"ד 1312 ירושלים, 91012, מח' כח־אדם

תיקון טעות למודעה שפורסמה בתאריך 28.10.88

מועצה מקומית מעלה אדומים

דרוש/ה

מנהל/ת מח' אחזקה

כישורים: מהנדס, הנדסאי או בעל תואר רלוונטי. נסיון מוכח בארגון, תכנון ארוך טווח, הפעלת צוותי תחזוקה ומתן שירות בתחום תשתיות עירוניות

דירוג 9–7

דרישות: יכולת עבודה בתנאי לחץ ובשעות לא מקובלות

מועמדויות בכתב, בצירוף קורות חיים, תעודות והמלצות יש להגיש עד ליום 8.11.88 למשרדי המועצה או לת"ד 20 מעלה אדומים, 90610 עבור כח אדם. 02-351262

רק מועמדים מתאימים ייענו.

לימית – חברה לשמירה אבטחה ושרותים בע"מ

דרושים

1. **מאבטחים** יוצאי יחידות קרביות, בוגרי קורס פיקודי, עד גיל 30, עדיפות לבעלי נשק אישי.
2. **קצינים** במיל לעבודה במשמרות
3. **שומרים** למוסדות ציבור, בשעות נוחות ובגמישות.

לפרטים: שמאי 15 ירושלים. טלפון 02-244974, 02-245421

עם פנקס מילואים + שתי תמונות.

למרכז הרפואי שערי צדק ירושלים

דרושה

מכנאית אולטרא סאונד

למחלקה הגינקולוגית

בעלת נסיון

פרטים בטל' 02-555429

הסתדרות נשים ציונית הדסה באמריקה

מועצת הדסה בישראל

מכרז על משרה פנויה של

מנהל מרכז הנוער של הדסה הר־הצופים, ירושלים

אופי התפקיד: ניהול מרכז הנוער על הר־הצופים בירושלים בפרט ופעילויות הנוער של הדסה בארץ בכלל.

דרישות התפקיד: רקע אמריקאי, התמצאות בעשיה בארה"ב ובארץ בנושא פעילות נוער ציונית בכלל ושל הדסה בפרט. נסיון קודם באדמיניסטרציה. הדרכת צוות מינהלי וחינוכי ופיקוח עליו. אחריות לעריכת תקציב ויישומו. יכולת קיום יחסי אנוש טובים. יוזמה וקידום תכניות חינוכיות ופיקוח על ביצוען. תואר אקדמי (מוסמך או שווה־ערך לו) בחינוך ואדמיניסטרציה. ידיעת שפות עברית ואנגלית על בוריין.

מועמדים מתאימים מתבקשים להגיש את מועמדותם מיד, בכתב יד, בצירוף קורות חיים למועצת הדסה בישראל, ת"ד 5031, ירושלים

– סודיות מובטחת –

לוז

משרות אלו מיועדות לגברים ונשים כאחד

מקום העבודה – ירושלים

נא לשלוח קורות חיים בציון שם המשרה ומספר טלפון למחלקת משאבי־אנוש –

חברת לוז תעשיות ישראל ת"ד 7929 ירושלים 91079

האור של המחר. היום

דרושים:

מהנדסים

לפקוח על ייצור חלקי מתכת באמריקה הלטינית לתקופה של כשנה

- נסיון מוכח בפקוח על פרויקטים של יצור בתחום המתכת
- נסיון בבקרת איכות בתעשית המתכת
- נכונות לעבודה מאומצת
- ידיעת השפה האנגלית על בוריה
- ידיעת ספרדית - יתרון

לוז תעשיות ישראל בע"מ

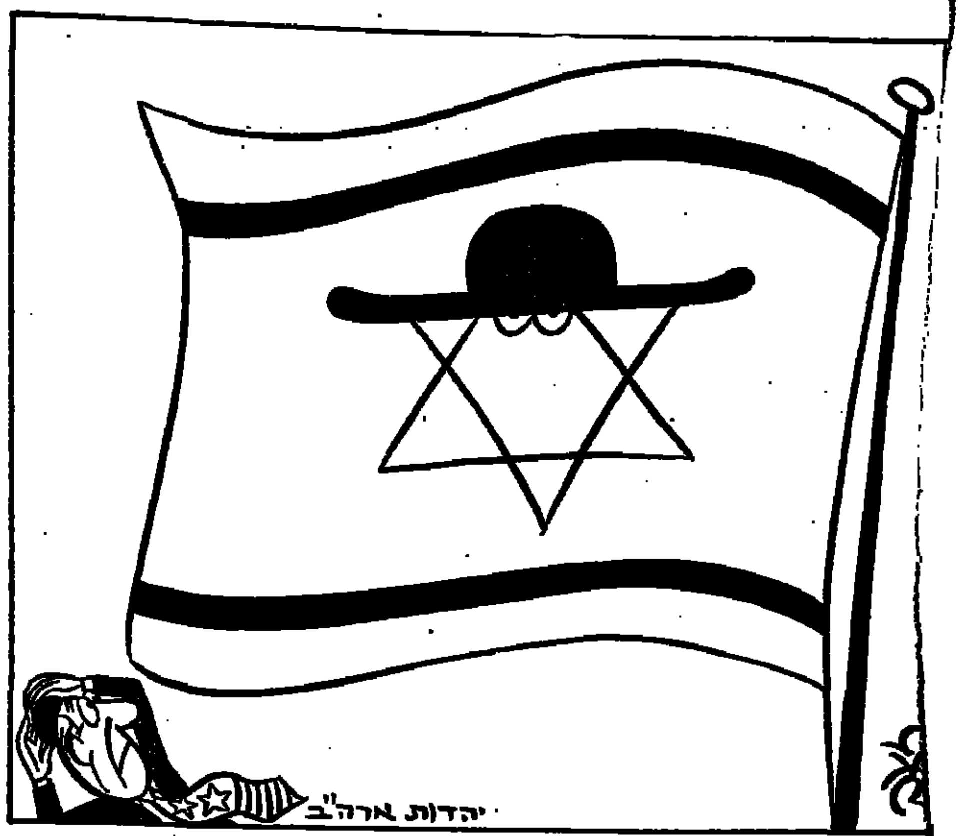

ראה מה הוא יכול

הערכה לא אפוקליפטית על המצב החדש

* * *

מכל זה מתבקשת המסקנה ש־המערך חייב לחדול (אם עוד לא עשה זאת) מלהשתעשע במחשבה לכונן ממשלת מיעוט עם חלק מהדתיים. נכון אמנם שהדתיים חזרו לכוח המסורתי שהיה להם ב־9 כנסות (15–19 מנדטים), אך הפעם אין זו מפד"ל מתונה של ימים עברו, ודרישות הדתיות שנושאי המדינה אינם מעניינן. הפעם אלו רשימות פולי־טיות מובהקות שכרוכן ודגלות בשל־מות הארץ מטעמים של דת. לשווא רצו ראשי המערך אל הבאבא ברוך, לשווא השתטחו על קבר של באבא סאלי, לשווא חבשו כיפות ושמרו שבועות והסכימו ללבוש שטריימלים. אלה דחיים מן הדש.

טוב יעשו אפוא פרס ורבין – ואיני רואה מתאימים מהם להנהיג את המ־פלגה במבחנים הצפויים בקרוב – אם לא ישפילו את עצמם במו"מ מביש חסר תכלית עם הדתיים, ובעיקר טוב יעשו אם לא יחלמו אפילו לעשות שותפות עם הליכוד בממשלת־אחדות חדשה – אם אינם רוצים שמפלגתם יורד כליל מהבמה. תפקידו של המע־רך לבנות את עצמו כאלטרנטיווה ברורה לשלטון שיקום בשבועות הק־רובים בארץ ולמלא את התפקיד החשוב של אופוזיציה, לרדת לחיי

הממשלה, עד שהציבור יחליט לתת להם את ההזדמנות לשוב לשלטון.

* * *

וזה לא בלתי־אפשרי בטווח הנראה לעין. שכן ליצחק שמיר לא מצפה דרך קלה. קואליציה עם שבע מפלגות, אחת יותר פנאטית מרעותה, אחת יותר פונדמנטליסטית משכנתה – לא תהיה קלה לכינון, ועל אחת כמה וכמה לא יהיה קל לחיות עמה. אך הבעיה האמיתית של שמיר תתחיל כשהוא יאלץ ליישם את ההבטחות הגדולות והחד־משמעיות שאותן פיזר במערכת הבחירות. הבטחתו המרכזית היתה להביא שלום, הרי לכך כוונה הסיסמה "רק הליכוד יכול". במקביל הבטיח שורה של דברים גדולים: לשים קץ לאינתי־פאדה; לשמור על יחסים טובים עם ארה"ב; כלכלה בריאה על־ידי צמיחה ואינפלציה חד־ספרתית.

שמיר יידרש מהר מאוד להנפיק את מימושן של הבטחות אלה, דבר שיחייבו לנהוג בזהירות ובאיפוק שלא יאפיינו את המבנה האידאולוגי של ממשלתו, כי תקום. קשה לדמיין אותו מכסה את השטחים בגל יישובים במצב הכספי הנוכחי, או מפעיל אמצעי דיכוי מחמירים בשטחים, ויחד עם זאת נמנע מקרע גלוי עם ארה"ב ומהפסקת הסיוע שלה. קשה גם לדמיין אותו שש למוטט את כור למשל, ומסיג את התל"ג ב־15 אחוז לאחור. קשה לדמיין אותו ממהר להשליט במדינה את שלטון ההלכה, או נותן למשק ולאינפלציה להידרדר כפי שרק הליכוד היה יכול ב־81'. כי זה יהיה מהר מאוד סופו של הליכוד בשלטון.

מעכשיו לא יוכל שמיר להאשים את המערך ואת התבוססות ההתר־גות של פרס במחדליו. הפעם יהיה לבדו, ויהיה עליו להוכיח, כשאופו־זיציה חזקה נושפת בעורפו, אם הוא יכול ומה הוא יכול. זה המצב. זה מה שיותר מחצי העם רצה עכשיו, ואף אם אי־אפשר להתפעל מבחירתו, את רצונו יש לכבד, עד שישתנה וירצה לנסות את הדרך האחרת, כשיאוכזב משמיר. זוהי מהות הדמוקרטיה, שבעזרת השם ובלעדיו, עדיין הדבר הטוב ביותר שיש לנו.

העם החליט פיחות

מאת אברהם טל

להלכה הממשלה, וליתר דיוק שר האוצר (בהתייעצות עם נגיד בנק ישראל), מחליטים על הפיחות, אבל למעשה ההחלטה על כך היא בידי העם. כל הסימנים מראים שהעם החליט כי הגיעה עת הפיחות.

מה הסימנים? מזה חודשים אחדים רוכש הציבור מהממשלה מטבע חוץ בכמויות גדולות והול־כות. לשם מה? לווים משתוללים להחזיר חובות נקובים במטבע חוץ, יבואנים מקדימים תשלומים לחו"ל כל זמן שניתן לרכוש את הדולר מבנק ישראל בשער זול, נוסעים לחו"ל ממהרים לרכוש מטבע חוץ גם אם נסיעתם מתו־כננת בעוד חודש־חודשיים או שלו־שה – למה לחכות עד שהדולר־נוס־עים יעלה יותר משני שקלים, כאשר אפשר לרכוש ב־1.93 שקל בלבד? לעומת זאת היצואנים אינם ממהרים להעביר את תמורות היצוא ארצה, בקוותם לקבל בקרוב כמה עשרות אגורות יותר בעד כל דולר.

כתוצאה מכך, יתרות מטבע חוץ יורדות. ומה עולה? הדולר השחור וכל שאר המטבעות השחורים. בעוד הדולר צולל למעמקים בחו"ל, היתה לו עדנה בישראל: הוא נמכר השבוע בפעם הראשונה ביותר משני שקלים – יותר אפילו ממחיר דולר־נסיעות כולל היטל של 15%. אכן, הגיעו ימים גדולים לדולר בישראל.

מתברר שהאוצר ובנק ישראל הצליחו שוב לדחות את הפיחות עד לאחר שיקבלו אור ירוק מהעם. זה זמן מה חששתי שהפעם, עם נסים וברונו, זה יהיה שונה מבעבר. בעבר התהליך היה בדרך־כלל כזה: ברגע מסוים הציבור החליט שהגיע הזמן לבצע פיחות ואין לחכות עוד. אי לזאת החל למשוך דולרים בכ־מויות גדלות והולכות. הציבור יכול היה לסמוך על האוצר ובנק ישראל שיתנהגו כשורה ולא ינסו להתחכם – כלומר להקדים ולבצע פיחות חפוז בטרם עת, שעה שאף אחד לא מצפה ולא נמצא להיערך לקראתו, לפני שיבואנים שילמו מקדמות ע"ח יבוא עתידי, לפני שהיצואנים עיכבו העברות מטבע, לפני שהנוסעים לחו"ל הצטיידו בעשרות או מאות מיליוני דולרים, לפני שהשחור טיפס מעלה־מעלה. לא היה חשש כזה, וזה גם לא קרה.

אבל בברונו ונסים לא הייתי בטוח – האין שני אלה מסוגלים להפתיע? תודה לאל, לא. הם לא הפתיעו. גם ברונו ונסים הצליחו לדחות את הפיחות עד שהכל הסתדר כבקדמת דנא והעם נתן אור ירוק: היבואנים קנו, היצואנים לא מכרו, הנוסעים הצטיידו, היתרות ירדו והשחור עלה. עכשיו כולם מסודרים – בדולרים, מרקים, פרנקים וכולי. ההכנות נשלמו פחות או יותר, עם ישראל ערוך ומוכן לפיחות ומבחינה אפשר לגשת לביצוע.

תמוטטויות במשק ההסתדרותי, אשר, לשוב לשלטון.

שפחה על הים לא ראתה חיזיון כזה הצפוי כאן, אלא אם השקיפה עליו מחוף באיראן

השבוע נכנסנו לשלב מתקדם – שאיש לא צפה – בתהליך שסימנו החשוב הקודם היה ב־77'. האמת המרה היא שישראל אינה נצבעת בגוונים זרים לה. היא מצטיירת בהדרגה בקוויה האותנטיים. לא יועיל לנו שום דבר: אנחנו יכולים לנהל מלחמה בלתי־פוסקת עם הס־ביבה המזרח־תיכונית, אבל אנחנו חלק בלתי־נפרד ממנה.

במובן רחב יותר, אנחנו הולכים ומשתבצים בעולם השלישי של מדינות, מפותחות יותר־או־פחות, שההשפעה המערבית מן התקופה הקולוניאלית מתחלפת בהן בעי־שורים האחרונים במאפיינים מקו־מיים חזקים. [illegible] או הפונדמנטליזם, נקרא לזה איך שנרצה, מאתיופיה ועד אירן היא מפת המיקום האמיתי שלנו. אכן, לפי החלום הרוויזיוניסטי הישן, אנו חלק מאימפריה המשתרעת מהנילוס עד הפרת והחידקל, אבל איננו שולטים בה: אנחנו נשלטים יותר ויותר על־ידי כוחות דומים (גם אם מוצאם בליטא) לאלה שבקעו בעוצמה בכל המזרח הזה.

תחילה היה המימוש הפוליטי של הכוחות האתניים בארץ, שקיב־לו את המשקל הראוי להם לאחר תקופה ממושכת של כבישה מלאכותית. עכשיו גואים הכוחות הפונדמנטליסטיים, קרקע צמיחתן של תופעות מהמגמות החשוכות ביותר בזמננו, שאת חלקן כבר חזינו כאן. אבל הרחבת הבסיס העדתי של הייצוג הפוליטי בארץ היתה התפתחות חיובית, הנעשית תוך חיכוך הולך ופוחת, ואילו עליית כוחות הריאקציה הדתית־הלאומית אינה יכולה, על־פי טיבה, להתרחש אלא תוך הכבשת זכויותיו הבסיסיות של הציבור החילוני.

ההבדל בין שתי התופעות כמוהו כהבדל שבין, נגיד, משה קצב לבאבא סאלי. זה ההבדל שבין כפיית האינטגרציה בחינוך לבין כפיית הסגירה של בתי־קולנוע ומגרשי־כדורגל בשבת, איסור על חפירות ארכיאולוגיות, דרישה לכריית מנהרות מפולשות מתחת לבתי־מלון כדי להפריד מקברים קדושים, פולחן קללות התרתן, פסילת כל חיתון על־ידי רבני הרוב היהודי בעולם, אי־הפעלת שעון קיץ, פסילת נשים, מניעת הפלות, השתלות אברים ונתיחות מתים, אמונה להוסת במגולתם של מי־ברו עם תחית הרבי.

אל זה ועוד ועוד מצטרפת, כמובן, הגישה הלאומנית של רוב המנהיגות החרדית כלפי הבעיה הפולי־טית המרכזית שלנו. ומעל לכל מרחפת רוח העוועים של אי־רציונ־ליות ממורדש של גורל בתורה או של דמות נערצה שהאשמה בפלילים.

יתכן שרבים בתוכנו אינם מעריכים עדיין במידה מספקת את הצפוי כאן על־פי התסריט הזה. מה שקיבלנו עד כה הוא זריקה חזקה אל לב המערכת הפוליטית, של אישים שעלו תחזות לשיטה הייצו־גית החילונית אך מקור הריבונות בעיניהם אינו העם אלא הקדוש־ברוך־הוא ושלוחיו עלי אדמות, חכמי התורה. מלוא המשמעות של התפתחות זו תתברר רק כאשר תומחש בעזרת חקיקה חשוכה, לפי תכתיבי האדמו"רים של הגוש הדתי.

הוא כבר אינו לשון־מאזניים. הוא נהפך לאחת הכפות. ולכן, מה שהיה אינו מה שיהיה: שפחה על הים לא ראתה חיזיון פוליטי כזה הצפוי כאן אלא אם השקיפה עליו מחוף באירן.

לא רק עם הנבואות של אי־נבואות באים המנהיגים הדתיים החדשים אל הציבור הישראלי אלא גם עם הטעיה כפולה. מיד אחרי הישגם החדשים, הם אמרו שאין בו שינוי בהשוואה לעבר, מפני שברוב הכנסות היה מספר דומה של חברי־כנסת דתיים. כן, אבל יש דמיון חלקי בלבד בין טיבם, הבעייתי כשלעצמו, של גושים דתיים בקו־אליציות קודמות, לבין הצבע הנוכחי של האינתיפאדה החרדית.

ההטעיה השנייה, המסוכנת, היא ...שות הן "מינימאליות" ואין בהן שום כוונה, כדברי יצחק פרץ, אבנר שקי ואחרים, לכפות מאומה על הפרט. תוך שהוא מסמן עיגול ב־אויר, ניסה שקי, למשל, להסביר לנו כי הכוונה היא להכריע על־פי עקרון הרוב. לא זו בלבד שהם הול־כים לאנוס אותנו, אלא הם גם מתחילים בעלבון לאינטליגנציה: מובן שיידרש איזה רוב, שיידקו יחד עם שאר שותפי הליכוד. אבל הכפייה תהיה אישית להפליא.

לא הייתי סומך, כמובן, גם על נימות הארגעה של פוליטיקאים חרשנים אחרים בעניין דרישו־תיהם של החרדים. מה שלא ישיגו עכשיו, במשא ומתן הקואליציוני, הם ינסו לקבל בהמשך. אותו כוח העומד להם בשיחות הנוכחיות, ישמש אותם יפה לצורך משבר קו־אליציוני מזמן כל פעם שדעתם לא תנוח באיזה עניין, או אם יקבלו את ההודעה מספר ב־נקר מאד־מו"ר כלשהו מבני־ברק ועד ברוק־לין, ניו־יורק.

בא לשים לב לסגנון שבו הם מתחילים לדבר אלינו, בריבוי המלכותי – איך הקמנו פה מדינה יהודית (לפעמים מוציאים היו מתנג־דים לה) וכיצד עלינו לשמור על אופיה היהודי. מול הארגנות החדשה הזאת של הציבור החרדי, יידרש מאבק קשה על אופיה של ישראל המודרנית. כי יש לנו הפעם עניין עם התפתחות שאינה קוניונקטור־אלית: אין זה עוד ד"ש אחד ולא שכבה עדתית המתמוגגת בהדרגה במרקם החברתי הכללי. זה כוח שלאחר מימוש הפוטנציאל שלו לא יצטמק, לא יותרך.

אומרים לנו שהגוש הדתי־חרי־די הגיע הפעם – מסיבות שרק עכ־שיו התעוררו המומחים לפרשן – למיצוי מלוא כוחו האלקטורלי. נא לא לסמוך על הבטחות גם בעניין זה. הבדוק עשוי לבדל. מלבד שאר הסיבות, פועל כאן גורם דמוגרפי איתן.

לכן, המתינו לתוספת מאותו הדבר, ואם למרות הכול נשארה לכם קצת אמונה בלב, שאלו את הקב"ה ריבונו של עולם, מה עשינו, איזה סעיף שקלעת אותנו בין שני שענים דמוגרפיים שיש־יבו לתקתק עד הפיצוץ?

נופי צמרת

רמת סלים

המקום בירושלים

נופי צמרת

ברח' ש"י עגנון, בהמשך לרח' הפלמ"ח, בפרויקט מפואר דירות 4 ו־5 חדרים, דירות גג 6 חדרים.

נופי צמרת

איכות בניה וסטנדרט גבוה: לובי מרווח מרוצף שיש, שתי מעליות, אינטרקום, חניה מקורה והסקה דירתית.

נופי צמרת

מקום מרכזי קרוב לכל מקום, שרותים קהילתיים ומסחריים, גינות נוי וירק ונוף מרהיב.

נופי צמרת

איכות חיים ויוקרה.

נופי צמרת

בטחון להשקעה, ערבות בנקאית צמודה.

יעוץ ותכנון אדריכלי

משרד מכירות: ר. טוקטלי

ניהול ושיווק נכסים

טל' 248379, 02–232742

איבן שרותי תקשורת

י. פריצקר ושות' בע"מ – קים לוסטיגמן בע"מ

هكذا من الأصل

שרים מהדור השני. סיכויים טובים לבקיאליסה, מילוא ומרידור

תלאות למנצחים ולמנו[...]

בליכוד נאבקים על חלוקת העוגה ובעבודה שואפים לרשת את פרס ורבין בראשות המפלגה. תוצאות הבחירות אינן מקלות על שתי המפלגות הגדולות

מאת אילן שחורי

המעוך הפנים־מפלגתי צפוי בתקופה הקרובה לזעזע של ממש עקב תוצאות הבחירות השבוע. בליכוד יתמקד המאבק בתפיסת עמדות־כוח, כלומר, תיקים בכירים בממשלה, כדי להשיג נקודת־זינוק טובה יותר לירושת שמיר. ואילו במפלגת העבודה ינסו, בעקבות הכישלון, להביא לידי החלפת ההנהגה, ובראש וראשונה להדיח את שמעון פרס.

אין ספק שמבחינתו של יצחק שמיר היה נוח מאוד אילו יכול לשוב ולכונן ממשלת אחדות בהשתתפות מפלגת העבודה. אמנם שמיר הבהיר כי ניסיון העבר עם פרס וחבריו איכזב אותו מאוד, אך בשיחות פרטיות הבהיר כי בתנאים מסוימים ועל־פי קווי־יסוד ברורים, בהתאם למצע הליכוד, לא יתנגד להעניק למערך ייצוג בקואליציה – לאחר שיצליח להרכיבה בעזרת המפלגות הדתיות. צירופה של מפלגת העבודה לממשלת שמיר, הנראה עתה לא־מציאותי להלוטין, ישחרר את שמיר מהמאבק הגדול המתנהל בצמרת הליכוד לתפיסת עמדות־כוח ממשלתיות. שמיר היה שבע־רצון מתפקודו של יצחק רבין כשר הביטחון והיה שמח להטיל עליו להמשיך ולטפל בעימותי השטחים. אולי גם היה נעתר להעניק את תיק האוצר לשמעון פרס, וכך היה מולך

בעייתו הקשה של שמיר היא איוש תיקי האוצר והחוץ

עצמו משני המוקשים הגדולים הצפויים לו בתוך תנועתו, בבואו להרכיב את הממשלה בימים הקרובים.

איוש תיקי החוץ והאוצר – זו כרגע בעייתו הקשה של שמיר, שאינו מעוניין לגרום זעזוע עמוק בתנועתו. ככל הנראה מובטח תיק הביטחון למשה ארנס.

העובדה שהליכוד הוא עתה הסיעה הגדולה בכנסת וגוש הימין כולו גדול מגוש השמאל, מעניקה נקודות־זכות רבות לארנס, ששימש יו"ר מטה הבחירות של מפלגתו. אמנם ארנס שואף להיות שר החוץ, אך הוא מבין היטב כי שמיר לא יוכל להפקיד שוב את תיק הביטחון בידי אריאל שרון. על כן עתיד ארנס לחזור למשרד שעזב בשנת 1984, לאחר ששימש בו שר במשך שנה וחצי בלבד. במסדרונות הליכוד הוזכר השבוע בנימין ("ביבי") נתניהו כמי שעשוי לשמש לצד ארנס כסגן שר הביטחון. בין ארנס ונתניהו יש שיתוף־פעולה רב־שנים. זה בא לידי ביטוי גם במערכת הבחירות והיה לצנינים בעיני כמה אישים בצמרת התנועה.

דוד לוי, שבידו הבטחה מפורשת משמיר לקבל תפקיד ממשלתי כיאה למעמדו הבכיר, השני בחשיבותו בתנועת הליכוד, שואף לתיק החוץ. בשיחות לא־רשמיות, טען השבוע לוי כי הוא עשוי למרר את חיי שמיר, אם לא יינתן לו המשרד, שממנו יבקש אחר־כך להיאבק על ראשות הליכוד. שמיר אינו נלהב להפקיד את משרד החוץ בידי לוי. אף אפשר לשמוע את מקורבי שמיר טוענים כי עמידת לוי בראש משרד החוץ תעורר בעיה, בעיקר מפני שאין השפה האנגלית שגורה בפיו.

תביעת הבכורה של דוד לוי

על תיק החוץ נאבק גם אריאל שרון. לאחר שתיק הביטחון נחסם בפניו, לא יוותר שרון על אחד משני התיקים הבכירים האחרים: תיק החוץ או תיק האוצר. הוא רואה עצמו כמי שהצליח במשרד המסחר והתעשייה, וכך, כבר רמז פעמים אחדות בשבוע האחרון, כי יהיה מעוניין מאוד לשמש שר האוצר. שמיר מרוצה מאוד מתפקודו של משה נסים כשר האוצר. בעקבות ההצלחה של הסברת הליכוד במערכת הבחירות, יקשה עליו להפקיע תיק זה מידיו.

תהיה לשמיר בעיה גם עם המפלגה הליברלית, שבוודאי תדרוש אחד משלושת התיקים הבכירים. בעיה אחרת היא יצחק מודעי. הלה רואה עצמו כבכיר הבכיר של המפלגה הליברלית, ועל־פי הסכם פנימי בין שרי מפלגתו, זכותו לבחור ראשון את התיק הממשלתי. הסכם זה אינו מקובל על שמיר. אך מודעי כבר השמיע רמזים עבים, כי אינו יכול להעלות על דעתו שלא יוחזר לו תיק האוצר שנלקח מידיו בעטיו של שמעון פרס. החלופה היחידה מבחינת מודעי הוא תיק החוץ. אך כאן הוא נתקל כמובן בחומה הבכורה של דוד לוי.

[illegible] לשמיר בשר [illegible] בתנועה הקרובה, [illegible] לא מבחינת [illegible] במפלגתו. החלטה [illegible] גוד לרצונותיהם של אישי־הצמרת בליכוד תעורר נגדו תסיסה מתמרת ותחזיר את הקלקלים הרבים שאפיינו את תקופת־כהונתו הראשונה בראש ממשלה. שמיר אוהב שקט סביבו, אף שכמשמו של דבר הוא מוליט לבוז, ובחדר־כלל עליני רצונו.

חלוקת תיקי הביטחון, החוץ והאוצר היא אומנם בעייתו המרכזית של שמיר, אך יש חשיבות רבה גם

מועמדי המפלגה החדשים לא הצליחו לגייס תומכים

להכרעה מי יהיו שרי הליכוד האחרים בממשלה.

השבוע גמלה ההחלטה בלב שמיר, כי בממשלה שתקום, המפתח לכל שר יהיו שלושה חברי־כנסת. פירוש הדבר 13 נציגים לליכוד. על־פי ההסכם עם המפלגה הליברלית, המעניק לה ייצוג של שליש במסגרות השלטוניים, יקבלו חבריה ייצוג של ארבעה שרים. כלומר, לתנועת החרות יהיו תשעה שרים. כיום יש לחרות שישה שרים: שמיר, לוי, ארנס, שרון, קורפו וקצב. ככל הנראה, יבקש שמיר להביא לבחירתו של חיים קורפו ליו"ר הכנסת, במקום שלמה הלל. קורפו נחשב בקי בסבכי בית־המחוקקים ולו ניסיון פרלמנטרי רב. בצמרת הליכוד סבורים כי הליכוד יפיק תועלת מרובה אם קורפו, המקובל גם על הנציגים הדתיים, ישב בראש הכנסת. לפיכך צפויה בחירתם של שלושה עד ארבעה שרים חדשים מקרב בני הדור השני בתנועת החרות.

מקרב הדור השני, המועמד העיקרי על שמיר לתפקיד שר הוא רוני מילוא, השואף לקבל את תיק המשפטים, התחבורה או המשטרה. הבכיר השני יהיה בוודאי דן מרידור, ששמיר רוחש לו אהדה והערכה רבה. מרידור שואף גם הוא לקבלת תיק המשפטים, אך ישמש גם בכל תיק אחר, בהנחה שקרוב לוודאי כי ימשיך להיות איש סוד של ראש הממשלה. הבכיר החדש השלישי עשוי להיות אליהו בן אלישר, אם יעמוד דוד לוי על דעתו שיצורף לממשלה לפחות עוד אחד מבין אנשיו. על המקום הרביעי יאבק דוד מגן הרואה עצמו מועמד לתפקיד שר הקליטה, האוצר אולמרט שבחוגים האוהדים זכה לשבחים רבים על מלאכתו כבוגר מטה הבחירות בליכוד.

סילוק החשבון עם פרס

המאבק בליכוד יתמקד במתן כיבודים ובחלוקתה של עוגת הכוח השלטונית. ואילו במפלגת העבודה, תוצאות הבחירות יגרמו מאבק הישרדות. [illegible] מפלגת העבודה, שמעון פרס, לקח עליו כמובן גורל [illegible] את כל צמרת מפלגתו במערכת הבחירות. רבים מראשי העבודה מבקשים עתה את ראשו. אין ספק שבשבועות הקרובים יעשה ניסיון לבוא חשבון עם פרס ולהדיחו מתפקידו כיו"ר העבודה.

כבר למחרת הבחירות נשמעו במפלגת העבודה קולות כי זו מערכת הבחירות הרביעית שפרס נכשל בה. יריבי פרס, שבארבע השנים האחרונות נמנעו מתקוף עליו בביקורת קשה, בעיקר בחוגים פרטיים ובשיחות אישיות, החלו לתת עתה פומבי לדעותיהם. אחרים מבין שרי העבודה טענו השבוע במפורש כי פרס הוא האשם העיקרי בכישלונה של מפלגת העבודה בבחירות ועליו לתת את הדין.

הניסיון להשית את האשמה הכבדה בפרס אינו מוצדק כל־כך אם מנתחים את הישגה של העבודה בבחירות. אך יש אישים בכירים בעבודה, המבקשים לנצל סיבים מרכזי־כוח במפלגה כדי לרשת את פרס בהנהגה. הם הוגים לו שנאה עזה כל־כך, שנראה כי בשנה האחרונה קיוו בכל מאודם לכישלון מפלגתם בבחירות, ובלבד שיסלקו את חשבונם עם פרס.

ניתוח ראשוני שנעשה השבוע במטה הבחירות של מפלגת העבודה גילה כי כל הניסיונות שעשו מועמדי־המפלגה החדשים לגייס תומכים למערך – נחלו כישלון חרוץ. למשל, התברר כי אפרים גור, ממלא־מקום ראש עיריית אשדוד, שהבטיח גיוס כללי של תושבי עירו למפלגת העבודה, ביניהם עולים רבים מברית

ראשי המפלגות הדתיות־החרדיות יודעים שנפלה בחלקם הזדמנות פז. בין התביעות הבולטות: החלת חוקי ההסכמה והחזיר, תיקון חוק השבות, בניית דיור למשפחות ברוכות־ילדים והגדלת ההקצבות למוסדות

בראשית השבוע, שתי יממות בלבד לפני הבחירות לכנסת, כשאיש בציבור החילוני והחרדי, לרבות עורכי הסקרים, לא שיער כי המפלגות הדתיות־החרדיות יגבירו כוחן ל־18 מנדטים, יצאה האגודה במאמר [...] אגודת ישראל "המודיע", במאמר ראשי, התריע בפני המפלגות הדתיות. "צריך להזהיר בכל לשון של אזהרה, לבל יזדרזו למכור את עצמם בעד נזיד עדשים ולא להפך עצמם למוצר שמעמידים אותו למכירה בשוק. אלא לדאוג מראש לתנאים שבהם יתבעו לא רק משרות וכיבודים, אלא בעיקר יאפשרו המשך קיום הדת ומניעת פרצות נוספות בסטטוס קו, שממנו נותר מעט מאוד".

שלשום, פחות מיממה אחרי נעילת הקלפיות, כבר רמזו ראשי המפלגות הדתיות־החרדיות בפגישותיהם עם ראשי הליכוד והמערך כי תביעותיהם יהיו גבוהות מאוד. אמנם מנהיג ש"ס הרב יצחק פרץ ניסה להרגיע את הציבור החילוני ולטעת בו את האשליה כי "איננו סוחטים ואיננו רוצים להידראות כאלה", אבל בשיחות רקע מדים ראשי המפלגות הדתיות: "לא נחמיץ את ההזדמנות הפז שנפלה בחלקנו".

אחד מראשי אגודת ישראל הרחה אתמול: "גם שמיר וגם פרס זקוקים לנו. בלעדינו אין שום אפשרות לכונן ממשלה חדשה. אז למה שלא נפיק מכך את התועלת הרבית לציבור החרדי, הן בחקיקה דתית והן בקבלת תקציבים ומשרות".

הוסיף עליו בטאון אגודת ישראל "המודיע", במאמר ראשי שפורסם אתמול: "שני הגושים הגדולים יודעים היטב כי לא בקלות ישיגו הפעם את תמיכתן של המפלגות הדתיות בנזיד עדשים ובהבטחות שבעותן כבר בשנים האחרונות, הבטחות שהפכו לתוחלת ממושכת שגרמה למפח נפש... המטרה היא להשיג את המקסימום שאפשר בנושאים העקרוניים, וחשוב מאוד ששתי המפלגות הגדולות ידעו כי נותר מצב חריג, שלא יוכל לתת להם להתחמק. בל נחמיץ את ההזדמנות הטובה שנקלעה לידינו בסיעתא דשמיא".

מה הם רוצים

כדי ללמוד במדויק על דרישותיהן הספציפיות של המפלגות הדתיות החרדיות, אין להסתפק בהטיית אוזן להכרזות הפומביות של הרבנים פרץ, פרוש ורביץ. ראוי לעיין במצעים שפרסמו מפלגות אלה ערב הבחירות.

● אגודת ישראל (5 מנדטים). כמנהגם בעבר לא יבקשו כנראה ראשיה נציגות בממשלה (אלא אם כן יתירו הרבנים האדמו"רים להצטרף לממשלה, ואז ידרשו 3-2 תיקים). לעומת זאת, ברור שהם לא יוותרו על משרות כגון יו"ר ועדת הכספים (כנראה ח"כ מנחם פרוש). בפגישת הגישוש הראשונה שקיימה שלשום משלחת אגודת ישראל עם ראשי הליכוד והמערך, הם הבהירו כי נכונותם להצטרף לקואליציה כפופה לאישור מועצת גדולי התורה.

הם תובעים בראש ובראשונה לאשר את התיקון בחוק השבות (מיהו יהודי), שהיא הדרישה העיקרית של הרבי מליובאוויטש שתמך באגודת ישראל בכל לבו וגייס למענה את כל חסידי חב"ד. כן יתבעו את החלת חוק הרציפות על הצעת החוק למניעת שיווק בשר חזיר ומכירתו, והבאתה לאישור סופי בכנסת; יישומו של חוק ההסכמה (שיקנה לכל רשות מקומית סמכות למנוע הקרנת סרטים ופתיחת בתי קפה בלילות שבת) הגדלה משמעותית של התקציבים לישיבות ולמוסדות תורה של אגודת ישראל וחב"ד.

עיון במצע המפלגה מלמד כי היא תיאבק לביטולם של היתרי עבודה בשבת בתעשייה, במסחר ובמלאכה. תעמוד על כך שרק סמכות תורנית מוסכמת תפסוק תוקבע בעצייני פיקוח נפש, המתירים עבודה בשבת ובחג; תיאבק נגד גיוס בנות לצה"ל; תדרוש להקצות בחוק סמכויות ביצוע מלאכות לשיפוט הרבני ולהפסיק את התערבותם של בתי המשפט החילוניים בבתי הדין הרבניים. כן תתבע שינוי יסודי במדיניות השיכון, באמצעות בניית דירות להשכרה והפשרת קרקעות המדינה לשם בנייה לזוגות צעירים ולמשפחות ברוכות־ילדים.

● ש"ס (6 מנדטים). תדרוש קבלת שלושה תיקים בממשלה החדשה (העדיפות היא לחינוך, שיכון ופנים). המועמדים לשרים מטעמה הם הרב יצחק פרץ, הרב אריה דרעי והרב רפאל פנחסי. ההחלטה כפופה לאישור מועצת חכמי התורה, אך באופן מעשי הם לא יקבלו שום החלטה ללא הסכמתו של פטרונם, הרב הראשי לשעבר עובדיה יוסף. שלשום, בתום פגישות הגישוש עם ראשי המערך והליכוד, כבר הבהיר הרב יוסף: "הכל פתוח לפנינו. כשיבואו לפני עם הבתונים שלהם, נאמר להם מה לעשות".

גם ש"ס תתבע לאשר את השינוי בחוק השבות (שמוגדר אצלם כחוק הגיור) וחקיקת חוקים דתיים אחרים, כגון חוק ההסכמה וחוק האוסר עלייה להר הבית בהתאם להלכה, וחקיקה לבניית דירות להשכרה למשפחות חרדיות. מעיון במצעה של ש"ס אפשר ללמוד שיש לה שורה ארוכה של תביעות נוספות: מינוי הדיינים יהיה בהתאם לראותם, הקרנות להכנסות, לכישוריהם ולנסיונם, ולא לפי תג מפלגתי כלשהו; קביעת נוהל שיחייב הסברת סיבתי הפלה וצירופו של רב, עם זכות וטו, לוועדות להפסקת היריון. על־פי המצע, בקשות להפסקת היריון בגלל מצוקה כלכלית לא יאושרו, אלא תוענק למשפחה תמיכה כלכלית. עוד דרישה: ידרוש אישור של רב מוסמך לכל השתלה המסכנת חיי אדם. כן תתבע ש"ס

שלום ונושאים מדיניים מעסיקים רק את המפד"ל. המכנה המשותף לארבע המפלגות החרדיות הוא דרישתן להגביר את החקיקה הדתית ולהגדיל את המשאבים הניתנים לתלמידי הישיבות

להשוות את זכויותיהם של אברכי ישיבה לאלה של חיילים משוחררים בנושאי משכנתאות לדיור, קצבאות ילדים והנחות הכנסה. הם תובעים שתלמידי הישיבות יקבלו תוספת קר"ן (קצבת יוצאי־צבא), למרות שאינם משרתים בצה"ל.

● מפד"ל (5 מנדטים). המפלגה הדתית־לאומית תדרוש לפחות שני תיקים. יש בה כאלה הסבורים שיש לתבוע שלושה תיקים, כשהעדיפות היא לחינוך, דתות ועבודה ורווחה. שלושת המועמדים לשרים מטעמה הם אבנר שאקי, יוסף שפירא וזבולון המר, השואף בכל לבו לחזור למשרד החינוך. בנושאים מדיניים כבר הביעו שלושם נציגיה, במגעים עם ראשי הליכוד, התנגדות לתוכנית האמריקנית, משום שיישומה יגרום לדעתם "לחנק היישובים היהודיים ביהודה, שומרון וחבל עזה". הם ידרשו להרחיב את ההתיישבות היהודית ביו"ש ובחבל קטיף, ולהגדיל את ההקצבים ליישובים היהודיים שמעבר לקו הירוק. כן ידרשו להביא את האינתיפאדה שבשטחים ביד קשה וללא פשרות, לרבות גירוש מסיתים, סגירת אוניברסיטאות ועוד.

בתחום החקיקה הדתית תתבע המפד"ל לחוק את מעמדה וסמכויותיה של הרבנות הראשית כ"רשות לא־תלויה הפועלת לעיצוב צביונה היהודי של המדינה", לבצר את מעמד השבת כיום מנוחה, להפעיל את חוק "שעות עבודה ומנוחה" בכל מגזרי המשק, ליישם את חוק ההסכמה (שיזם השר הגר ושנועד להסמיך רשויות מקומיות לחוקק חוקי עזר לשמירת השבת), תיקון חוק השבות וחוק מרשם האוכלוסין, כדי שייאמר בהם במפורש כי הם תקפים רק לגבי מי שנולד לאם יהודייה או שגויר כהלכה.

● דגל התורה (2 מנדטים). המפלגה החרדית החדשה, בראשותו של הרב אברהם רביץ, היא מפלגה חסרת ניסיון פוליטי, אך על־פי המגעים הראשונים שקיימו נציגיה עם ראשי הליכוד והמערך, מתקבל הרושם שבמישור "ההטבות" הדתיות הם פועלים כעתירי־ניסיון. הם יתבעו לתת להם ייצוג בממשלה (כנראה הרב רביץ כשר השיכון או העבודה והרווחה). הם הודיעו כי את המגעים מטעמם תנהל ההנהלה הרוחנית של התנועה, המונה ארבעה רבנים, ואת המילה האחרונה יאמרו גדולי התורה, בראשות פטרון המפלגה הרב אלעזר מנחם שך.

הרב רביץ הבהיר כי הם יתבעו לתקן את העוול, כהגדרתו, בגיורים שלא בוצעו כהלכה. אך דרישה זו לא תעמוד במקום הראשון בסולם התביעות, משום שהם מייחסים חשיבות רבה לדאגה לציבור החרדי בחיי היום־יום. הכוונה היא להגדלת התקציבים למוסדות תורה וישיבות, הרחבת רשת החינוך החרדי על כל אגפיו, בעיקר מוסדות "בית יעקב" ופיתוח נמרץ של מוסדות המכוונים לחזרה בתשובה.

החוץ והביטחון לא נשכחים

גורמים במפלגות החרדיות הגיבו אתמול בגיחוך לנוכח הפרסומים שלפיהם שמיר החליט שלא להיכנע לסחטנות של המפלגות הדתיות־החרדיות. "אנחנו לא סחטנים", אמר גורם בכיר בש"ס. "התביעות שלנו לגיטימיות וסבירות. רק הציבור החילוני רואה בנו סחטנים. הציבור החרדי חיזק את כוחנו על מנת שנדאג לצרכיו, וזאת נעשה במסירות ובנאמנות, גם אם הדבר יגרום לעיכוב ממושך בהקמת הממשלה החדשה".

אין ספק שכוח המיקוח של ארבע המפלגות הדתיות־החרדיות הוא עצום. למרות הסכסוכים והמחלוקות הפנימיות ביניהן (בעיקר בין אגודת ישראל לדגל התורה), חרף האיבה העמוקה בין מנהיגיהן הרוחניים (הרבי מליובאוויטש העומד מאחורי אגודת ישראל, הרב שך מאחורי דגל התורה והרב עובדיה יוסף מאחורי ש"ס), המכנה המשותף לכולם הוא הדרישה המשמעותית להגביר את החקיקה הדתית ולהגדיל את המשאבים הניתנים לתלמידי הישיבות והאברכים.

נושאים מדיניים־ביטחוניים המכישים את תהליך השלום מעסיקים רק את המפד"ל. לעומת זאת, שלוש המפלגות החרדיות הלא־ציוניות עסוקות בעיקר במאבק על קבלת נתחים גדולים ככל האפשר מהשלל. המהומות בשטחים והאפשרות למשא ומתן ישיר עם ירדן והפלשתינאים מטרידים אותם הרבה פחות מהקמת מקוואות וישיבות חדשות.

איש החינוך של חד"ש

מאת עטאללה מנצור

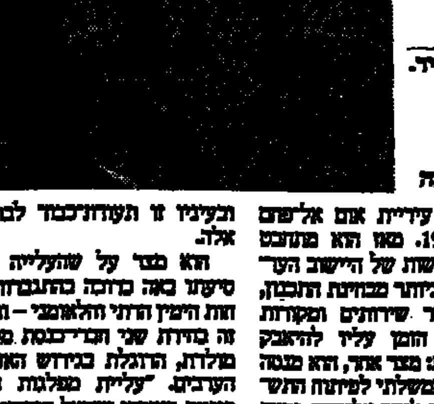
האשם מחאמיד. הנושאים מעניינים במחקר על מקור השנאה

האשם מחאמיד, ראש עיריית אום אל־פחם, התפרסם לפני ארבע שנים: הוא עמד אז בראש תושבי העירייה נגד ביקורו של מאיר כהנא, שרצה לפתוח בה סניף של כ"ך, שיעסוק בהעברת תושבי אום אל־פחם לחו"ל. מחאמיד ניסה לשכנע את שר הפנים דאז, הד"ר יוסף בורג, למנוע את הפרובוקציה. אבל הד"ר בורג החליט לעגון על זכותו של חבר־הכנסת החדש "לבקר בכל מקום שיבחר במדינה". מחאמיד ותושבי עירו הפגינו ושבתו. מאות יהודים מחוגי השמאל עמדו לצדם. המשטרה נאלצה למנוע מכהנא להיכנס לאום אל־פחם ולבוא לידי עימות עם הציבור המשולהב מן הפרובוקציה.

פרסומו הרב של מחאמיד סייע אולי לבחירתו השבוע לחברות בכנסת. הוא יהיה תוספת רצינית, אקדמאית, לארבעת חבריו הוותיקים בסיעת חד"ש. הוא הראשון מבין חברי סיעת חד"ש שעסק במקצוע [illegible]. הוא מוסמך לחינוך מאוניברסיטת תל־אביב. ועד בחירתו לראש המועצה המקומית (ולאחר־מכן, העירייה) באום אל־פחם, היה מורה לאנגלית וסגן מנהל של בית־הספר התיכון העירוני. מחאמיד אינו חבר המפלגה הקומוניסטית, ולראשות החזית הדמוקרטית של אום אל־פחם הגיע בזכות אישיותו ומעמדו כבן אחת החמולות הגדולות בעיר. משפחתו ידועה זה זמן רב בקשריה הדוקים עם הקומוניסטים. דודו, מוסטפא מחאמיד, עמד בראש החזית במשך כעשר שנים, וכאשר פרש לגמלאות, ירש אותו האשם.

מחאמיד, בן 43, נשא אשה מדנמרק, שהכיר בהיותה מתנדבת באחד הקיבוצים. להם שלושה ילדים (שני בנים ובת). אשתו מלמדת כיום עברית בכיתה של אום אל־פחם. המחנך הצעיר אומר כי לא הספיק להגשים את חלום נעוריו – הכתיבה. היצירה האחת שכתב היא עבודת הגמר שעשה לקבלת תואר המוסמך בחינוך מאוניברסיטת תל־אביב. הוא בדק את התפתחות הסטריאוטיפים בנערים מתבגרים מאום אל־פחם, פרדסיה, לוד ורמלה.

ממצאיו מעידים על הטענה שנערים יהודים שנולדו במשפחות של יוצאי ארצות ערב נוטים לשנוא את הערבים יותר מבני־גילם יוצאי אירופה ואמריקה. את המשאל עשה בימים שדוד לוי היה בשיא פריחתו כשמופיע לנערים הספרדים. זה סייע לבני־הנוער הללו להתגבר על תסכוליהם ולא לחפש להם שעיר לעזאזל. מחאמיד מצא הבדלים בדרגות הנערים, ואפשר להסביר הבדלים אלה על־פי מוצאן של התגרבות. מכאן הגיע למסקנה כי אירועים ביטחוניים בגבולות המדינה משפיעים על דיעות הנערים. היותם שבים באותו בית או באותו יישוב, בלוד או ברמלה, או היותם ביישובים נפרדים, לא השאירו הבדלים משמעותיים על הנערים, אומר מחאמיד.

לראשות עיריית אום אל־פחם נבחר ב־1983. מאז הוא מתחבט בבעיותיו הקשות של היישוב הערבי הבעייתי ביותר מבחינת התכנון, הלוקה בחסר שירותים ומקורות פרנסה. כל הזמן עליו להיאבק בשתי חזיתות: מצד אחד, הוא מנסה לגייס סיוע ממשלתי לפיתוח התשתית המוניציפלית לאום אל־פחם, ומצד אחר עליו להתגונן מפני גופים מקומיים, המגנים אותו על כל כישלון.

עם בחירתו לכנסת, הוא מקווה כי יוכל לעסוק בנושאים הקרובים ללבו: שאלות החינוך במיוחד ושאר העניינים הפוליטיים המעסיקים את חברי סיעתו.

בבחירתו לכנסת הוא רואה מעין פרס שנתנו הבוחרים הערבים והיהודים לחברי סיעתו, על פעולתם העקבית למען השלום והשוויון, ובעיניו זו תעודת־כבוד לבוחרים אלה.

הוא מצר על שהעלייה בכוח סיעתו באה כרוכה בהתגברות כוחות הימין הדתי והלאומני – ובכלל זה בחירת שני חברי־הכנסת מטעם מולדת, הדוגלת בגירוש האזרחים הערבים. "עליית מפלגות הימין פוגעת באזרחי ישראל היהודים והערבים כאחד. מגמת הציבור בישראל ימינה מסכנת את העתיד של כולנו. ממשלה ימנית הנשענת על החרדים ומפלגת התחייה, לא תסלול את הדרך לשלום. אלא תסבך את הדברים המסובכים בלאו הכי".

האשם מחאמיד צופה החמרה בפעולות הדיכוי של תושבי השטחים, והוא חושש כי הגברת מעשי הדיכוי תקים את סכנת המלחמה.

هكذا من الأصل

האוויר שאנו נושמים

מאת רומן פריסטר

התקן הקיים מתיר המצאות 1560 מיקרוגרם של תחמוצת הגופרית במטר מעוקב של אוויר; הדרישה היא להעמידו על 780 מיקרוגרם. אולם בעלי־עניין המיוצגים בוועדות התקינה מקשים על קבלת החלטה מתאימה. זאת רק דוגמה. העדר בקרה בלתי תלויה לגבי זיהום בחומרים רדיואקטיביים מדאיג אולי יותר. לחילוקי הדעות בין משרדי הממשלה מלאו עשר שנים

מיכאל פורה אומר שהמחשבה על זיהום־האוויר בחומרים רדיו־אקטיביים לא היתה טורדת את שנתו אפילו היה גר בדימונה, בקרבת קריית המרע הגרעיני. גם אם אין לציבור מידע על המתרחש בכור האטומי בנגב, אין הוא סבור שקיימת בו בעיה העלולה להדאיגנו. כורים קטנים, הוא מרגיש, פולטים בדרך כלל כמויות זעירות מאוד של איזו־טופים רדיו־אקטיביים, וכל עוד לא תתחולל בהם תקלה, אין סכנה לאוכ־לוסיה היושבת בסביבה.

אבל מיכאל פורה, פרופסור להנדסת הסביבה ומשאבי מים בט־כניון ובעל מוניטין בינלאומיים בת־חום התמחותו, אינו יושב בדימונה כי אם בחיפה, וייתכן שלא קרא את תיאור התקלות בכור, שתיאר מרדכי וענונו באוזני העורכים של "סאנדי־טיימס" הלונדוני. אבל עניין זיהום־האוויר קרוב ללבו והוא בין הלוחמים העקביים נגד הקמתה של תחנת־כוח פחמית בחיפה. בעצומה חתומה בידי 90 אנשי־מדע נאמר כי "בניית התח־נה פירושה איכות־חיים בלתי נסבלת בעירנו".

הפרופ' פורה גורס כי רק התנגדות משמעותית בתקנים הקיימים, הקוב־עים את כמותה המותרת של תחמוצת הגופרית באוויר, עשויה למנוע מפגעים אקולוגיים בעתיד. התקן הקיים מתיר המצאות 1560 מיקרו־גרם של תחמוצת הגופרית במטר מעוקב של אוויר. הדרישה היא להעמידו על 780 מיקרוגרם. אולם בעלי־עניין מיוצגים בוועדות התקינה והם מקשים על קבלת החלטה מתאי־מה. גם הדרישה לבנות ארובה שגו־בהה לגובה 450 מטר אינה מוצאת לה אוזן קשבת. התהדרותם של הפ־רופסורים ופעילותה של קבוצת אנ־שים תושבי המפרץ, שהתאגדה סביב העניין, הביאו את חברת החשמל לידי כך שתרומם משרד פרסום ויחסי צי־בור מן הגדולים בארץ להתמודדות על דעת־הקהל, ותשתמש בגופים אינטרסנטיים, כגון ועד־העובדים המעוניין בתעסוקה מלאה, כדי לכונן שדולה נגדית.

בעיצומו של המאבק על האוויר לנשימה באזור חיפה, הודיעה חברת החשמל על כוונתה להפעיל לקראת סוף המאה תחנת־כוח גרעינית באזור שבטה, בנגב. הודעה זו מחזירה אותנו לשאלה שהיא מאוד מקודש כמעט, אפשר סודיות מהולות מנומלי ביטחוניות: האמנם אין שום סכנה של זיהום־אוויר מהמתקנים הגרעיניים הפועלים בארץ?

הד"ר אבנר כהן, מרצה לפילוסו־פיה באוניברסיטת תל־אביב, עשה את הדוקטורט שלו בנושא התעצמה הגרעינית. אין הוא שקט ורגוע כפרופ' פורה החיפאי. הוא מבקש לציין כי אין לו שום מידע מוסמך על המתרחש בכור האטומי בנגב, והדברים מבוססים על הניסיון שנצבר בחו"ל, ובעיקר בארצות־הברית. עם זאת, טוען הד"ר כהן כי אפשר ללא ספק להשליך מן המתרחש בעולם על המצב בישראל, גם אם מתחשבים בנסיבות הייחוד.

החתול שומר על השמנת

על שולחנו של הד"ר כהן מונחים מאמרים שראו אור באחרונה בשבוע־ונים "טיים" ו"ניוזוויק" המתשבי הע־תונים האמריקאיים. מתפרסמים בהם גילויים מדהימים על קשר־השתיקה שנקשר באמתלות סודיות ביטחונית סביב אסונות ונזקי־בריאות חמורים שנגרמו לאוכלוסיה ממפעלים רבים העוסקים בייצור נשק גרעיני, בהפ־קת פלוטוניום ובעיבוד חומרים רדיואקטיביים אחרים. הוא מצטט את דברי האסטרונאוט־לשעבר, ג'ון גלן, היום חבר הסנאט המתמחה בת־חום האנרגיה. גלן טען כי בארה"ב "מרעילים את האנשים בשם הביטחון הלאומי".

אומר הד"ר כהן: "בכל מדינות העולם המייצרות נשק גרעיני אירעו תקלות; לא תמיד היתה פליטת חומרים מסוכנים החוצה, אך תמיד הוסתרה האמת מידיעת הציבור. ב־5 באוקטובר 1957, אירעה תקלה חמורה במפעל סילאפילד להעשרת אורניום באנגליה, ורק באחרונה נתגלה כי הקרינה בסביבת המתקן היתה פי־אלף מן התקן המותר. לאורך כל הדרך נכתבו דו"חות שקריים. מצב דומה שרר בארצות־הברית עד שהופרדה שם הרשות המפקחת ממע־רכת הייצור.

אמצעי־התקשורת מגלים רק עכ־שיו כי רוב המינויים בתחום רגיש זה לא נעשו על־פי שיקולים מקצועיים, אלא עקב לחצים פוליטיים. כל זה קרה במדינות שייצור הנשק הגרעיני אינו נחשב בהן לסוד ביטחוני. מן ההיגיון הוא איפוא לתמוה, מה קורה במדינה שיש בה לא רק צנזורה צבאית אלא גם קשר הדוק בין בוח־רים ונבחרים שאינם רוצים לדעת.

"תחום הגרעין נולד בישראל בחטא, מוצדק או לא מוצדק, ועדיין אין לו לגיטימציה ציבורית. את המלה פלוטוניום הם מלהזכיר. גורמים רשמיים מכחישים כל ידיעה על יי־צור נשק אטומי — אך עושים זאת בקריצת־עין המרמזת על ההיפך. על־סמך הניסיון העולמי, קשה להאמין שמעולם לא היו תקלות בכור האטומי בנגב. הציוד לכור נרכש בסוף שנות החמישים, כאשר תקני הבטיחות היו נמוכים בהרבה מן המקובל כיום. חלק גדול מהאוכלוסיות והתקלות במתקנים גרעיניים בארה"ב נגרם עקב השימוש בציוד מיושן. מתבקשת איפוא השאלה אילו קרתה תקלה חמורה בקריית המרע הגרעיני שלנו, האם היו השלטונות מודים בכך בפה מלא בקיומו של משהו שאינו קיים רש־מית? האם היו מצווים לפנות אוכלו־סיה מאזורים שאווירם זוהם בחומ־רים רדיואקטיביים? את התשובה המשוע־רת אני משאיר לשיקולו של הקורא האינטליגנטי".

את הביקורת בתחום זיהום־האוויר, לרבות הקרינה הרדיואקטיבית, עו־שה בשביל משרד הבריאות המכון לחקר בריאות הסביבה שבאוניבר־סיטת תל־אביב. בידי מנהלו, הד"ר שמואל ברנר, נתונים מדויקים על הקרינה הנגרמת ממכשירי רפואה או ציוד לייזר. בעקבות האסון בצ'ר־נוביל, הפעלו ארבע תחנות־ניטור מיותרות, אך את הבדיקות הנוגעות לאפשרות פליטה מהמתקנים הגרעי־ניים מבצעת בשבילו הוועדה לאנר־גיה אטומית. במלים אחרות: החתול שומר על השמנת. בצדק תוהה אבנר כהן: "מי מפקח על הוועדה לאנרגיה אטומית? האם נבחרי הציבור דרשו אי־פעם דיווח על המתרחש במערכת, שלא באמצעות הוועדה הזאת? פיקוח כזה אפשרי בעולם, שהרי אין אצלנו מחסור במומחים בעלי סיווג ביטחוני גבוה היכולים לעסוק בתחום זה".

הוא מבהיר שגם "אם נקבל ללא הסתייגות את הטענה שכבר בדימו־נה אין מייצרים נשק אטומי, אין ספק שעוסקים שם בפלוטוניום. לכן, שאלת של סילוק פסולת רדיו־אקטיבית, למשל, אינה רלוונטית כלל לרגישות הקשורה בביטחון המ־דינה. לדעתי, אין כל הצדקה לקשר־השתיקה שנקשר סביב אחד העניינים החשובים הקובעים את איכות הסבי־בה ואיכות הבריאות במדינת ישר־אל".

רוב המינויים בתחום הגרעין נעשו שלא על־פי שיקולים מקצועיים, אלא עקב לחצים פוליטיים. כל זה קרה במדינות שייצור הנשק הגרעיני אינו נחשב בהן לסוד ביטחוני. מה קורה במדינה שיש בה לא רק צנזורה צבאית אלא גם קשר הדוק בין בוחרים ונבחרים ש"אינם רוצים לדעת"

אוויר ואווירה

הנזקים העלולים להיגרם לבני אדם עקב פליטה זעירה של חומרים רדיואקטיביים מתגלים רק כעבור שנים רבות. הוא הדין בדרך־כלל גם במזהמים אחרים. עוד ב־10 באוגוסט 1981 קרא חבר־הכנסת יאיר צבן, בנאום־הבכורה שלו בכנסת, לכונן ועדה פרלמנטרית לבדיקת נזקי הב־ריאות הנגרמים לעובדים במפעל "איתנית־אזבסט" בנהריה. קרוב לשנתיים לפני שהעניין העולה לדיון במליאת הכנסת, הטיל משרד הבריאות על ארבעה מומחים — הפרופ' ג'ון גולדשמידט מאוניברסיטת הנגב, הפרופ' ג'. כאוס מהמרכז הרפואי שיבא, הד"ר אליהו ריכטר מהאוניברסיטה העב־רית והד"ר ג'. לפר מבית החולים הדסה — את בדיקת ההשפעות השלי־ליות הנגרמות לעובדי המפעל עקב שאיפת סיבי אזבסט לריאותיהם.

הפרופ' גולדשמידט כתב במסקנ־תיו כי מחקרים שנעשו בארבע מדי־נות מוכיחים כי מאות אנשים שהיו חשופים לאזבסט מתו בסרטן הריאות ובמחלות אחרות שהן תוצאה ישירה של חשיפה לאזבסט. בעקבות הדו"ח שלו, אמנם נעשו צעדים מסוימים לצמצום הסכנה, אך צבן הגדירם "מאוחר מדי ומעט מדי". בתשובה לטענתו של מנכ"ל משרד הבריאות דאז, הפרופ' ברוך מודן, שהאשימו בהטלת בהלה בציבור, אמר צבן כי "מוטב לזעוק בפאניקה מאשר למות בשקט".

בינתיים, לבש המפעל צורה ופשט צורה והיום הוא פועל בשם אחר — אך חשש הסכנה עדיין מרחף באווירה של נהריה. אנשים תמימים לוקחים את פסולת האזבסט לסלול בה שבילים ליד בתיהם, גננות בעיר השתמשו בה כתחליף לארגזי חול. איש לא אמר להם כי המדובר בחומר מסרטן. הד"ר שמואל ברנר סיפר לנו כי עיריית נהריה עדיין לא עמדה בהבטחתה לצ־פות את השבילים בחומר שימנע חדירת סיבי אזבסט לריאות העוברים ושבים, וקבוצת תושבים הגישה בעני־יין זה עתירה לבג"ץ נגד ראש העיר.

מחקרי המכון שהד"ר ברנר עומד בראשו מוכיחים כי הגזים הנפלטים מצינורות הפליטה של כלי־רכב מוסי־פים לאוויר שאנו נושמים 99.2% מכלל המזהם החד־חמצני, 99% פחמנים, 60.6% תחמוצות חנקן ו־25.5% חלקיקים. בתי־הזיקוק בחי־פה ובאשדוד ותחנות־הכוח בעיקר אלו אף הם מן המזהמים הגדולים. חוק כנוביין המזגוהים — שמטולו לא נאכף כהלכה — נחקק בשנת 1961 וקבע סטנדרטים לגבי זיהום־האוויר המותר, שהלמו את המצב באותה־תקופה. כל הניסיונות לעדכנו ולה־תאימו למציאות של שנות השמונים נתקלו בהתנגדות נמרצת של תעשי־יות האנרגיה ומשרדי הממשלה הנו־געים בדבר.

ד"ר כהן: "בכל מדינות העולם המייצרות נשק גרעיני אירעו תקלות; לא תמיד היתה פליטת חומרים מסוכנים החוצה, אך תמיד הוסתרה האמת מידיעת הציבור"

את עוצמת השדולה הזאת אפשר לאמוד נכונה, זוכרים את הדרך שאושרה בה הקמת תחנת־הכוח רי־דינג בסמוך לרבעים מאוכלסים בצ־פונה של תל־אביב: כאשר חששו יוזמי התחנה כי הוועדה לתכנון ובנייה לא תיתן את האישורים הדרו־שים, הצליחו להביא לידי חקיקה מיו־חדת ששללה מן הוועדה את סמכויו־תיה. "משרד הבריאות הגיש התנג־דות, אך היא נדחתה", אומר עו"ד ידידיה באר, יו"ר המועצה הציבורית למניעת רעש וזיהום־אוויר, וממהר להוסיף כי "דווקא מועצת פועלי תל־אביב, שראתה לנגד עיניה אך ורק את ההיבטים התעסוקתיים, סייעה רבות להקמת התחנה".

"ההצעה לתיקון חוק כנוביין מתג־לגלת בין המשרדים יותר מעשר שנים", אומר הד"ר ברנר. ועו"ד אברהם שפט, היועץ המשפטי של משרד הפנים, השיב לשאלתנו בעניין זה כי "גורל התיקון תלוי בעמדת המ־משלה הבאה כלפי איכות הסביבה". שר הבריאות, אליעזר שוסטק, העביר בשעתו למשרד הפנים את הסמכויות הנובעות מהפעלת חוק כנוביין אך בפקודת בריאות העם יש סעיפים חופפים ושני משרדי הממשלה אינם מסוגלים להגיע לידי הבנה. "כל יוזמה שאנו נוקטים", טוען עו"ד שפט, "נבלמת על־ידי גורמים אינטרס־נטיים אדירים. כדי לצאת מן הסבך הדרושה מידה רבה של שיתוף־פעולה בין המערכות השונות. לצערי, הסבך הזה רווי יותר רגשות התנגדות מאשר חילוקי־דיעות עניינים".

על טעם ועל ריח

את הבאים מנמל־התעופה בן־גוריון מקבלים בשערי הכרך התל־אביבי ריחות קשים של המזבלה העירונית בחיריה. ענני צחנה קשה, שמקורה בכיבוש של חדרה אופפים את הכביש המוביל, בין השאר, לשכונת הווילות המפוארות בקיסריה. תושבי יהוד קבלו על הסירחון הבלתי־נסבל שהביאו הרוחות לעיירה מערימות פסולת רעילה ברמת חובב. מקורו במשלוחי סודה משומשת מבתי־הזיקוק בחיפה. לחברת "מבני תעש־יה" המפעילה את המרכז ברמת חובב לא עמד הידע הנחוץ לטיפול באות ומהנדסת התברואה המחוזית, הרימה עוז, הוציאה צו שאוסר על המשך הטיפול. "ריחות כימיים אינם סתם מטרד סביבתי; יש להם קשר ישיר לבריאות הציבור", מסבירה הגברת עוז. התוצאה: המשלוחים מחיפה הופסקו והסודה המשומשת, שלדברי המהנדסת נשפכה לפנים לנחל הקישון, שוב נאגרת בנמל. "התקשר־נו עם חברה צרפתית הנאמדה להמציא פתרון לבעיה, אך עניין זה דורש זמן", השיב לשאלתנו המהנדס יוסי בר־ירד מבתי־הזיקוק.

את המזבלה העקיפת בחיריה אי־אפשר לסגור בגג כלשהו, כי אין לה חלופה. גוש דן שופך שם 2,200 טונה פסולת מוצקה ביום, כפליים הכמות שמלפני תריסר שנים. הר הזבל הגבוה צמח לגובה 60 מטר ומסכן לא רק את בריאות הציבור אלא גם את התעופה האזרחית (בגלל אלפי הצ־פורים המנשכות לשם). רשות התעו־פה האזרחית — בתגובה להתרבות העופות. לפני כ־15 שנים הוכנה תכ־נית־מתאר ארצית לסילוק פסולת מוצקה המכונה תמ"א 16. התכנית העידה שטחים נרחבים לפסולת של גוש דן בסביבת בית־גוברין, אך עדיין לא קיבלה אישור רשמי. לנוכח התנג־דות של היישובים הסמוכים לבית־גוברין, אין סיכוי שתאושר בעתיד הנראה לעין.

"חיריה תתמלא סופית בשלוש השנים הקרובות", אומר יעקב שינב־רג, מהנדס איגוד ערי דן לתברואה. "ברגע פועלת באתר חברת רשמים אורגניים, האמורה לסלק את הפסולת, אך אינני מרוצים מעבודתה ואנו נד־ליבי בחירות כדי להוציאה משם. אך גם אם נצליח בכך, עדיין ארוכה הדרך לפתרון הבעיה. כשאנו דנים עם "כור", עם "כלל", עם "סולל בונה" ועוד חברות ישראליות, הצעתי להן את הפסולת לעיבוד, אך כולן רואות את הסכמתן בסיכון מסחרי. אין דרך־לארץ פעולות חברות המס־לקות פסולת על בסיס מסחרי. עתה פירסמנו מכרז בינלאומי, בתקווה שהישועה תבוא מחוץ־לארץ. כי בישראל, לצערי הרב, למרגו מהניסיון שבעניינים של איכות־הסביבה, משפט־המפתח הוא: אין עם מי לדבר".

ליל הבדולח, בנובמבר 1938. הצתת בתי הכנסת סימלה את הפסילה הטוטאלית של היהדות, לא רק של היהודים (התצלום: באדיבות בית התפוצות)

ליל הבדולח – מבוא להשמדה

מאת ש. גרוס

"חרפה היא מה שמתחולל עתה בבית", זעם הקיסר הגולה של גרמניה, שלא היה נקי מאנטישמיות בעצמו. "עתה חייבים לצאת במחאה כל הקצינים הוותיקים וכל הגרמנים ההגונים". אך הקצינים והגרמנים ההגונים לא מיחו על הפוגרום שנעשה ליהודי גרמניה בנובמבר 1938

בסוף אוקטובר 1938 גורשו כל היהודים אזרחי פולין, שחיו עד אז בגרמניה, לפולין. הם היו כ־17,000 נפש. אחד מבני המגורשים, הרשל גרינשפאן, בן 17, נכנס ב־7 בנובמבר לבניין השגרירות הגרמנית בפאריס והרג בירייה אקדח את אחד הדיפלו־מטים הזוטרים, ארנסט פום ראט. למחרת היום, תיאר עיתונה הרשמי של המפלגה הנאצית, "פלקישר באובאכטר", את מעשהו הפלילי של הצעיר היהודי כביטוי לשנאת היהו־דות הבינלאומית לגרמניה הנא־ציונל־סוציאליסטית: "ברור כי העם הגרמני יסיק את מסקנותיו ממעשה זה".

למחרת היום אורגנו הפגנות אלי־מות נגד יהודים ביוזמתם של עסקני מפלגה מקומיים, במיוחד במחוז מגדבורג־אנהאלט ובכמה מקומות שבמחוז קורהסן. ב־9 בנובמבר בערב נאם במינכן שר התעמולה, הדר' יוסף גבלס, והזכיר בנאומו, בעק־בות שיחתו עם היטלר, "פעולות תגמול ספונטאניות של העם". בדב־ריו רמז כי רצוי שהמפלגה ופלוגות הסער שלה (הס"א) יופיעו להבא לאו דווקא כמארגנים ממש. אולם כל בר־בי־רב הבין מיד כי לאמיתו של דבר, המפלגה והס"א יפעילו את מלוא כוחם נגד היהודים.

משימה זו לבשה שלוש צורות עיקריות: אנשי הס"א עשו שמות בכל החנויות שבבעלות יהודים, שברו את חלונות־הראווה שלהן והפקירו את מרכולתן לביזה. הם הציתו או החריבו בדרכים אחרות את כל בתי־הכנסת. על־פי הוראות הגסטאפו, לכדה המש־טרה האזרחית (פקידי הבולשת ושוטרים במדים) כשלושים אלף גברים יהודים וכלאה אותם בשלושת מחנות־הריכוז שהיו אז: זאכסנהאוזן (בסמוך לברלין), בוכנוואלד (לא־רחוק מוויימאר) ודאכאו (בסמוך למינכן).

לא עברו ימים רבים וב־12 בנובמבר, פורסם צו בחתימת הרמן גרינג. הצו קבע כי על יהודי גרמניה לשלם מי־ליארד מארק כופר על רצח פום ראט. עליהם לתקן את כל הנזקים שנעשו בחנויות ובמשרדים ולא לתבוע שום פיצוי מחברות־הביטוח. לאחר־מכן פקד גרינג על העברת כל מפעלי מסחר, תעשייה ומלאכה שבבעלות יהודים, לידי "ארים". למעשה, נגזלה מיהודי גרמניה כל אחיזה פעילה בכלכלת הארץ.

זה היה, בקיצור נמרץ, מהלך האי־רועים שזכרם עולה שוב בימים אלה, חמישים שנה לאחר שאירעו.

האם היה אפשר או צריך היה לצפותם?

מאז סופחה אוסטריה ל"רייך השלישי" (במרס 1938), חששו יהודי גר־מניה כי תחום מחייתם ילך ויצטמצם. השיטות הברוטאליות במיוחד שאי־פיינו את התנהגות המשטר הנאצי באוסטריה, לא יכלו להישאר ללא השלכות גם לגבי יהודי ה"אלט־רייך". יותר ויותר יהודים מכרו את עסקיהם ל"ארים": בעיתון האס־אס ("החיל השחור") התפרסמו מא־מרים שהוסיפו להוצאת היהודים מדירותיהם (יתכן בשכונות־המגורים הטובות) והיו בהם רמזים שקופים לכוונות המשטר לרכוש בנכסאות.

בחודשי הקיץ השנו אוזירות. מוצק־ביולי נודע לרופאים יהודים (3152 במספר) כי אחרי ה־30 בספטמבר, לא יורשו עוד לטפל בחולים "ארים". בספטמבר פורסם צו שגזר אותה גזירה על עורכי־דין יהודים (1753 במספר). בתי־הכנסת הגדולים במינ־כן ובנירנברג נהרסו — סימן מדאיג מאוד, אבל אולי "נורמלי" העשוי להתפרש על רקע הקשר המיוחד של שתי ערים אלו לנאציזם. עם זאת, יהודי גרמניה הוסיפו לחיות ואף להתעדכן, חרף שלילת אורחותם ותוך בידוד חברתי מוחלט. ארגוניהם הוולונטריים המשיכו לפעול, אם כי תחת פיקוח צמוד של הגסטאפו; עי־תוניהם הוסיפו להתפרסם, ה"קולטור־בונד" העלה הצגות תיאטרון וקונ־צרטים.

רבים חיפשו דרכים לצאת מגרמנ־יה, אבל עדיין רווחה ההנחה כי המבוגרים יותר והזקנים יוכלו לסיים את חייהם בתוך גבולות המדינה.

* * *

כאמור, השמיים הלכו וקדרו אבל איש לא יכול להצביע על סימנים גלויים שיבשרו רעידת־אדמה. אולם ברגע שנודע על מותו של הדיפלו־מאט הגרמני בפאריס, הרגישו הכל כי המשטר לא יעבור לסדר היום על התנקשות זו, כפי שעבר לאחר הירצחו של וילהלם גוסטלוף בידי דוד פראנקפורטר, שנים אחדות קודם לכן.

מה שנעשה ב־9 וה־10 בנובמבר 1938, הנחית על יהודי גרמניה מהלומה מזעזעת יותר מכל מה שעבר עליהם בשנת 1933 או 1935 ("חוקי נירנברג"). לפתע התחוור להם כי הב־סיס הכלכלי נשמט כליל מתחת לרגליהם: העברת רבבות גברים למחנות־ריכוז פורשה כמהלך שנועד לתת ליהודים מושג ריאליסטי על הצפוי להם, אם לא ימהרו לצאת מגר־מניה. הבריונות המאורגנות נגד הח־נויות ועוד יותר מזה: שריפתם של כל בתי־הכנסת — נאסר על מכבי־האש לכבות את השריפות — שיכנעו את היהודים שאין להם עתיד על אדמת גרמניה. הצתת בתי־הכנסת סימלה את הפסילה הטוטאלית של היהדות, לא רק של היהודים.

המבצע השיג את מטרתו: אלפים ורבבות שעד אז קיוו כי לא יצטרכו לעקור מגרמניה, גמרו אומר לעזוב בהקדם ככל האפשר. לחץ הקהל על המשרד הארצישראלי ואגודת העזרה (להגירה לארצות שמחוץ לארץ־ישראל) קיבל ממדים אדירים

הציבור הגרמני בכללו צפה במ־עשי־הפשע של המשטר בלי להשמיע מחאה כלשהי. אמנם בני השכבות העממיות נמנעו ברובם מלנצל את ההזדמנות לביזה שאנשי הס"א סיפקו להם, ובחוגי הבורגנות הגבוהה הד־גשה אי־נחת מן המראות; מאלה יצא, ככל הנראה, הכינוי "רייכסקרי־סטאלנאכט" כביטוי לעג, לנוכח שברי הזכוכית שכיסו את המדרכות ליד כל חנות יהודית שנהרסה. אבל כינוי זה רק הצביע על הסתייגותם של חוגי החברה הגרמנית שנטו להסתייג בשיחות בינם לבין עצמם, מנוהגו של המשטר הפלבאי. הכנסייה הקתו־לית והכנסייה הפרוטסטנטית שתקו.

וילהלם השני, קיסר גרמניה לשעבר היושב בהולנד, שבימי מלכותו ביטא לא־פעם רגשות אנטישמיים, בשיחותיו ובהערות־שוליים שהעיר על דו"חות הדיפלומטים — היה, לפי עדות שלישו, מלא כעס על הפוגרום. "חרפה היא מה שמתחולל עתה בבית. זה הרגע האחרון שעל הצבא להתערב בו. הצבא כבר השלים עם דברים רבים, אבל לזה — אסור שיהיה שותף. עתה חייבים לצאת במחאה כל הקצי־נים הוותיקים וכל הגרמנים הה־גונים".

אבל הקצונה לא מיחתה ויהודי גרמניה שרובם ככולם היו מאז 1933 בהרגשה — ולפחות בתקווה — כי הצבא יעמוד להם כמבצר בפני הת־עללות הנאצים, נאלצו להודות לע־צמם כי טעו גם בעניין זה.

* * *

גם מאזן דמים היה לליל הבדולח. 91 יהודים לפחות נרצחו מחוץ למחנות־הריכוז; מאות רבות מהם נורו ישירות למוות או מצאו את מותם עקב יחסם האכזרי של אנשי האס"אס. אולם כליאת כשלושים אלף יהודים במחנות־הריכוז נועדה בעיקרה להאיץ את הגירתם. יהודים שניתן להם לטעום כמה שבועות את טעם החיים במחנה־הריכוז, חזקה עלי־הם שיתאמצו בכל מאודם לצאת מגר־מניה, וסיפוריהם ישכנעו גם את אלה שלא נכלאו עמם. ואמנם מבצע זה השיג את מטרתו: אלפים ורבבות שעד אז קיוו כי לא יצטרכו לעקור מגרמניה, גמרו אומר לעזוב בהקדם ככל האפשר. לחץ הקהל על המשרד הארצישראלי ואגודת העזרה (להגירה לארצות שמחוץ לארץ־ישראל) קיבל ממדים אדירים.

* * *

משנת 1933 היה ברור כי המשטר הנאצי רוצה בגרמניה ללא־יהודים; אם לא תבע מהיהודים כי יוותרו אתו פוליטית — זה היה סותר את האידיא־לוגיה שלו — השאיר להם תחילה תחום צר שבו יוכלו לחיות על־פי מושגים דמוקרטיים (מנהיגות נבחרת ולא ממונה), לא נגע כך כדי לאפשר להם להוסיף ולחיות על אדמת גרמנ־יה כאילו לא אירע דבר. האוטונומיה־כאילו שיהודי גרמניה נהנו ממנה חמש שנים, לא היתה אוטונומיה לפי הדפוסים שנתגבשו בארצות אירופה התיכונה־המזרחית בין שתי מלחמות־העולם; אבל את ההחלטה אם לעזוב את גרמניה אם לאו השאיר המשטר בידי כל יהודי כפרט.

עסקני היהודים ידעו כי לדעת הגסטאפו, אין המוסדות היהודיים משקיעים די מרץ לדרבן את היהודים להגר, ואינם מתאמצים דיים להשפיע על גורמי־חוץ (יהודיים ואחרים) שינסו למצוא משקפות־קליטה ליהודי גרמניה הנבונים להגר. אבל למעשה, עניין ההגירה נשאר נתון להחלטת היהודים. המשטר נמנע ממעשי כפייה, מעבר ללחץ האווירה הכל־לית, עקב התבססותו של המשטר והטבע, שעשה את חיי היהודים קשים מנשוא, במיוחד בערים הקטנות.

* * *

זה השתנה אחרי הפוגרום. היטלר הטיל על הרמן גרינג את הטיפול המרוכז בשאלה היהודית שיש להביא לחיסולה, "כך או כך". גרינג פקד להוציא את היהודים מהמשק ומינה את ריינהארד היידריך לראש המרכז ("רייכסצנטראלה") להגירת היהודים. רכוש היהודים נתפס כולו בידי המדי־נה והקמתו של מרכז זה משמעה המעשי היה שהגסטאפו יקח לידיו את העניין.

בעקבות ההחלטות אלו, נסגרו כל הארגונים הוולונטריים, לרבות הס־תדרות ציוני גרמניה. נציגות יהודי גרמניה ("רייכספרטרטונג") שהו־תבססה עד אז על הארגונים הדמ־פשיים של היהדות הגרמנית ויונקה מהם את סמכותה המוסרית, הוסבה ל"רייכספראייניגונג" של היהודים בגרמניה, בתוקף צו של שר הפנים. כל הקהילות המקומיות היו לסניפי האיחוד הכפוי הזה, שסעיף 2 של תקנונו קבע במפורש כי "תכלית האיחוד היא לקדם את הגירת היהודים".

איחוד כפוי זה נועד לשמש כלי־שרת של המרכז הנ"ל. בין שלל הגזי־רות שהעביר גרינג לשר הפנים, הוד־רי פריק, נאמר במפורש כי המרכז צריך "לכוון" את ההגירה, בין השאר, "לדאוג להגירה מועדפת של היהודים היותר עניים"; כן הוטל עליו להחיש את הגירתו של כל פרט ולהתערב בטיפול מרוכז בבקשות ההגירה של כל יהודי, את התעודות הדרושות בנו־הירות וללא היתכבים (כלומר: בין רשות לרשות).

טיפול מרוכז זה הודגם כבר קודם־לכן בווינה על־ידי אדולף אייכמן. שיטתו הועתקה עתה לגרמניה "הישנה". לחציו של המרכז הורגשו עד מהרה בכל מקום. הזל בשנת 1939 נעשה בקצב מודרז שוד רכושם של היהודים וגזילת הונם, במזומן או במניות, על־ידי גביית הכופר הנ"ל ועל־ידי שורה של מסים שהוטלו על היהודי העומד לעקור מגרמניה. עד פרוץ מלחמת־העולם השנייה וסוף שנת 1939, עזבו עוד כ־78,000 יהו־דים את "גרמניה הגדולה" – למעשה, בחוסר כל.

לא גבלס אלא גרינג מונה על־ידי היטלר לרכז את הטיפול בפתרון השאלה היהודית. אבל אין בעובדה זו לסייע לתזה הידועה, שלפיה הרייך השלישי היה למעשה מין "פוליקר־טיה" שמרכיביה השונים פעלו לעתים קרובות זה נגד זה.

גבלס פעל מיד אחרי רצח פום ראט, יד ביד עם הגסטאפו. אבל גרינג, "הממונה על תכנית ארבע השנים" – כלומר, הכנת המשק הגרמני לקראת מלחמה – היה האיש המתאים ביותר לביצוע נישולם של היהודים מרכושם ומהונם. הלה מיהר למנות את היידריך, מפקד "משטרת הביטחון", לראש המרכז לקידומה של הגירת היהודים. היידריך, כמובן, לא היה צריך למצוא שום רווח בהלאכתו של גרינג בתחום הכלכלי.

המשטר היה מאוחד בכוונתו לדחוף את היהודים מחוץ לגרמניה. פיטוריו של הדר' הילמר שאכט (בינואר 1939) ממשרתו כנשיא הרייכסבנק – שאכט התחיל לטפל בתכנית להגירה איטית יותר ומסוד־רת איכשהו של מאה וחמישים עד מאתיים אלף יהודים – סיכלו את שארית הסיכוי לכך. הגסטאפו שלט מעכשיו שלטון ללא מצרים, ועסקני היהודים נהפכו בעל כורחם לכלי־שרת בידיו.

* * *

בדיעבד אפשר לשאול אם שבעים ושמונה אלף היהודים שנאלצו לנוס מגרמניה במשך שנת 1939, אינם חייבים תודה לגסטאפו דווקא. אחרי ככלות הכל, הם הצילו את חייהם, חרף כל התלאות שפקדו רבים מהם בדרך הנוצה. יותר מזה: אפשר לשאול אם לא היה מוטב אילו גילה המשטר הנאצי את פרצופו הבלתי־מתפשר כבר לפני 1938. היציאה מן הכלל שנהגו בתחילה לטובת כל שהיו חיילים קרביים, בתחום המקצועות האקדמאיים, פיתתה עורכי־דין ורו־פאים רבים לדחות לפי־שעה את המחשבה על עזיבה מיידית. החלטת המשטר שלא להפריע לפעילות יהו־דית בתחום הכלכלה, הרגיעה סוח־רים, תעשיינים ובעלי מלאכה רבים – ללא הצדקה, כפי שהתברר כעבור חמש שנים.

מצד שני, יתכן כי הגירה מוגברת של יהודים מחוץ לגרמניה היתה מצ־מצמת עד־מהרה ביותר שאת את נכונות הקליטה של ארצות־חוץ; הע־ולם המערבי, כפי שהיה בשנות השל־שים, לא היה מוכן לקלוט תוך זמן קצר כחצי מיליון איש – רובם ככולם סוחרים, משפטנים ורופאים.

ובכל זאת, השאלה מוסיפה ומכרסמת בלבנו. והנה, בימים אלה רואים אנו מדינות במזרח הרחוק, המ־נסות לבלום את זרם הפליטים מווייט־נאם הקומוניסטית – אם כי פליטים אלה מיועדים רובם ככולם בעבודה גופנית יותר מהיהודי הגרמני הממו־צע. במדינות אירופה שבקשתן שלחו שליחים לגייס להן כוחות־עבו־דה זולים בטורקיה, פורטוגל, יוגוס־לאוויה ועוד, נוצרות בעיות שאינן שונות ביסודן מהבעיות שיהודי גרמ־ניה נתקלו בהן, אף לפני עלות הנאצים לשלטון.

על שאלות היפותטיות אין ההיסט־וריון יכול לענות. נותר לו רק לשחזר מה שהיה. והמבט לאחור כולו "ליל הבדולח" כאות התחנות העיק־רית בדרך אל השמדה ההמונית. מאחר שפרוץ המלחמה, המשכה ההי־תנה הסכו כל דרך להגירת יהודים, דחף ההיגיון המעשי של המחשבה הנאצית לגירושם של יהודי גרמניה ושאר השטחים שנפלו בידי הרייך השלישי, אל המוות. כבר ב־24 ביוני 1940, כתב היידריך לשר החוץ יו־אכים פון ריבנטרופ, כי "את הבעיה הכוללת (כבר מדובר בשלושה מי־ליונים ורבע־מיליון יהודים) מן הנ־מנע לפתור על־ידי הגירה: פתרון סופי טריטוריאלי יהיה הכרחי אי־פוא".

הדרך לוועידת ואנזה (ינואר 1942) היתה סלולה בכוונה המודעל.

מלכוד שיטת הבחירות

מאת בועז שפירא

שוב נשמעים קולות לשינוי שיטת הבחירות, אלא שהגוף האמור להחליט על כך היא הכנסת, הנבחרת עדיין בשיטה המקובלת, המבטיחה ייצוג רחב למפלגות המתנגדות לשינוי

מאז מוצאי יום שלישי נראה כי שינוי שיטת הבחירות קרוב מאי־פעם. במערך, שאינו מצוי זו הפעם הרביעית ברציפות, יוד־עים שרק פתרון כזה יוכל להועיל. גם הליכוד הנוצה בשנים האחרונות מאודה מתרוכבת אינו מסוגל לתרגמה להישג משמעותי יותר בכנסת. כשאין מצליחים להגשים את הצי־פיות, מאשימים את השיטה – ולא בלי צדק.

פוליטיקאים ומומחים כאחד מסכימים כי בעוד שיטת בחירות אחת יכולה להוביל לב־חירת כנסת חסרת יכולת־הכרעה, עשויה שיטה אחרת להביא להכרעה ברורה. היעד הוא איפוא עיצובה של שיטה שתבטיח ייצו־גיות לכל האוכלוסיה אך גם תאפשר שליטה וניהול יעיל.

שיטת הבחירות היחסית הנהוגה בישראל מבטיחה ייצוג מדויק במידה רבה מאוד לכל רבדי האוכלוסיה. היא הועתקה מתקופת היי־שוב, עת ביקשו להבטיח ייצוג לכל גוף ובלבד שתימנע פרישתו מן המסגרת. בראשית ימי המדינה – בעידן הדומיננטיות של מפא"י – לא מנעה שיטת ההצבעה היחסית את האפשרות לכונן ממשלה יציבה. מאז המהפך בשנות ה־70 השתנו כללי המשחק: הליכוד צמח, המ־ערך הצטמק ושני הגושים התחילו לחזור במרוץ אחר הסיעות הקטנות. במקום להציע לקטנות תנאי הצטרפות, כראוי למפלגה בת שלושה, ארבעה מנדטים, המתייצבת לצד גוש בן 40 מנדטים, באו הקטנות והכתיבו סדרת תביעות. שיטת הבחירות המשיכה לספק ייצוגיות לכל רבדי העם, אך חדלה להעניק לממשלה יכולת שליטה וניהול יעיל.

בחיפוש אחר שיטה שתבטיח כינון ממשלה יציבה, נאלצים לפגוע בייצוגיות שיש להב־טיח לכל רובד, כל פלג וכל קבוצה. כיום מאפשרת השיטה היחסית־הארצית לכל 22,000 בוחרים – ובפועל לרב הישיבה המדובר בשמם – להכתיב לראש הממשלה סדרי שלטון. אילו למשל נקבע בישראל אחוז־חסימה כפי שיעורו בגרמניה המערבית, כלומר 5%, היו נכנסות לכנסת רק רשימות בעלות שישה מנדטים לפחות. אזי היו הדתיים, מפלגות הימין, השמאל הציוני והער־בים נאלצים להתלכד ולהופיע בגושים. ביש־ראל הוצע כפעם בפעם להעלות את אחוז החסימה רק בשיעור שהיה סיכוי שיקבל את אישור הכנסת – כ־2% – אך גם הצעה זו נפלה.

חוק בדר־עופר

אלא שגם אחוז־חסימה נמוך של 2%–3% אינו פוגע בייצוגיות של חוגי הבוחרים, וכך אינו מבטיח ממשלה יציבה. המייחלים לשינוי יודעים כי ללא שינוי דרסטי של השיטה, באופן שיפגע בייצוגיות, אין מוצא. כך מוצע למשל לקיים בחירות ישירות אישיות לתפ־קיד ראש הממשלה וסגנו (כמו לתפקיד נשיא ארה"ב וסגנו), שבוע או שבועיים לפני הבחי־רות לכנסת, כדי לאפשר לציבור להחליט אם לבחור בכנסת שתתמוך או לא תתמוך בראש הממשלה. אפשר גם לקיים במקביל (ממש כמו בארה"ב) הצבעה נפרדת לרשות המחוקקת (כנסת) ולראש הרשות המבצעת (ראש ממשלה); הייצוגיות נשמרת, ההכרעה ברורה, אך האפשרות של תפקוד ראש ממשלה וכנסת יריבה עלול שוב להגביר הניגוח על חשבון העשייה.

השיטה המדוברת ביותר היא דווקא זו המציעה לפגוע במידה רבה בייצוגיות ולצ־מצם בכך עד למינימום את כוחם של גושים פו־ליטיים כמו הדתיים או הערבים, המפלגות הקטנות מן הימין והשמאל "ייעלמו כליל". הכ־וונה היא להציע להנהיג שיטת בחירות אזו־רית. המדובר בחלוקת הארץ ל־120 אזורים, שבכל אחד מספר תושבים או בעלי זכות־בחירה) שווה. בכל אזור ייבחר נציג אחד לכנ־סת. כאשר הציעה זאת מפא"י בשנות ה־50, יכלה השיטה לספק לה רוב מוחלט. אולם לצו־רך קביעת השינוי, נזקקה מפא"י לתמיכת חברי־הכנסת של מפלגת הציונים הכלליים, אך אלה – כדי להבטיח את המשך ייצוגם הנ־בחר – העלו את השיטה המוצעת מאז ועד היום: רוב חברי הכנסת ייבחרו במספר אזורים (20 למשל) ובכל אזור ייבחרו כמה חברים (ארבעה למשל) וכך ייבחרו 80 ח"כים. יתר ה־40 ייבחרו בשיטה היחסית הנהוגה במסגרת רשימות ארציות. ב־1958 הונחו על שולחן הכנסת שתי הצעות לקיים משאל־עם בשאלה זו. האחת של מפא"י האחרת של הציונים הכ־לליים. כל מפלגה התנגדה להצעת רעותה וכל שאר המפלגות התנגדו לשתי ההצעות גם יחד. כך ירד הנושא מסדר־היום של הכנסת ומסדר־היום הציבורי.

רק בסוף שנות ה־60 ניאות המערך לאמץ הצעה משולבת בנוסח הציונים הכלליים, שכבר הקימו אז את גח"ל. ההצעות הובאו לכ־נסת ב־1972 וב־1974, אך נדחו. היעדר הכנה מספקת, חוסר תיאום מראש בין המפלגות המעוניינות בשינוי וחשש כבמערך מתגובת המפד"ל, מפ"ם ול"ע, אם תבשל החקיקה, היו בעוכרי יוזמה. המפלגות הגדולות פיצו את עצמן בשינוי חלוקת עודפי הקולות (חוק בדר־עופר) חרף התנגדות חריפה ומערכה צי־בורית שניהלה האופוזיציה.

ד"ש שקמה ב־1976 העמידה את שינוי שיטת הבחירות כאחד הנושאים המרכזיים במצעה. נוכח האווירה הציבורית שעודדה, נאלצה תנועת חרות שבליכוד לשנות את עמדותיה. ההסכם הקואליציוני של ממשלת בגין, שלאחר המהפך, קבע כי בבחירות הבאות כבר תונהג שיטה "אזורית יחסית אישית". כי־דוע דבר לא קרה.

מפ"ם הצטרפה

הסוגייה התעוררה שוב בכנסת היוצאת, שבה השתתף מספר־שיא של 15 רשימות (כמו בכנסת השנייה וכמו בכנסת שנבחרה השבוע). התלות בסיעות קטנות ודתיות כליכוד שוב דירבן את תומכי השיטה האזורית להעלותה. הטיפול בנושא הואץ רק בחודשים האחרונים, בסמוך לתום כהונת הכנסת. אפילו מפ"ם הק־טנה הגישה הצעה לחלוקת הארץ ל־15 אזו־רים עם ארבעה נבחרים בכל אזור ובחירת 60 חברי־כנסת נוספים בשיטה ארצית. ב־26 ביולי השנה, כשהובאו כל ההצעות לכנסת, התברר כי שמיר נענה ללחץ הדתיים. בהצב־עה מכריעה בוועדת חוקה, חוק ומשפט תמכו הליכוד והדתיים יחד בהצעה שאינה מקובלת על שאר סיעות הבית: חלוקת הארץ ל־60 אזורים. כך לא נמצא בוועדה רוב אף לאחת מן ההצעות.

המערך תמך אז בחלוקה ל־20 אזורים, שבכל אחד מהם ייבחרו שלושה חברי־כנסת. לכאורה, ככל שגדל מספר הנבחרים בכל אזור, יש סיכוי לבחירת מועמד של מפלגה קטנה, אך עדיין יכולים לזכות כמה מועמדים של מפלגה גדולה אחת בכל שלושת המקומות ולהותיר את אנשי המפלגות הקטנות ללא ייצוג. מפלגה קטנה בת מנדט אחד או שניים צריכה לצבור תמיכה בכל קלפי וקלפי בארץ ולעולם לא תוכל לזכות ברוב באזור בחירה אחד. הצלחה כזאת שמורה רק לגדולות או לערבים ולדתיים בבמה ריכוזי אוכלוסיה שלהם בארץ.

האווירה הציבורית בימים אלה שלאחר בחירות מעידה כי רבים יותר חפצים בשינוי שיטת הבחירות. למעשה, אפשר לשנות את השיטה במשך כהונת הכנסת היוצאת לדרכה, חוץ ממכשול אחד: אל נשכח שמי שצריכה לקבל ההחלטה על כך היא הכנסת, זו שעדיין נבחרת בשיטה המקובלת, המבטיחה ייצוג רחב למפלגות המתנגדות לשינוי.

صكذ من الاجل

השנים האבודות של דני שושן

מאת אור גונדר

האזנה ראשונה להקלטות סמויות של חוקרי מצ"ח הספיקה לפרקליט כדי שיעמוד על חפותו של החייל שהורשע במכירת מסמכים סודיים לגורם עוין ונידון לעשר שנות מאסר. במשפט חוזר זוכה בשבוע שעבר דני שושן מחמת הספק. מצ"ח מתקנא בשיטות השב"כ

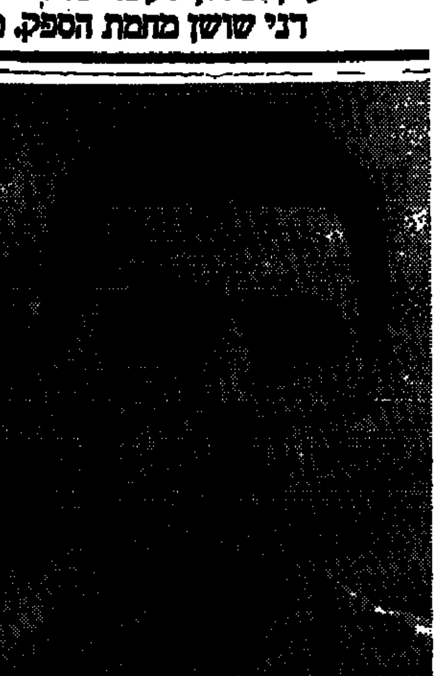

דני שושן. ההכרה שהיו אבודים
הצלום: רוטים ישראלי

שמגר גורדין. "חוקרי שוקולד מול נוער שוליים"
הצלום: עודי עוד

לפני שנה וחצי, בתא בכלא רמלה, חזר אותו חלום ופקד את דני שושן לילה אחר לילה. בחלומו הוא יושב מול רן מרגלית, באולפן "ערב חדש", ומספר לו על העוול שעשו לו חוקריו, על הטעות שגם בית־המשפט נתפס לה כשגזר עליו עשר שנות מאסר. בלילות אחרים היה החלום שונה במקצת. דני שושן, בן 22, ראה עצמו יושב מול חיים יבין, באולפן "מבט", ומספר אותו סיפור. לילה לילה היה שושן מתעורר מן החלומות האלה ססוף ידעה, מעביר את שארית הזמן עד ספירת הבוקר בניסיון לשחזר את האירועים שהובילו אותו אל הכלא.

בחדר המגורים בדירה הקטנה בשכונת גונן בירושלים, מספר דני שושן דברים אלה בנעימה שקטה, מתונה. שנתיים וחצי לאחר שנידון לעשר שנות מאסר, שוחרר ביום שישי בשבוע שעבר בעקבות משפט חוזר. זה המשפט החוזר הראשון בתולדות בתי־הדין הצבאיים — ומשפט חוזר ראשון בישראל בכלל, המזכה נאשם שהורשע בערכאה הראשונה ואף בערעור שהגיש על פסק דינה.

מאחורי ההרשעה והזיכוי מסתתרת פרשה שכל פרטיה עדיין לא נחשפו. נימוקי הזיכוי במשפט החוזר — זיכוי מחמת הספק, צריך לומר — יושמעו במועד אחר וכל הצדדים מעדיפים להמתין להם בטרם יגיבו. אך מה שנחשף כבר עד כה די בו להעמיד שאלות לא־מעטות ביחס לדרך תפקודה של מערכת־הצדק הצבאית.

ואלו העובדות, כפי שהן עולות מתיק בית־המשפט: דני שושן וחייל אחר, עמי אשור, עסקו בהובלת דואר צבאי. באחת הנסיעות, במאי '86, אסף שושן דברי דואר מן המטה הארצי של המשטרה. בדרך, אמר שושן לאשור, כי רצונו לבדוק את דברי הדואר ולראות אם תיק חקירתו בעבירות סמים — שבגינה נעצר ימים אחדים קודם־לכן, נחקר ושוחרר — נמצא בשק הדואר. שושן פתח את השק, ואשור העיד כי ראה בתוכו תיקי חקירה בפרשות תבלניות ידי־עות: רצח הזוג בכרמיה, רצח הזוג בבית־שמש, רצח דוד מנוס ורצח משה תמם (חקירה נגדית עירערה את ביטחונו של אשור בזיהויים של תיקים אלה). כאשר התברר לשושן כי תיק הסמים שלו אינו בחבילת הדואר — סגרה והחזירה למקומה.

קצת אחר־כך, בהמשך הנסיעה, הבחין שושן בידידו, יוסי בן אברהם, שהלך ברחוב. שושן הציע לו שיסיעו לביתו — ואחר־כך, גם ימשיך עמם בנסיעה להחנות עם הדואר הצבאי. יוסי בן אברהם הוא בנו של גר צדק ערבי שבא יהדות ביצלת שואת. הוא ביקש להביא חבילת בגדים לידיד ערבי, מחמד אחמד עטאללה, היושב בדהיישה. לפנים סייע עטאללה רבות לאביו של בן אברהם כשהלה נותר ללא קורת גג — ועתה תומכת בו משפחת בן אברהם וגומלת לו טובה תחת טובה.

גרסת התביעה

בדרך התפתחה שיחה בין השלושה בשאלה "כמה שווה תיק של מודיעין". הם שלפו את אחד מתיקי החקירה משק הדואר. בן אברהם הבחין בבנוע, בסמל המשטרה והתמונה המתחדקת אליו. על־פי גרסת ההגנה, הוחזר התיק למקומו. התביעה אמרה כי יוסי בן אברהם לקח את אחד מתיקי המשטרה וכן חבילת מברקים צבאיים, ומסרם לגורמים עוינים בדהיישה. על פי גרסה זו, בעבור זמן קצר העביר לדני שושן 900 דולר במזומן תמורת החומר שנגנב. ההגנה אומרת כי לא ברור כלל באיזה תיק מדובר, ומצביעה על אי־יכולתה של התביעה לפרט בשאלה זו. מעבר לכך, אומרת ההגנה, קשה להבין כי מזימה כזאת הגובלת בבגידה, נרקמה — כגרסת התביעה — בדרך מקרה, במשך נסיעה.

דניאל שושן נעצר ב־31 במאי '86, כשהתייצב ביחידתו לאחר היעדרות של כמה ימים. עם שובו נעצר גם על היעדרותו וגם על חשד בעבירות סמים. כעבור חמישה ימים נעצר עמי אשור, גם הוא בחשד לעבירות סמים ולגניבת צאן. בשיחה עם עציר שלישי, שהוקלטה על־ידי המשטרה הצבאית, אמר אשור דברים שהחשידו את שושן במסירת דברי דואר צבאי לגורמים עוינים. כאשר נחקר אשור, מסר גרסה מפורטת בפרשת גניבת הדואר. חקירה זו הוקלטה וצולמה בלי ידיעתו. הוא הבהיר כי הוצע לו כסף תמורת דברי הדואר וכי נעלמו דברי דואר מהשק. הוא הדגיש כי איש לא לקח את תיק החקירה המשטרתית שעיינו בו. חוקרי המשטרה הצבאית לא תיעדו חקירה זו: לא נערך זכרון דברים ממנה והקלטתה לא תומללה.

כעבור ימים אחדים, הועבר שושן לתא־מעצר בנמל־התעופה בן־גוריון, בחברת איש מצ"ח שהתחזה לאסיר. השיחות בין השניים הוקלטו בסתר. שושן נלקח לחקירה, שהוקלטה גם היא, והואשם בגניבת דברי דואר צבאיים ומסירתם לערבים. החוקרים אמרו לו, כי יוסי בן אברהם ועמי אשור הודו במעשה. שושן הכחיש את דבר הגניבה, חזר על הכחשתו גם בשיחות רעים עם חברו לתא, הסוכן המושתל.

חוקר המשטרה הצבאית שטיפל בשושן העמיד פנים כי הוא איש שב"כ. לחברו־לתא סיפר שושן כי החוקר כמעט הרביץ לו, איים לכלוא אותו במתקן־כליאה תת־קרקעי ולענותו במכות חשמל. אותם ימים התפוצצה פרשת השב"כ הראשונה — פרשת האוטובוס בקו 300, הריגת המחבלים בדם קר ושיבוש הראיות. שושן פחד והסוכן המושתל עשה הכל לחזק את פחדיו: "זה שב"כ בטח. אני מכיר. זה לא צחוק, זה לא ילדים. הם (החוקרים) יכולים להעלים אותך בלי שידעו אפילו".

תרשום כמה שאתה רוצה

בהמשך השיחה בתא, הוסיף דני שושן לעמוד על חפותו. הוא נלקח לחקירה בשעת לילה מאוחרת, והחוקר, איש המשטרה הצבאית, איים עליו בחדר עינויים ובמכות חשמל. הוא מוחזר לתאו בשתיים ושלושים לפנות־בוקר והסוכן המושתל ממשיך לערער את ביטחונו. כעבור עוד יום, חוקר המשטרה הצבאית שתישאל את שושן רשם זיכרון־דברים, שלפיו, בסמוך לחצות ושלושים דקות (בלילה השני של החקירה), הודה שושן מרצונו הטוב בעבירה. חוקרי המשטרה הצבאית נחלקו בגרסותיהם בדבר עיתוי הרישום של זיכרון הדברים הזה. על־פי אחת הגרסאות, לא נרשם דבר־ההודאה אלא יממה לאחר שנאמרה.

למחרת היום נשבר שושן ומסר הודאה מלאה במעשים שעשה כאילו. כאשר הוחזר לתאו, אמר לסוכן השתול כי "חצי ממה שזה (הדברים שהודה בהם) — אני לא עשיתי. סתם אמרתי לו, רק שיעבירו אותי חזרה לכלא 4".

אחר־כך הגיע תורו של עמי אשור. גם הוא נחשף לשיטות־חקירה דומות — והפעם הוכנס לתא אחד עם דני שושן. בשיחה ביניהם — שאף היא הוקלטה בסתר על־ידי אנשי המשטרה הצבאית — אומר שושן: "קיבלתי מכות. הוא (החוקר) אומר לי 'כמה הוא (בן אברהם, מי שקיבל כאילו את המסמכים) נתן לך?' אמרתי לו 300 דולר. הוא אומר לי: 'איך 300 דולר?', אמרתי לו: כמה תרשום כמה שאתה רוצה. תרשום 2,000 דולר. גם זה לא משנה לי כבר".

בשלב הבא, נעשה עימות משולש בין שושן, אשור ויוסי בן אברהם. עוד לפני הפגישה הזאת חזר בו שושן מהודאתו — הפעם בפני חוקר משטרה האיש שב"כ שטיפלו בעניינו של בן אברהם, האחרון שנעצר גם הוא בינתיים.

כאשר הועמד שושן לדין, הוסיף לדבוק בגרסתו הראשונה. אלא שהרוב המוחלט של העובדות המובאות כאן לא הגיע כלל לידיעת בית־הדין. חוקרי המשטרה הצבאית לא הגישו כלל את קלטות ההקלטות הסמויות שנעשו בתאו של שושן או במשך חקירתו. 20 שעות הקלטה נגנזו בכספת, ולא נודע קיומן. תיקי החקירה של מצ"ח צונזרו ונערכו קודם שהוגשו לשופטים. חוקרי מצ"ח מסרו גרסאות שקריות.

התוצאה היתה בלתי־נמנעת. דניאל שושן הורשע ונידון לעשר שנות מאסר. עמי אשור הודה בעסקת טיעון והעיד נגד שושן. אשור נשאר נאמן בבית־המשפט לגרסה שהגיע אליה בתנאי חוקריו, כאשר נשבר בחקירה. אשור נידון בבית־דין צבאי למאסר שלוש שנים וחצי.

דניאל שושן עירער לבית־הדין הצבאי לערעורים — וערעורו נדחה. עם זאת, הופחת עונשו לשש שנות מאסר בלבד. יוסי בן אברהם הועמד למשפט על חלקו בפרשה בבית־משפט אזרחי — וזוכה מאשמה.

עד לדראמה מוקלטת

מבית־הכלא שריצה בו את מאסרו, המשיך עמי אשור להפציץ קצינים בצה"ל, משפטנים ואישים פוליטיים במכתבים שבהם סיפר את סיפור העוול שנעשה לו. הפרקליט הצבאי פנה אל עורך־הדין שמגר גורדין, מגן במילואים המשרת בסניגוריה הצבאית, וביקשו לבדוק את הפרשה. גורדין היה ספקני. "הלכתי מתוך הרגשה לא־נוחה, כמי שצריך לטפל בעניינם של אנשים שהורשעו בעבירה מבישה". מי שמסרו לידיו את קלטות ההקלטות הסמויות, אמרו לו כי אין בהן אלא רעש — אלא שהוא לא התעצל והאזין לכולן. כאשר עלו המלים הראשונות, לאחר דקות ארוכות של רעש־הקלטה — הללו השאלות לתצמצם. שמגר גורדין מצא עצמו עד — בדרך הקלטה — לדרמה מרתקת או מספר בלשי. כל הקולות, כל השאלות, הלחצים והסיכולוגיים, ההודאה לעדות־שקר והליך ההשבעה של החוקר, צעד אחר צעד. גורדין השמיע את ההקלטה לאנשים אחרים — הם הרעועו לאפשרות מכנן.

שמגר גורדין נכנס לעניין כפרקליטו של עמי אשור — אלא שבעניינו היה קשה לעשות הרבה. אשור הוא היחיד מבין השלושה שהודה בבית־המשפט בביצוע העבירות שהורשע בהן — ולפיכך, מסובך יותר לנהל בעניינו הליך של משפט חוזר. אלא שמצבו של שושן היה שונה. בבית־המשפט חזר בו מהודאתו — ועתה נראה היה כי נפתח פתח לדיון מחודש בעניינו. גורדין הציע למי שהיה פרקליטו של שושן בערעור להצטרף אליו בהגשת הבקשה למשפט חוזר — אלא שאותו פרקליט הגיח כי גורדין נהנה בשלב זה מן ההיכרות הטובה ביותר עם חומר הראיות.

את דני שושן פגש שמגר גורדין בראשונה רק עם כניסתו לדיון בפני נשיא בית־הדין הצבאי לערעורים, שלפניו הובאה הבקשה למשפט חוזר. גורדין אומר כי הפעולה בשם לקוח שאין הוא מכירו היכרות אישית, לא הפריעה לו: "חשוב מה אומר לקוח לעורך־הדין שלו. אבל כששמעתי את שושן מתבטא בהקלטות באוזני אסיר שחושב שהוא חברו (הסוכן המושתל) ובאוזני עמי אשור — זה היה שווה הרבה יותר".

במאי השנה הורה נשיא בית־הדין הצבאי לערעורים, תא"ל בן ציון פרוז, על עריכת משפט חוזר לדניאל שושן. המשפט החל ביולי, בעוד שושן ממשיך לרצות את עונשו בכלא. ביום שישי בשבוע שעבר זוכה מחמת הספק — ועונשו בעבירת גניבה ועישון סמים, שנכללה גם היא באותו תיק, נקצב לשנה אחת. דני שושן היה אסור שנתיים וחצי — 18 חודשים מעל לעונש שנגזר עליו בסופו של דבר.

להספיק הכל מהר

פרשת דניאל שושן מציבה שאלות לא־מעטות על דרכי עבודתם של אנשי המשטרה הצבאית, ובעיקר אנשי המשטרה הצבאית החוקרת. שמגר גורדין אומר כי חיילים אלה, העוסקים בדיני נפשות, עומדים ב"תפר" שבין ישראל הראשונה והשנייה. החוקרים הם ילדי השוקולד, המלט — נוער השוליים, שגדל בשכונות שהחוקרים לא ביקרו בהן מעולם. את החקירה כולה ניהלו חיילים־חובה צעירים, חסרי הכשרה של ממש ובוודאי חסרי ניסיון בתחום החקירות. הרגישות בפרקליטות הצבאית, שבמשפט הראשון ובערעור עליו מעלה על־ספק מידע מטעה וחסר — ופתיחותו של בית־הדין הצבאי לערעורים, לקיים הליך נדיר מבחינה משפטית בפרשה זו — הם שהובילו בסופו־של־דבר למה שעשוי להיראות כ"סוף טוב".

כאשר השתחרר דניאל שושן, ביום שישי בשבוע שעבר, נסע תחילה עם שמגר גורדין לבית פרקליטו, ברמת גן. גורדין הוליך להפגיש את משפחתו שלו עם מרשו. אחר־כך נסע שושן לירושלים. גורדין נסע אתו, לספר למשפחה על זיכויו.

כאשר נעצר שושן, היתה חברתו, נעמי, בהיריון. שנתיים וחצי חיכתה לו, נאמנה בחפותו. יחד אתה חיכו לו בני משפחה וחברים. "גם כשישבתי בכלא, אף אחד לא עזב אותי", הוא אומר, "ידעו שדבר כזה לא נדבק אליי".

מפתיע, אבל דני שושן אינו נשמע מריר. הוא שמח, כבראש, עוזר חדש לו — הגדל לבנות את המון על שבא. הוא אומר שהיה רוצה להכים בעיניהם של חוקרי מצ"ח ששלחו אותו לעשר שנות מאסר, שאף במקרה הסתיימו קודם לכן. הוא מבכה את השנים האבודות, מרגיש לחוץ בזמן. רוצה להספיק הרבה ככל האפשר, כמו בחופשות הקצרות שהיה יוצא אליהן מבית־הכלא. הוא רוצה להספיק, כל דבר מהר.

דני שושן יתחיל בקרוב לעבוד עם אחר משכנת אחיו בהתקנת תקרות דקורטיביות. אין לו רשיון נהיגה והוא רוצה למהר ולהוציא. הוא הבטיח לעצמו לסדר את שיניו, שאותות קהן הפרות חורים שחורים פעורים במקומן. כשאני שואל לפשר החורים האלה, הוא שותק, אומר שכל עוד לא נשמעו נימוקי בית־הדין וכל עוד לא החליט עם פרקליטו בעניין תביעת פיצויים מהמדינה על מאסר שווא, אינו יכול לענות. הרושם הברור הוא כי השיניים נותרו איישם בחדרי החקירה של מצ"ח.

חרדות של הבוקר שאחרי

מאת נילי מנדלר

שמיניסטים רבים ב"תיכון חדש" בתל אביב פוחדים מהאפשרות שהממשלה הבאה תהיה ימנית עד ימנית מאוד, ומההשלכות האפשריות על שירותם הצבאי. גם אלה המזוהים עם הימין חוששים שלא יוכלו לבלות בערב שבת

"נשארה לי שנה לחיות", כך השיב תלמיד כיתה י"ב בתיכון חדש בתל אביב לשאלה, מה הרגשתו נוכח האפשרות שהממשלה הבאה תהיה ימנית עד ימנית מאוד. לו היה בן 18, היה בוחר באחת ממפלגות השמאל. עוד לא החליט איזו.

באתי בבוקר שאחרי הבחירות לבית ספר זה כדי לשמוע מה אומרים שמיניסטים לפני גיוס על תוצאות ההצבעה. התחושה המוקדמת שיהיה כאן ייצוג חזק למערך ולרצ התאכזבה, אם כי היו גם תומכי ליכוד והתחיה ומעטים שצידדו בצומת ובמולדת.

המנהלת, תמר גורדון, ביקשה לא לפרסם את שם התלמיד שכתב כי הוא חושש לחיות. אל תשכחי שיש לו הורים, הזכירה. אמרתי לה שהוא לא היה היחיד שביטא תחושה קיצונית כזו.

להלן דברים שכתבו נערים נוספים, שזיהו עצמם עם אחת ממפלגות השמאל: "הרגשתי חרדה וצער", כתב אחד. "דומני שסיכויי (כתור מועמד ליחידה קרבית) לצאת בחיים בעוד שלוש שנים מצה"ל קטנו בהרבה." האפשרות שאריק שרון יכהן כשר ביטחון נראית לו ריאלית. "מבחינתי זה עוד צעד לכיוון המוות". משמעות השירות הצבאי בתקופה של ממשלה ימנית עד ימנית קיצונית עבורו היא "שבעיית האינתיפאדה תקבץ ותגד מיד ולא תישנה לפתרון בארבע השנים הקרובות. סביר להניח שאש חיה (בשטחים) תהיה "השטף" החדש של גוש הימין. האפשרויות האלה מפחידות".

תלמיד שהגדיר את הרגשתו בבוקר שאחרי "נורא ואיום", התבטא באורח מקאברי: "בשנים הקרובות בטח איהרג בשטחים או שאירקב בין דפי הגמרא".

אחר שהזכיר במפ"ם הסביר שהוא חש כאילו הפסיד בתחרות חשובה. "מין אכזבה ואולי פחד מהמצב, כי יתכן ואצטרך במסגרת הצבא להרוג ו/או להרביץ לאוכלוסיה אזרחית, וזה תפקיד של קלגס נאצי ולא של חייל צה"ל". על אריק שרון כשר ביטחון הגיב: "אני האבוי". עוד כתב: "מי יודע, אולי סיכויי למות בתור חייל גדלים, כי ממשלה ימנית תיצור מצב של מלחמה בשטחים שתתפתח למלחמה אזורית כוללת".

שמיניסט אחר כתב: "אני מרוצה חרד עד מאוד לנוכח תוצאות הבחירות. המציאות השחורה עומדת לנגד עיני והשמאל עומד חסר־אונים לנוכח התעצמות הימין והמפלגות הדתיות... אם אריק שרון יהיה שר ביטחון, אוי אני, בכל לבי, אודה שאני מפחד לשרת בצבא כשהאנשים צבארים ואתם המלחמות הוה ישלח את כל ילדי ישראל להילחם למען מטרה 'נשגבת' שלו... אני חרד לנוכח מציאות שבה הימין יקבע את המדיניות בשטחים ... המשמעות לגבי כחייל מסמנת תחילה דרך של קונפליקטים פנימיים חזקים מאוד והתמודדות עם אש חיה מאסיבית ופעילות בניגוד למצפוני ולעקרונותיי". עוד כתב השמיניסט: "אני מרגיש שאני חייב לנצל כל רגע פנוי כדי ליהנות מחיי עד שאתגייס". ליד זה הוסיף ... "נשמע דרמטי".

אלו הן רק חלק מהתגובות היותר קיצוניות של הבנים. הרוב, גם המזדהים עם השמאל, התבטאו באורח מתון יותר, גם כשהביעו חשש מהחמרת המצב בשטחים והקשחת מדיניות הממשלה בתקופת שירותם הצבאי.

"המצב בשטחים יחריף"

הבנות המזוהות עם השמאל היו יותר רגשניות. אלית אבני (רצ): "מדיניות הליכוד תגרום לאנשים שאני מכירה להשתנות ולהרביץ לילדים. אנשים שגדלתי אתם יהפכו לכלים בידי מדיניות שהם לא רצו וגם אני לא". שרון שר ביטחון? "בשום אופן לא. לא רוצה עוד מלחמה שאף אחד לא יוצא ממנה שלם". רחבעם זאבי כשר ביטחון? "אז לא יהיה שום הבדל בין גרמניה הנאצית לבין ישראל (אם יישאר משהו). אני לא מבינה למה הוא שונא אותם כל כך. הרי כולם בני אדם". היא אינה חוששת לשרת כחיילת, בתקופת שלטון של ממשלה ימנית. "אני לא יכולה", היא מסבירה, "לראות בנים מהכיתה שלי, ילדים קטנים, הולכים להילחם. אין להם סיכוי".

שרון בכר (רצ) הרגישה "זוועה", כהגדרתה, בבוקר שאחרי. על שרון כשר ביטחון: "לא לא לא" הוא הכניס את ישראל לבוץ בלבנון והדתיים תומכים בזה לדעתה. היא צופה "מלחמה בשנה הבאה, ובמקום מועדונים — בתי קברות". זה לא רק פחד. "אני מתחילה להתבייש בישראל ובעם היהודי. למען מטרות נבנות וצודקות הייתי מוכנה להקריב את חיי ... עכשיו, אני מתכוננת להינשא ולהשפיע על הכוח להוריד פרופיל".

אילת נחום (מערך): "הלכתי בבוקר לקנות מטפחת בבגירבק לכסות את הראש ... בצבע שחור. כי ממילא כולנו נמות במלחמה הקרובה. אם שרון יהיה שר ביטחון, "אנחנו נצא בהפגנות ואמא שלי בטח תיזיד מהארץ".

תלמידה שהסתפקה בראשי תיבות (ש' א') והביעה הזדהות עם גוש השמאל כתבה שהאפשרות שזאבי יהיה שר ביטחון היא אסון. "גנדי דוגל בטראנספר, ולדעתי, זהו הדבר הכי פחות אנושי. כמו שעשו לנו בשואה. איך? ברכבות להעביר מיליון איש לאן? הר שיתוף חוסר אנושיות שאין כדוגמתם".

יוסי מאיר (רצ) כאבים לפני גיוס, "אני מרגיש פחד וסלידה מתוצאות הבחירות. המחשבה שאנשים שאינם מתגייסים יקבעו את עתיד המדינה מעבירה בי חלחלה". על שרון כשר ביטחון: "זוהי אפשרות מפחידה ביותר, לאור הניסיון המר שהיה לנו עם שרון במלחמת לבנון. אני מפחד שהוא ייקח אותנו לעוד הרפתקאה בלתי־נחוצה".

יוסי אינו מאמין שממשלה בראשות הליכוד תשנה את המטרים לחיילים בשטחים. עם זאת, הוא מציין שהוא וחיילים אחרים יצטרכו להמשיך ב"עבודות שיטור". "המצב בשטחים יחריף ונצטרך לעבור לשימוש באש חיה, תוך הרוגים לשני הצדדים ... ממשלה בראשות הליכוד וגוש הימין תוביל אותנו בהכרח למלחמה נוספת, שבה יהרגו חיי חיי הבני נתונים בסכנת מוות".

תומר יהב (מערך) נותן ביטוי לתחושות מעורבות של רבים מתלמידים המזוהים עם השמאל. "אני בהחלט חושב", הוא כותב, "שצריך לדכא את המהומות בכוח, רק אז לדון אם כן או לא להחזיר את השטחים". שרון קצת מפחיד אותו "משום שאם יקבל יד חופשית (בייחוד כשנראה יש לנו נשק גרעיני בהישג יד), ניכנס למלחמה, כנראה, עם כל מדינות ערב ואף לסכסוך עם המעצמות הגדולות". לא איכפת לו, לעומת זאת, שמשה ארנס יהיה שר ביטחון.

תומר, כמו שמיניסטים נוספים המזוהים עם המערך, הוא "בעד ירי באש חיה בשעת הצורך, כאשר אני לא צריך לפחד אם יעמידו אותי למשפט על כך". ממשלה צרה בראשות הליכוד מקובלת עליו, למרות דעותיו הפוליטיות, משום שהיא נבחרה באופן דמוקרטי וחוקי.

"מדינה פאשיסטית מבחילה"

השמיניסטים הדתיים בשרון כשר ביטחון בתקופת שירותם הצבאי הם

> **דומני שסיכויי לצאת בחיים משנות שירות בצה"ל פחתו ● לא אכפת לי לראות את רחבעם זאבי כשר ביטחון — תגובות שנרשמו שלשום מפיהם של המברכים והמקללים של התוצאות**

אלה המזוהים עם גוש הימין. דוד אוסטינג: "רק אריק שרון יעצור את האינתיפאדה. רק לו יש האומץ הדרוש לכך". לא מפריע לו אפילו אם זאבי יהיה שר ביטחון, אף כי אפשרות זו אינה ריאלית, "בגלל שנגדי מוחזה עם 'כך', ויפי־הנפש, גם מהליכוד וגם מהמערך, יעדיפו לוותר על הקואליציה ולא להיות ביחד אתו".

תלמיד שהזדהה עם הליכוד, אך לא ציין את שמו, כתב ששרון מתאים לכהן כשר ביטחון "כי הוא גנרל בנשמה". זאבי לא. "דעותיו לא מציאותיות ואף מסוכנות".

רועי בן (מולדת) כתב "אריק שרון עדיף בהרבה על עזר וייצמן כשר ביטחון". האפשרות שמשרה זו תינתן לזאבי היא בכלל "יוצאת מהכלל", כהגדרתו. אולם זו אינה אפשרות ריאלית, "מכיוון שלא מספיק אנשים מבינים את המצב של מולדת, כך שאין לגנדי (זאבי) מספיק תומכים". לו היה תיק הביטחון נמסר לו, היה ניתן "להעביר את האוכלוסיה הפלשתינית למקומה הטבעי (מדינות ערב) ובכך להפוך את השטחים לחלק פתוח לחלוטין להתנחלויות". עוד הוסיף: "אריק שרון הוא האדם היחיד שיכול לעשות סדר בשטחים (להנהיג) שלטון מוחלט של צה"ל בשטחים. הסוף לאינתיפאדה" הוא מכין גם שזאבי יהיה שר ביטחון. "זוהי אפשרות טובה ... בשטחים יקומו ישובים יהודיים ולא יהיו יותר ערבים בארץ".

התגובה של בני פריג' (התחיה) לאפשרות ששרון יהיה שר ביטחון אינה יוצאת־דופן בקרב חלק מתלמידים המזוהים עם גוש הימין והבי־קר הליכוד, בשל לבשים הדתיים "עקב ימים עבור". חלק מהתלמידים מזד נגד השאלות, המגמתיות לטעמם, שהצגתי להם. השאלון צולם וחולק למורות בכיתות י"ב והן קראו אותו באוזניהם. חלק מהתלמידים העדיפו להשיב על השאלות באופן אנונימי. אחד כתב "מעדיף לענות בעילום שם, במדינה פאשיסטית המגעילה שכזאת". רבים שמחו להזדמנות שניתנה להם, כמי שעומדים להתגייס בקרוב, להביע דעתם.

השמחה להזדמנות בלטה בעיקר בקרב השמאל. המנהלת, תמר גורדון, הדגישה שכל דעה שתלמיד משמיע היא לגיטימית, וכי מה שחשוב בעיניה הוא שהתלמידים יגלו מעורבות במתרחש במדינה. היא יכולה להירגע. כולם, בלי יוצא מהכלל, גילו מעורבות עמוקה.

בדבר אחד היו כמעט כל התלמידים, הן מהימין הן מהשמאל, מאוחדים: חשש מתביעותיהם של הדתיים. הם הביעו זעם לנוכח האפשרות שהחבר קואליציה עם הדתיים יתבטא בחיסול מופעי בידור בשבת והגבלות על התחבורה. לשרת בצבא ולבוא הביתה לחופשה שלא תאפשר להם להתפרק קצת — לא בא בחשבון. אחת מהם כתבה "לחשוב שהמיעוט הדתי שולט עכשיו במדינה. זה כבר מצחיק אותי פחות פחד". רבים אמרו שמגעילה אותם המחשבה שדתיים שבעיניהם "נהרגים כאחוזה של תורה" יקבעו את איכות חייהם כחיילים המשרתים בצה"ל. האפשרות שאבנר שאקי או הרב יצחק פרץ יקבלו את תיק החינוך נראית להם איומה או מפחידה או גרועה (תלוי בעוצמת התגובות). רבים הביעו רחמים על אחיהם ואחיותיהם הצעירים שימשיכו ללמוד במערכת החינוך. תלמיד אחד, שהגדיר עצמו כקול צפי ולא ציין את שמו, כתב: "שאקי נראה כמו טיפש. הרב פרץ מאוד כריזמטי. לא מעניין אותי מי יהיה שר החינוך. זוהי שנתי האחרונה בבית הספר".

דתייה, פמיניסטית, פוליטיקאית

מאת מרדכי ארציאלי

"הרבנים הראשיים אינם סנהדרין ואינם נביאים. אינני חייבת להסכים עם כל מה שהם מחליטים והם אינם מורי־ההלכה הפרטיים שלי", אומרת לאה שקדיאל, שמאבקה לשמש במועצה הדתית בירוחם הוכתר בהצלחה. היא עוד תגיע לכנסת

לאה שקדיאל. היא עוד תגמור חשבונות

לאה שקדיאל אינה תשושה לאחר המאבק המפרך שניהלה נגד הממסד הדתי והרבנות הראשית בישראל. הפמיניסטית הדתית רואה בהצלחתה רק שלב אחד, משוכה אחת שדילגה מעליה והיא מלאת אמונה כי יימשך המאבק שהחלה בו — מאבק לקידום מעמדה של האשה בישראל.

ב־26 בינואר 1986, בישיבת המליאה של המועצה המקומית בירוחם, הומלצה שקדיאל להיות חברה במועצה הדתית. המלצה זו לא באה ביד־המקרה. היא ביקשה מראש מועצת ירוחם, חבר מפלגתה (המערך) להפעיל את השפעתו לבחירתה למועצה הדתית. ב־25 באוקטובר 1988, לאחר שנתיים ותשעה חודשים של מאבקים קשים, מלווים בהשמצות אישיות ובאיומים, ישבה כאשה ראשונה ויחידה בארץ במועצה דתית.

שקדיאל אומרת: "מעטים מאוד יכולים לבחור נושא של מאבק בצורה כה ספציפית, עם תאריך התחלה וסיום, ולהצביע על הישג. מאבק של אמהות נגד שתיקה במלחמת לבנון נמשך עד שהממשלה, לאחר הבחירות, עשתה את הנסיגה. לדעתי, מטרתו הושגה. אך לא במקרה שלהן ולא במקרה האישי שלי — המטרות הרחבות יותר לא הושגו. הפריצה במועצה הדתית בירוחם היא רק חלק מהפריצה שאנו זקוקים לה. ואני רוצה להמשיך במאבק ולקדם את מעמד האשה לא רק בירוחם אלא בכל הארץ".

ההליכה להצטרף כחברה למועצה הדתית בירוחם עוררה סערה בארץ. היתכן, שאלו רבנים, שאשה תשב עם גברים במועצה דתית? לחץ עז מאוד הופעל עליה. הרבנים הראשיים שיגרו שליחים ותבעו ממנה שלא לבדרות. "המודיע", העיתון היחיד הנקרא בבית הרב, תקף אותה במאמר ראשי, קבע כי אינה דתית וכי הקדלניות הפמיניסטית העבירה אותה על דעתה. שר הדתות דאז, הד"ר יוסף בורג, סירב לאשר את מינויה.

אך האשה המצביעה על דתיותה, המכסה את ראשה בכומתה צמר סרוגה, המתפללת יום־יום, החליטה שלא להיכנע, להילחם עד הסוף. היא פנתה לאגודה לזכויות האזרח וזו הציעה ללכת לבג"ץ. שקדיאל התלבטה. אך משפנו אליה ואמרו לה היתכן שאשה דתית תפנה לבג"ץ? הרי לא באה ולא מכבדת השיבה אעשה תקדים. הרי שיעור הנשים 50% מהאוכלוסיה היהודית והן משתמשות בשירותי הדת, מדוע אישה לא יהיה להן ייצוג.

בית־הדין הגבוה לצדק קבע: "משבנו בה כדת וכדין כמועמדת מטעם הרשות המקומית של ירוחם לכהן במועצה הדתית של ירוחם, זכאית היא להיכלל כחברה במועצה הדתית ולא מצאנו כל עילה לפוסלה מכך".

אך המועצה הדתית לא התכנסה. בירוחם הופץ כרוז על דף של המועצה הדתית ובו נאמר: "אנו נציגי היישוב מבאים הרבים המרא"ל בירוחם, הודים לה' ולכבודה של התורה ולמסורה, לרבנות הראשית ולמאבקה, עומדים איתנים בדעתנו להדוף ולסכל את כל אלה המבקשים לקום ולמרוד בחוקי יסודי היסודות של תורתנו הקדושה ולפרוץ בחומת הצניעות שהיא יסוד קיומנו. נעשה הכל בעזרת השם לסכל את מזימתם ונמנע מכל יהודי המכבד את התורה לשמש במועצה הדתית, כל עוד לאה שקדיאל לא תסיר את מועמדותה. כי לנו תפילה שיתקיים בנו הפסוק: עוצו עצה ותופר דברו דבר ולא יקום כי עמנו אל".

בתחתית הכרוז הופיע הצלום של ידיעה מאחד העיתונים: "הרבנים הראשיים קראו לגבאים ולחזנים בבתי־הכנסת בירוחם להורים מתפללים המסכימים לכהן במועצה הדתית לצדה של לאה שקדיאל וקראו שלא להזמינם לעלות לתורה ולברך בשבתות בבתי־הכנסת".

מאחורי כרוז זה, אומרת לאה שקדיאל, עומד משה פרץ, מי ששמש עד לשבוע שעבר יו"ר המועצה הדתית ואילו כיום כבעבר הוא עובד במשרה מלאה כמנהל הפועל המזרחי בירוחם. השבוע אמר: "אין לנו לאן שהגעה. כניסתה למועצה הדתית היא הרעה הגדולה לכל יהודי. היא הולכת עם מכנסיים ולא עם מטפחת. מי יודע אם היא בכלל הולכת למקווה. היא סתם קריירסטית המכנה את עצמה דתית. היא הגיעה למועד אך קיבלה עזרה משלמית אלוהי כדי לקום את שאיפותיה".

דברים אלה אינם מרגשים אותה. אין ספק, היא אשה נוקשה. היא עוד תעשה אתו את החשבון. "אין זה פשוט להפעיל מועצה דתית בירוחם. מבין כל מוסדות הציבור בירוחם, זה המושחת ביותר. אין איש יודע כמה מקבלי־שכר יש במועצה הדתית. מוסר העבודה במועצה הוא משנת תרפ"ט. שיטת המתקים האיומים פעלה בה בכל השנים. 13 שנים עמד משה פרץ בראש המועצה הדתית. אני אעשה ביקורת בכל מה שנעשה בתקופת כהונתו".

היא אף טוענת שמשה פרץ עמד מאחורי בריישאל, העדה החזרית בירוחם, שפנו לבג"ץ וביקשו למנוע את כינוס הישיבה הראשונה של המועצה הדתית, שבה נועדה להשתתף לאה שקדיאל, מאחר שאין להם נציגות בה. עתירתם נדחתה.

— כאישה דתית, האם את מאוכזבת מהרבנים הראשיים בכל הקשור לפרשה שלך?

כן. אני מאוד מאוכזבת מהרבנות הראשית. הם אמנם הסמכות ההלכתית אך לא לכהן פילולוג. הרבנים הראשיים אינם סנהדרין ואינם נביאים. אינני חייבת להסכים עם כל מה שהם מחליטים והם אינם מורי־הלכה הפרטיים שלי. התפישה הדורשת צייתנות טוטאלית, אפיפיורית, מסוכנת מאוד ואינה עולה בקנה אחד עם שאיפתנו שהציבור יחשוב וידע תורה.

— האם יש לך רב, מורה־הוראה פרטי?

יהודי דתי חייב לעשות לו רב. והוא בוחר ברבו. האני בחרתי ברב. הוא מודיע אותי כי אינו אומר לי דברים בלי לנמקם. אני מקבלת את סמכותו מתוך דיאלוג ולא מתוך צייתנות עיוורת.

— האם הוא רב אורתודוקסי?

כמובן. וכל הניסיונות לעקור אותי מהציבור הדתי, לומר עלי שאני יהודיה רפורמית או קונסרבטיבית — לא יועילו. זה אכן מרגיז אותי ומעציב אותי. אני אשה פמיניסטית־דתית. אני קרובה לתפישה ההלכתית האורתודוקסית וחושבת שמותר שיהיה בה זרם ליברלי.

היא מבקשת ליישם את הזרם הליברלי בתפישה ההלכתית האורתודוקסית. היתה רוצה שבתה תעלה לתורה בבת־המצווה שלה. היתה מבקשת לשנות את המחיצות בבתי־הכנסת, כדי שעזרת נשים לא תהיה מנותקת. היא שואפת שנשים יתעסקו במלויות, יתפללו במניינים נשים ויעברו לפני התיבה.

דיעותיה ומאבקיה כבר עלו לה ביוקר. היא היתה מועמדת יחידה של המועצה המקומית לשמש כמנהלת בית־הספר הממלכתי־הדתי בירוחם. המינוי לא ניתן לה. איש לא נימק מדוע לא קיבלה את המשרה, למרות השכלתה הרחבה וניסיונה רב־השנים בחינוך. על משרה זו לא נאבקה. היא לא עתרה לבג"ץ כדי לזכות בה. בעיניה יש מאבקים חשובים יותר. אל נופתע אם בעוד ארבע שנים נראה את האשה הנוקשה, המעלה בקשי־חיוך על שפתיה, מתמודדת על מקום בכנסת. היא אומרת וחוזרת ואומרת שהיא פוליטיקאית.

שיחת השבוע / אורית גלילי

עם הד"ר דאוד סמואיל, הרופא מבית־החולים סורוקה, שהושעה והוחזר לעבודתו

ברופא ישראלי היו נוהגים אחרת

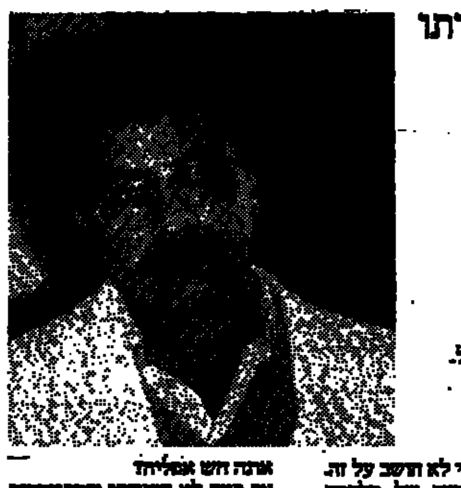

ד"ר דאוד סמואיל. מתפלא על ערביי ישראל
הצלום: חביב בן דוד

— מה אמרת לאותו חייל פצוע שקיבלת לטיפול?

דיברתי אתו רק במונחים רפואיים על הפציעה שלו. אני יכול להראות לכל מי שרוצה את הניירות על הטיפול שנתתי לו. המשפט הזה שיוחס לי הוא פרי דמיונה של אותה האחות במחלקה.

— על איזה רקע היא יכולה לאמר זאת?

אולי שנאה, אבל את זה תצטרכי לברר אתה.

— משמע מזה כאילו במציאות של היום יש מתחים ערבי־יהודי במחלקה בתקופה של אינתיפאדה?

אני לא נותן דעתי לדברים כאלה בתוך העבודה וגם לא בשעות שאחרי העבודה. יחסי עם הרופאים האחרים הם טובים מאוד, במיוחד עם הד"ר אבנת, המשמש לי חבר ואח. אנחנו קבוצת רופאים ערבים בסורוקה ואני מניח שרובנו אינו מרגישים שיש הבדל בין הימים שלפני האינתיפאדה לבין תקופה זו.

— אף־על־פי שהוחזרת לעבודה, יש עוד רופאים המרשיעים בך?

זה הדבר שכאב לי ביותר ובגללו הסכמתי להתראיין. עד היום נחשבתי לרופא הכי סימפטי במחלקה. אני יודע שיש כאלה, הם מיעוט, אולי 30 אחוז, שהפכתי בעיניהם למסוכן ורע. חשוב לי להחזיר את האמון שלהם בי.

— במסגרת העבודה אתה מטפל בערביי השטחים. יש לך יחס מיוחד כלפיהם בגין לאותו עם?

היחס שלי לכל חולה הוא זהה, ועל זה נשבעתי את שבועת הרופא. אני נותן אותו טיפול לאורח, לאויב, או לחייל. אני ערבי ישראלי שחי בישראל וזאת מדינתי. אני מטפל גם בחיילי צה"ל וגם בתושבי השטחים הנפגעים עקב פעולות צה"ל.

— מאז האינתיפאדה טיפלת בחייל ישראלי?

מאז, עוד לא הציבו אותי במיון, ולכן לא יצא לי לטפל בחיילים ישראלים.

— באיזה מין פגיעות של תושבי השטחים אתה מטפל?

למה לפרט? אני לא עוסק בסטטיסטיקה. כל הפציעות האפשריות ששמעת עליהן. בעניין הזה אני מעדיף לא להיכנס לפרטים. אני משתדל לא להתעניין בנסיבות שהפצוע הגיע אלי. חשוב לי להציל את חייו.

— תושבי השטחים מעדיפים להיות מטופלים בידי רופא ערבי?

אני חושב שהיתרון היחיד שיש לי בעיניהם הוא רק יתרון השפה. אני לא יודע מה הם מרגישים. אני גם מעדיף לא להיכנס לזה. נוח להם להתקשר אתי בשל השפה הרבה פעמים אני משמש מתורגמן לרופאים הישראלים. מעבר לזה, הם לא מוצאים בי פרטנר לפרוק תסכולים על הכיבוש הישראלי.

— ואותך לא מעסיקה דילמת הכיבוש, בשעה שאתה רואה מקרוב את תוצאותיה?

אני שם מסך, אני לא חושב על זה. אני מרגיש שזה מצב של מלחמה וצריך להתגייס לטפל בכל חולה.

— אם לרופא ישראלי במחלקה היו מייחסים את המשפט שייחסו לך, אתה חושב שהיו משעים אותו בתוך?

ברור לי חד־משמעית שברופא ישראלי היו נוהגים אחרת.

— אתה חש אפליה?

אף פעם לא הרגשתי שמתייחסים אלי כאל ערבי. אני לא חושב שמפלים אותנו בבית־החולים ואני גם לא אוהב את הסיפורים האלה של אחות סוג א' ואחות סוג ב'.

— יש חולים חשדנים המסרבים להפקיד את עצמם בידיך?

אני לא חושב, וגם אם יש, השתדלתי לא להרגיש את זה. אני מאד מקובל בבאר־שבע, הרבה מאלה שטיפלתי בהם זוכרים אותי לטובה ומחבבים אותי. חולה דיאליזה שאני מטפל בו יום־יום אמר לי השבוע שהוא לא מאמין לשום מלה שנכתבה עלי בעיתון.

— בשיחות פוליטיות במחלקה אתה מעורב?

כמעט לא, אני ממש משתדל לא להשתלב בשיחות כאלה. אני חש שבהשקפת־עולמי אני דומה למה שמרגישים הרופאים האחרים, פחות־או־יותר כולנו שייכים לאגף השמאלי של המפה הפוליטית.

— מה היחס שלך למאבק בשטחים?

אני חש מה שמרגיש רוב המגזר הערבי במדינת ישראל: נאמנות למדינה עם ההבנה שיש צורך להקים מדינה פלשתינית.

— התאכזבת מתוצאות הבחירות?

התאכזבתי שהמערך לא קיבל כוח מספיק לבצע את תכניתו המדינית. אני קצת תמה על ערביי ישראל, הם היו צריכים לתת לפרס יותר כוח. אני בטוח שממשלה בראשות הליכוד עם המפלגות הימניות והדתיות לא תצליח להוליך אותנו מהסכסוך באזור.

— יכול להיות, שתרגיש שבמצב כזה אין לך מה לחפש באזור?

אני נשאר פה במדינה, אין לי מקום אחר ללכת אליו, כאן המשפחה שלי, הבית שלי, האדמה שלי.

מנותק ממעורבות

שלושה ימים ישב בביתו עד שהוחזר לעבודתו בכירורגית ג', בבית־החולים סורוקה, בבאר־שבע. ביתו הוא דירת־שיכון קטנה בשכונה ד' בבירת הנגב. אל הדירה מגיעים דרך חדר־מדרגות מתקלף ומוזנח. ציורים בשמן שחור, מעשה־ידיו של אחד הדיירים שיש לו נטיות אמנותיות התלויות בו, מטילים נוכחות מאיימת על הקירות. בסלון הריק כמעט — כלי טלוויזיה, בימים שהכל מרותקים אליה — הרכוש היקר ביותר הוא ספר עב־כרס על הכירורגיה.

"זה לא בדיוק בית שנעים להיות בו הרבה שעות, שאפשר להעביר בו את הזמן", אומר הד"ר דאוד סמואיל, כירורג מתמחה בן 29. "אני רגיל רק לבוא לישון, אחרי מישמרת קשה בבית־החולים. היה לי פתאום מוזר לא ללכת לעבודה". בהודעה קודמת בדירות דבה האד־צות. "כדי להירגע", אומר הד"ר סמואיל, "אני קורא כמה עשרות עמודים בספר העבה. כדי להתערבן, ושומע מוסיקה ערבית של פיירוז".

הוא בריחוק מקום מבני־משפחתו בכפר יאסיף, מקום הולדתו, אך קשור אליהם קשר אמיץ. מדברים יום־יום בטלפון. השבוע, כשהתפרסם בעיתונות כי סירב לטפל בחייל פצוע ואמר לו כי הוא ראוי שירוקו עליו אבן, נדהמו לשמוע זאת בביתו. "מובן שאף אחד לא האמין לזה, ומשתי סיבות: אני בן למשפחה הידועה בנאמנותה המוחלטת לממסד הישראלי ואני מנותק לגמרי ממעורבות פוליטית. עד כדי־כך אני מנותק, שאינני רואה טלוויזיה ובקושי אני קורא עיתון.

הנאמנות למדינת ישראל עלתה בקורבן למשפחת סמואיל: אחיו של דאוד. תמונתו במדים תלויה מעל לספה. הוא עבד בשירות בתי־הסוהר ונרצח בהיותו בן 33 בידי עבריינים מג'ולים. "הטרגדיה המשפחתית", אומר הד"ר סמואיל, "לא הותירה לי זמן לטרגדיות אחרות, למשל, הטרגדיה של העם הישראלי או הפלשתיני. כל מה שאני עסוק בו בחיים הוא הכאב המשפחתי, הפרטי. חשוב לי להיות רופא גדול, להגשים את הציפיות שתולים בי ההורים. הם מאוד גאים בי".

— מסיבה זו הסכמת להיתמם, אף על־פי שאתה טוען כי לא אמרת משפט כזה?

הסכמתי לסיים את מחול־השדים סביבי באופן זה, מתוך תחושת החוק ומתוך ידיעה שמעולם לא אמרתי דבר כזה. כדי שהפרשה לא תמשיך להתנפח וכדי שלא אאבד שליטה על מהלך הדברים, העדפתי לבחור במוצא זה של נזיפה והתראה. שיהיה ברור: אם היה למישהו ספק שאכן אמרתי את הדברים האלה, לא היו מחזירים אותי לעבודה.

— עמדת מול מנהל בית־החולים ונוזפת על דבר שלא אמרת: איך הרגשת. למה לא נלחמת על האמת?

ולא לדבר הרבה, ולא פירש ממה להיזהר בעבודתי המקצועית, בשיחותי עם החולים. הערפנו שנינו לא לחטט. התרשמתי שגם הוא מחפש דרך לצאת מהעניין.

— אתה חושב שבולשים אחריך עכשיו לשמוע מה אתה אומר לחיילים?

אני לא חושב שצריך לעשות את זה.

הכפר שנולדתי בו, אומר הד"ר סמואיל, הוא מקום מיוחד במינו וחריג בקנה־מידה עולמי. יש בו 6000 תושבים ושיעורם של בעלי השכלה גבוהה מתוכם הוא חסר תקדים. למשל יש 70 רופאים בכפר, מאות עורכי־דין, מהנדסים ומורים שאני פוגש אפילו בבתי־הספר בנגב. אני חושב שלבית־הספר התיכון בכפר, עם מסורת עוד מתקופת השלטון הבריטי, היתה השפעה מכרעת על רכישת ההשכלה. היינו עשרה בוגרים בשנת 78, שיצאנו ללימודי רפואה ברומניה. כולנו עובדים היום בבתי־חולים ברחבי הארץ.

هكذا من الأصل

מי ישא אותנו על כנף מעילו

בארגון הפוליטי האמריקאי יש מושג ושמו "כנף המעיל". זה התיאור הציורי של הקשר בין ניצחון מועמד לנשיאות ובין ניצחונם של מועמדים להתמנות בבחירות פחות. כביכול, הב־חירים פחות נאחזים בכנף מעילו של מועמד פופולארי, ונישאים אתו אל הניצחון.

אחת הדוגמאות המובהקות ביותר לאפקט "כנף המעיל" ניתנה ב־1980. רונלד רייגן הנחיל לג'ימי קארטר תבוסה כבדה, ומשך בעקבותיו לא פחות מ־12 מועמדים רפובליקאים לסנאט. ובניגוד לכל הציפיות, הם העביר את הסנאט לידי הרפובליקאים, למשך שש שנים, בפעם הראשונה מאז אמצע שנות ה־50.

זה היה מאורע יוצא דופן בהיס־טוריה שלו, והוא לא נשנה בשש הש־נים הבאות. ב־1984 חזר רייגן וניצח, אפילו ברוב גדול מזה שהיה לו ב־1980, אבל הרפובליקאים הפסידו שלושה מושבים בסנאט. ב־1986 נדד רייגן בכל רחבי ארה"ב, בניסיון נואש להשאיר את הסנאט בידי מפלגתו. הפופולאריות האישית של הנשיא לא הספיקה. הרפובליקאים נחלו תבוסה קשה, ואיבדו בלילה שבעה מושבים.

גם אם הבית הלבן יהיה רפובליקאי, הדמוקרטים יוסיפו לשמור על הקונגרס, ואולי יקימו בו "ממשלה אלטרנטיבית"

כאשר מרבים הרפובליקאים הש־נה על "ממשלת אימה" לטובת בוש, הם מקווים מאוד שהמועמד המבטח לנשיאות ישא בכנף מעילו גם מועמ־דים לסנאט ולבית הנבחרים. בשבוע הבא ייבחרו 33 סנאטורים וכל 435 חברי בית הנבחרים. כל הסימנים מעידים, כי לא זו בלבד שהדמוקרטים ישמרו על הרוב שלהם, הנה ייתכן שאפילו יגדילו אותו בשניים או שלו־שה מושבים.

אשר לבית הנבחרים, הוא מוחזק בידיה של המפלגה הדמוקרטית זה 33 שנה, ויהיו אשר יהיו תוצאות הב־חירות לנשיאות ולסנאט, הוא גם יישאר שם.

בוואשינגטון היו ניחושים בימים האחרונים על כוונותיהם של הדמוק־רטים לכונן "ממשלה אלטרנטיבית" בגבעת הקונגרס, שתצמצם את כוחו של הנשיא, ותציע סדרי־יום פוליטי משלה.

בחירת נשיא ממפלגה אחת וחברי קונגרס וסנאטורים ממפלגה יריבה נעשתה כמעט ענין של שגרה באמ־ריקה, התפתחות טבעית של התאוריה על הפרדת הרשויות. נשיא אמריקאי, חרף סמלי הכוח וההדר הקיסרי, הוא עדיין בעל סמכויות מעשיות קטנות מאלו של ראש ממשלת בריטניה, או של הקנצלר המערב־גרמני.

★

בשבוע הבא יעמוד לבחירה מחד־שת שלושה סנאטורים יהודיים: הד־מוקרטים פראנק לאוטנברג והאווארד מצנבאום, והרפובליקאי צ'יק הקט.

לאוטנברג, לשעבר נשיא המגבית היהודית המאוחדת, מתמודד במדינת ניו־ג'רזי נגד גנרל בדימוס. מערכת הבחירות שם קשה מאוד. לאוטנברג מוביל, אבל ההפרש מצטמצם והולך.

מצנבאום, חבר רב־השפעה בוע־דת המשפטים של הסנאט, מתמודד באוהיו נגד ראש העיר הפופולארי של קליבלנד. הוא מוביל, אבל גם שם היתרון מצטמצם.

צ'יק הקט מתמודד בנוואדה על תקופת כהונה שנייה. הוא היה בשנים האחרונות נושא לבדיחות מרושעות. פעם אחת רצה להבהיר במליאת הסנאט, כי הוא מתנגד שמדינתו תהיה מקום קבורתה של פסולת רדיו־אקטיבית. במקום "מקום קבורה" הוא השתמש במלה, שמשמעותה תרופה נגד עצירות. יריבו, המושל הדמוקר־טי הפופולארי, הוביל ברוב שלבי המערכה, אבל עכשיו יש כמעט שוויון.

על אחד משני מושבי הסנאט של טקסס מתמודד השנה לויד בנטסן. באותה הזדמנות הוא גם מתמודד על סגנות הנשיאות מטעם המפלגה הד־מוקרטית – כפילות שהחוק הטקסאי מתיר. האויל ואין ספק שבנטסן יבצה בבחירות לסנאט, הוא יכול להיות בטוח שגם אחרי נובמבר יהיה לו מקום עבודה בוואשינגטון.

המצב הנוכחי בסנאט: 53 דמוקר־טים לעומת 47 רפובליקאים. בבית הנבחרים: 258 דמוקרטים לעומת 177 רפובליקאים.

צ'יק הקט, רפובליקאי. עכשיו הוא על סף שוויון

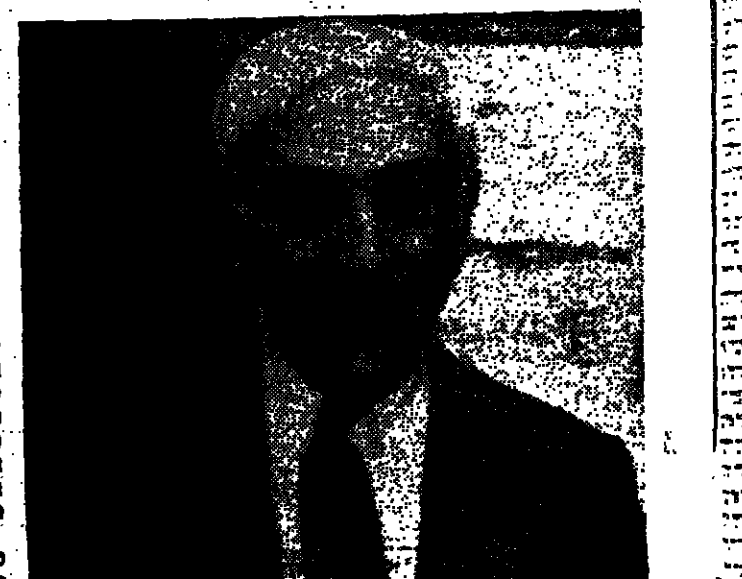
פראנק לאוטנברג, דמוקרט. [illegible]

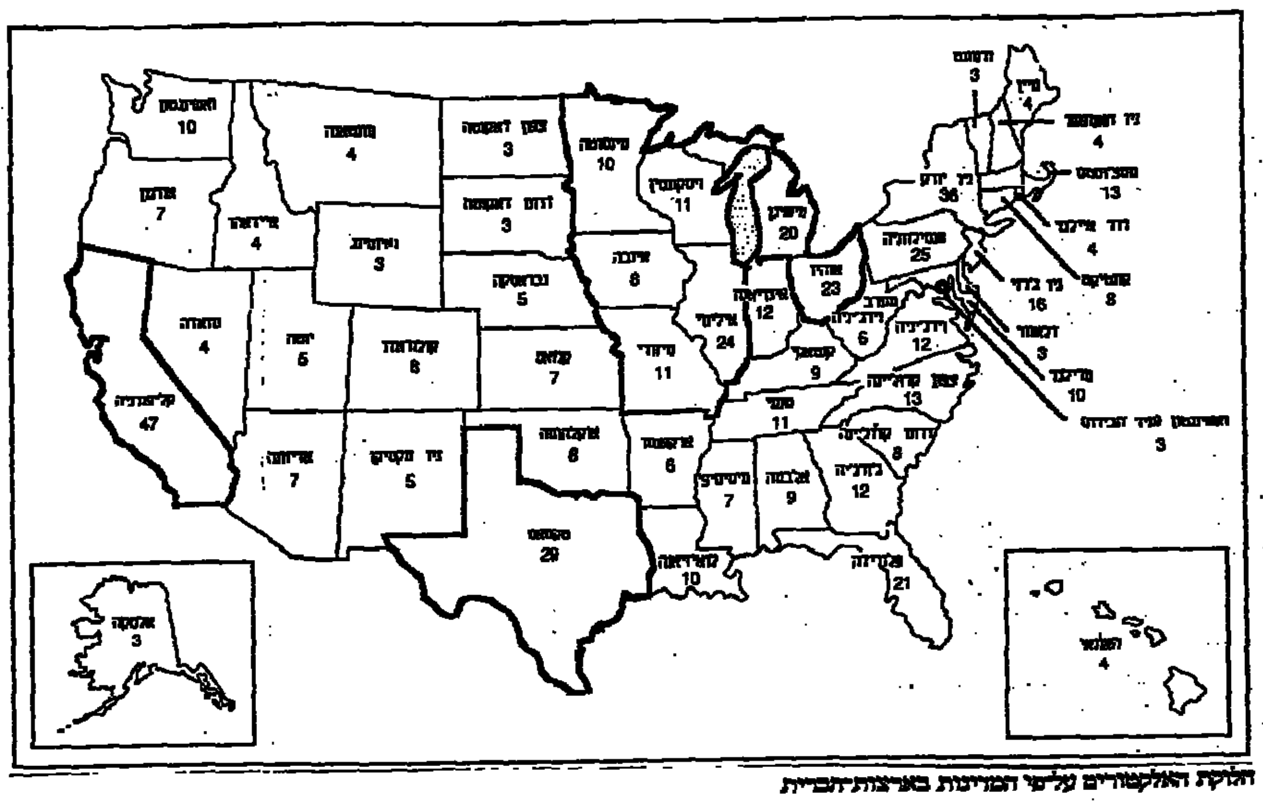

חלוקת האלקטורים על־פי המדינות בארצות־הברית

JIM MORIN'S VIEW

"אני רוצה אמריקה טובה יותר, עדינה יותר" קורא סגן הנשיא ג'ורג' בוש, והורג אחרי דוקאקיס בשמשם ארוך בידיו. על המוט מתנוסס [illegible] דגל ארה"ב — רמז לשימושו המרובה שעשה סגן הנשיא בשבועות האחרונים בדגל.
(c) The Miami Herald

הרפובליקאים "נעלו" את אסיפת האלקטורים

דוקאקיס התקפל ל־28 מתוך 50 המדינות, אבל כדי להיות נשיא הוא יצטרך לנצח בכל אחת מהן

אבות החוקה האמריקאית היו אמנם דמוקרטים וליברלים, על־פי קני־המידה של זמנם, אבל הם חשדו ביכולתו של ההמון להנהיג את הר־פובליקה. מן הטעם הזה, אם כי לא רק ממנו, הם החליטו שנשיא ארה"ב ייבחר בבחירות עקיפות. כל אחת מן המדינות תמנה "בוחרים", או "אלקטורים". הם יתכנסו במועד קבוע, אחרי הבחירות, ויחליטו מי יהיה הנשיא.

אבל תופעת האלקטורים הפכה את הבחירות לנשיאות מתופעה ארצית לתופעה מדינתית.

באופן הזה אפשר לומר, שבשבוע הבא יהיו בארה"ב 50 בחירות לנ־שיאות. בתאוריה יכול מועמד לזכות במיעוט של קולות המצביעים – וברוב של קולות האלקטורים. בפועל לא קרה כדבר הזה מאז 1876, וגם אז זו היתה תוצאה של זיוף, ולא של ממשות סטאטיסטית.

בשיטת הבחירות האמריקאית, מועמד הזוכה ברוב, או במספר הקו־לות הגבוה ביותר במדינה פלונית, גורף את כל האלקטורים שלה. מכאן שמועמד יכול לנצח ברוב של אחוז אחד או שניים בזירה הארצית, וע־דיין לגרוף אחריו 40 מדינות ב"מפולת אדמה", זה הביטוי החביב כל־כך על חכמי הפוליטיקה האמריקאית.

מספר האלקטורים הוא 538. יש לביאות כקליפורניה וניו־יורק, יש גנסיות כדלאוור או ורמונט. 270 הוא מספר הקסמים.

במרוצת מערכת הבחירות הזו נשמע הרבה הביטוי "לרפובליקאים יש מנעול על אסיפת האלקטורים". ענינו של "המנעול" הוא הצלחת הרפובליקאים לנצח בשורה ארוכה של מדינות בעשרים השנה האחרו־נות. אפשר להגיד, כי הרפובליקאים פותחים את המירוץ, כאשר כמעט 200 אלקטורים כבר מובטחים בכיסם. יש מדינות בדרום, במערב התיכון, בשפלות הגדולות ובמערב שכמעט אינן מסוגלות להצביע בעד הדמוק־רטים. על מדינת אינדיאנה, למשל, אומרים כי הצביעה בעד מועמדים רפובליקאיים "עוד מימי יוליוס קיסר".

וכך, למרות שמספר האמריקאים המעידים על עצמם שהם דמוקר־טים גדול במידה ניכרת מן הרפובליקאים, הצליחו הדמוקרטים לנצח רק פעם אחת בעשרים השנה האחרונות. גם הפעם ההוא, ב־1976, באה להם בקשיים ניכרים, על חודם של כמה מאות אלפי קולות, ורק מפני שצלה של פרשת ווטרגייט עדיין התארך.

הדמוקרטים התחילו את המירוץ הנשיאותי שלהם בתפיסת מרובה, "כל 50 המדינות".

ביתרון הפרספקטיבה אין ספק שהם שגו שגיאה חמורה. הדרום חמק מאצבעותיהם במהירות, בפלורידה עומד עכשיו יתרון הרפובליקאים על 20 אחוז.

לפני שבועיים החליט מטה הבחירות הבכיר של דוקאקיס על "אסט־רטגיה של 28 מדינות". זו אולי תפיסת מועט, אבל המועט מחזיק את המרובה. הדמוקרטים אינם יכולים להרכיש אפילו באחת מ־28 המדינות.

שלושת שדות הקרב הדרמטיים ביותר הם המערב התיכון, טקסאס וקליפורניה. במפה המופיעה כאן מבינות שלוש הזירות האלה בקווי־תיחום עבים. הן לבדן שולחות 183 אלקטורים. ההתגוששות באן מתנהלת מדי יום, במהלומות כבדות – ולפי כל הנתונים, ג'ורג' בוש מוביל בהן בהפרש בטוח.

אילו ניצח דוקאקיס בכולן, היה צריך להוסיף אליהן את מדינתו שלו, מסצ'וסטס; את מדינת ניו־יורק, את פנסילווניה; ועוד כמה מדינות קטנות בניו־אינגלנד ובמערב. מה שמשכנע כמעט את כל המשקיפים בחוסר הסיכויים של דוקאקיס הוא ההתמודדות הכלליק נבוכה של ניצ־חון בכל מדינות הקבר האלה. וזה בדיוק מה שמביא כמה רפובליקאים ומתי־דעת לכלול תחזיות מוקדמות על "מפולת אדמה".

20 החודשים של דוקאקיס, שמונה השנים של בוש

איך החמיץ "האיש הקטן" את הפגישה עם הגורל

מייקל דוקאקיס התחיל את המירוץ לנשיאות כמושל אלמוני ממדינה בגודל בינוני. משפט פתיחה כזה כמעט מזמין המשך נוסח "...וסיים את המירוץ כנשיא ארה"ב". אבל לא כל מושל אלמוני יחזור על מעשה ג'ימי קארטר מ־1976. אמרי־קה כנראה אינה מעוניינת עוד במוש־לים אלמונים. דוקאקיס מסיים אפוא את המירוץ כדמוקרט הראשון מאז 1928, שלא הצליח לחלץ את הבית הלבן משלטון רפובליקאי בן שמונה שנים.

האיש שנכשל לפני 60 שנה היה פוליטיקאי ניו־יורקי ושמו אלפרד סמית, הקתולי הראשון שהתמודד על הנשיאות. מדי שנה בשנה עורכים נכבדי ניו־יורק סעודת ערב חגיגית לזכר אל סמית. וכאשר סעודה זו חלה בשנת בחירות לנשיאות, מקובל ששני המועמדים מופיעים בה ומפי־גים בבמה הלצות את מתח המערכה.

ומאחר שבארה"ב אין פוליטיקאים כותבים לעולם את נאומיהם, או אפילו את בדיחותיהם, קרא מייקל דוקאקיס מן הטלפרומפטר את הבדי־חות שכתבו בשבילו אנשיו של ריצ'רד לדרמאן, מארח של תכנית לילה פופולארית בטלוויזיה האמרי־קאית. "אדוני סגן הנשיא", פנה דוק־אקיס קטן־הקומה אל יריבו, "אתה מבטיח במערכת הבחירות שלך להח־זיר את אמריקה אל האיש הקטן. אדוני סגן הנשיא, אני האיש" זו היתה כמבן פאראפראזה על רגע דרמטי כבאותו שנשא ג'ורג' בוש, באמצע חודש אוגוסט, לפני ועידת המפלגה הרפובליקאית. הוא דיבר על האיש היושב אצל שולחן הכתיבה, בלשכה המגלגלה של הבית הלבן, ומ־קבל את ההחלטות הגורליות. כאן עלה פתאום קולו של בוש כמעט עד צעקה "ידידי, אני האיש". באותו אוגוסט התחיל את שיקומו הפוליטי המופלא של בוש.

"לחלץ תבוסה ממלתעות הניצחון"

ששה חודשים קודם הוא היה מש־כים מדי בוקר, בקור ארקטי של 30 מעלות מתחת לאפס, ויוצא ללחוץ ידי פועלים בבתי־חרושת במדינת ניו־המפשייר, בצפון־מזרח ארה"ב.

הסקרים ורוב המשקיפים היו מש־כנעים באותם הימים, שג'ורג' בוש שב ניצח את ג'ורג' בוש, או בלשון המימרה החביבה על מקטרגים פולי־טיים: הוא הצליח "לחלץ את התבוסה ממלתעות הניצחון".

בפברואר 1988 נחל סגן הנשיא תבוסה ניצחת, בסיבוב הבחירות המו־קדמות הראשון של המפלגה הר־פובליקאית. הוא הגיע למקום השלי־שי, המשפיל, במדינת איווה. הסיבוב הבא עמד להיערך בניו־המפשייר, ובשביל ג'ורג' בוש זו היתה שאלה של להיות, או לחדול.

במוצאי יום הבחירות באיווה אמר פרשן פוליטי ותיק מן הימין האמרי־קאי, כי "ג'ורג' בוש הוא מקרה של המטפיזיקה הפוליטית. מרגע שהוא נפצע פעם אחת, הוא מוסיף לשתות".

בניו־המפשייר היה סגן הנשיא בפעם הראשונה בעמדת נחיתות. "אנדרדוג" בלשון האמריקאים. זאת לא היתה עמדה טבעית בשבילו. סוף סוף, הוא תכנן את מסע הבחירות במשך שמונה שנים, לצדו עמד כוחה של הכהונה, וכוחו של רונלד רייגן – אולי הנשיא הפופולארי ביותר בהיס־טוריה האמריקאית.

אבל "אנדרדוג" זוכה תמיד לאהדה אצל עמים בעלי תחושות ספורטיביות. ג'ורג' בוש בוסס בשלג של ניו־המפשייר, בעזרתו הארגו־נית של המנגנון המפלגתי המקומי, ולשם שינוי הילך ניצחון ממלתעות הת־בוסה. בלילה המקפיא ההוא, במנצ'סטר־ניו־המפשייר, ידעו הכול שהמשחק הסתיים, ואת ג'ורג' בוש לא יעצור איש מיריביו הרפובליקאים.

על אף "שבעת הגמדים"

הדמוקרטים היו למרבה העניין מרוצים מאוד. בעיניהם, ובעיני רוב חכמי הפוליטיקה האמריקאית, מוע־מד גרוע יותר מבוש לא יכלה מפלג־תו להציג. בתחילת 1988 חלקו רק דוקאקיס על הנחה, שצפויה לאמרי־קה "שנה דמוקרטית". אמנם או עוד סופרי הבדיחות על "שבעת הגמדים" הדמוקרטיים, המתחרים על מועמדות מפלגתם – אבל זה היה מעין "תראו מי עומד להיות נשיא", לא "הדמוק־רטים עלולים לאבד את הנשיאות".

כלשון פרשן פוליטי מן השמאל האמריקאי, "המועמד הדמוקרטי יהיה הלבן האחרון שיעמוד על הבמה, לצד ג'סי ג'קסון". על מייקל דוקאקיס קשה להגיד כי מוקי אתו את הבמונים. הוא נשאר אחרון על הבמה, הרבה מפני ששיחק לו המזל, והיו לו ארבעה יתרונות, שאין ביניהם ובין הפוליטיקה קשר ממשי:

(א) הוא היה דור שני של מהגרים יווניים. הקהילה היוונית בארה"ב אינה גדולה אמנם, אבל זה בדיוק מה שהפך מיד את דוקאקיס לגיבור קהילתי. עזרתם של אנשי עסקים יווניים, והדינמיקה המפעלתית של הכנ־סייה היוונית־אורתודוקסית, סייעו לו להביא תשתית כספית ארגונית בכל רחבי ארה"ב, ולזכות ביתרון פתיחה יוצא מן הכלל.

(ב) הוא מושל מסצ'וסטס, המדינה השכנה לניו־המפשייר. חלק גדול של ניו־המפשייר שייך בעצם לשוק הטל־וויזיה המקומית של בוסטון. דוק־אקיס בניו־המפשייר היה, בלשון המימרה השגורה, כמו "ילד מן השכו־נה". הוא נחל ניצחון מוחץ בבחירות בניו־המפשייר, קודם־כול מפני ששמו ותווי פניו היו מוכרים. רעיונותיו הם היו מטושטשים מלכתחילה.

(ג) בצעירותו בילה שנה באמריקה הלטינית, והוא מדבר אפוא ספרדית סבירה.

ב־7 במארס התקיימו בחירות מו־קדמות בדרומיות בכל מדינות הד־רום. דוקאקיס היה אלמוני גמור לדרומיים. את כל מדינות הדרום, מחוץ לשתיים, חילקו ביניהם מועמ־דים מקומיים. אבל השתיים שבהן ניצח דוקאקיס היו גם הגדולות וה־חשובות ביותר: פלורידה וטקסאס. בשתיהן, אבל ביותר בזו האחרונה, הצבעתם של ההיספאנים, או הלטינו־אמריקאים, הכריעה את הכף. הספ־רדית, שאותה למד דוקאקיס בנערו, עזרה מאוד.

(ד) ולבסוף, קיטי דוקאקיס. אשת המושל התגלתה לא רק כאשה נאה, נמרצת, אינטליגנטית, בעלת חוש הומור והבעה – אלא גם כנכס יהודי של דוקאקיס. דרום פלורידה היא כיום מרכז יהודי גדול, ורבים מתושביה הם גמלאים יהודיים, שעקרו לשם כדי להיפטר מן החורף הקשה של צפון החוף המזרחי. רבים מהם הודו בפה מלא שקיטי היא הסיבה לתמיכתם בדוקאקיס.

בוש מתגלה כאיש מלחמה

אלה היו כמה טעמים חשובים, אם גם לא היחידים, שדוקאקיס נשאר "הלבן האחרון על הבמה", לצד ג'קסון. ברגע שהתגבורה היאות ניצ־חונו, באביב, מיהרו סוקרי דעת הקהל להראות שהוא היה מכה את ג'ורג' בוש גם ביד אחת קשורה מאחורי הגב.

סגן הנשיא שב עמד בעמדה ההגיבה על אותה "ספורט". הוא היה ה"אנדרדוג", ושב התגלה בו מידות שאיש לא העז מקודם לייחס לרפובליקאי מרושן העונג, שנולד לאבא הבנק, והתחנך בכל בתי הספר הנכונים, ובגיל צעיר כבר צבר כמה מיליונים. בוש המפונק הרכרוכי הת־גלה פתאום כלוחם נחוש, כמעט שוו־אליקרב.

ספק אם היה כדבר הזה בהיסטוריה האמריקאית: בתחילת מערכת הבחי־רות ניבאו לו הסקרים תבוסה מש־פילה, אחדים דיברו אפילו על 17 אחוז לרעתו; ערב יום הבחירות מדברים כמעט כל הסקרים על ניצחון רדספתי לג'ורג' הרברט בוש.

עלייתו ונפילתו של מייקל דוק־אקיס יילמדו אל־נכון בכל בתי הספר הפוליטיים.

אם בתרוצת 16 החודשים הראשו־נים של המירוץ הוא לא עשה אף שגיאה אחת, הנה בתרוצת ארבעת החודשים האחרונים הוא עשה כמעט כל שגיאה אפשרית.

הוא איש קשה־עורף, לפעמים אפשר למצוא בו תכונות יהודיות־דומי־יות. הוא מסרב להיראות בעקיפת צלותן מרושעת, הוא עומד על שלו עד הרגע האחרון. הוא איש שלא נרתע מפני תבוסות.

דוקאקיס נחל פעם תבוסה ניצחת, כאשר ניסה לחזור ולהיבחר למושל מדינתו, ב־1978. הוא ניער את האבק משולי מקטורנו, יצא לגלות אקדמית מהדהדת, חזר מקץ ארבע שנים בהבטה גדולה יותר של החיים הפולי־טיים, הצליח להיבחר למושל.

במהלך מערכת הבחירות הנוכחית חזר דוקאקיס מדי פעם והזכיר את הלקח החשוב שהפיק ב־1978. אבל הפעם, קשה להעלות על הדעת שתינתן לו "הזדמנות שנייה". בת־שעה בנובמבר 1988 תשתדל המפל־גה הדמוקרטית לשכוח את הקיץ המשונה הזה, שבו החמיץ "האיש הקטן" את הפגישה עם הגורל.

בהנחה שהבריאות חשובה לכם...

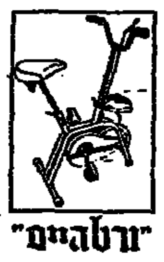
אופני כושר - 135 ש"ח בלבד.
אופני כושר "ורטהיים" ב־135 ש"ח בלבד (במקום 200 ש"ח). אפשרות למשלוח לבית הלקוח תמורת 15 ש"ח.
להזמנות: "ורטהיים", טל. 03-825075, העליה 26, ת"א.
"ורטהיים"

חודש חינם במועדון בריאות "ניו־יו" רמת־אביב.
חודש רביעי חינם*, לנרשמים ל־3 חודשים בחברות מלאה (כולל חדר כושר ומיגוון חוגי מחול, תנועה וכושר), או בחברות חלקית (חדר כושר בלבד).
*לחברים חדשים בלבד.
להרשמה: מועדון ניו־יו. טאגור 38, רמת־אביב. טל. 03-419347/8.

בוקר של בריאות ב"דן כרמל"
מיגוון פעילויות ספורט ובריאות במועדון הבריאות של מלון "דן כרמל", כולל ארוחת בוקר. בימים א', ב', ה', ו' בין השעות 12-8.
לפרטים: טל. 04-386211
מחיר מבצע - 24 ש"ח.
דן כרמל DAN CARMEL

...וגם הילדים.
שבועיים חינם בחוגי העֶשרָה של פ.מ.ד.
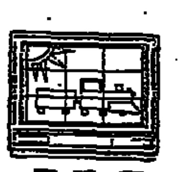
פ.מ.ד. – חוויה יוצאת דופן לילדי טרום חובה והכיתות הנמוכות של ביה"ס היסודי. חוגי העשרה ייחודיים להקניית מושגי לימוד ראשוניים באמצעות מערכות משולבות מחשב ועזרים תלת־מימדיים.
ההרשמה בשלושת המרכזים:
ירושלים: מסורלה 7, טל. 02-631928.
אפקה־ת"א: קרן קיימת 40, טל. 03-417366.
רעננה: קרן היסוד 2, טל. 052-443283.
פ.מ.ד

לעדי למחזיקי
דיינרס קלאב
כרטיס לאנשים חושבים

מושב יעד: מושב שיתופי בגליל המערבי בתחום המועצה האזורית משגב מעוניין לקלוט משפחות בעלות רעיונות מקוריים ויכולת לשילוב בענפי המושב, המוכנות להיות שותפות איתנו בנטל ובאחריות לקיום מושב שיתופי באזור מתפתח.
ענפי המושב:
★ מיעד מחשבים - בית תוכנה.
★ ליעד אלקטרוניקה - מפעל אלקטרוניקה העוסק בפיתוח וייצור מערכות בקרה ממוחשבות.
★ משרד תכנון - אדריכלות, הנדסה אזרחית, הנדסת בנין, תכנון נוף, חשמל, מים וכד'.
★ חקלאות - מטעים, חממות צמחי נוי.
★ חינוך - מערכת חינוך לילדי המושב מהגיל הרך עד כתה א'.
אנו משלבים חיי חברה ויצירה עם אפשרויות מקצועיות מעניינות ומגוונות.
לפרטים, נא לכתוב לועדת קליטה, מושב יעד, ד.נ. משגב 20155

ההיסטוריה דפקה על הדלת וגורבצ'וב פתח

מאת פיליפ טאובמן

The New York Times

מיוחד ל"הארץ"

יש הרואים בו את אבי הגלאסנוסט. מכל מקום, הוא דמות יוצאת־דופן בהנהגה הסובייטית. אלכסנדר יאקובלב, יועצו הקרוב ביותר של שליט בריה"מ, בראיון גלוי־לב על בעיות ארצו ועל יחסיה עם המערב

מוסקווה

אלכסנדר יאקובלב נחשב לאיש השני בדרגת השפעתו בברית־המועצות, בתוקף תפקידו כיועצו הקרוב ביותר של מיכאיל גורבצ'וב. התדמית הציבורית של יאקובלב עוד גבהה מאז חילופי הגברי האחרונים בקרמלין, ב־30 בספטמבר, כאשר מונה לעמוד בראש ועדה חדשה ליחסים בינלאומיים. גורמים מערביים חזרו להיכרות הנושק על טיבו האמיתי של האיש: האם הוא אבי הגלסנוסט או תועמלן מחושב, חסיד הדרקונים בשלום או אנטי־אמריקאי מושבע? יאקובלב, בן 64, חובה במקצת לגבשו. הוא עגול־פנים, גבותיו עבות ומשני צדי גולגלתו הקירחת מתנוססות שתי קווצות־שיער שחורות. את מראהו החמור מדגישים משקפיים כבדים מרובעים, אך החיוך שלו מרכך רושם זה.

את הקריירה שלו החל במחלקת התעמולה של המפלגה. אך ב־1973 נשלח כשגריר לקנדה, הרחק ממוקד השלטון; על־פי אחד הדיווחים, הרחק מפני שבמאמר שפירסם, מתח ביקורת על לאומנים רוסים. על־פי דיווח אחר, הגן על עיתונאי חוקר שהובאו דיווחיו בפוליטביורו. מן הסתם, הרשים את גורבצ'וב שהיה אז חבר עולה בפוליטביורו, בעת ביקורו בקנדה. השגריר נקרא עם מהרה לחזור הביתה. תחילה, כדי לעמוד בראש המכון היוקרתי לכלכלה עולמית וליחסים בינלאומיים; אחר־כך נעשה הממונה על התעמולה. אינטלקטואלים בברית־המועצות, בעיקר עורכי עיתונים, המעזים יותר מאחרים, אומרים כי הם רואים ביאקובלב את סנדק הגלזנוסט. הוא היה מגינם העיקרי כאשר תקפום השלטונות על שהגיעו עד גבולות המותר.

הם מתארים אותו כבעל סקרנות ורוחב אופקים. בראיון אתו, ציין כי קרא רבים מספרי אלכסנדר סולז'ניצין, ששום ספר מספריו לא פורסם בברית־המועצות מאז 1966. ביניהם, ספרי סולז'ניצין המוקדמים, על מוסד בית־הכלא של סטאלין, וגם הספרים המאוחרים יותר, שבהם מתפלמס הסופר עם הלניניזם. יאקובלב ביקש שלא לצטט את דיעותיו על ספרים מסוימים, "מפני שאינני רוצה להתערב בענייני ספרות". אך הוא הבהיר כי כמה מהספרים עוררו את התפעלותו ואילו אחרים פוגעים ומעליבים מפני שאינם מכבדים את הדעות המקודשות בעיניו.

"אני אתאיסט, אך אין זה לטעמי שמציגים בסרט את ישו כאדם שכל דעתו נתונה למין", אמר יאקובלב בהתייחסו בעיקר לקטע המבוסס בסרטו של מרטין סקורסזי, "הפיתוי האחרון של ישו". "אינני אוהב את זה. לכל אדם יש משהו המקודש עליו". כאשר נשאל כיצד חוויית הבחירה להתייחס ליצירות הנראות כפוגעות בעיני אנשים מסוימים, השיב: "להלכה, אני מתנגד לכל סוג של איסור, חוץ מפורנוגרפיה. ויצירות שיש בהן הפרה של המוסר הציבורי, לימוד זכות על הטרור, האלימות וכו'".

המוניטין שיצאו לו כאנטי־אמריקאי מושבע מקורם במידה רבה בספר שכתב ב־1984, "על פי התהום". בספרו זה הוא מתאר אמריקה ששולטות בה דיעות הימין הקיצוני, "מדינה שמדכאים בה את החירות, שמשגשגת בה האלימות, שהרופאים בה אימונים מקצועיים, שהעיתונות משרתת בה עסקים פרטיים ומגבילים בה את זכויותיו הבסיסיות של הפרט; מדינה שבה 'מיליטריזם ומלחמה הם האמצעים הבסיסיים להשגת יעדי מדיניות חוץ'".

לאחר־מכן, מיתן את ביקורתו ובתוך כך, קרא למוסקווה להקדיש תשומת־לב רבה יותר למערב־אירופה ואסיה, השפעתה פחתה בשנות המגבריסים. בראיון אתו, אמר יאקובלב כי באחרונה מצא סימנים לגישה לבבית יותר כלפי ברית־המועצות, ובכלל זה, השינוי הבולט ביחסו של הנשיא רייגן. אך הוא הגן על ספרו בטענה כי הוא מבוסס על חומר שהובא מכתבי חוקרים אמריקאים במדעי המדינה. "מכל מקום, אינני מתכוון כלל לשנות את דעותי ולהתבייש לדעות שהיו בתו יד הזמן".

הוא אמר כי חלק מדעותיו על ארצות־הברית עוצבו בהשפעת אירועים שהתנסה בהם כאשר היה סטודנט בשנת 1959. למשל, סיפר, כשנכנס לחנות בברודוויי התחתית בניו־יורק, לקנות מגבעת, ביקשו שני זבנים מהרוסי הצעיר להסיר את כובעו. "הסרתי את הכובע ושניהם התבוננו על מבט. הם אמרו: 'שמענו שלכל הרוסים יש קרניים'". יאקובלב חזר והדגיש כי הזבנים לא התבדחו. הוא זוכר כי הבקשה נאמרה "ברצינות גמורה" מפי "אנשים פשוטים, משכילים־למחצה". זה היה אחד ממאות "מפגשים" כאלה שאירעו לו בארצות־הברית, והוא חזר ודרש אליהם בראיון.

כשהחירות באה במפתיע, היא עלולה לשכר. הדבר החשוב הוא לעמוד על הרגלים ולא ליפול על ברכיך

בעת השיחה, קפץ יאקובלב בבישחון מעניין לעניין, נופף בידיו או במשקפיו להדגיש נקודה זו או אחרת, שמע את השאלות באנגלית ללא מתורגמן והשיב ברוסית. הוא סיפר כי גדל למשפחת איכרים בכפר יארוסלאבל, כ־240 ק"מ מצפון למוסקווה. אמו היתה נוצרייה מאמינה ואביו לא היה דתי, לא כל־כך מתוך כפירה בעיקר אלא בגלל שבאותו לכמר. אביו לא היה חבר מפלגה אבל דיוקן של לנין היה תלוי בבית. יאקובלב תיאר את עצמו כצעיר תמים שלאחר שידור רדיו ב־1941, על הידידות בין ברית־המועצות וגרמניה, הזדעזע לשמוע את אביו מכריז: "הם מרמים אותנו. תהיה מלחמה".

ספקות ראשונים על השלטון עלו בלבו כשהיה בן 27, בשנת 1950. הוא קרא מאמר של סטאלין על השפה הרוסית. לפי טענת אותו מאמר, מקורה הספציפי של הרוסית הוא בערים אורואל וקורסק. יאקובלב מספר כי הסוגר מבישה זו, הוקלה ההוסטה מ־ מר. אביו, אמר, לא היה מסור אישית לסטאלין אף כי הוריו לא ידעו דבר על התובבים בבירה. אבל בדומה לרבים אחרים, זכר אביו (בדיעבד) את תקופת סטאלין כתקופה של סדר, מוסר מבורס, והערים על תאוות הבצע וחוסר המוסריות של עידן ברז'נייב.

כאשר ביקש פעם מאביו להשוות בין שתי התקופות, השיב האיכר הזקן לאחר מחשבה, כי בימי סטאלין יכול אדם להתקין כיסא לשבת ולא עלה על דעתו לבקש תמורה. סיפור זה נועד להמחיש מה שרואה יאקובלב כמוקד אמיתי של הסטאליניזם: זו המשימה הפסיכולוגית הרגישה, לבסות להנהיג שינויים מקיפים בלי לפגוע בגאווה הכרוכה בכבוד המכל והישגים. יאקובלב אומר שהוא עצמו חש את כוח המשיכה של העבר. "אפילו עכשיו אני מנסה להבין, מה סיבה של אותה התלהבות, מה סיבה של אותה אמונה אפילו המלחמה שאלצנו לעבוד האיכרנו בה כה רבים גם הרבה מקרובי מהרגו בה — האם כל זה היה סתם בזבוז? אינני רוצה להשליך חלק מחיי לפח האשפה ואין בדעתי לעשות זאת. אלה הם חיי".

כמה מן העניינים שדובר עליהם יאקובלב:

סטאליניזם

אינני יכול לתאר לי איזו חזרה לסוג מנוליתי כלשהו של סטאליניזם. אינני יכול לתאר לי זאת מפני שאנו יודעים מה הוא סטאליניזם. ושנית, ידיעתנו מתעמקת מפני שאנו משיגים יותר ויותר להבין כי סטאלין לבדו אינו לב העניין, אדרבא. העיקר הוא בשיטה שהקים. שיטה זו לא היתה מסוגלת להגן על החברה מפני הסטאליניזם. הזדוניים הצרוף של סטאלין הביא את המדינה למצב כזה. משום כך, החזרה לאחור אינה אפשרית. ושנית, הפרסטרויקה המתגשמת עתה במערכת הכלכלית הפוליטית עושה את החזרה לאחור לבלתי־אפשרית.

גמישות בענייני מדיניות

האם נעשה משגים? קרוב לוודאי. לפעמים אכן אנו שוגים. שאלות רבות אינו יודעים לפתור. אבל לדעתי שיטותינו שונות משיטות העבר. אינו חושבים שאנחנו העם הפיקח ביותר שאינו מסוגל לטעות. אם אנו שוגים, אנו מתקנים את שגיאותינו. הנה, הקמנו התאחדויות לייצור ממלכתי. זה לא פעל, נטשנו את העניין. התברר שהמיניסטריונים רק רצו להנהיג בניהול אותה מערכת ישנה של פיקוח ביורוקרטי. לכן עזבנו את הרעיון. והדוגמה אותה אפשר לקרוא היום על הולסנו בעניין המאבק נגד האלכוהוליזם. אם תעיין בה בתשומת־לב, תיווכח שאינו משנים דבר. אנו רק מאשרים את ההחלטה המקורית. הנה בהחלטה המקורית לא נכללו שום איסורים על יין יבש, בירה, קוניאק. לא נגענו בשאלה זו. אך תוך ביצוע המדיניות, החלו המבצעים הנלהבים יותר על המידה לקצץ אפילו במכירות של משקאות אלה. התוצאה היתה מתוח הבורות. עכשיו מרגישים שיש לבצע את ההחלטות אבל במדויק, כפי שתוכננו, ולא מעל ומעבר למה שנקבע. יש מקרים רבים כאלה.

הקבוצות הלאומיות הבלטיות

אתה מבין, זה ארגון חברתי. ובתוך להעלות דרישות מסוימות, לבטא את נקודת־ראות, יחד עם רעיונות נבונים להולסין ומעשיים. לעתים קיבוצות רעיונות אלה מתקבלים על דעתנו בהולם. רצוננו לעקור משורש את הגישה היהודית ש"אם לא אני הגיתי את הרעיון, הרי הוא פסול". אבל הם מעלים רעיונות רבים המנותקים מהמציאות. איך יתכן שיהיה להם מטבע משלהם, במסגרת של מדינה יחידה ומערכת פיננסית אחת ויחידה? האם לקליפורניה יש מטבע משלה? אפילו היורודולר גמל כישלך האינו נהנה עד מהבות שהיה לו לפנים. גם הפטרודולר לא האריך ימים.

- אינו רואים להיכנס לוויכוח על עניינים שהם בבירור לא־מציאותיים. אם כי יש ברכה בהעלאת רעיונות שלהם. למשל, הם דורשים עצמאות כלכלית והתבעים לחייב את המנהיגות לתת דין וחשבון כלכלי בכל רפובליקה ורפובליקה. אבל איש לא חשב על המשמעות של כל אותם דברים. שימו לב ששום כלכלן בארצות הבלטיות לא כתב בנושא זה. רק משוררים מוסיקאים ואנשים כאלה אמרו משהו. אבל אנחנו תומכים בזה. אתם יודעים מדוע? מפני שאז יהיה ברור מי מקבל מה וכמה ממי.

כמובן, באסטוניה, לאטוויה וליטא נשמעו נאומים ומאמרים המבוססים על רגשות ולא על השכל. אני מאמין בעיקר של השכל הישר. זכות מתוכחים לפעמים, צועקים זה על זה ומטיחים האשמות. אחר־כך, אחרי התנפייסות, הם מצטערים על העניין ומבטים לשכוח מה שאמרו. בחיים הכל יכול לקרות.

מהמים הראשונים להיכרות את ארצות־הברית האמנתי, ועודני מאמין כיום, שאם לא תהיה הבנה־אמת בין ארצות־הברית וברית־המועצות, לא תצמח שום טובה לעולם. תמיד אמרתי שהעם האמריקאי ראוי לכבוד הרב ביותר על חריצותו, גילוי־לבו ומנהגו הידידותי. מעולם לא חשתי בהם איבה כלשהי כלפי אישית. חייתי בארה"ב ונסעתי לשם יותר מפעם. יש לי ידידים טובים ומכרים רבים באמריקה. אבל יש שם דברים רבים שאינני מבין. למשל, אינני מבין ולא אבין עד מותי מדוע חייבת אמריקה להיות מופת לכל אחד. יש אצלכם כמה דברים טובים. אבל לדעתכם כל דבר אמריקאי הוא הטוב ביותר. גם אם זה היה נכון, לא הייתי מקבל זאת. זה פשוט בלתי־אפשרי. פירוש הדבר קץ החיים. החיים נגמרים כאשר הכל מושלם.

ארצות הברית

אני משתגע כל פעם מחדש כמה מעט יודעים אנשים מסוימים בארה"ב. כשהייתי שם, שאלו אותי לפעמים שאלות שיעשעו אותי והעליבו אותי, אבל מה יכולתי לעשות? שהייתי בחווה באיווה ארבעה ימים. עם משפחה מאד נחמדה. איכר פתוח מאד. אשתו מאד מושכת ונחמדה. הם נהגו בי ידידות רבה. יש להם ארבעה ילדים, נחמדים ויפים מאד. הם עוררו בי געגועים לילדים שלי. יום אחד אחר־הצהרים שיחקתי בחצר־החווה עם הילדים, לקחתי אותם בזרועותי והיכרתי אותם... ראיתי שמישהו מציץ מאחורי וילונות של החלון. אשת האיכר המתבוננת עלינו. כאשר חזר בעלה הביתה, ישבנו לאכול. היא אמרה שברצונה לשאול אותי משהו. אמרתי: בבקשה.

אני רואה שאתה אוהב ילדים, אמרה.

נכון, אמרתי.

איך אתה יכול לאהוב ילדים ומשפחות, אם יש לכם נשים משותפות בברית־המועצות?

מי סיפר לך את זה? שאלתי.

היא היתה גלויית לב, היא לא יכלה לשקר: כומר, השיבה.

אני יכול להביא מאות דוגמאות כאלה.

יחסי ארצות הברית־ברית המועצות

כאשר נשאל אם בחירת בוש או דוקאקיס כנשיא תחולל שינוי כלשהו ביחסים בין שתי המדינות, השיב יאקובלב:

ומי באמת יהיה הנשיא אבל אם לדבר ברצינות, בלי שום קשר לשאלה מי יהיה, עקרונית חייב התהליך להימשך באותו כיוון. העיקר כאן אינה אישיותו של איש. הדברים עמוקים יותר. לדעתי, החשוב הוא שהאנשים עייפו מעימות. מדיניות של כוח יוצאה מהאופנה בימים אלה. בקרוב תהיה הפלה נשק גמצה כמו המלה אקולוגית. אנשים יאבקו נגד כלי־נשק כמו שהם נלחמים בזיהום סביבתי. כאלה הם פני הדברים. הדברים אמורים לא רק בנשק גרעיני. נשק גרעיני הוא זיהום סביבתי ישיר. רק נשק משטרתי חייב להישאר על כדור הארץ, כל עוד קיים פשע.

כיום אומרים בארצות־הברית כי די להפעיל לחצים על ברית־המועצות והיא מסכימה לחתום על הסכמים. הייתי אומר שדי להפעיל לחצים על ארצות־הברית וגם היא תעשה ויתורים. כל זה אינו רציני. האם אתה מבין שבין שאר דברים, זה בולם את תהליך פירוק הנשק? כשאומרים לנו כי ארצות־הברית לחצה עלינו ואנחנו מסכימים לוויתורים, אנשים כאן מתחילים לדאוג. אילו ויתורים הם שואלים. אינו רוצים לעשות שום ויתורים. אנחנו מקבלים מכתבים, גם אני, שנאמר בהם כי אנו מוכרים את המדינה לאמריקאים.

אינני יכול לתאר לי איזו חזרה לסוג מנוליתי כלשהו של סטאליניזם. מפני שאנו יודעים מהו

יאקובלב אמר שמוסקווה אינה מתכוננת לשנות את עמדתה בעניין תחנת המכ"ם הסיבירית, שלדברי וואשינגטון חייבת בריה"מ לפרק, בטרם יהיה אפשר להגיע להסכמה כלשהי על חוזה לצמצום טילים לטווח ארוך, שנושאים ונותנים עליו עתה בז'נבה. "למה להרוס את הקיים הנה ביזון אותו בידי ארגון שונה. אינכם מתכוונים לעקוב אחריכם. אתם תהיו שם בעצמכם". הוא הזכיר להצעה הסובייטית להעמיד את התחנה תחת פיקוח בינלאומי לשימוש מחקר החלל. הבית הלבן רואה הצעה זו כבלתי־ספציפית.

המבוכות בקרמלין

במערב מסקרנים מאד בשאלת תפקידיהם של החברים השונים בפוליטביורו. למשל, מי משמש יושב ראש כאשר גורבצ'וב נעדר ומי משמש יושב ראש במזכירות?

ובכן, גם זה בסבב בגיל. עובדים עכשיו על עניין זה. וכאשר לפוליטביורו, הוא מחליט על כך כל פעם.

האם יש נוהג רגיל?

הנוהג הרגיל הוא שהפוליטביורו מחליט בכל מקרה ספציפי. הדבר עולה רק בעת פגרות. אין זו בעיה בשבילנו. אין לנו מזכיר שני. אין אדם שאפשר לראות בו סגן. בתקנון המפלגה אין שום דבר בעניין זה.

- מי יושב ראש בישיבות המזכירות?

אנשים שונים.

כאשר עשה ליגאצ'וב בפריס, בשנה שעברה, אמר בראיון ל"לה מונד" כי שימש יושב־ראש במזכירות.

כן, תקופה מסוימת היה יושב־ראש, ואחר־כך לא. אנשים שונים מילאו תפקיד זה.

מזרח אירופה

"אם המערב לא יתערב בענייני המדינות האלו, לא יהיה שום איום נשקי לברית־המועצות ויש לי צידוק לומר דברים אלה", אמר יאקובלב.

האם הפלישה לצ'כוסלובקיה ב־1968 היתה תוצאה בכלל התערבות מערבית?

אתה איך חושב כך?

הרושם שלי הוא שהצ'כים עצמם חתרו לחברה דמוקרטית יותר.

אינני מדבר על דמוקרטיזציה, אני מדבר על התקופה. הייתי בצ'כוסלובקיה באותה תקופה. ראיתי במו עיני את הסמלים הפאשיסטיים וכל יום האזנתי לשידורי רדיו ממינכן שהודיעו על אילו תחנות רדיו להתחיל לשדר. אני מדבר על היבט זה. אין לי ספק שאנשים מסוימים היו מעוניינים בכנות בשינויים חיוביים. אבל לדעתי, בשלב מסוים נלמדה הזיבונות. כשהחירות באה במפתיע, לעתים היא עלולה לשכר. הדבר החשוב הוא לעמוד על הרגלים ולא ליפול על ברכיך.

האלימות — האם גם היא תוצר של התערבות מערבית?

ובכן, זה קומשבה משבי מרי. אבל למה לממן אותה?

האם המערב מממן את הסולידריות?

אין איש מכחיש זאת. אני מדבר רק מנקודת־מבט זו. העובדה היא שהדיבור המרכזי, הדיבור המתחוה יעדים הוא האלגנה. זה אינו ענייני. כמובן, זה עניינה של פולין. זה לא כל־כך מעסיק אותי. אינני מאמין שמישהו יכול להיות נקי מכל דופי ורבב. כל אחד מסוגל לדבר שטויות.

גלאסנוסט

המפלגה תמיד לימדה אותנו שכל דבר הכתוב בעיתונות הוא האמת. כאשר אנשים תופסים שלא תמיד זה כך ולפעמים ממש לא כך, זה מזעזע אותם. אתם מרבים לכתוב שמעוזי הפרסטרויקה והגלסנוסט הם "אגוניוק" ו"חדשות מוסקווה". אלה עיתונים טובים באמת, והם אכן עושים דברים טובים רבים. הם עיתונים מתקדמים. אבל אתם יודעים מה קרה לפעמים.

הנה מתפרסם, למשל, מאמר על משאל שנעשה בנובוסיבירסק. המשאל הראה כי רק 16% ואולי 30% מהאוכלוסיה תומכים בפרסטרויקה. מעטים מאד, אינני זוכר את המספר המדויק. המזכיר הכללי אמר לי: שמע, עלינו לנסוע לשם. איך יתכן הדבר? מה עושים שם ארגוני המפלגה ששיעור התמיכה בפרסטרויקה כה קטן? כך איפוא התגובה לפרסום זה היתה חיובית מאד. התגובה הראשונה היתה שעלינו לעשות צעדים מעשיים לברר מה השתבש שם. גישתנו היתה: מה שנכתב הוא האמת ועלינו לפעול. לא עלתה כלל השאלה שמא "אגוניוק" לא עשה כהלכה את המשאל.

מיד שלחתי עוזר לאזור נובוסיבירסק, לגלות מה קרה. ומה גילינו? כלל לא נעשה משאל. ואף אחד לא ענה על אף אחת מאותן שאלות. הכל היה אמצאה. אמרתי: לא, זה לא יתכן. התחלנו לחפש, ניסינו למצוא מה מקור העסק. התברר שבשנה הקודמת עשתה קבוצה של מדענים בנובוסיבירסק משאל במחוז אומסק, בעניינים שונים לחלוטין. הם התעניינו לדעת כיצד הגיבו מנהלים מהדרג הבינוני על הפרסטרויקה. השאלות היו שונות. אחת מהן היתה: איך משתנה המנגנון הכלכלי בהקשר לפרסטרויקה? ואכן, 16% מהמנהלים אמרו שהמנגנון הכלכלי משתנה לאט מאד או אינו משתנה כלל. באותו פרק־זמן הוא עוד לא היה יכול להשתנות. איך קרה הדבר הזה הנה על כך אנחנו מדברים עכשיו. משום כך, אמרתי יותר מפעם בנאומי כי הדמוקרטיזציה של העיתונות והגלסנוסט יכולים להתקיים רק בתנאי אחד — אם אומרים את האמת. האמת העובדתית. אני מדבר על עובדות, לא על פרשנויות. אני מדבר על עובדות ועל חוקים.

גורבצ'וב

יש תקופות בהיסטוריה, שהשתלשלות האירועים תלויה בהן במידה רבה באנשים מסוימים. עליך להיות ריאליסט בעניין אך תוכל גם לראות את הדברים מנקודת־ראות אחרת. האם אתה חושב שהשינויים בברית־המועצות לא היו מתחוללים לוא היה מישהו אחר במקום גורבצ'וב? לדעתי הם היו באים, אבל במועד אחר. אני חושב שאישיותו של גורבצ'וב האיצה את האירועים. תודות לתבונתו האישית, וכישרונו הפוליטי, השכלתו והכישרון המדהים להבין את מקצב התקופה ודרישותיה. תקופתנו מתעקשת לדרוש שינויים. היא דפקה על הדלת, וגורבצ'וב הבין מוקדם מאחרים כי יש לפתוח את הדלת.

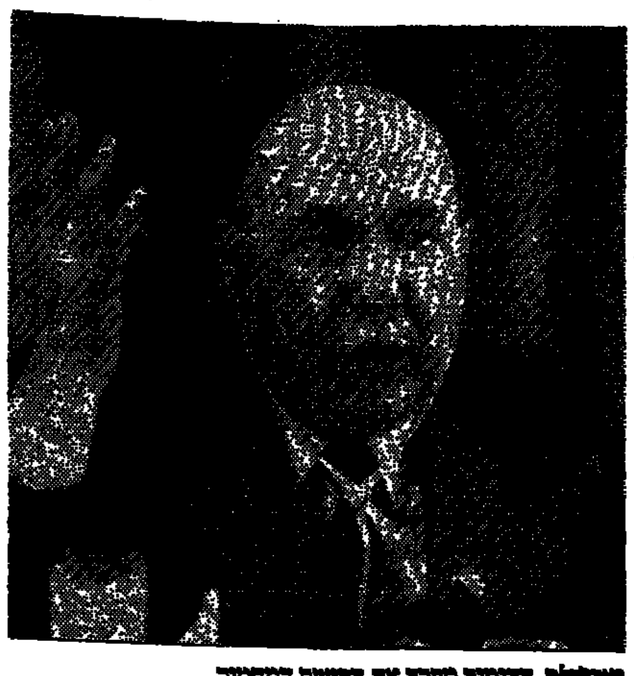

יאקובלב. החיוך מרכך את הרושם החמור

צפון־וייטנאם בשלה לתמורה

מנהיג המפלגה הקומוניסטית הצפון־וייטנאמית, נגויאן ואן לין וממשלת האנוי מנסים לחלץ את המדינה מהתמוטטות כלכלית על־ידי פתיחות כלשהי וויתורים לכלכלת השוק

מאת רון מורו

Newsweek

מיוחד ל"הארץ"

אט־אט הופכת האנוי להיות... לאורך הדרך הנהירה, מלאת התחתיות, מנמל־התעופה, ניצבים בתי־לבנים חדשים, בין שדות אורז המעובדים מחדש. חנויות עלובות למראה, ליד השוק המרכזי בעיר, שהיו אפלות וחשופות לפני שנים מספר בלבד, מציגות עתה מגוון של מוצרי־צריכה פשוטים: ג'ינס, צלחות, סירים ומחבתות, כלי חשמל קטנים, מוצרי עור וחפצי נצרים. בכל מקום צצו בתי־קפה פתוחים. כתריסר מסעדות פרטיות משגשגות ובכמה שכונות התקינו תאורת־רחוב חדשה, צינורות ביוב ומים. לאחר יותר מ־30 שנות מלחמה, תלאה וחיים ממושטרים, בשלה צפון וייטנאם לתמורה.

במאמציו לחלץ את המדינה מהתמוטטות כלכלית, יזם מנהיג המפלגה הקומוניסטית של צפון־וייטנאם, נגויאן ואן לין, שורת רפורמות צנועות בכיוון כלכלת השוק. אמנם מספרם המוגבל של בתי־עסק פרטיים החוזרים לבירה אינו יכול להשתוות לשווקים ההומים של הו צ'י מין סיטי, מעוז היוזמה הפרטית בדרום, שנודע בעבר בשם סייגון. עובדי המדינה ופועלי בתי־החרושת של האנוי מצליחים ברווחים רב להתקיים ממשכורת של שלושה דולרים לחודש בנוסף לעבודות חלקיות שונות. האינפלציה ממשיכה לדהור בקצב של כ־500 אחוז. עתה יוצאים נגד הרפורמות של לין חברי מפלגה שמרנים, החוששים שמא התמורה תאיים הן על זכויות היתר שלהם והן על השלטון החד־מפלגתי.

לביורוקרטים המבוצרים היטב בצפון־וייטנאם יש סיבה לחשוד במעשיו של לין. בצעד שנועד לקצץ בתקציב, הוא כבר צימצם את מספר עובדי הממשלה ב־20%. מעשה זה עורר את מתקפת־הנגד השמרנית, בראשות לה דוק טו, בעל מעמד של זקן המפלגה, איש רב־השפעה המצדד בקו הנוקשה, מחותיק והלוחם נגד הצרפתים והאמריקאים.

חקלאות פרטית

"צעדים אלה יצרו חיכוכים בתוכנו. הביורוקרטים חוששים למקומות־העבודה שלהם והאדירים של המפלגה חוששים לטובות־ההנאה שלהם", אומר שגריר מערבי־אירופי בהאנוי. "זה מעמיד ציבור שלם המוכן ומזומן להתנגד לרפורמות או לחסום אותן". יותר על כן, ה"אידיאולוגים" במפלגה רואים את הרפורמות של לין כמסוכנות מעצם טבען. "חברי מפלגה רבים חוששים — ובצדק — כי חירות כלכלית ואישית תכרסם בשליטת המפלגה", מוסיף הדיפלומט המערבי.

על־אף ההתנגדות ההולכת ומתגבשת, הצליח לין להעביר השנה כמה רפורמות הנחשבות כציוני־דרך בפוליטביורו ובאסיפה הלאומית. הממשלה קיבלה חוק־עונשין חדש, חוק השקעות זרות ליברלי וחוק־קרקעות חדש שהוא אולי החשוב מבין השלושה. מטרתו של חוק זה להמריץ את הייצור על־ידי נסיגה מהחקלאות הקולקטיבית נוסח האנוי שהתגלתה כאסון כלכלי במדינה, ועל־ידי עידוד המשקים המשפחתיים כתחליף. החוק החדש יעניק למשפחות איכרים 15 שנות חזקה פרטית. במשך אותן שנים, יוכלו האיכרים לעבד את האדמות שהם מעבדים עתה על בסיס קולקטיבי. האדמה עדיין תהיה בבעלות המדינה, אבל האיכרים יוכלו לעבד את השדות כראות עיניהם, לשמור בידיהם את רוב הרווחים ולשלם רק מס־קרקעות. כפרים קולקטיביים בלתי־יצרניים יפורקו והאדמה תחולק לאיכרים העובדים בהם.

לין ותומכיו — רובם "ליברלים" לפי מושגי המפלגה בצפון־וייטנאם — יודעים שהצלחתה של תכנית הרפורמה תלויה ביציאה מהירה של כוחות וייטנאם מקאמבודיה. החוקים החדשים שהנהיגה האנוי בנוגע להשקעות זרות פותחים את וייטנאם לפני הון זר והון של מפעלים משותפים. אולם כל עוד נשארים כוחות וייטנאם בקאמבודיה, מסרבים יפן והמערב התעשייתי להתיר השקעה כזאת. וייטנאם הבטיחה להוציא 50 אלף חיילים עד סוף השנה ולצאת לחלוטין מקמבודיה, עד תחילת 1990.

שקיעתו של לין

ממשלת האנוי יצאה בכמה יוזמות דיפלומטיות, במאמץ לשפר את תדמיתה בחו"ל. היא אימצה מדיניות־הגירה פתוחה יותר שתאפשר השנה לווייטנאמים (עד 23,000) לעזוב את המדינה כחוק. היא הרחיבה את התחייבותה לפני שכנותיה בדרום־מזרח אסיה — עמן היא להוטה במיוחד לעצב קשרי דיפלומטיה וסחר — להחזיר אנשי־סירות שנתקעו במחנות אם הם נכונים לחזור לארצם. היא שיתפה פעולה בתשומת־לב עם ארצות־הברית, בחיפוש חיילים אמריקאים הנחשבים לנעדרים. "הכל כאן חושבים במונחי פוסט־קאמבודיה", אומר שגריר מערבי־אירופי בהאנוי. "זה מחולל תנופה הדומה לשיטת קרונה: ברגע שהוא מתחיל לזוז, קשה לעצרו".

האם תצליח תוכנית־הרפורמה השאפתנית של לין? זה תלוי גם במצב בריאותו הפוליטית והגופנית של האיש. נראה שזו אף זו הורעו מאז תחילת הקיץ האחרון. הסימן הראשון לשליטתו הפוליטית המתרופפת של לין הופיע ביוני האחרון, כאשר הפוליטביורו בחר לראש ממשלה את דו מואוי, שמרן והוא בן 71. הפוליטביורו פסח על בן־חסותו של לין, ראש הממשלה בפועל, וו ואן קיאט. לין בן ה־73 נראה רזה, חיוור וחלוש. הוא ביטל במפתיע כמה פגישות עם משלחות זרות בשבועות האחרונים.

מאז תחילת ספטמבר האחרון, כאשר שב מ"פגרה" ארוכה מן הרגיל (שישה שבועות) בברית־המועצות, מהלכות שמועות בהאנוי כי לין נותח במוסקווה והוסר ממנו גידול. (בשיחות פרטיות, מאשרים מקורות במפלגה כי אכן הוסר גידול מגופו, אבל הם אומרים כי לא היה זה גידול ממאיר). מכל מקום, לין האט בבירור את הקצב. "אם בריאותו של לין מתדרדרת", אומר דיפלומט מערבי, "יתחולל שינוי דרסטי בנוף הפוליטי". כרגע, אין איש בעל חזון ופופולריות כלין המצפה בצדי הבימה לעלות לשלטון. וללא מנהיגותו של לין, עלול להיכשל מאבקה של וייטנאם לסיים את בידודה ולשפר את רמת־החיים של אזרחיה, שמצוקתם משוועת.

הימין הקיצוני מפגין שרירים

מאת ברטראן דה לה גראנג'

Le Monde

מיוחד ל"הארץ"

הבחירה של סלוואדור קשה — האורחים או האגף הצבאי של הארגון הימני־הקיצוני ארנ"ה? איש־הייצוג החולקלק, המפתה את האמריקאים בהתבטאויותיו המתונות־כאילו או קצין־הבין לשעבר, מנהיג חוליות המוות, המטפח את תדמיתו הבריונית והמאצ'ואיסטית?

סאן סלוואדור

הטלוויזיה של סלוואדור הציבה לאחרונה זה מול זה את רב־סרן במילואים רוברטו ד'אוביסון ואת גיירמו אונגו. איש לא מיזה. הקצין־לשעבר חשוד כי מילא תפקיד־מפתח במעשי הזוועה שעשו יחידות־המוות של הימין הקיצוני בתחילת שנות ה־80. ואילו אונגו הוא יו"ר הזרוע הפוליטית הקשורה לגרילה. השניים שוחחו במשך שעה כאילו אין מלחמה בארצם. שופטי הויכוח המתורים זה בזה באריכותם, דיברו השניים על הכל חוץ מחוליות המוות או הגרילה. איש מהם לא הציע פיתרון פלא לסיום המלחמה שהרגה בה 70 אלף איש בשמונה שנים. שניהם הודו כי בחודשים האחרונים נעשה משהו להשגת פתרון פוליטי של הסכסוך. אך אונגו אינו אופטימי: "נכון", אמר לנו, "נתנו לנו מרחב פוליטי, אבל הדברים רחוקים מדמוקרטיה אמיתית".

יו"ר החזית הדמוקרטית המהפכנית (אף־דה־אר) קיבל את פנינו בבית שהוא יושב בו מאז שובו מגלותו בשנה. בכניסה עומדים שומרים חמושים שכן, "הדמוקרטיה הסלוואדורית" עדיין לא פתרה את בעיית הרציחות הפוליטיות. שתי המפלגות החברות בחזית הדמוקרטית המהפכנית (המפלגה הסוציאל־דמוקרטית של ... כרתו ברית ביניהן, ותחת השם "הליכוד הדמוקרטי" תציג ברית זו את מועמדותו של אונגו בבחירות לנשיאות, במארס. "אין לנו אמביציה לזכות בבחירות", מודה אונגו, "אך זו תהיה לנו הזדמנות להפיץ את המצע שלנו. לבד מזה נוכל לעזור למנוע ניצחון של מועמד בסיבוב הראשון ולהיות בעמדת משא ומתן".

אף שבחרה בדרך האלקטורלית, אין בכוונתה של אף־דה־אר להתנתק מבעלי־בריתה ב"חזית על שם פאראבונדו מרטי למען שחרור לאומי" (אף־אם־אל־אן), היא תנועת הגרילה. "בחרנו באסטרטגיה בעלת שני עוקצים", אומר אונגו. מפקדי הגרילה נבוכים מהחלטת אף־דה־אר. "הבחירות מסייעות לממשלה להצדיק את המשך המלחמה", אומר ליאונל גונזלס, העומד בראש "כוחות השחרור העממיים", אחד מחמשת הארגונים בארגון־הגג של הגרילה. "אבל השתתפות השמאל בבחירות גם תאפשר להבין לשדה־המערכה הפוליטי".

המשחק הכפול של הגרילה

בימין (האולטרה־קיצוני) החלו לנצל מצב זה, תוך גינוי "המשחק הכפול" של הגרילה. "אף־דה־אר", אומרים שם, "היא הפנים הבדיוניות של אף־אם־אל־אן. היא מתכוונת להקים ממשלת קואליציה עם ארנ"ה ("הברית הרפובליקאית הלאומית", מפלגתו של ד'אוביסון הקשורה לחוליות המוות). לדברי דו"ח של אמנסטי שפורסם ב־26 באוקטובר, הידרדר המצב במדינה ב־18 החודשים האחרונים, בעקבות גל חדש של רציחות ועינויים, מעשה־ידיהן של חוליות אלו עצמן.

"המכון ליחסים בינלאומיים", גוף לאיטמור שהימין עושה בו שימוש למטרותיו, מגנה את "התכנית" של וואשינגטון להחזיק בשלטון את הנוצרים־הדמוקרטים. המידע הרב שפורסם באחרונה על חוליות המוות, מקורו בוואשינגטון — מרען המכוון ומטרתו, כמובן, להבאיש את ריח ארנ"ה בקרב הבוחרים. ארצות־הברית, מוסיף וטוען אותו גוף, רומזת כי היא עלולה לבטל את סיועה הפיננסי לסלוואדור (כ־500 מיליון דולר השנה, מקור ההכנסות הראשון במעלה של המדינה) אם בבחירות לנשיאות סלוואדור ינצח הימין האולטרה־קיצוני.

לאחר ארבע שנות שלטון, המפלגה הנוצרית־הדמוקרטית מאד לא־פופולרית. היא לא הצליחה להביא לסיום המלחמה, ורמת־החיים של רוב האוכלוסיה ירדה ירידה ניכרת. המפלגה הפסידה בבחירות לפרלמנט במרס האחרון (22 מושבים לעומת 32 שקיבלה ארנ"ה). עתה התגלה במפלגה קרע, עקב החלטתו של אחד ממנהיגיה, ריי פרנסס, שלא להשלים עם מועמדותו של פידל צ'אבס מנה לנשיאות. מנה הוא חביבם של ארצות־הברית והנשיא נפוליאון דוארטה.

ריי פרנסס הקים את "התנועה הנוצרית האותנטית" והוא יכול להישען על תמיכתם של 16 צירים. לצ'אבס מנה יש שישה בלבד, אך בידו השליטה על מנגנון המפלגה. דוארטה שהחולש מאד מסרטן הקיבה שאובחן בו באחרונה, מוסיף למלא את תפקידו. קשה להכירו מאז עבר כימותרפיה, שלדברי רופאיו לא תאריך את חייו אחרי דצמבר. הוא נראה בכל עצמו, אך על־אף עצות מקורביו, אינו רוצה לפרוש. "אני רוצה למות בעבודה", הוא אומר.

המלחמה המתלהבת

התפוררות הדמוקרטיה הנוצרית והנהגה ממושה כבינוד את שגשוג ארנ"ה ומועמדה לנשיאות, אלפרדו כריסטיאני. הימין הקיצוני נוהג כאילו כבר היה בשלטון. הרוב שלו בפרלמנט, השליטה שיש לו על בית־הדין העליון, על רוב המועצות המוניציפליות ועל העיתונות, וכן בריתו עם רוב מפקדי הצבא, כל אלה עושים אותו לכוח הראשון במעלה במדינה. נותר לו לכבוש את הבחירות ובעיקר את ארצות־הברית, שהמימון על הוארסה.

וואשינגטון, אומרים כאן, ממשיכה להעדיף את המפלגה הנוצרית־דמוקרטית, אך תהיה מוכנה בעת הצורך לשחק בקלף כריסטיאני. מנהיג ארנ"ה ביקר בארצות־הברית בסוף ספטמבר — זו הפעם השנייה בשלושה החודשים — ונפגש עם שר החוץ, ג'ורג' שולץ. כריסטיאני מאמין כי הצליח לשכנע את בני־שיחו, שהדברים הרעים הנכתבים ונאמרים על ארנ"ה רחוקים מן המציאות. "נכון", הוא אומר, "יש לנו בעיה של תדמית. אך איש לא סיפק אף פעם הוכחות על חלקו של רב־סרן ד'אוביסון בחוליות המוות". כריסטיאני מודה, עם זאת, שמייסד ארנ"ה (ד'אוביסון הוא שהקים את המפלגה ב־1981) היה יכול למלא תפקיד ב"מלחמה המלוכלכת שנאלץ הצבא לנהל כדי להילחם בטרור". מכל מקום, כריסטיאני יותר ויותר גדול לארצות־הברית: "אם אזכה בבחירות", הכריז באוזנינו, "לא יהיה מקום לד'אוביסון בממשלתי".

אבל מי יחזיק בשלטון האמיתי? האורחים או האגף הצבאי של ארנ"ה? הנידי המפתה את האמריקאים בהתבטאויותיו המתונות־כאילו או קצין־הבין לשעבר, המטפח את תדמיתו הבריונית והמאצ'ואיסטית? כריסטיאני דוחה את האשמה כי נועד לשמש רק מראית־עין, להקל על שובה של כל האוליגרכיה שמעולם לא השלימה עם רפורמה קרקעית, חלקית ככל שתהיה, ועם הלאמת הבנקים. "אין לנו כוונה לבטל את הרפורמה הקרקעית", אמר. "אדרבא, רצוננו לשפרה בהענקת שטרי בעלות לאיכרים הזעירים, המאוגדים כרגע בקואופרטיבים".

הכנסייה קוראת לדיאלוג ארצי

המצע של "הליכוד הדמוקרטי" אומר דברים דומים. אך כאן תם הדמיון. ארנ"ה שואפת להחזיר את כלכלת השוק במלואה ולשים קץ ל"התערבות מופרזת של המדינה, השולטת על 60% מהכלכלה". אנשי הימין הקיצוני המאמינים כי מצאו בארנ"ה את המפלגה היכולה להגן על האינטרסים שלהם, מוטרדים מאד מעמדתו של כריסטיאני בנוגע לרפורמה הקרקעית. בעלי מטעי־הקפה, שלא נטשו את שאיפתם להשיב לידיהם את האדמות, זועמים. נשיא לשכת היזמה הפרטית, אורלנדו דה סולה, אומר כי המפלגות אינן מסוגלות לשים קץ למשבר הפוליטי ולמלחמה. הוא מציע איפוא להקים "תנועת הצלה לאומית" שתעניק לצבא תפקיד מכריע. "צריך לחסל את הגרילה על־ידי גיוס העם וניהול מלחמה טוטאלית", הוא אומר.

מול התבטאויות כאלה, המזכירות את מעשי הזוועה הגרועים ביותר של האוליגרכיה בשנות ה־70 ותחילת שנות ה־80, קוראת הכנסייה לכל מגזרי החברה להשתתף ב"דיאלוג ארצי" שהיא מארגנת מאז החודש האחרון. 60 ארגונים (איגודים מקצועיים ואוניברסיטאות) נענו לקריאה. ארגוני הימין הקיצוני, ובעיקר בעלי מטעי־הקפה, מאשימים את הכנסייה ב"שותפות בולטת עם החתרנות הבינלאומית".

מולהט של האוריה מתריסה את התחושה כי השלטון יצא לפגרה. זה מסייע להסלמת המלחמה. הצבא חש חופשי יותר מתמיד לעשות פעולות־איפה באוכלוסיה האזרחית (דיכוי אכזרי של הפגנת סטודנטים ב־13 בספטמבר; רצח של עשרה איכרים ב־21 בספטמבר, וכו'). באותה עת מגבירה הגרילה את התקפותיה על יעדים כלכליים אך גם על עמדות צבאיות והיא גורמת אבידות כבדות לצבא.

תוכנית השלום באמריקה המרכזית תקועה במבוי סתום. הצבא סבור כי אין לו על מה לשאת ולתת עם הגרילה, פרט לכניעה מלאה. התחושה העמומה מתחזקת שנוב חזרו הדיכוי האיומים של חוליות המוות. כרגיל, נפוצות שמועות על הפיכה צבאית. אך נראה ששמועות אלו נועדו בעיקר להזכיר למפלגות כי בסופו של דבר, הצבא מחזיק בשלטון האמיתי. יש תחושה שסלוואדור חזרה לשנת 1980: לאחר ההפיכה ב־15 באוקטובר 1979, נראה היה כי כל התקוות אפשריות, עד שנסתם עליהן הגולל.

בית ברל

הופיעה מהדורה שניה

מדינת ישראל וארץ ישראל

בעריכת אדם דורון

הספר, בהוצאת בית ברל, 570 עמודים, דן בדילמה בין "ארץ" ל"מדינה" מבחינה גאוגרפית, היסטורית, דתית, התיישבותית, אסטרטגית ומדינית, והוא נכתב ע"י 14 מחברים מטובי אנשי האקדמיה.

מחברי הספר:
פרופ' ארנון סופר, ד"ר יגאל וגנר, אריה נאור, פרופ' בנימין נויברגר, תת אלוף (מיל) אריה שלו, ד"ר אברהם ולפנזון, פרופ' צבי לם, הרב פנחס לדרמן, אהרן הראל, ד"ר מנחם נאור, יוסי גינות, עומר מסאלחה, הרב אברהם ביק ואבא צור.

בהזמנות נא לפנות לבית ברל — ההוצאה לאור, כפר סבא 44905 טלפון 052-25151
להשיג גם ברשת "ספרי" ובחנויות המובחרות

טכניון - הפקולטה להנדסה אזרחית — המרכז להנדסת הסביבה ומשאבי מים

האגוד להנדסה סביבתית בישראל

ביום רביעי, א' בכסלו תשמ"ט, 10.11.88 באולם ... בקרית הטכניון

יקיימו **כנס** בנושא

בעיות הביוב בישראל

תכנית הכנס:

08.00-09.00 התכנסות והרשמה.

09.00-10.00 דברי פתיחה: גדליה שלף, דיקן הפקולטה להנדסה אזרחית - יו"ר הכנס.
ד"ר שלמה אבני; מר צמח ישי; מר יחזקאל זכאי; מר יצחק כספי; מר אורי שמיר.

10.00-13.00 מושב הבוקר — יו"ר: אלישע בלשה; גדעון זן; ד"ר דן רונן; ד"ר יעקב און; ד"ר יוסף מגר; באסל ...; מנחם רבינו; פואד בקראוד; מנחם ...; גדליה שלף.

13.00-14.00 הפסקת צהרים.

14.00-17.00 מושב אחה"צ — יו"ר: יהושע שפירן; אלכסנדר דונר; יעקב שיינברג; פאנל דיון ציבורי; מנחה: ... שמואל ...; משתתפים: פואד בקראוד; רפי הלפרין; ד"ר אורי מרינוב; אבנר עדין; ד"ר יאיר ...; מרדכי ...; גדליה שלף; ד"ר אברהם ...; ... ; מר דוד צבאלי.

[illegible]

הסתדרות מדיצינית הדסה

בית־הספר לסיעוד ע"ש ה. סאלד
היחידה ללימודי המשך בסיעוד

אנו מודיעים על פתיחת קורס על־בסיסי
בסיעוד בחדר־נתוח
לאחיות מוסמכות
שיפתח בחודש ינואר 1989
משך הקורס 9 חודשים

הקורס יתקיים בחדרי הנתוחים החדשים והמתקדמים של המרכז הרפואי האוניברסיטאי בעין כרם ובהר הצופים.

הקורס מוכר לתעודה ע"י אגף הסיעוד במשרד הבריאות. למועמדים מתאימים אשר יבחרו לעבוד במוסדותינו, ינתנו מלגות וסיוע בדיור.

ההרשמה במשרד ביה"ס לסיעוד בקרית־הדסה
בא לפנות לגב' רחל כהן שאולזון ת.ד. 12000
מיקוד 91120, טל. 02-447148, עד 17.11.88

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל
קופת חולים

ישיבת הוועד המפקח הארצי

תתקיים ביום שלישי, כ"ח חשון תשמ"ט — 8.11.1988 בשעה 16:00,
באולם הישיבות, (קומה 7) בבית ההנהלה המרכזית של קופת־חולים, רח' ארלוזורוב 101, תל־אביב.

סדר היום:
1. ביטוח רפואי משלים.
2. שונות.

יהודה ברקאי, יו"ר הוועד המפקח הארצי

GAZIT INCORPORATED (PANAMA)
Calle Elvira Mendes y callo 52
cindad do panama

תיקון טעות

במודעה שפורסמה ביום 27/10/88 בדבר כינוס האסיפה הכללית השנתית של בעלי המניות בחברת גזית אינק' נפלה טעות בנוגע למועדה. האסיפה תתכנס ביום 12/12/88.

בפקודת הדירקטוריון.

למוסד ציבורי
דרושות בשכירות
2 דירות צמודות
בנות שני חדרים כל אחת + טלפון
בחיפה. מועדף באיזור קרית אליעזר
ללא דמי תיווך.
בהצעות נא לפנות: 03-205256

קבלת מודעות
אשראי*
מיוחד
פרסום פיו
735588/9

כספת /

נחמיה שטרסלר,
יהודה שרוני, אבי גנאור

• פיחות במעמד הפיחות

בהלת הפיחות לא שככה בקרב הציבור. עובדה שעם ישראל המבוהל ממשיך לנהור לעבר אפיקי ההשקעה הדולריים. האם אפיקי ההשקעה האלה אכן יעניקו מחסה ביום סגריר?

ניתוח שעשו כלכלני "אילנות דיסקונט" מראה כי גם במקרה של פיחות בשיעור 15% יקבל מי שמחזיק כיום בנקאיות הנפרעות ב־1989 פיצוי חלקי של 5%. זאת בגלל רמת תשואה נמוכות לפדיון, וההנחה כי לאחר הפיחות תיסחרנה מניות אלו בתשואת מינימום של 9%.

הדולר השחור נסחר כיום במחיר של 1.98 שקל, הגבוה ב־18.75% ממחיר הדולר היציג, כך שגם אפיק השקעה זה אינו מעניק מחסה מפני פיחות. מה נותר? תוכניות החיסכון הדולריות או המגדרות בעלות בריחה הצמדה לדולר. ניסיון העבר הראה כי גם השקעה במניות בעלות איכות כלכלית גבוהה, שמרכיב היצוא בהן גבוה, עולות בדרך כלל במלוא שיעור הפיחות, ואף למעלה מכך.

• רוב עמלה על מעט עמל

בעקבות הביקורת הציבורית האילו הבנקים ברוב טובם להפחית את העמלה שגבו לעצמם לרגל פדיון המניות הבנקאיות – מחצי האחוז ל־0.1 עד 0.4 אחוז. בתוך כך לא שמנו לב לכך שהבנקים מגלחים לעצמם עמלה נאה על פדיון נייר ערך חריג אחר – מלוות המלחמה.

כידוע, נפרעות השנה, מדי חודש, תעודות מלווה ביטחון (1972) ותעודות מלווה מלחמה ומימון רכש (1974), מבחזיקים שאינם מעוניינים לנצל את אופציית ההארכה לארבע שנים חוזר, כהצעת האוצר. בעת הפדיון של תעודות שהוחזק בפיקדון ניירות ערך גובים הבנקים עמלה של מחצית האחוז; המהדרין (בנק דיסקונט, למשל) גובים בהזדמנות חגיגית זו גם דמי ניהול ושמירה.

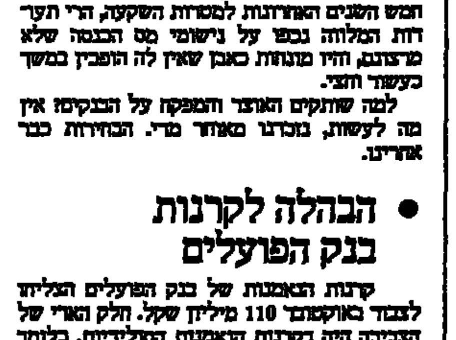

גביית עמלת פדיון של מחצית האחוז מוצדקת במקרה זה עוד פחות מאשר במקרה של מניות הבנקים: בעוד שאת הבנקאיות רכשו רבים במרוצת חמש השנים האחרונות למטרות השקעה, הרי תעודות המלווה נכפו על נישומי מס הכנסה שלא מרצונם, והיו מונחות כאבן שאין לה הופכין במשך כעשור וחצי.

למה שותקים האוצר והמפקח על הבנקים? אין מה לעשות, נזכרנו מאוחר מדי. הבחירות כבר אחרינו.

• הבהלה לקרנות בנק הפועלים

קרנות הנאמנות של בנק הפועלים הצליחו לגבור באוקטובר 110 מיליון שקל. חלק הארי של הגבירה היה בקרנות הנאמנות הדולריות, כלומר אלה המשקיעות את עיקר נכסיהן באיגרות חוב. בבנקים האחרים, הכלל זה בבנק לאומי, שהיקף נכסי קרנות הנאמנות שבניהולו גבוה פי שניים מהיקף נכסי קרנות בנק הפועלים, היתה הגבירה בקרנות נמוכה יותר. לעומת זאת, היתה גבירה גדולה בתוכניות החיסכון.

מדוע דווקא בבנק הפועלים היתה הגבירה בקרנות גבוהה? שאלה זו מקבלת יותר תוקף בהתחשב בעובדה שרמת התשואה לפדיון באיגרות החוב, המהוות, כאמור, את הנכס העיקרי של הקרנות, עומדת באוקטובר על 2%, בעוד שרמת התשואה בתוכנית החיסכון עומדת על 5%. יותר על כן, בעת רכישת קרן נאמנות יש צורך בתשלום עמלה המכונה "עמלת הסטה", דבר שאינו קיים בתוכניות החיסכון.

ההסבר הלקי לתעלומה גלום בעובדה שקרנות, שלא כמו תוכניות החיסכון, הן נזילות. אך לבד מזאת, האם יתכן שציבור רוכשי הקרנות בבנק הפועלים מתוחכם פחות מלקוחות הבנקים האחרים? מה שבטוח הוא שבנק הפועלים עשה עסק טוב, שכן הרווח על קרנות גבוה מהרווח על תוכנית החיסכון.

• ערכם של ימי ערך

יום הבחירות, שהיה יום שבתון, גרם למספר שינויים בכללי הפעילות הפיננסית, שאחד מהם הוא במה שמכונה "ימי הערך". בנק ישראל החליט כי פעולות סליקה שבוצעו בבורסה ביום שני, שהוא יום המסחר האחרון שקדם לשבתון, יבוצעו בערך של יום ד'. הוא הדין לגבי פעולות במטבע חוץ. יש שירוויחו (מי שנתנו צ'קים ביום שני, למשל) ויש שיפסידו, (מי שהפקידו צ'קים באותו יום).

• שאלות ותשובות: פגם במוצר

בגיליון האחרון של "מה כדאי", הירחון של המועצה הישראלית לצרכנות, מצאנו שתי שאלות שיכולות לעניין את כולנו:

האם חלה חובה על המוכר לקבל חזרה מוצר פגום?

מוצר שיש בו פגם שמקורו בייצור, חייב המוכר לקבל בחזרה ולהחזיר את הכסף. אם המדובר במוצר גדול, כגון מכשיר חשמל או מכונית, אשר יש עליהם אחריות, ואם התקלה אינה רצינית, רשאי היבואן או המוכר לתקן את הפגם במסגרת האחריות, בשונה ממוצר שיש בו פגם רציני או פגם החוזר על עצמו באופן תדיר, או שורת פגמים. במקרה כזה זכאי הצרכן להחזיר את המוצר ולקבל את כספו בחזרה.

• היכן נשתה קפה

בכמה מבתי הקפה המשולדרים בתל אביב משלמים עבור בקבוק קטן של מים מינרלים (מתוצרת הארץ) ארבעה שקלים. עבור כוס קפה משלמים לפעמים אפילו יותר. "כספת" אינו מבור לפקפק בסבירות המחירים הללו, ואף אינו שואל אם זוכים יושבי בתי־הקפה התל־אביביים (ואולי גם במקומות אחרים) לתמורה הולמת עבור כספם.

בכל אופן, כדאי לציין שעבור ספל קפה פילטר, בלובי האלגנטי של מלון שרתון בתל אביב, ממש ליד הלון הנשקף אל הים, משלמים 2.30 דולר (3.80 שקל, לפי שער של 1.64 שקל לדולר) וגם מקבלים קנקן מים (לא מהברז) בלי לבקש פעמיים. כנ"ל בלובי המפואר של מלון סונסטה באילת. שם, לצלילי הפסנתר והבגשה משלמת, משלמים רק 2.50 דולר עבור פחית של משקה קל ואפילו קפה.

• גם המחשב טועה?

שיטת הקודים לסימון המוצרים המוצגים על המדפים ברשתות השיווק ממשיכה להפתיע. השבוע פנה אחד ממשתתפי "כספת" למנהל הסופרמרקט השכונתי שלו מרשת "היפר־קרך", וביקש להחזיר חבילת פירות מיובשים שבה התגלו – לא עליכם – כמה גזקים. המנהל החליט מיד לזכות את הלקוח, בדק על־פי הקוד של המוצר (המודפס על אריזתו מבית הרשת) את מחירו במחשב המשוכלל המוצב על שולחנו ורשם 5.62 שקל. כשנכנס הלקוח לקופה הממוחשבת ביציאה מהחנות, הופתע להיווכח שעל־פי אותו הקוד מחיר המוצר הוא רק 5.40 שקלים. אגב, המנהל הופתע לא פחות ממנו.

בכל מקרה של ספק ממליץ "כספת" לחפש את המחיר במדפים. אם הוא לא מופיע – לא להתבייש ולפנות למנהל.

דיוקן וסמל. צ'ארלס לינדברג בטיים והדגלן התחיה. משמאל: לינדברג עם הרמן גרינג וידידים אחרים

הישראלים החדשים

1. רוחה של סנט לואיס

ובלילה ההוא, בתוך השידורים של מטה התחיה ברחוב דיזנגוף, מעל האסלה, ראיתי דבקית ועליה האיש עם הדגל, סמלה של המפלגה. זה הזכיר לי ששכחתי לחזור אם נכון מה שסיפרו לי על הדגלן ההוא.

למרות התנבור שזה נכון. דמותו של האיש הנושא את דגל התחיה על סמלה של המפלגה מבוססת על דיוקנו של הטייס צ'רלס לינדברג, גיבור אמריקאי, ידיד הנאצים, שונא יהודים.

אין להם מול עם נושא הדגל שלהם. סיפור ידוע. שני גרפיקאים, רמי אלתגן ונורית פני ופרסומאי אחר, בני גל, יצרו את הסמל על יסוד תצלום של הצופי הנבות יעקב שבתאי. הם לא ידעו או שזה הוא. הכל התחיל כפרוייקט תלמידים באקדמיה בצלאל. את התמונה של שבתאי קיבלו בלשכת העיתונות הממשלתית, לאחר שמצאו אותה באלבום העשור של צה"ל. צבי יפה תואר עם בלורית, דמות מיתוס.

אלתגן הצליח עם מוט של מטאטא, ועליו הוסיפו דגל ושילבוהו בדיוקנו של שבתאי. את התוצאה עיבדו כפי שעיבדו הציעה לתחיה. בתחיה התווכחו הרבה, גאולה כהן היתה נגד. לבסוף אישרה הכרזה – ואז פרצה שערוריה. זה קרה כשרמי אלתגן סיפר על הפרוייקט לכתבת ג'יא אוי, אמרה גיא, הלא זה ינקלה שבתאי.

שבתאי פנה לבית המשפט והפסיד. עד הבחירות הבאות – מת. היו עוד הרבה פלקטים בתחיה, והיה הכל לחזוק אותם. התחיה חזרה להשתמש בהן. שבתאי, שאחרי מותו עובר למיתוס, לחם בתחיה באמצעות אלמנתו וידידיו. כהן הוליכה שכל העניין לא שווה לה להמירה דגלן חדש.

אלתגן רצה לשמר לפחות את הבלורית. לפחות את הבלורית, ביקש מהאלמנה. האלמנה לא נתנה לו אפילו את הבלורית. אלתגן חיפש תמונה אחרת. משהו אשכנזי. אף, אמר לי השבוע. כי הוא ציניק גדול בדעותיו הפוליטיות. הוא הנגטיב של התחיה, אמר. הוא נשוי לבתו של חבר הכנסת מתי פלד. התוכן מהמוקדמת לא נקי כו על שירותיו לתחיה. לגמרי לא. זה הלא עניין מקצועי לגמרי, מרנעם.

מעבר לציניות אמר אלתגן שהגרפיקאים הישראליים מקבלים בעמולה של תנועות פוליטיות רבות, במהפכה הצרפתית, ברוסיה הסובייטית, בגרמניה הנאצית, ויש כדוגמתם גם בכרזות ציוניות מוקדמות.

אין פלא שחיפש את יורשו של שבתאי במקום שיש בו גיבורים, וכך נפל על דיוקנו של צ'רלס לינדברג. מהתמונה המקורית עם שבתאי נותר רק מוט המטאטא ההוא.

לינדברג זכה לתהילת עולם ב־1927 כשחצה בראשונה את האוקיאנוס בטיסה ישירה מניו יורק לפאריס, מטוס לבדו את המטוס שבנה במיוחד לצורך זה, "רוחה של סנט לואיס" שמו.

תהילתו עלתה כמיו בנו, שנחטף ונרצח כשהיה בן שנתיים. לינדברג ומשפחתו עקרו לאנגליה, משם יצא לביקורים בברלין של היטלר. מרשאל האויר הרמן גרינג העניק לו עיטור כבוד. כשפרצה מלחמת העולם השנייה, היה לינדברג הכוח המצויד למאבק הציבורי נגד כניסת ארצות הברית למלחמה. במסגרת זו השמיע נאום ידוע שבו קבע לו שם כאנטישמי, ומאז דעכה תהילתו. הוא מת לפני 14 שנה בגיל 72.

לא, אנשי התחיה לא ידעו את דיוקנו של מי נשאו על סמלם; רמי אלתגן מעולם לא גילה להם את הדבר. הוא לא עשה זאת כדי לביישם. הוא פשוט עשה להם דגלן שנראה כמו שהדגלן של התחיה צריך להיראות.

זה לא עזר להם הרבה בבחירות.

2. שישים שניות

הערה במוגריים: הסערה האחרונה שלפני הבחירות נסבה על מודעה, ללא חתימה, שראו בה את העדות מיגבה, עם אדולף היטלר במרכז, והכותרת "עזרה בין־לאומית".

המערך האשים את הליכוד. הליכוד הכחיש ואיים לתבוע את המערך על הוצאת דיבה. "מעריב", שפרסם את המודעה, התנצל. הכל הסכימו, כאילו, שהיטלר הוא מחוץ לתחום.

אבל הוא לא ומעולם לא היה.

עיון בעיתונות הישראלית, וגם בדברי הכנסת, מורה כי מיום שאדולף היטלר עלה לשלטון, שמו משמש את מנהיגי הארץ כדי לנגח אלה את אלה. כך פעמים רבות במערכות הבחירות לקונגרסים הציוניים, למוסדות הישוב בארץ ולכנסת, לפני השואה, במהלך השואה וגם אחריה.

זאב ז'בוטינסקי כתב מאמר נגד מפא"י, והכתיר אותו בכותרת "צלב הקרס האדום". דוד בן גוריון, באסיפת עם בתל־אביב, כינה את מנהיג הרוויזיוניסטים "ולדימיר היטלר".

שנים רבות אחרי השואה, כשכל פרטיה כבר היו ידועים ברבים, כתב בן־גוריון כי מנחם בגין הוא "טיפוס היטלראי מובהק".

עיין גם ערך "אשכנאצים", "יודאונאצים" ועוד.

ימים אחדים לפני שהופיעה מודעת העזרה הבין־לאומית, התפצה בקרב עיתונאים קלטת וידיאו ובה קטע מתוך הסרט הנאצי הנודע "היהודי זיס". הקלטת הוכנה במטה התעמולה "לפיד", שהקים המיליונר מבזיל אלך כהנא כדי לסייע למערך. כהנא חזר בינתיים הביתה. תכלית הקלטת שהפיצו אנשיו היתה להוכיח שהליכוד משתמש בשיטות תעמולה נאציות.

אלה היו שישים שניות על היטלר בפוליטיקה הישראלית.

3. בלילה עם גאולה כהן.

לפחות העצבי בחוץ

חדר המדרגות שהוביל אל מטה התחיה, בדיזנגוף, היה אפוף בפוסטר "לא". מי יודע איך הגיעו לשם. כך או כך, זהו הדבר שבתחיה למולדת.

כשהגעתי בסביבות חצות פרצה צהלה במטה התחיה. אשה אחת בשביס אמרה "לא ישן, לא ישן. בנפול אויבך אל תשמח", אבל הרב ולדמן אמר שמותר לו לשמוח כי אנשי מפלגת העבודה אינם אויביו.

איך זה, שאלתי, שלא בשמחתי, וקיבלתי הרצאה מפי עורך־הדין אליקים העצבי על האויב הערבי. נחמה אחת: לפחות העצבי בחוץ. היה שם גם הפרופסור יובל נאמן.

גאולה כהן עמדה בסערתה: בין העצבי לנאמן, כהן היא השפיות בהתגלמותה: כל כך הרבה תמהונות יש לה במפלגה שלה. ילד אחד ממגורציה צילם אותה באינטנסיביות, והביקורת ביקשה לחשב למעני למי איבדה את הקולות שקיוותה לקבל. כך וכך לש"ס, כך וכך לטרנספר, כך וכך לצומת של רפאל איתן.

עד שהתגוררת ממנו, אמרתי לה, ועכשיו הוא חוזר עם שניים. יכלו להיות שלך. כהן התקבלה מוצף.

לפחות מנדט אחד שלם איבדה כהן אישית לליכוד, אמרה לי. זה קרה לה כל הזמן. אנשים היו פורצים אליה בגיל ומבשרים לה שהם בעדה. מה אתם מצביעים, היתה שואלת אותם, והם היו אומרים שהם לליכוד. 15 שנה היא כבר לא בבנידבנין והאנשים עוד לא יודעים. אולי תהיה שרת הקליטה.

4. בלילה עם שולמית אלוני

קודם שהלכתי לתחיה הייתי ברצ. גם שם לא היתה שמחה. הם קיבלו עוד ח"כ, אבל לחשו אלה לאלה בבאושה. שחור. מה יהיה, מה יהיה. צודקים, כבראה.

מאז הקמת המדינה, להוציא שנים קשות של כל מיני פילוגים, היו לסיעות הדתיות בכנסת מה שיש להן היום, בסביבות 17 מנדטים. אף פעם לא היו ביניהם כל כך הרבה חרדים קיצוניים.

הנה סיפור שהעיתונות לא אבחנה ולא סיפרה בעוד מועד: נץ לכולם. הנה כישלונם הגדול של הסקרים: אף אחד מהם לא ראה שזה קורה.

השפעתם הפוליטית של הרבי מליובאוויטש, החי בניו יורק, ושל הבאבא סאלי, הקבור בנתיבות, היא נקמתה של היהדות בציונות. למרבה האירוניה, היא מחזיקה את ישראל מרוב העם היהודי בעולם. הניתוק בין המעמיבים היהודי לכמהיום הישראלי של רחבעם זאבי, רפאל איתן והאריאל שרון מבטיח את הממשלה החשוכה והאנטי־דמוקרטית ביותר שהיתה אי־פעם בישראל.

על כן לא היתה להם סיבה לשמוח שם, ברצ. בדרך בין התחיה לרצ עלה בדעתי שיש הרבה מהמשותף בין גאולה כהן, 63, לשולמית אלוני, עוד מעט 60. שתיהן ילידות הארץ, בנות דור שעוד לחם על הקמת המדינה. בליל הבחירות הילכה מנהיגת רצ כשבולצתה סיכת פלמ"ח.

אלוני היא מפא"י האמיתית, כשם שכהן היא חרות האמיתית. שתיהן לא אוהבות את ההשוואה הזאת, אני חושב, ובצדק. אבל יש משהו שבהליכ באותנטיות האידיאולוגיה וההרגשות של זו ושל זו. 15 שנה הן מנהיגות את מפלגותיהן. לזו ולזו יכולת מגישולסיות לא קטנה.

אלוני התחילה עם שלושה חה"כים, אחר כך נשארה לבדה, כנסת אחרי כנסת. את הכנסת הקודמת התחילה עם שלושה וסיימה עם חמישה בנוסף שני עיקים. מה זה נותן.

השישי הוא איבר מהכפר מיסר, השוכן לא הרחק ממצר עירון, נאג'יב אבו־רקיה שמו. ברגע מסוים נראה היה שהוא במביני כבראה שלא.

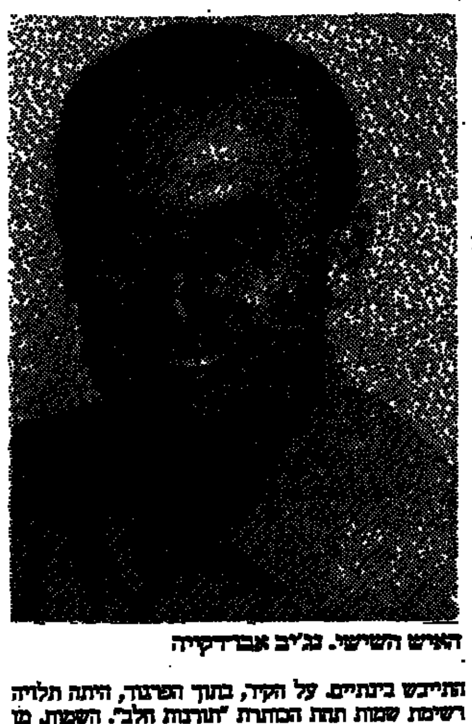

האיש השישי. נג'יב אבו־רקיה

אם הבנתי אותו נכון, הכל התחיל בכדורגל. הוא היה מנהל הקבוצה של כפרו, הפועל מצר־מיסר. זו היתה קבוצה מעורבת, יהודית־ערבית. מצר הוא קיבוץ השוכן לא הרחק מהכפר. הם שיחקו רק שתי עונות ואז הפסיקו: היתה יותר מדי אלימות במגרשים.

וכך הגיע אבו־רקיה לפוליטיקה. לא הפוליטיקאי הישראלי הראשון שהתחיל את הקריירה שלו כעסקן ספורט. הוא הקים ועד יהודי־ערבי, שכלל ראשי מועצות ערביות וראשי ישובים יהודיים באזור המשולש.

הוא בן 39, אב לארבעה בנים ובת אחת שנולדה לקראת הבחירות האלה, לפני שלושה שבועות.

בבית הוריו של אבו־רקיה חשבו מפ"ם. כשבחר בפעם הראשונה, הצביע בעד המערך. מאז אינו יכול לסלוח לעצמו את הבחירה הזאת, כי המערך עוד היה מזוהה אז עם מפא"י ומפא"י היתה מזוהה עם הממשל הצבאי.

הוא אינו יכול לסלוח למפ"ם שבימי האדמה היתה שותפה בקואליציה ולא פרשה ממנה בעקבות אירועי היום ההוא.

כן, היום זו מפ"ם אחרת, אמר אבו־רקיה, אך היא דואגת לקיבוצים יותר משהיא דואגת לערבים, ולכן הוא מתקשה למצוא בה את מקומו. הוא מאמין בכוחו המשותפים. על כן הלך לר"צ, תחילה כעסקן בשכר. איש מסביר פנים. עד לפני שנתיים גידל ירקות.

★

ההצבעה שלי היתה מלווה בחרדה פראמטית: חששתי מאנים ולא תופשי להצביע בהתאם למצפוני, בניגוד לחוק הבחירות. זה קרה מפני שהקלפי שלי הוצבה בתוך חדר המורים של בית הספר היסודי שבו למדתי בילדותי. התמונה של הרצל עדיין תלויה שם, בכניסה, האקווריון התייבש בינתיים. על הקיר, בתוך הפרגוד, היתה תלויה רשימת שמות תחת הכותרת "תורנות הלב". השמות, מן הסתם של המורות, נרשמו בכתיבה תמה, זה תחת זה בסדר מופתי, מעוזר חלולה.

בזמן ההצבעה, הרשימה הזאת היתה תלויה לי מאחורי הגב. צריך לאסור סיטואציות כאלה.

הדיפלומטים הראשונים

אין גילויים בכרך החדש של מסמכי משרד החוץ שפורסם עכשיו, אבל הוא עונה על יצר המציצנות. איך יסבירו את הטראנספר הבא

כשהתחיל גנזך המדינה לפרסם מסמכים המתעדים את יחסי החוץ של מדינת ישראל, היו שחיפשו בהם גילויים היסטוריים. בדרך כלל התאכזבו: עובדי הגנזך, אנשים רציניים, נזהרים שלא להיכנס בסקופים שהם מגלים במסמכים שלהם. כרכי התעודות הדוקים שהם מפרסמים זה שנים אחדות משרתים קורקטיות רשמית ודיקנות אקדמית, יבשנית משהו. לא אחת, כשעורכי התעודות האלה נתקלים במשהו "רגיש", הם משמיטים אותו ומדפיסים במקומו שלוש נקודות דיסקרטיות. גנזך המדינה שייך למשרד ראש הממשלה.

הם אינם מסתירים סודות רבים, כי לא נותרו סודות רבים: כמה פעמים אפשר להתפעל מגילוי שישראל וירדן ניסתה ב־1950 לחתום להסכם אי־התקפה לחמש שנים. זה כתוב כיום כמעט בכל ספר לימוד.

אני מוצא עניין רב בכרכים האלה, למרות שאין בהם גילויים: הם עונים על יצר המציצנות שלי. הם מבציחים לא רק מגמות מדיניות: הם מבציחים מנטליות של דור שלם.

יש אגדה שאנשי שירות החוץ, מימי משה שרת ועד היום, מייצגים עילית אינטלקטואלית המצטיינת בחריפות מחשבתה והשכלתה הרחבה. הם נוסים לטפח את המיתוס הזה בעצמם. המסמכים המתפרסמים בכרך החמישי של תעודות ישראל (1950), אשר יצא זה עתה בעריכת יהושע פרוינדליך, מעידים בעיקר על כך שהם ידעו אנגלית.

יותר ממחצית המברקים והאיגרות והתזכירים ששיגרו הדיפלומטים הראשונים של ישראל אלה לאלה נכתבו באנגלית. משגריר למנכ"ל, מהמנכ"ל אל הציר, אפילו מהמנהל מינסטר שרת בעצמו – הכל באנגלית.

אולי לא היו להם די מכונות כתיבה בעברית, אולי עוד לא היה להם בטחון אמיתי בלשון הארץ. אולי חשבו שהשפה האנגלית יאה יותר לדיפלומטים מקצועיים. אני חושד בהם שהשימוש בשפה הזרה הוסיף להם נופך של חשיבות, בעיני עצמם. רובם ככולם לא היו אנשים חשובים. רבים מהם נולדו בארצות דוברות אנגלית. אם נולדו במקרה בייקים, למשל, הקפידו להסתיר את העובדה המצערת הזאת בתוך חליפות טוויד מחוספסות, אנגלופילים ללא תקנה.

הם כתבו אלה לאלה עשרות אלפי מלים, רבות מהן מיותרות לחלוטין. כשדיווחו על שיחות עם אנשי מדינה אחרים, הרבו לפרט מה אמרו בעצמם. סגנונם היה חגיגי יותר משהיה תכליתי, מלוטש: לא אחת מגוחך, כמו מתפארים אלה בפני אלה בגודל תבונתם ושנינותם. "ולטר היקר", כתב שר החוץ משה שרת אל המנכ"ל שלו. "פתיחת העצרת (הכללית של האו"ם) אתמול הכבידה אותו מחזה של פומרסט מהם הנפתות, עם הרמת המסך, בידיית אקרה".

קונסול אחד ושמו אליעזר הלוי דיווח מבוקרסט למנהל המחלקה שלו בירושלים: "האווירה הפוליטית מסביבנו דחוסה ומחניקה. שוב תבסף גישות ורדיפות ולשון הארס יורקת רעל ושיקרים. ידענו כי תתגבר ההשמצה, אבל שעה שאתה עומד בתוכה אינך יכול אלא לנוד בראש לאותה מידה של מסמם המוח וניוון סאדיסטי המוליד בסבריה רק להשתנושים".

הכתיבה הצריכה הרבה מחשבה והרבה זמן. הם כתבו מתוך זהירות, שמא יאשימו אותם אחר כך שלא דיווחו או שלא צדקו. הם כתבו כי לא היו להם הרבה עיסוקים אחרים – והם כתבו למען ההיסטוריה, מבציחים עצמם בתיקים.

רק לעתים רחוקות העלה הכתב מחשבה מקורית. בדרך־כלל לא הציעו מדיניות חלופית: נראה שלא עודדו אותם לכך. ציר אחד ושמו מיכאל עמיר הציע מבלגיה שישראל תזדהה באופן מובהק יותר עם מדינות המערב. משה שרת השיב לו, כמו בנזיפה, שאין לנטוש את הנייטרליות בין הגושים.

הויכוח הזה עמד במרכז העניין המדיני באותה שנה, בין היתר בשל מלחמת קוריאה. שרת נימק את קו אי־ההזדהות, בין היתר, בדאגה לגורל היהודים בברית המועצות. נראה כי מצבם של יהודי התפוצות תפס מקום ניכר בתודעתו של שר החוץ: בתקופה ההיא כבר דיברו בארץ על מחדלי הצלה בתקופת השואה.

שרת המפא"יניק חשש גם שהזדהות מלאה עם ארצות הברית עלולה להרגיז את השמאל בישראל. "חיינו המדיניים בפנים עלולים להיהפך לגיהנום", כתב. כל עוד המדינה נלחמת על קיומה, היא זקוקה לאחרות, סבר.

נראה ששרת והדיפלומטים שלו היו בתוך מציאות משלהם, בועתית משהו, מנותקת מסביבתם. מבחינתם, ישראל עוד שמרה על נייטרליותה במלחמה הקרה זמן רב לאחר שדוד בן־גוריון כבר הוביל את המדינה להזדהות לא־קונסייונית עם ארצות הברית.

בתוך כך יש רושם שישראל לא היתה נלהבת לכונן יחסים דיפלומטיים עם סין העממית. נראה שהחמיצה את הקשר הזה.

וזוי התקופה אשר התגבשה בה התפיסה שהסכמי שביתת הנשק בין ישראל לשכנותיה עדיפים על הסכם שלום, שכן שביתת הנשק משאירה בידי ישראל יותר שטחים ופחות ערבים משיהיו לה אם תלך על שלום.

הסכסוך על ארץ ישראל מצטייר בכרך הזה כמריבה קנאית, מציגות דמיון, בין איכרים ורועי צאן. אברהם בירן, הממונה על מחוז ירושלים, כתב למשה שרת שאיכרים פלסטינאים מעבדים את הקרקע בשטח ההפקר שבאזור לטרון. בירן הציע לשלוח אנשים לשטח שיקצרו את התבואה הערבית, כמבטא של בעלות על הקרקע.

הקצין, כהוזת צה"ל, עירער על האפשרות להעלות את שדות הערבים באש, כתב בירן. זה מסוכן לביצוע, מבחינה סבבית, נימק. "יותר על כן, מבחינה מוסרית יהיה קשה לנו להגן על פעולת השמדה כזו".

הנה נימוק אופייני: בצורה זו או אחרת הוא חוזר שוב ושוב לכל אורך הכרך הזה: לא נתנו את הדעת למה שמוסרי. שאלו איך זה ייראה. הדיפלומטים של ישראל אכן לא היו מופקדים על המוסר. הם היו מופקדים על ההסברה.

כך, פחות או יותר, ראו גם את פרשת גירושם של תושבי מג'דל ואת גירושם של אלפים רבים מבני השבט הבדואי עזאזמה מהנגב לסיני. מצרים התלוננה על כך באו"ם. לא נעים. בן גוריון כתב לשרת שמדובר בשבט עוין. אחד הדיפלומטים ידע להגיד את זה עוד קודם לכן. "הם ידועים לשמצה כעושי צרות", הסביר.

כך או אחרת, אני מנחש, יידעו להסביר גם את הטראנספר של רחבעם זאבי.

מודיין מדיפלומטי ישראלי. משה שרת

ג'י.אר.או. יבואני רהיטים איטלקיים
חולון בית ג'י.אר.או. רחוב הסתת 18, א. תעשיה 03-5560486
ירושלים קלאס-כל, יפו 33, בית יואל 02-228321-2
חיפה ג'י.אר.או. שלמה בן יוסף 7, צומת צ'ק פוסט 04-740329

GRO

באולמות התצוגה של G.R.O תמצאו מלבד מטבחי היוקרה של סקווליני מיטב יצרני ריהוט העילית האיטלקי: חדרי שינה יפיפיים, סלונים מעור ומבד בגוונים רבים וריהוט בסגנון עתיק.

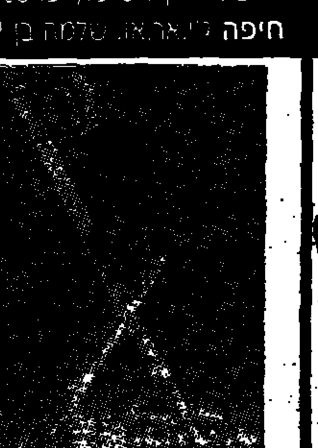

חדש
SCAVOLINI
מטבחי "סקווליני" בישראל

מהפך בינלאומי בעיצוב המטבח

"סקווליני", ענק המטבח האיטלקי (מספר 1 באיטליה), הביא למהפך בינלאומי בעיצוב המטבח. פינות מעוגלות-מוקשתות, עיצוב נקי-נקי וגימור מושלם עד להדהים. יצרנים רבים מנסים לחקות. המקור נשאר מקור. ההבדל בולט לעין, כבר ממבט ראשון. איטליה - עולם אחר.

מהיום אפשר להשיג בישראל את הדגמים המובילים של "סקווליני", ענק המטבח האיטלקי, שהביא למהפך בינלאומי בעיצוב המטבח.

פתוח במוצ"ש ובאמצע השבוע מ-9:00 עד 19:00 רצוף.

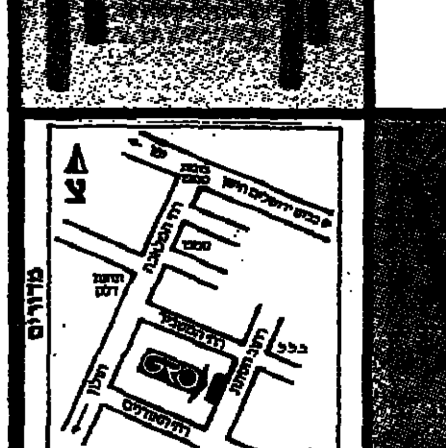

בית ג'י.אר.או. רחוב הסתת 18
חולון, א. תעשיה 03-5560486
לבאים מכוונת מספר פנייה שלישית שמאלה פנייה ראשונה ימינה.

هكذا من الاصل

תרבות וספרות

הספרות הכאילו־טובה (ב')

סנטימנטאלי ומייגע

מאת אריאל הירשפלד

חלקה הראשון של המסה על הספרות הכאילו־טובה, שהתפרסם בשבוע שעבר, עסק בקונסטרוקציה המניפולטיביות של "עיין ערך אהבה" ו"הזמן הצהוב" של דויד גרוסמן.

לא רק היוצרים עוסקים ביחסי האהבה המניפולטיביים האלה של הספרות. חלק חשוב בעניין נוטלים העורכים ומעצבי הכריכות של הספרים. האם ספר מישהו את כמות היצירות האקספרסיוניסטיות (הגרמניות) המתנוססות על כריכות הספרים בעריכת השנתיים האחרונות? עריכה גרוטסקית־אקספרסיוניסטית. פעמיים גוסטב קלימט, שלוש פעמים אגון שילה (לפחות) ופעם גאורג גרוס הצילום של אוגוסט זאנדר. ממש רפובליקת ויימר השנייה. אין לי דבר נגד אקספרסיוניזם גרמני, אלא שאין לו דבר עם הספרות העברית הנכתבת כאן. העובדה שהוא מהווה כריכה לספר־

"ספר יוסף" הוא יצירה מיוחדת במינה, שאיננה שייכת לקבוצת ה"מניפולציה" כלל; הוא יצירה שאינה באה לרכך דבר אך היא גם איננה אקספרסיוניסטית. כוחה הוא "ארכי". כליה הם מודרניים במובן הלא־מטוגן של המלה, כלים חדשים שאינם נשענים על מסורת גלויה. במקרה "ספר יוסף" יצרה התמונה שעליה כיוון מטעה האוצר את עצמו על הספר. השימוש ביצירות אמנות על יצירות אמנות אחרות הוא כה נרחב ליצירות פרשניות. אפשר להוליך בו נסים ונפלאות, אבל אפשר גם לנצלו בו רק כדי לעשות רושם.

גם צדו השני של הכריכות משתנה לעתים במניפולציה הזאת. הכיתוב על הכריכה הוא עניין שונה לכמה גילויים משונים מאוד בשנים האחרונות. דברי תיאור ושבח שהיו יכולים להיות דבר עניין והטעם בהקשר אחר, נתפסים, רק משום היותם רבוקים לספר שהם מתארים ומ־שווקים אותו, כמניפולציה סבוכה ודביקה.

יהודית הנדל. קשה לתאר את מפח הנפש שמעוררים סופי הסיפורים שלה: פאנטזות רגשניות להביך, שהקורא חש כבר בקריאה ראשונה את כל רזי המנגנון המניפולטיווי שלהן העטוף בארשת מורכבות ועומק

רות העברית היא אותה מניפולציה כאילו־אקספרסיוניסטית המאפיינת בין השאר את "הזמן הצהוב". יש אולי טעם (באלי אמנם) לכרוך את "האיש ללא תכונות" בציור של אגון שילה (זיקה באמת מעניינת בין ציור של שילה לבין יצירה, השיגה יעל שוורץ על כריכת "לוליטה" – שם בשילוב עם בקבוקי הקולה של אנדי וורהול), אך במה חטא "שושן לבן שושן אדום" ובמה זכה מה עניינו של צילום העיוורים הנודע של אוגוסט זאנדר על "ספר יוסף" של יואל הופמן? יש כאן אוסף של יצירות עצמאיות בעלות ייחוד רב, כוח הבעה נועז למפתיר לעתים, האנוסות פתאום לסמן או לקיים זיקה אחרת עם יצירה חדשה, המורה לעתים את האומץ, העומק והיסודיות שיש בה. איננו רוצה לפגוע בכך בערכו של "שושן לבן שושן אדום" של שיר, אבל לכרוך אותו בציור אקספרסיוניסטי הוא מניפולציה מגונה. "סוציו־אמנותית" הגדולה עליו בכמה מספרים חורה לו לגמרי ברוחה.

צילום העיוורים של אוגוסט זאנדר, הוא ממש הפצצה כריכתית (והוא עוד מוקף בצבעי שחור־אדום מלאי "תוקף אקספרסיוניסטי"). אינני בא לפרש כאן דבר על הצילום הזה. יהיה מופיד לדבר עליו בלי דיבור מקיים מקיף על יצירתו של הצלם הגדול הזה. עם זאת, אי אפשר שלא לחוש, אפילו כך, במנותק מכל הקשר, לא רק את כוח הבעה האדיר של הנושא, אלא גם את העוצמה של הסיפול בו. הצילום הזה הוא דוגמה מאלפת של נוכחותו של הצלם: נוכחות מוסרית, רגשית ומודעת ביותר. הוא עומד ממש לפני האובייקט, מאחורי הצילום, אתו ומולו. כל דבריו של ביאליק על תגובותיו של הנופש ב"עיר ההריגה" נאמרים חזור והיאמר מתוך יחסי צלם־אובייקט בצילום הזה. כדי להעמיד אובייקט כמו שני ילדים גרמניים עיוורים לדיראון־עולם יש צורך בהרבה יותר מאשר צלר לואיד מצד אחד וקיר לבנים מצד שני.

"ספר יוסף", שאינו נעדר כוח כלל, רחוק ת"ק פרסה מן העמדה האגדרית וגם אינו קרוב כלל מן החומרים האלה. העובדה שחלק מגיבוריו הם יוצאי גרמניה, היא הסיבה הפחות רלוונטית להביא בראשו צילום כזה. זהו ספר גרוטסקי באורח־קיצוני, וגם כן אסור לדון בחסד, אבל הבולט הוא כי העמדה המבצאת ביסודו היא ממש הפוכה לזו של זאנדר. הוא חסר להלוטין את הכוח המוסרי הדתבוני להתבונן במושאיו. ה"אני" בו מוטיע על ידו, נהרס ומאבד כל צלם.

אחד האחרונים בעריכת הספרים היה "כסף קטן" מאת יהודית הנדל. "כסף קטן", עוד לפני שקראת בו, נכנס על ידי בעל הכיתוב שעליו (מנחם פרי), לתוך ערוץ מוכן של גיבוד בוטה: "שכבה מאבכת – איפוק ויכבוש כמו המיני־בוזיאום – יחד עם געש מתפרץ בלי מורא". דברים הנשמעים אמנם כמו קלישה רגיל של מפרסם, נקשרים בתוכנם למניפולציה הכמו־ראומטית, ובמיוחד ה"געש מתפרץ בלי מורא" שבסוף (פרי מנסה לנטרל את רושם המניפולטיביות על־ידי הפתיחה: "סופרלטיבים על עטיפות נקראים בחשדנות"). המניפולציה של הספר כולו רחוקה מאוד לזו של "עיין ערך אהבה", אם כי במעות יתרה הטבעה פתות יכולה באראטיותו.

בעייתו של "כסף קטן" דומה לבעייתם של כמה מספריה של הנדל (למעט, במידה מסוימת, "הכוח האחר"), והיא התחושה כי ה"אני", הסמכות המוסרית, הוא מוליך רק קטן מדי לתכנים ולעוצמות שהוא מתיימר להעביר. ה"אני" בסיפוריה של הנדל הוא גורם דומיננטי מאוד; הוא בעצם המדיום שבו מתרחשים הסיפורים. הוא הסמכות המדווחת על המתרחש, המפרשת אותו, מקרימה אותו ולשה אותו, אבל הוא גם רמת פעולה, עדה נרגשת וגם ההיפך – הגיבורה האמיתית של הסיפורים. הבעיה היא כי אותו חלק בה שהוא המפרש והמספר של מהלך הסיפור, הוא יצור סנטימנטלי במובן המייגע ביותר של המלה.

נוח להראות זאת בסיפור כמו "הסעודה התגיגית של ידידתי ב." ("כסף קטן" עמ' 67). זהו סיפור על אשה המודעת בסרטן ומארגנת סעודה אחרונה בביתה לבעלה ולידידיה. האשה המבשלת במקומה ובמצוותה היא, כבר בפועל, אשתו הבאה של בעלה. עניין זה נאמר בגלוי בפתוח האחרון של הסיפור, אך מובן כבר מתחילתו, ומושג כחלק ממעשיה המודעים והמתוכננים של האשה הגוססת. מה עושים ב"סיפור" כזה? אם מקשיבים לו ברצינות, הרי יש בהתרחשות הזאת פתח להתבונן בזוועה עצמה: אשה גוססת במופע נורא של שתלטנות אלימה של ייאוש ונקמה, מופע סרקסטי שאין אכזר ממנו לעצמה ולזולתה. אורה־אשה בשיא קשתה האנושי, או מאידך גיסא – טרגדיה גדולה, שגב תפלצתי המושג במחיר הכל. אבל, אפשר כמובן, גם לעשות מזה אשת־סבון, ולגלות את הסיפור בצ צ צ מתמשך.

המשך בעמוד הבא

דרך אגב

הם באים, המלאכים

ספרו של יצחק בן־נר "מלאכים באים" יצא לאור לפני קצת יותר משנה בסדרת "הספריה". עלילתו מתרחשת במדינת ישראל דמיונית בעוד שבעים או מאה שנה, ומצייר בה דיוק מדויק, אף כי רוח ההומור והתבולות רטוריות, של אותה ישראל שרבים מהישראלים חוששים שתתעורר אליה בבוקר שלאחר הבחירות – מדינה הנשלטת על ידי חרדים, שנואה ומשוקצת בעולם אך בעלת־כוח, החורשת את מעט אזרחיה שאינם מתיישרים עם הקו הרשמי – המעטים הללו מתרכזים, אגב, בתל־אביב, שנהפכה ברומאן הבדיוני הזה לעיר המקלט היחידה שלהם.

"מלאכים באים" התקבל באיפוק על ידי הקוראים (בן־נר אמר עם זאת שנמכרו יותר מעשרת אלפים עותקים) ובאיבה רבה על ידי הביקורת, שהתאמנה רק כעבור זמן. עתה, שמונה עשר המבורים הדתיים עשו את "מלאכים באים" אקטואלי מתמיד. יצחק בן־נר מספר שהוא מבוקר יום חמישי מצלצל הטלפון בביתו בלי הרף ואנשים שקראו את הספר בשעתו משבחים אותו על התגשמות הנבואה שבספרו. הוא היה מוכן שהפנטסיה לא תתגשם כה מהר.

שאלה: האומנם האמנת, בשכתבת את הספר, שהפנטסיה תתחיל להתגשם כה מהר?

תשובה: לא, כתבתי על תקופה של שבעים או מאה שנה מהיום, וראיתי בדברים תסריט אפשרי אחד מתוך שורת התפתחויות אפשריות העשויות להיות במציאות ההסבכית של ישראל. בחלומותי הגרועים ביותר לא האמנתי שזה יתחיל כה מהר. המעניין הוא שהעורך שלי, יגאל שוורץ, אמר לי אז שזהו ספר שהזמן יעשה לו מנויים. מתברר שהוא צדק. הבוקר זאת כשמישהו טלפן ביום חמישי בבוקר ואמר לי "נו, המלאכים באים".

אתה חושב שהמסר הקשה של הספר הרחיק את הקוראים בשעתו?

אני לא חושב. אמנם יש שם תיאור של תל־אביב כעיר מקלט לחילונים המעטים שנותרו במדינה הדתית, אבל לא זה מה שהרחיק אותם, אלא כל מיני השיגעונות הסגנוניים שלי. יכולתי אמנם לעשות כמו אורוול ב"1984" ולעבוד על האפקט המיידי, אבל בחרתי בסוג של התבוננות משעשעת על המציאות מרחוק של מאה. קיוויתי שזה ייצור, לטווח ארוך, תגובה חזקה ומתגרה יותר.

אחד הדברים הקשים לעיכול ב"מלאכים באים" הוא תיאורי האלימות המזוויעה שמוקמות מיליציות החרדים כדי להטיל מורא על שארית החילונים במדינה. האם גם זה קרוב?

אתה לא רואה שזה מתרחש בשטחים כל הזמן, וגם בין יהודים זה מתחיל. הנה, ילד בן עשר לבש חולצה של המערך התנפלו עליו במכות רצח. מספיק שתראה מה קורה לפועלים ערבים העובדים בתל־אביב. ב"מלאכים באים" אני מראה שאלימות היא ביטוי של כוח, חלק מהחולשת של השיטה. ברגע שהאמונה שולטת במדינה – הרי הסיסמה של המפד"ל היא "צדיק באמונתו במדינה" – נהפך הכוח לביטוי של האמונה המוחלטת מפני שבאמונה אין ספקות והשוהד השני ספקני, בא הכוח ומשמש הוכחה למוחלטות.

יצחק בן נר. שורשי הפנטסיה

ובעצמך, מה חשבת כשקמת בבוקר שלאחר הבחירות?

אמרתי לעצמי שבגלל כמה מבדיים התעוררתי לתוך מדינה חדשה המשקפת את ההיפך ממה שיחלנו לו. קח את הבחירות שהם מציעים לנו כהנהגה והטמט בהם קצת. תראה שרובם הם אנטיתיזה של השקפת עולם מוסרית. יש שם אנשים שהודחו על ידי ועדות חקירה ממלכתיות, אנשים שישבו בכלא או עמדו על סף כלא וניצלו ברגע האחרון בזכות תרגיל של היועץ המשפטי, אנשים שרובץ עליהם חשד שלקחו שוחד, ואנשים שנלחמו נגד החוק למען הגינה לקבוצת המרור היהודית. בקיצור, מכל הגוונים של האנטי־מוסריות. בספר שלי הבאתי את הדברים לקיצוניות, אבל שורשי הפנטסיה נטועים במציאות שלנו, שבה אנחנו צריכים, לדוגמה, לשרת יותר בצבא ולעבוד יותר, ומישהו אחר גורף את הכסף, בלי לעבוד ובלי לשרת בצבא.

ראיין: בני ציפר

קאמי או הים־תיכוניות

כלולות / הקיץ, מאת אלבר קאמי. מצרפתית אביבה ברק. מועדון קוראי מעריב. 1988, 119 עמודים

מאת יורם ברונובסקי

זה לא כבר הצעתי למו"ל תל־אביבי, ידיד, שיוציא סדרת ספרים שתקרב את הקורא העברי להוויה ולתרבות הים־תיכונית. ב"ספריה ים־תיכונית" שכזאת, אמרתי, יכול להופיע ספר עיון דוגמת "הים התיכון" מאת פרנאן ברודל ושתי (לא התכוונתי ליצירה המונומנטלית על הים התיכון בימי פיליפ השני, כמובן, אלא לשני הכרכים הקודמים פשוט "הים התיכון" שברודל ערך אותם ותרם להם, והכותבים בו מגדירים הגדרה היסטורית־סוציולוגית את ההוויה הים־תיכונית) בצד ספרי שירה של משוררים ים־תיכוניים במובהק, אלי אנתולוגיה ובה שירים של הוראטיוס, סלווטורה קוואזימודו, אנגלוס סיקליאנוס, אליטיס, פנקס... אבל הספר הפותח את הסדרה, הוספתי והדשתי באוזני ידידי המו"ל, מוכרח להיות לקט של כתבים ים־תיכוניים מספרי עסו של אלבר קאמי, ובראשם המסות הפיוטיות הכלולות בקובץ "כלולות", שהרי קאמי היטיב יותר מכל סופר אחר להעמיק במשמעות את המושגים הללו, תרבות ים־תיכונית, הלום ים־תיכוני, הוויה ים־תיכונית, שמלומדים אחרים טוענים, ואינם מתקשים להוכיח, שהם מושגים שאין מאחוריהם ולא כלום, שהם המצאה הסרת־שחר.

את ממשותה של ההמצאה הזאת ביטאה תמיד טוב מכל השירה, התיאורטיקן הטוב ביותר שלה, הפואטיקן בעצם, היה אלבר קאמי, ומעל לכל אלבר קאמי הצעיר, בעל ה"כלולות" שהופיעו באלג'יר בשנת 1938, ונכתבו בידי כמעט־נער, עיתונאי ומנהל תיאטרון בן עשרים וארבע. עוד הוספתי והלילתי את המסות הללו, שעד אז הופיעו מתורגם בעברית רק תרגומים אחדים בכתבי־עת, עד ששכנעתי את המו"ל הים־תיכוני שלי. הנה, "דום לקווינסר", כמו שאמר הוראטיוס בהקשר לא בלתי־קאמיאני, בעודנו מדברים, או כמעט, מופיע תרגום עברי משובח של הכתבים הים־תיכוניים הללו של אלבר קאמי, מן המקסימים שבספריו.

כניות זו כלולה היתה לדידו של קאמי בכל אבן מאבני התרבות של טיפאזה, המושבה הרומית הנרבה בקרבת העיר אלג'יר, אשר בה בילה שעות רבות של נעוריו המתוארות במסה הפותחת את "כלולות", ואשר אליה חזר אחרי עשרים שנה, כמתואר במסה היפה "שיבה לטיפאזה" המופיעה גם היא בספר, במסגרת הקובץ "הקיץ", שראה אור בשנות החמישים המוקדמות.

"באביב מיושבים האלים את טיפאזה" – פותח קאמי את הקרידה הספרותית האינטנסיבית שלו, ומיד אנחנו בתוך תוכה של הים־תיכוניות לפי קאמי. עיר צפון־אפריקאית הרבה, זול התרבות הזה – מגול הים, הים הנכון בכל, התיכון – ובתוך ההוויה הזאת מוחללים האלים הקדמוניים, אלי הטבע היוונים, אלי החיים, אלי הארס. "איטליה הים התיכון הן ארצות קדמוניות שתבניתן כמידת האדם" – אומר קאמי, בעצם מציע כהצעה לזיהוי עם עצמו, במסה היפהפיה המתארת טיול באיטליה, "המדבר". המידה, LA MESURE, הרי זו תמציתה של הים־תיכוניות בעיני קאמי, המידה האבודה, זו שאבדה לנו, אף שהיתה בהישגידם של היוונים, ושאבדנה מאבדת אירופה זו (של שנת 1948 שבה נכתבו הדברים, בעצם של איזו שנה לא משנות המאה הזאת) את דעתה: "אירופה היא בתה של האי־מידה".

על רקע המידה הקלאסית הזאת – הוראטיוס משורר המידה הוא ים־תיכוני לא פחות מאלבר קאמי, לא פחות (מוכיח צבי יעבץ בספר "אוגוסטוס") מן הקיסר אוגוסטוס, שקאמי העדיף לעסוק ברומתו של אחד מיורשיו המטורפים לו ברוחו, קליגולה – נולדת ההתקוממות כנגד המידה, נולד חטא ההיבריס, נולדת הטרגדיה, המיוחדת גם היא לים התיכון הקלאסי (אירופה, ימעך הטוען, איבדה גם את הטרגדיה). "לים התיכון טראגיות שמשית שונה תכלית השוני מן הטרגדיות של הערפילים" – כך בפתיחת המסה על "כלולה של הלגה", עד פרק בשבחו יוון שהרבה לשאת קאמי, עד תרומה להגות על הטראגדיה שמחבר "זהר" הרבה לתת עליה את דעתו בהקשרו המאוחר והמוקדמת כאחד (והרי אלה היו מסכמות כל כך זו לזו), במסה המוקדמת "על עתיד הטרגדיה" כמו בפרקי "סיזיפוס".

אלבר קאמי. הגדרת הים־תיכוניות נולדת כאן מתוך הפראזה היחידה במינה שלו, היא כלולה בתוך התחביר. מי שיקרא את המסות הללו ויוסיף לטעון שאין דבר כזה – ים תיכוניות – סימן שקרני־השירה – שמש הטראגדיה? – אינם חודרים לערפילי נפשו. או שהוא פרופסור גמור

כמה פעמים, תוך כדי הקריאה במסות אלו שבמרכזן ההוויה האלג'ירית של קאמי, מתעוררת המחשבה על ישראל, על תל־אביב; כשקאמי מתאר את העיר־הדרתניות של העם האלג'ירי, כשהוא מדבר על "הברברים הללו, המשתרעים על חופי־הרחצה, השדיים, בבלידה, בעיצומו של תהליך המעצב פני תרבות שגדולת האדם תמצא בה סוף־סוף את פניה האמיתיות" יחשוב הישראלי על הדומה ועל השונה שבין הישראלים לאלג'יראים אלו המתוארים ב"קיץ באלג'יר", וכיצד לא לחשוב על תל אביב בשעה שקוראים את תיאורה של אוראן במסה הראשונה של הקובץ "הקיץ", המליץ על כך ש"כיוון שבאלצו להיות מול ים מהביב עין, הרבידו תושבי אוראן את הגבע הרע בוקימם על סביבם סביבים כעורים להפליא. אתה מצפה לראות עיר פתוחה אל הים, רחוצה, קרירה כרוח הערב. והנה... אתה מוצא עיר הפונה עורף לים" – ועוד משפטים מתוך מסה זו שלמראם מתעורר החשש, שהבצה בלוה כרונולוגי תוכל בקלות להיות, שאלבר קאמי קורא שקוץ על כדי פוזרי־פלאנציאם, בהמצאה של עמוס קינן?

אבל מהי אותה ים־תיכוניות שבנסה להגדיר קאמי, כיצד הוא מצליח להוכיח שיש היה כזאת בכלל, ושאלג'יר היא גם קצת יוון, קצת איטליה, גם קצת תל־אביב, שהוא עובר בין כל הערים הללו, הוא אוראנה (קאמי מדבר על "אבן אוראנה" במסה על "המינוטאור או חניית ביניים באוראן" שממנה ציטטתי), שבמרכזו של המבוך הזה רב הסתירות והניגודים (ראה מאמרים המדומים את הטענה שיש משהו כמו תרבות ים־תיכונית), מציויה אותה המפלצת, הטורפת והמזינה את הילידים?

אכן, הים־תיכוניות הזאת איננה מוגדרת אצל קאמי הגדרה מדעית כלשהי – אולי ידע גם הוא שהמדע לא יצליח להוכיח את קיומה – אלא באמצעות אותה הלירקה הפילוסופית המיוחדת לו, המיוחדת לכתיבה הגותית צרפתית ימסוג מסוים (לא סארטריאני, אנטי־סארטריאני). ים־תי־

אבל כמעט חטא הוא לנסות ולהוציא פסוקים מסכמים מתוך המסות הישמחיות הללו, מאמצות־בפרוזה בעצם. הגדרת הים־תיכוניות נולדת כאן מתוך הפראוה היחידה במינה של קאמי, היא כלולה בתוך התחביר. מי שיקרא את המסות הללו ויוסיף לטעון שאין דבר כזה – ים תיכוניות – סימן שקרני־השירה – שמש הטראגדיה – אינם חודרים לערפילי נפשו. או שהוא פרופסור גמור.

אין כמובן ליחס למסות הללו של הקובץ המוקדם ביותר "כלולות" ושל המסות המאוחרות יותר החוזרות אל נושאי הביכורים ונתונות בהם מבטים חדשים, בחוכמת הדשות, הקו מסות "הקיץ", אין ליחס להם מידות גדולות יותר מן הראוי. אלה הם רישומים, כמעט תרגילים סגנוניים, בעליל יצירות של התחלה, עם כל התו ההשוויות של מתחיל גאוני. המחשבות אינן מובאות כאן עד הסוף, הן רק נחיקות, נבדיקות, הן מסות במובנן הנודרני של המושג, מלשון לנסות, על משקל המלה שהמציא מונטין. קורא הספרות הצרפתית יזהה ברשימות אלה של "כלולות" את רישום סגנונו של שאטובריאן, זו ההשפעה הרומנטית הגדולה על הקלאסיציסט שהיה אלבר קאמי. לא כל לשון סובלת את הפראזה הלירית־שאטובריאנית הזאת שקאמי מתרגל ביצירות ביכורים אלה. באנגלית, אני מניח, אי אפשר כלל לשאת את הכתבים הפילוסופיים־ליריים הללו של קאמי. אבל העברית נוחה להם להפתיע – או שמא כוחה של המתרגמת הוא זה – והקריאה בקובץ העברי מענגת ומרשת על פני הקריאה במקור.

אנטישמיות ביחיד וברבים

לאומיות ואנטישמיות באירופה המודרנית, 1815–1945. מאת שמואל אלמוג. מרכז זלמן שזר, המרכז הבינלאומי לחקר האנטישמיות ע"ש וידאל ששון. 1988, 181 עמודים

מאת יעקב שביט

האנטישמיות הגזענית נזקקת לטענות הפוכות במהותן מאלו של האנטישמיות המסורתית, ואילו האנטישמיות המודרנית – שנאת ישראל בצביונה החדש – מעוגנת בטענות הפוכות במהותן מאלו של האנטישמיות התאולוגית. אנטישמיות של השמאל שונה בעיקריה מהאנטישמיות של הימין, הלאומית מזו האנטי־רציונאליסטית. ריבוי הגוונים של האנטישמיות, כבד רציפותה וקביעותה בהיסטוריה, מעורר את השאלה אם לפנינו תופעה אחת בגלגולים שונים או שמא תופעות שונות שיש לבחון כל אחת ואחת בנפרד, מתוך הגאולוגיה המיוחדת שלה והד קשרה היהודי.

אירועות שושים חוקרים כלפי המגמה הרווחת לראות בכל צורות האנטישמיות אחדות אחת, נובעת לא רק מהרצון לעשות היסטוריזאציה של האנטישמיות, לראות את השוני והדינמיקה שבה, אלא גם מהחשש שהתפיסה מכללת ומכבית כזאת של האנטישמיות, עשויה לתת צידוק להסתגרות לאומית, ליחס חשדני ועוין כלפי "העולם", ותוצאותיה הפוליטיות התרבותיות יהיו הרות־אסון.

חוקר האנטישמיות אינו יכול תמיד לחמוק מהשאלה כיצד משפיע, או עתיד להשפיע, פירוש כזה או אחר של האנטישמיות על תמונת־העולם של היהודים ועל התנהגותם בהיסטוריה. האם נכונה הטענה כי הנאציזם היה תופעה חדשה, ויש להבחין בינו לבין האנטישמיות המסורתית, איך אפשר לטעון בעת ובעונה אחת שקיימת רציפות בין שניהם? האם נכון יהיה על כן לומר שהמכנה המשותף של כל סוגי האנטישמיות הוא היהודי: היהודי האמפירי היהודי המיתולוגי? הוא אכן קיים בכל מקום, וכיוון שכך, בכל מקום והכל הן מגיבה הסביבה על הופעתו ועל נוכחותו, מנצלת אותם לצרכיה, חושפת באמצעותו את אופיה. האם האנטישמיות היא על כן היהודי־השלילי לקיומו ולנוכחותו של היהודי, המקבל בכל מקום ובכל זמן צורה אחרת על פי ההקשר התרבותי המשתנה, והמכנה המשותף אינו אלא "היהודי"?

מה שמעניק לאנטישמיות את אופיה כתופעה אנטירציונאלית מתמשכת, רבת חיוניות ורבת־עוצמה, היא הרבגוניות של מקורותיה, החיות, טיפוביה ומסקנותיה. האנטישמיות של המאה התשע־עשרה ינקה מן המסורת הנוצרית, ממש כפי שפותחה בנוסח החדש על ידי אידיאולוגיות שמרניות ושמרניות־ראקציונריות, ומסורות סוציאליסטיות, רדיקליות ופופוליסטיות מצד שני. גם חילונים־רציונאליסטים ראדיקלים יכלו לדגול באנטישמיות מתוך הנחות שונות ואף סותרות (היה זה הסוציאליסט־האנרכיסט פרודון שכתב ביומנו בדצמבר 1847 כי "היהודי הוא אויב האנושות. יש להחזיר גזע זה לאסיה או להשמידו.")

לא רק ה"יהודי" מצוי, גם מקומו בעולם מוגדר, ויש להתאים את היחס אליו, את אופייניו ואת המסקנות הנובעות מכך לתיאוריה או לאידיאולוגיה החדשה. אפשר על כן לטעון כי אין לפנינו תופעה, שבה כל אידיאולוגיה חדשה מפתחת יחס משל עצמה ליהודים, אלא שכל אידיאולוגיה חדשה נזקקת – בגלל המרכזיות של העניין – להתאים לעצמה יחס משלה לאנטישמיות.

הנחות חדשות ומסקנות קיצוניות להלחיטן בין האנטישמיות הנוצרית לאנטישמיות החילונית הגזענית, אינן סותרות את טענת הרציפות בין שהודבר ברציפות כתשתית תרבותית עממית והבין שמדובר ב"רציפות" במובן של גנאלוגיה של הנחות וטענות במישור האינטלקטואלי והאידיאולוגי. העבודה שקשה לעירער עליה היא זו, שאידיאולוגיות חדשות ואף מהפכניות לא דחו את עקרונות האנטישמיות הדתית אלא אימצו את האנטישמיות לחיק, בצורה אחרת. השאלה גם איננה אם אפשר למצוא הקשרים בין תורות ושיטות אנטישמיות במקום שבעצם לא היו, מפני שאין מדובר בשאלות ישירות מטקסט לטקסט ומהגות להגות, אלא בפיתוח דומה של טענות דומות מתוך אותה תשתית רוחנית ותרבותית.

בהקשר זה יש עניין להתחקות אחרי מקומה של שנאת הגר־היהודי באידיאולוגיה הלאומית ובהיסטוריה של התנועות הלאומיות במאה התשע־עשרה והעשרים. היכן עובר הגבול בין "שנאת הזר", במקרה זה היהודי שהוא "הזר" הבוטה והבולט ביותר, לבין "אנטישמיות פאסיבית" ובין לבין "אנטישמיות אקטיבית" בהקשר של הלאומיות? האם אפשר בכלל לבודד את היחס של האידיאולוגיה הלאומית ליהודי מתוך שלל האידיאולוגיות והאינטרסים הפועלים בעת החדשה האם בכלל אפשר לדבר על "לאומיות" כמקשה אחת, בלי לעשות הבחנה חותכת בין לאומיות בנוסח מערבי, כלומר לאומיות אנגלית או צרפתית, לבין הלאומיות הגרמנית או המזרח־אירופית?

שמואל אלמוג מודע היטב לבעיה ועל כן הוא מבחין את הדיון בצורה שקולה וזהירה. הדיון הספציפי ב"לאומיות ואנטישמיות" בספר נובע מהמבנה המונוגראפי של הסדרה, שבמסגרתה נדפס הספר: סדרת מונוגראפיות שתהיינה מוקשות לתולדותיה של שנאת היהודים לאורך הדורות ולמאפייניה השונים. המחבר אכן מבחין היטב בין הטישרטים השונים של הלאומיות ועומד על כך של"לאומיות" אין עמדה אפיורית כלפי היהודים, ובעצם לא יכולה להיות לה עמדה כזאת. שנה הלאומיות הפתוחה למימוש הוראות

המשך בעמוד הבא

משורר כותב סיפורי אהבה

גמר הנביע – סיפורי אהבה, מאת אייל מגד, כנרת, 1988, 96 עמודים

מאת אביעד רז

המשורר אייל מגד קיבץ כאן עשרה סיפורים ועוד אחד הסובבים כולם סביב "השן הכואבת" – האהבה. "יש לי חבר שמתייחס לנישואים כמו למקלט אטומי. הוא רואה את החיים מנקודת מבט אטומית, כתנות למקרה חירום, המאלצת זוג לדבוק אחד בשני. הגישה הזאת לא מוצאת חן בעיני". האהבה היא האלטרנטיווה לאופציית המקלט האטומי, והסיפורים הם וריאציות של חיפוש אחר אהבה.

מגד רואה את החיים מנקודת־מבט אופטימית זהירה, אופטימיות של צופה, שכל הקלפים עדיין בכיסו, והוא יכול להיכנס בכל רגע למשחק ולהמר. הזהירות נובעת מעומס הסר־דעות העצמית, מעומס טיפולים אצל הפסיכואנליטיקן, מהיכרות קרובה של "החיים הנסתרים הללו, שמטפאת התבוששותם יש בהם קצר־רוח". "החיים הנסתרים" יוצאים אל האור בתיאור המחשבות המתרוצצות במוח הגיבורים: "החיים הנסתרים" הם גומחה קיומית, שאליה נסוג בהכרח האדם היודע שהציפייה מביאה לאכזבה. נשיו של מגד נכבשות אולי באקט מיני (סתמי) אבל נשארות בלתי־מושגות. הן מתרחקות ממך בכל שאתה מתקרב אליהן.

מגד מתאר כמה סוגים של אהבה. יש אהבת נער מתבגר המצמיד נערה שכוחות־זוהו ואוהב את אלוהים, יש אהבה לחוץ־לארץ, אהבה לספרי כ־אסר, לסבתא, לאשה ברחוב, וכמובן לאשה הנוקית, "אשת־חיק הנצחית": "אשתי, שכבר מודאגת היכן אני, שמא משהו טוב קרה לי". וגם אהבה לכדורגל. משחק־הכדורגל כמשל קיומי על מצבו של האדם מתאים בהחלט לקונטקסט הסיפורי של מגר.

הגיבור כאן דיוקנו של מספר כאיש אוהב וכאיש מחפש אהבה. ולסיכום, הכל מובא לאבסורד גמור שהוא־הוא הפתרון הסיזול, הוא התשובה, הוא הידיעה העצמית: מה שצריך הוא "לחיין גבר עם קסי" (היהד לעורר שלא צינגר) – "כי שם יש קשר נפשי ומשיכה מינית ביחד." אינך חייב לקבל את הפתרון הזה. משוררים הרי אינם אמורים להיות מעשיים. לטובתו של מגר יש לומר שזו, פשוט, השת־עשעות אירונית אינטליגנטית.

מגר כותב בכישרון סיפורים אמיתיים מהוזים שהקלילות הכבדות עולים ויורדים בהם במקומות הנכונים. "כמו שאומר המטפל שלי: בוד לצת מאומללות באורחות למצב של אי־שביעות רצון אנושית רגילה". לסיפורים יש קצב טוב, הם מתוקשרים היטב, אין בהם תיאורי מעמקים מיותרים (לא כל ספרי־בי־כורים על אהבה חייב לצלול בסירוק) וקל לחבב אותם. מגר המספר, כדי־מיוחק המתפשות אחר אהבה בצורה וודי־אלנית משהו, שלומיאלית קצת, מפסידנית־מראש, מעורר הזדהות סימפאטית. הוא כותב על דברים ארציים: טיול לשולין או כרתים, מפגש עם השוחית הבלונדינית (היפהפייה, שחייכים לשתות), סטבקים ישראלים המתרים על השרדות, וכמובן משחק־הכדורגל האנגלי. "החיים הנסתרים" שלו קרובים מאוד לפני־השטח, לא רחוק מדי בשמים ולא עמוק מדי בתהומות. זה עדיין חסר לו כסופר, אבל הקריסטליות של השפה, שפת המשורר, הלוך־הרוח המפסידני אך אופטימי (הלוך הרוח של המשורר) ועירנות המשורר, הם שעושים את הספר. את מגר יש לאבחן (בדומה לרבים ממשוררינו הצעירים) כ"משורר פרוזה": כבר בשיריו הורגש היסוד הפרוזאי, ה"סתכקי" אפילו, של קטעי־מציאות קטנים המלוקטים מרצף היומיום, שם מגרש הכדורגל הופך למגרש המספר פיסי ולידית הקרבות הקיומיים. בכ־תיבת סיפורים מוצא מגר את מקומו הטבעי.

אייל מגד מספר על דמויות המחפשות אחר אהבה בצורה וודי־אלנית משהו, שלומיאלית קצת, מפסידנית־מראש, ומעורר הזדהות סימפאטית

רחשי־לב חצובים בסלע

בתיה לישנסקי, ערכה והביאה לדפוס אריאלה אפשטיין. הוצאת משרד הביטחון, ההוצאה לאור, 1988, 246 עמודים

מאת א. ב. ריבלין

האלבום המוקדש לפסלת הוותיקה בתיה לישנסקי מרכז 65 שנות פיסול של אמנית ישראלית, בת משפחה אשר זכויותיה רבות לה ביישוב העברי כאן. בשנת 1923 התחילה לישנסקי ללמוד את אמנות הפיסול בברלין לאחר שלמדה ציור אצל הפרופ' בוריס ש"ץ בירושלים ואצל אבל פן בתל־אביב. מברלין עברה לאקדמיה לאמנויות היפות ברומא ואחר מכן המשיכה אל הפסלת היהודייה הנודעת חנה אורלוף בפאריס, שגם היא העמידה כמה פסלים מרשימים בארץ־ישראל.

בספר שלפנינו צילומיהם של 273 מפסליה של לישנסקי, ובהם 12 אנדרטאות שהעמידה בכמה מקומות בארץ, אנדרטות המוכרות אחדים שנים שאידעו בארץ החל בשנת 1929. בשנה זו ערכה בירושלים את תערוכתה הראשונה, תערוכת יחיד בבית־הספר "למלי" ה"בצלאל". מאז ערכה הפסלת תערוכות רבות בארץ ובחוץ־לארץ. רוב פסליה הם פסלי תנועה ורבים גם הפסלים המבטאים רחשי לב, כגון זעקה, כאב, עצב, הרצון לשחרור ועוד. חלקם הגדול של פסליה הם מאבן או חצובים בסלע וחלקם יציקות ברונזה. הם ריאליסטיים ומדברים אל הלב.

עבודה מרובה השקיעה האמנית בפיסול אנדרטות, כגון "פרעות אוקראינה", האחת מאבן (עומדת בבבעתיים) והשנייה מברונזה (עומדת בשקמאם, ארצות הברית). מרשימה האנדרטה לזכרם של שלושה פועלים יהודים מארץ־ישראל שמתו בכלא דמשק שאליו הוגלו על־ידי הממשל הטורקי בשנת 1916, בימי מלחמת העולם הראשונה. צילום האנדרטה "עבודה הגנה" העומדת בחולדה, מקשט את שער הספר האלבומי היפה הזה; בצילום זה נראית לישנסקי כבננה לעומת הדמויות הגדולות המאסיביות כשהיא מסיימת את פיסולן.

לשם פיסול האנדרטה הגדולה "השואה והתקומה" העומדת בקיבוץ נגבה־סידני נסעה לישנסקי במיוחד לאושוויץ ולמיידאנק "על מנת לספוג בתוכה את אווירת האימים", כבאמר בהסבר שליד הצילום. האנדרטה מתארת קבוצות של דמויות בודדי הייסורים. "דמויות נטרפות בים תשרפות באש, דמויות אבלות יאוש בשדה שלדים אפוף להבות, ומתוך אווירת האימים הזאת פורצות אל על דמויות של אנשים שנלחמו בזרועה לניצחון".

ארבע אנדרטות הקימה לישנסקי לזכרם של החללים שנפלו במלחמת העצמאות, האחת בכפר יהושע, השנייה בקיבוץ גת, השלישית בבית הספר החקלאי "כדורי", והרביעית הקרויה "מגש הכסף" עומדת במוזיאון ההגנה על שם גולומב בתל־אביב, ומתחת לצילום הפסל הזה שירו של המשורר נתן אלתרמן "מגש הכסף".

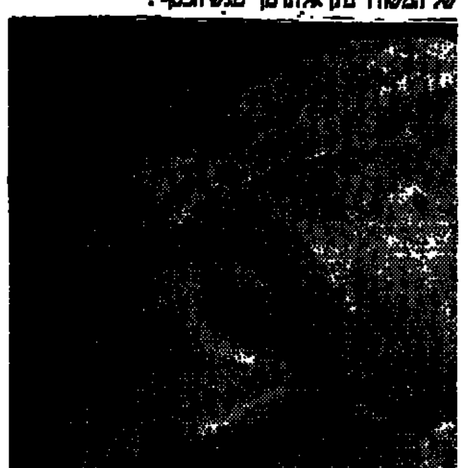

בתיה לישנסקי. הנרדפת

בין יתר הפסלים שצילומיהם מתפרסמים בספר מוצאים מיניאטורות שפיסלה לישנסקי בזמן לימודיה בברלין בשנות העשרים, דמויות אישים כגון הנשיא יצחק בן־צבי, ישראל שוחט, אלכסנדר זייד, ברל כצנלסון ודוד בן־גוריון ופסלים שעניינם השואה ("יהודי נמלט עם ספר תורה בידו", "אם וילדה נמלטים", "חזון העצמות היבשות"). על השואה ישנו באלבום גם ציור שמן על בד "ילדים בשואה".

סימניות / דן צלקה

זהב הקדושים

יש להתייחס בכבוד למשפטים שמנקרים בראש במשך שנים. המשפטים בהריון; אבל האם ילדו, או שמא זהו היריון מדומה?

ברנרד ברנסון כתב פעם, שבכל תקופה יש ערך יוקרה מסוים בציור. בימי הביניים, ערך היוקרה הזה היה הזהב, סביב הקדושים התנשא אויר: זהב יקר ערך, מאציל. אני כותב את הדברים האלה במקום ללא ספרים, אבל לא קשה לנחש את כוונותיו של ברנסון, ואפילו להביא דוגמאות אחרות. בימי הרנסנס, היה ערך היוקרה הצבע ה"טבעי", העצמאי יותר ויותר, המספר את סיפורי הפאר של הפרוזה, החפץ, הבגד, עור אשה – צבע מהודר או אקסטאטי, החי בתוך הפרספקטיווה שאמרה, כמו פרוטאגורס: האדם הוא מידת כל הדברים. אין ספק שקיים ערך יוקרה בכל תקופה. אבל מה פירושו? מה הקשר שלו עם "רוח הזמן" ולו במשמעותה המצומצמת, הצבועה? האם אפשר, לפי תווי רוח הזמן, לנחש גם את ערך היוקרה?

במאה השמונה־עשרה, גילו אנשים רבים עניין עצום בניסוי, בניסוי פיסיקלי, ביולוגי, כימי. לא רק אנשי מדע, אלא אף אנשי־העט הפשוטים מתאימים מכל, היו מרותקים לניסוי. מסופר שאפילו את מונטסקייה הגדול הפתיעו פעם כשהוא מטביע ראש ברווז בתוך גיגית ומתבונן בשעונו, כדי לבדוק כמה זמן מסוגל העוף המסכן להחזיק את ראשו מתחת למים. דבר המוזר יותר מטבח ברווז צרפתי אחד, דבר שכמעט עלה לאנושות בספר מרתק ומקסים, קרה לבוקלי. אדם שיאה לו הבית יוונית או תמר הודי, לפי ייסם. אחרי שהיה עד לתלייה, רצה להיווכח מה בדיוק חש התלוי ברגעיו האחרונים. הוא קבע עם ידיד למסע, וביציאו לשם קונטאריני, שיתיר את החבל ברגע שיאמר לו זאת, עלה על שרפרף, נתן את ראשו בלולאה, דחף את השרפרף התעלף מיד, לפני שהספיק לחוש דבר. הונציאני חיכה וחיכה להגה מבוקלי, אך בראותו שמשהו משונה מתרחש בפניו חתך את החבל (דבר שירשם לבצה לטובת האיטלקים, עם מהיר הבנה, שלא היה מצייח על נקלתו).

אם מתבוננים בתולדות חייהם של שניהם (המעשיות של מונטסקייה, המבצע של הבישוף בסוף חייו עם מי העיסוק שלו), נראה שלא היתה התאהבותם בניסויים אלה מקרית. והנה, אנו מכירים את התכונה הזאת, כה חזקה בעת ההיא (רק אלפתנו אף הוא מרעו התוהה: מתי תעשינה השתים מה שעשתה כולן), האם נוכל להסיק ממנה את ערך היוקרה? איני חושב שזה אפשרי. אפשר, אמנם, לנחש ששניהם יאוהבו קו, אבל הרי לקו עצמו אין ערך יוקרה. והאם באמת היה הקו יקר להם בכל השטחים של אמנות הציור? לא, אין להסיק מרוח הזמן את ערך היוקרה, המודה לעבר צימאון ל"ריקע" מסוים ועלום.

מהו, אם כן? אולי ערך היוקרה הוא מעין יסוד של אישור אסתטי מוחלט, מעין קישוט מיסטי העונה על משאלות סמויות, רוח רפאים של העולם המקביל לעולם הממשי של התקופה, רקע בטוח ללא שינוי ובליה.

ומהו ערך היוקרה של המאה שלנו? בכך אין לי ספק. ערך היוקרה הוא ההיעדר, הריק.

תחילה היה בואו של הערך פאראדוקסלי, הוא בא תוך עומס הצבעים, הקוביזם. אך ערך היוקרה הוא קליל כאוויר, קשה כגרניט. אט־אט הוא התחיל לבצת. מי שידע לרכוב על סוס הריק הזה־יעדר זכה בכסף, בתהילה. כמו בזהב, השתמשו בריק אמנים אמיתיים ובעלי מלאכה מפולחים. אך היה זה ערך מוזר. הריק איננו זהב, לא פירוזה או עור, לא אנקדוטה דאברית או היסטורית. הוא קרוב לאין, לקבר, למשהו שהיה לפני הראשית. היו אמנים שלעולם לא השכילו לעבוד עם הריק.

"אל תמלא כאן", אמרתי פעם לצייר אחד.

הוא חייך במבוכה: "זה לא מוסרי" ענה.

זהו הכותבי. אך מה פירושה? אין לי מושג. האם היתה זו הודאה בכשלון ואולי סנפנות בדוכה, שהתאוותה להיטהר מבשמני הנפש, מהעומס המקודש, מציפורני המתי המעוקלות ומשערותיו המצונות והארוכות?

ואולי היתה זו אסטרטגיה של התגלות למשהו לא כפוענח אולי השלמה עם הסופי, הקץ, הפגנת הוויר־טואוזיות של האמן המסוגל לחיות בתוך הריקנות שסביבו?

אנחנו קרובים מדי להבין זאת. בעוד חמישים, מאה שנה התמונה תתבהר מעט.

העורך: בני ציפר

هكذا من الأصل

מעולם הספרות והאמנות / רות אלמוג

מסע סתיו/הלדרלין האומלל/מונטאז'־פראג

קלוד רואה עשה שש עשרות שנים בחיפוש אחר "תשובה מושלמת לאי הוודאויות של האני". תחילה ניסה להסתפק בכל הקתוליות, אך עזב את הכנסייה בשנות ה־30. אחר כך, משהחלו השמים להקדיר, נטש את "האקסיון פרנסז'" ובמהלך תקופת הכיבוש הגרמני התגייס למפלגה הקומוניסטית. זו גירשה אותו מקרב שורותיה לאחר הפלישה להונגריה. מאז לא הצטרף עוד לשום ארגון מכיוון שהתשובה נמצאה לו דווקא בתוך אי הוודאויות שפעם היו בעיה.

"פרח הזמן" הוא קובץ מתוך רשימות, שירים, ורשמי מסע שכתב. כך זה דו"ח על זמן עבר הזמן הווה הזמן שאול. ב־1985 עבר רואה בהצלחה ניתוח של סרטן הריאות ומאז בשלה מודעתו וראיית העולם שלו נעשתה סטואית משעשעת, מין תערובת של פסימיזם ושביעות רצון. הוא עדיין מלא זעם כשהוא כותב על מחנות הכפייה של סטאלין, ועל זוועות הנאצים, ועדיין הוא מתלהט כשהוא יוצא להגנת הדמוקרטיה, אבל בכללו של דבר התמתן.

"מסע הסתיו" הוא קובץ השירים האחרון שלו. אלה שירים שקטים, הגותיים, שאלת השאלות הנצחיות שהם מעלים אומרות: כמה זמן יכול אדם להתעייף בחלילית בידו קודם שידעך? אותה בשירים מגמה רואה להציל מאבדון רגעים קטנים והלוך הרוח כזה הוא אלגי.

Claude Roy
La Fleur du Temps
Gallimard ,110F
Le Voyage d'automne
Gallimard ,86F

☘

"הלדרלין האומלל" קראה הנסיכה קרולין מהסן־הומבורג ב־11 בספטמבר 1806 כשנגרר המשורר מטיבינגן משתולל האלים לבית חולים לחולי נפש בו עשה את שארית ימיו – 37 שנים – בהסגר ובבידוד. אבל מה שנודע יותר מגורלו הנורא שפקד את הלדרלין, שעשה בעטר בתנאים נדיבים לימי, כך אומרים, הוא שלאחר מאה שנים של שכחה, זכתה שירתו לתחייה דווקא בבית המשוגעים האידיאולוגי.

בחייו התעלמו ממנו הכל להוציא אי אלו ידידים, והוא נחשב מחד ושולל. במפנה המאה החל מצב עניינים זה להשתנות כשגיאורגה הכריז עליו בעל נשמה תאומה, ולאחר שיצאו כל כתביו אמנם על ידי שטפן גיאורגה ובני חוגו כחוזה ונביא ובמישור מיתוס חדש למפנה המאה ה־20. הרכיבים המיתיים של שירתו איפשרו לפרשנים בעלי עמדות תיאולוגיות כמו רומנו גוארדיני להציג את הלדרלין כחוזה דתי, ואילו היידגר עודד פרשנים להשתמש בהלדרלין לצרכים אקזיסטנציאליסטיים. מבצר אחר עודדו "שירי המולדת" (Gesaenge Vaterland) את המלומדים השוביניסטים משנות העשרים והשלושים לגייס אותו לצורכי האומנות הנאצית.

האנליזה והאידיאולוגית של שירת הלדרלין הגיעה לשיאה כשגבלס ותיאורטיקנים נאציים אחרים הציגוהו כמבשר המנטאליות של ה"אומה". הנה כי כן היו אלה הנאצים שיזמו הוצאת כל כתבי הלדרלין במלאת מאה שנה למותו במהדורה היסטורית־ביקורתית, משימה חשובה בתחום, שכן להוציא שבעים משירים ואת הרומאן "היפריון" לא ראו יצירותיו אור בדפוס בימיו. שיריו הגדולים האחרונים, ספוניו, הטיוטות השונות של הטרגדיה "אמפדוקלס", היו קיימים רק בכתב יד. אבל משום התעלמות ממנו מצד חוקרי הספרות של זמנו הלך חומר רב לאיבוד וחומר אחר לא פורסם. דווקא בתקופת הנאצים נעשתה מלאכת האיסוף ומלאכת פרסום החומרים הביוגרפיים ששרדו.

בגלל הסטיגמה שהודבקה לו בידי בני הדור הבתר־מלחמתי מהלדרלין. מן הסופרים הצעירים שהלעיטו עליו היה זה גינתר אייך שסיפק את הדימוי המזעזע ביותר באחד משיריו. כן בזמן החלו להתעניין בהלדרלין חוקרים מעבר לגרמניה וגילו בו יעקוביני שצידד בהתלהבות במהפכה הצרפתית, משורר שיכול היה לשמש בגיבור השמאל.

פראג. בית משוגעים מטאפיזי

הוציא, כך כבר בזמנו חוקרים אחרים בטענה, לאפלאנש וזיהו את סיפור חייו של הלדרלין, ובייחוד זו הגיעה לשיאה בחיבור של פייר ברטו ב־1978 שבאה להוכיח כי הלדרלין התחזה למשוגע במשך 37 שנים.

התגוששות זו עודדה טיפול ספרותי חדש בתופעת הלדרלין, בין השאר מחזה של פטר וייס שבו הוכר וייס בין המשורר לבין קרל מרקס, או הביוגרפיה הרומנטית של פטר הרטלינג.

בשנים האחרונות נכתבו מחקרים רבים על הלדרלין ועכשיו הופיע ספרו של דוד קונסטנטין "הלדרלין", שהוא מבוא לשירתו המבוסס על פשרי המשורר. אין הוא מביא חומר ביוגרפי חדש ואף פרשנותו אינה מחודשת ורבה, אבל קונסטנטין מבהיר את דרכו בין האידיאולוגיות הקיצוניות בידע ובתבונה וכך כתב ספר שקול ובהיר המאפשר היכרות עם אחד מגדולי משורריה של אירופה.

David Constantin
Holderlin
Oxford: Clarendon Press ,$80

☘

יש אגדה האומרת שכשחרב בית המקדש נטלו המלאכים את אבניו והשתמשו בהם כדי לבנות את פראג. הסיפור הזה מבטא את התודעה שלפראג יש לה חשיבות מיוחדת כ"עיר הזהב" המסתורית הזאת. "היא הבירה הסודית של אירופה" אמר אנדרה ברטון, אבל על אף הצלחתם של רילקה וקאפקא לא נחשבה פראג למרכז ספרותי.

בספרו "כפרים בוהמיים" מנסה יורגן זרקה להראות שקאפקא ורילקה לא היו דמויות בודדות, אלא השתייכו לתרבות ספרותית ענפה ששגשגה במפנה המאה. לצורך זה מפנה זרקה את תשומת הלב אל כ־50 מתוך 150 סופרים כותבי גרמנית בני המאה ה־20 שמקורם במורביה, בוהמיה וסלובקיה, אשר מקשרת ביניהם עמדה ביקורתית כלפי כל האידיאולוגיות הכלפי תפיסה פראגסטנדרטיליות של הדיית.

זהו כעין מונטאז' היסטורי המביא ביוגרפיות, ראיונות, תמונות וחומר ביוגרפי. כן הוא מבצר את הסכרים של העיתונות המצולמת בסיוע של 700 תצלומים מספק תיעוד נרחב. באחד התצלומים שיר של קמיל השמן שתובנת מכרייניניסטשאט המן קבר קודם שנגרש לאושוויץ. בתצלום אחר רואים את אייזיס מאורזק כותבת המשורר הפראגי פ. ג. שטיינר על רקע אוטובוס לטרזיני. שני תצלומים אלה הם הסיכום של הגורל הדו כיווני שפקד את הסופרים כותבי הגרמנית של אסכולת פראג: הפתרון הסופי והגלות.

קשה להבין כיצד פראג, כמו גם דאבלין, היתה לבירה ספרותית. אבל מעמדה ההיסטורי של העיר אשר לו מקדיש זרקה פרקים אחדים היה ללא ספק מכריע בדבר. דוברי הגרמנית של פראג יכלו להתבלל אחרונית ורחוק ורחוק, מאז פלשו הסלאבים הצ'כים אל ארצות הקלטים משבט בואי – מכאן בוהמיה – היה האיזור הזה למקום מפגש של מזרח ומערב. ההיסטוריה הצ'כית היא מאבק מתמשך בין היסודות הגרמניים והסלאביים. ידם של הגרמנים היתה על העליונה למן אמצע המאה ה־12 ועד לאמצע המאה ה־14. בימי לותר סיפקה שפתם של שליטי פראג את היסוד לגרמנית המודרנית. אחר כך נעשתה בוהמיה לאבן הפינה של המונרכיה ההבסבורגית. התרבות הגרמנית שלטה בצ'כים שהיו רוב למן המאה ה־17 ועד ל־1918 כשהכריזה צ'כיה על עצמאותה.

זרקה מראה דרך ציטוטים שרעיונותיו של קאפקא לא היו כה בלתי רגילים בפראג של פאול קורנפלד שנתכנתה "בית משוגעים מטפיסי". כך אמר פרנץ ורפל כי פראג חסרת ממשות והיא כמו חלום בהקיץ. הגיבורים שהם פראג באים לכדי ביטוי ברומאן הפראגי רב המכר של גוסטאב מיירינק (1915) "הגולם", או ברומאן אחר של ליאו פרוץ. אמנם הסופרים כותבי גרמנית היו מנותקים מעמדיהם הצ'כים, אבל הם היו שותפים לאידיאלים הליברלים של תומאס מסריק, שלימד פילוסופיה באוניברסיטת וינה.

זרקה מראה כיצד ספרות גידות היותה לבציגה בולטת של המודרנה בספרות. אחת הדוגמאות הבולטות היא הסופר ארנסט וייס וספרו "כבוק האש" (1923) הזוכה עתה לתחייה בצרפת. או, למשל, ליאו פרוץ שבזמנו כה העריכו. שמות רבים אחרים נשכחו מלב: פטר קין, ויקטור אולמן, ה. ג. אדלר, הנז ענשיין (עדים לדמותו של שמייטר ב"האיש ללא תכונות" של מוזיל, הארדינגר, הנס נטונג, ארנסט וזמר, לודוויג וינדר, אוסקר באום ועוד.

Jurgen Serke
Bohmische Dorfer
Zsolnay, DM49.50

שבוע של ספרים

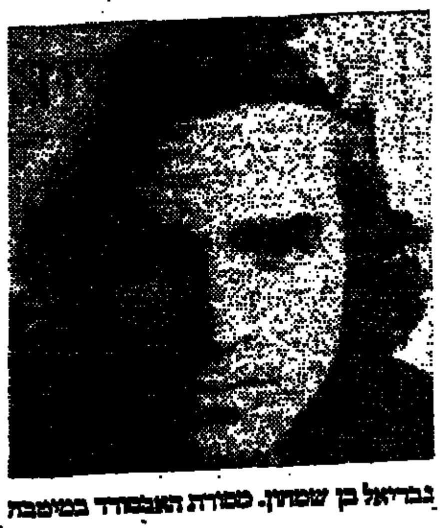
גבריאל בן שמחון. מסורת האבסורד במשפחה

מוריס. התולים והאנשים

מדע בדיוני

יצורי אור וחושך, מאת רוג'ר זילאזני. מאנגלית: דורית לבנה. עם עובד – מדע בדיוני, 1988, 188 ע'

זילאזני ידוע יותר בארצנו (בזכות ...) בזכות סדרת אמבר הבלתי־נגמרת. זה ספר מוקדם שלו, שנכתב ב־1969, ותורגם רק עכשיו – כנראה מתוך תקווה "לעלות על הגל". זילאזני מתמחה בכתיבת אינטרטקסטואלית של תרבות וכשפות: תרגום מעורבן של אגדות האבירים, הפיות והמכשפים לעידן הפוסט־טכנולוגי. בספר הזה הוא יונק ממקור עתיק עוד יותר, המיתולוגיה המצרית: לגביו ולגבי הקורא זה היה הניגוד.

שוב וחוזר כאן המוטיב האפייני לזילאזני: גיבורו הראשי הוא אדם בעל כוח שהוחזר בשגרתו ממנו והוחזר סמוי – ותוך התקדמות העלילה מתגלים לו עוד ועוד זיכרונות מקוריים, עד שמגיע הרגע שהוא צריך להתמודד לא רק עם אויבים עתידיים־עצמה, אלא גם עם עצמו (אגב, לכל סופרי המדע־הבדיוני מסוגו של זילאזני, אלה הכותבים וריאציות על נושא – מייקל מורקוק, למשל – יש מוטיב קבוע וניתן להגדירו מעין לייטמוטיב אוטוראי). מה שמציל את זילאזני, אחרי ככלות הכל, מהחזרה־העצמית שלו־עצמו, הוא חוש ההומור שלו.

חיים קנו, המתאים לעטיפה, עשה כבר עטיפות טובות יותר (ראה "עולמיים"). בעטיפה הזו גיבורים רשלנות ופלקטיות.

אביעד רז

שעשועים וחיות בר המשנה את דמותה בשעה שהיא עוברת את מפי הדלת ואינה מביט מבט נוסף לאחור. כמה חיות השעשועים של הארם כבה ומוזר של התולל הבר נכבס לפעולה.

דסמונד מוריס מספר על תאוות והתולאות שלו ושל אחרים ועל פליאתו מכך שבה מעטים יודעים על בני משפחת התולים. הספר בא למלא את החסר ברוך פשוטה: סדרה של שאלות בסיסיות ותשובות משעשעות וברורות. לא עוד ספר הדרכה לטיפול בחתול אלא סיפור התנהגותו. למשל, מדוע החתול משחרר את ציפורניו על הרהיטים; התשובה בין השאר כדי להפיץ ריח מבלוטות הנמצאות בחלק התחתון של כפותיו הקדמיות. מסופר על הזין העקשני של החכר הגורם לנקבה לצווח ועל כך שבעלי חתולים בריאים יותר מאנשים אחרים.

יגאל צור

לבני הנעורים

שומר סודות, מאת עודד בצר, הוצאת מודן, 1988, 288 ע'

הספר "שומר סודות" מביא את סיפורם של איש ה"הגנה" יעקב, וחבריו למחתרות בתקופת מרום המדינה. הוא מספר על פעולות נועזות נגד האנגלים, על סליקים, שומרים, פורעים ערביים ושאר נכסי צאן ברזל של ספרות התקופה ההיא, ומסיים בניסה האופטימית של הברות המריבה.

בהקדמה לספרו מציין עודד בצר, שהיה בדעתו לכתוב ספר היסטורי, כדי שיוכלו הצעירים "להרבות ידיעה על ההיסטוריה הקרובה שלנו". כדי למשוך את הקוראים ביקש המחבר להוסיף צבע לתיאור היבש של העובדות, אבל במקום להוסיף נמצא שהוא גורע.

קשה להבין שקריאת הספר תלהיב את דמיונו של נער או תלמיד המתוודע אל התקופה דרך לימודי ההיסטוריה בבית הספר. לא מעט ספרים נכתבו על ימי שלטון האנגלים בארצנו, כולל סדרת "חסמבה", שכמובן מוסיפה "צבע" לתיאורי התקופה. יתכן שהספר שלפנינו היה יוצא נשכר לוא היה מקצץ לכדי מחציתו; תוך היסוד והלחלופי־דברים הסרי־משמעות, שאינם תורמים להתקדמות העלילה ואף מעכבים. הסגנון אמנם בהיר, ובכל מקום אין לטעון לעברית קלוקלת, אך אין בכתיבה שום מעוף – והסר מעוף הדמיון והא תבונה, שאין שום משורר או מספר מהודר בו, ובפרט כשכותבים לילדים או לנוער.

אולי היה התוצר הסופי משופר יותר אילו באמצעות המחבר להיסטוריה ממש, בלי לנסות לסכות יומיה ושמולה ולהכביר תמונות ושיחות וקישוטים נוספים שלא ממין העניין. מצד הדיוק ההיסטורי, שבצר טוען כי הקפיד עליו מאוד, אין לבוא בטענות, אבל המנזה מסתיימת סגיה.

רונה שחר

מחזה

ברוך לירושלים, מאת גבריאל בן שמחון, הוצאת מודן, 1988, 182 ע'

גבריאל בן־שמחון פרש את מחזהו במסגרת הנשיאותית־השימוש המקראי בשמות אמיתיים, הביטוי ופיוטים מיומן אביו שעלה באניית המעפילים "יהודה הלוי" ממרוקו ב־1947, הם דוגמאות אופייניות לכך. "זכמה שהאניה מתרוקנת וכמה שהסוגיות צרות מתרוכות למיניהן. וכל פעם אומרים לנו עברנו ים של מדינה אחרת ולא רואים לא מדינה ולא נמל". לבד מזה, הסיטואציה המרכזית של המחזה כתובה היטב, אלא שבן־שמחון אינו עושה בה את השימוש התיאטרלי הנכון.

המחזה כתוב על פי מסורת האבסורד במשפחה. אניית המעפילים וגוסעיה אינם מגיעים לשום מקום, ויש גם ספק אם זו בכלל האניה הנכונה. קברניט שהיתה אינה ברורה אינו יוצא מתאו בגלל אשה שהיא כולה אוזקים חזות, ובגללה תועה האניה שבוע שלם בערפל.

בן־שמחון התעקש לשלב במחזה את ההוזי הסכסוכי של עמו ועריבב בו סגנונות שונים במינון קבוע. יש כמה דמויות מעניינות כמו אברהם, מיכל ואדיסה, ולצדן דמויות סטריאוטיפיות של נשים הנעות בין המוזר לנוחתי. מדוע הן חייבות להתפשט?

יגאל צור

מתח

בוננת זהב, מאת מריבים אילה, מאנגלית: שרה ריפין, הוצאת אלמה / זמורה ביתן, 255 ע'

הרופא, ד"ר ביקלי, נשוי לאשה קשה. היא שתלטנית, מבוגרת ממנו בשמונה שנים, גבוהה ממנו בחמישה סנטימטרים, ושולטת בבית שלטון ללא מצרים. מוצאה ממעמד גבוה, והיא נותנת לו להרגיש איזו טובה גדולה עשתה לו כאשר התחתנה עם מעמד נמוך שכמותו. ד"ר ביקלי, ובכן, מנסה להפיק מזה את המירב האפשרי בתנאים לארונים. אלה הוא מבור כאשתו על כל צעד ושעל.

במשך הזמן הוא מתאהב באשת ממכרותיו, בחורה תושה־כאיור ושמה מדליין. לאשתו נודע עליה, והיא בולשת ומרוחקת, ומחליטה לבסוף שאת אינה ראויה לבעלה – ולכן היא לא תתגרש ממנו. בתנאים כאלה לא נותר לד"ר ביקלי הקשיש אלא לרצוח את אשתו. הוא מתחיל לתת לה ברזיים המדומים כאבי־ראש נוראיים, ומספק לה מורפין כאשר איננה יכולה לסבול יותר. לאט לאט היא מתמכרת לתרופה, בסוף יותן לה תוקפן מנה מרובה והיא תשיב את נשמתה לבורא. אי־אפשר להוכיח דבר נגדו, הוא וידוע לכל שהאשה היתה מכורה למורפין.

מדליין, פילגשו האהובה, קצה נפשה מן ההמתנה והיא מחליטה להתחתן עם גבר אחר. ד"ר ביקלי יואלץ לרצוח שוב. זה העניין הפשוט: כל רצח מוביל בהכרח לרצח אחר, במסלול לגבי שאין בו כבר מגיע אל הגיהנום כלשהו. מי שאהב את "האספר" יאהב בוודאי גם את הספר הזה.

אביעד רז

זואולוגיה

על התולים והאנשים, מאת דסמונד מוריס, מאנגלית: גבי פלג, ספריית מעריב, 1988, 120 ע'

אומר מוריס במבוא: "חתול הבית הוא סתירה. מגדל חיים כפולים, בבית הוא חתלתול מגודל. מחוץ לבית הוא בוגר לגמרי הארון לעצמו". זה החתול; חיית

אמנות / איתמר לוי

מהו סגנון/הציור והסוד/מאבק על עקרון המציאות

על דיתי אלמוג, גמע זיו ודוד ריב

דוד ריב. צייר. גברי וקונקרטי

שלוש תערוכות שהוצגו לאחרונה מאלצות את הביקורת לבדוק את עצמה ואת המושגים שהיא משתמשת בהם. דיתי אלמוג הצליחה גם השנה לעורר מחלוקת. בשנה שעברה הלכה מעבר ללקסיקון הפוסט־מודרניסטי הבאנאלי הרווח בשפה של ציטוטים סגנוניים. ההגשה החומרים קיים (בעיקר רומנטיקה וקוביזם), הציבה סימן שאלה על עצם המושג "סגנון". האם סגנון הוא ביטוי לאמת פנימית, להשקפת עולם או לאידיאה כלשהי, או שמא סגנון הוא סוג של קישוט, מעין איפור מפתה המכסה את הבדיה כמו ... .

השנה עוסקים הציורים באמנות ישראלית בפיתוי, הם עושים זאת בשתי דרכים. הפיתוי האחד הוא הפיתוי האינטלקטואלי. הציור מציע את עצמו כחידה המתעמעת בפני מי שמצייר בטקסט המילולי הנכון. הטקסט הנכון מצורף בדף הנלווה לתערוכה, הכתוב שאלמוג משפחה בעבודותיה את הגבול שבין בציור לבין המטפורה, כך אני מרשה לעצמי לטשטש את הגבול שבין התערוכה לבין הפריחה שלה, שהטקסט הוא חלק ממנה. הטקסט לא טוב. לכאורה הוא מדבר על יופי של "מעט" ו"שפר" אך בעצם הוא נוער לפתות, כאן ועכשיו, לא למוערזן של יופי אלא לסוג של רגישות הכמה. אך לצורות הנכסט הוליל הציור אינטלקטואלי (לא אינטלקטואלי), אני מצטרף לדעתו של דוד גינתון הרואה את עבודותיה של דיתי אלמוג כ"יפות, בשלות ומתרבותות".

לאינטלקטואליזם ולקונסטרוקציה המטאפיזית של הציור יש קונטרה אבן עוסק בשפה בצורה ולהתנסות. בציוריו משתלבים מראות האינתיפאדה עם דגמים דקורטיביים מגושמים ועם סדרות של אותיות גולמיות. הכל מצויר באותו סוג פרופורציות, הרגעות לקווות מהתלתלה העיתונות, הדגמים הרוקשים האמיתות השכלוניות, הכל דימויים מיד שנייה ושלישית, שפות של יומיום שאיבדו את כוחן ...

[illegible]

המשכים

אנטישמיות ביחיד וברבים

המשך מהעמוד הקודם

בין ה"מעות הלאומית", הארצית־תרבותית, לבין "המדינה", לבין מדינה לאומית המבוססת על עקרון האזרחות.

היחס אל היהודים כחלק מהתרבות הלאומית הלא־יהודית הוא על כן שיקוף של היחס כלפי היהודים ושל ההשקפה באשר למהותה של החברה הלאומית והמדינה הלאומית המודרנית. לאומיות פולקיסטית, אירגנית־סגורית, תגלה יחס אחר כלפי אזרחיה היהודים מאשר מדינה לאומית ליבראלית, המפרידה בין שייכות אתנית ודתית לבין שייכות אזרחית ופוליטית. ...

[illegible]

סנטימנטאלי ומייגע

המשך מהעמוד הקודם

[illegible]

מוסד ביאליק • ירושלים

ספרים חדשים

אברהם וזרח גינזבורג — יומן ומסמכים מגיטו קובנה. עריכה מדעית: דינה פורת. 610 עמ' + 8 לוחות + מפת הגיטו (בשיתוף בין הוצאת הספרים של אוניברסיטת תל־אביב).

מרדכי ולבקשטיין: היישוב היהודי בטבריה (עד פטירתו של ר' אברהם מקאליסק — תקע"ט) 170 עמ'.

הירקליטוס ופרמנידס — עדויות ופרגמנטים. תרגום מיוונית והוסיף מבואות והערות: שמואל שקולניקוב. 265 עמ' (בסדרת ספרי מופת מספרות העולם).

ג'ובאני וירגה: מאסטרו דון ג'זואלדו. תרגמה מאיטלקית והוסיפה הערות ואחרית־דבר: מרים שוסטרמן. 308 עמ'.

אוניברסיטת בן־גוריון בנגב

מיכאל קרן: בן־גוריון והאינטלקטואלים — עוצמה, דעת וכריזמה. מחקר המבוסס על תעודותיו הפרטיות של דב"ג, הנחשפות כאן לראשונה, ובו מתואר העימות בינו לבין האינטלקטואלים בישראל בעת פרשת לבון. 198 עמ' + 8 לוחות (המרכז למורשת בן־גוריון – קריית שדה־בוקר).

ד"ר גבריאל גורמן וד"ר אמיר גילק: הרדמה. מדריך לעבודה מעשית בהטיבה להרדמה. 261 עמ'.

מכון דיוויס

מדינה, ממשל ויחסים בינלאומיים, מס' 28־29 (קיץ תשמ"ח – סתיו תשמ"ט).

שונים

מרדכי יונה: הארבדים בארץ אשור – יהודי כורדיסטאן ואזכה. מבוא: ד"ב טל. מילון עברי־כורדי וכורדי־עברי. 144 עמ' + 16 לוחות + מפת העיר זאכו.

להשיג בבתי־המסחר לספרים וכן במחלקת ההפצה של מוסד ביאליק, רח' פייר קניג 37, ירושלים (ת.ד. 92) טל' 710554.

WE BUY BOOKS

Our firm is now forming for leading museums and institutions abroad, large collections of valuable books on many subjects, such as Art, Literature, Judaica, Science. If you have items of interests, please phone or write for an appointement now.

Absolutely highest prices paid.

Total discretion assured.

M. POLLAK - ANTIQUARIAT (Est. 1899)

Old books, original maps and prints

36 & 42 King George St. Tel-Aviv

Tel. (03)288613

אוניברסיטת תל־אביב

הקתדרה למדע המדינה ע"ש רמולו בטנקורט | החוג למדע המדינה | המרכז לפיתוח ע"ש פנחס ספיר

ערב עיון

ניתוח תוצאות הבחירות 1988

דברי פתיחה:
פרופ' אפרים יער, דיקן הפקולטה למדעי החברה

הרצאות:
פרופ' אשר אריאן, החוג למדע המדינה – דפוסי דומיננטיות וקיטוב
ד"ר בני נויברגר, החוג למדע המדינה – מפלגות השמאל
ד"ר יואב פלד, החוג למדע המדינה – התצבעה לימין לנוער מסילת "כך"

מנחה:
פרופ' סמי סמוחה, ראש החוג למדע המדינה.

ערב העיון יערך ביום שני, כ"ז בחשון תשמ"ט, 7.11.88, בשעה 18.30, באולם אפטר, בניין גילמן, אוניברסיטת תל־אביב, רמת־אביב.

–הציבור מוזמן–

هكذا من الأصل

וודי אלן – ייהודיות לא בראיון

רוב הראיונות עם אנשים המפרסמים אותנו נועדים לחשוף את עצמם – מטילים לנו אכזבה. הרי אם המדובר ביוצרים, הרבה יותר מאלף חושפני לקרוא או לראות את יצירותיהם, גם אם הפרטים האוטוביוגרפיים הבוטים מוסווים בהן לעתים. אמנם הרגלנו במראיינים של ששישבת שבעצם אין להם מה לומר וקשה להבין על מה ולמה מראיינים אותם. אבל לסקרנות האנושית אין גבולות ומעצורים. והעיתונים חייבים למלא עמודים ולעמוד בתחרות קשה עם עיתונים אחרים, שגם הם מראיינים את מי שאין להם מה לומר.

ואני האמנתי כי ראיון עם וודי אלן יהיה סיפור שונה, אם כי סרטיו הם בעיה בשבילי. אינני יכולה להחליט אם אני מחסידיו הנלהבים או לא. מכל מקום, אני מעריצה את סרטיו של אלן על הראיון הזה, אם כי הוא עצמו אומר בו כי הרמיזות בסרטיו רמיזניות. אבל אין ספק שהוא שב וחושף את נפשו והזהו של וודי אלן. כמו כן אין ספק שאלן הוא אחד הקולנוענים המבריקים והכישרוניים בקולנוע האמריקאי. ואולי חשוב מכל:

במיהה נואשת ואובססיווית

הוא יצר סגנון קולנועי יהודי משלו, גם בקומדיות וגם בדרמות. אמנם הביקורת נוטה לראות בדרמות שלו כישלון, אבל אי־אפשר להתעלם מסגנונו היהודי ואין לטעות בו.

אף אין לטעות בהיבטים האוטוביוגרפיים המובהקים שבסרטיו ובניו־יורקיות שלהם. אלן כמו שב ובורא את ניו־יורק מחדש, לפי צרכיו הנפשיים ורצונותיו. הוא אינטלקטואל יהודי־אמריקאי. יש בזה להסביר הן את הצלחותיו והן את כישלונותיו. מסרטיו נודפת מעין חושניות אורבנית. כאילו תפסה ניו־יורק את מקום המאכלים היהודיים ואווירת הבית היהודי בספריהם של סופרים יהודים־אמריקאים והחושניות כולה מתמצית בה.

גם וודי אלן נכסף ומשתוקק לשיקסע היפה, הבלונדית, הקרירה, שאינה מהוססת אהבה לחיק החמים־האבוד של היהודי הקטן, המגושם, המכוער, שכל־כולו תסביכים והוא צמוד לפסיכיאטר שלו. בסרטים של אלן יש כאב רב. אבל הוא מצליח להפוך את הכאב לגחכל, עלי אבל הוא גם מצליח להפוך את הכאב לבלבל עלי־ידי יסוד קומי חריף וצוחק על עצמו. הוא עושה כמין הומור יהודי אופייני.

הבמיהה של אלן נואשת ואובססיווית, עד שהיא נעשית מגוחכת. ואם הקומדיה מצליחה לפזר את הכאב והסבל, בטראגדיה התמודדות עם הזמר היא רגשית. אלן מודה שהוא עסוק באופן כפייתי במין ובמוות – ומי בעצם לא? – אף הוא עושה זאת בהומור עצמי מריר ועוקצני. הוא יודע איך לשמור את המתח, כיצד להיות אינטליגנטי על גבול האינטלקט. הוא יודע לומר מה שאנשים חשים וחושבים, אבל בצורה שקל להם לקבל זאת. הוא שומר על הגבול ומתמודד בהצלחה רבה. הוא מודה כי הוא אוהב נשים מושבע ובאותה עת חושש ומפחד מהן. באישיותו הנעבעכית יש מבוכה, אין אונים ורצון להיות נאהב – תכונה שנשים אוהבות. אין הוא מגלם בר מותו את תמצית הגבריות השוביניסטית, אדרבא, והוא מיטיב מאחרים להבין נשים, אולי חוץ מאינגמר ברגמן, שהוא מעריצו ומחקה בדרכו, בסגנון שונה. לנו לא נותר אלא לצפות בסרטיו, כדי לדעת יותר על וודי אלן או מה שאפשר בכלל לדעת על הזולת.

תוכנית אנדרוגנית

לכישלונות אין שום השפעה על הטלוויזיה. את הכישלונות נועדנו לשאת. מעטות מאוד התוכניות שהורדו מן המסך בשל ביקורת רעה. אדרבא, בטלוויזיה אוהבים כישלונות: יש להם כוח התמדה ויכולת הישרדות נדירה. הנה עוד כישלון: "סופ־סופ" אינה מתאוששת. במחלקת הבידור בטלוויזיה כנראה אין רעיון ברור ומגובש מה משמעותו של בידור.

יש שם כמה רעיונות קלושים, לא־מגובשים דיים, שביסודם על־פי רוב חיקויים של תוכניות בידור אמריקאיות או אנגליות. אבל אין מי שיעניק צורה וצביון לתכנית־הבידור. והתוצאה: אוסף אקלקטי.- תפאורה אקלקטית, מראיינים אקלקטיים, ומישהו שמשתדל במאמצים ניכרים להיות "משהו" – ושב ושב הוא מועד ונופל.

עדיין אני חושבת שיש לגבי גוית, נתונים של מנחה־מראיין. הוא ניחן באינטליגנציה של אישיות־תקשורת מיומן. הוא מודע מאוד לעצמו, מנסה להסוות תחושה של אי־נוחות, הוא עצבני וקפיצי, מדביק את הצופים בקפיציות שלו שאינה מובילה לשום מקום. גוית מדבר יותר מדי. כאילו נאחז במלים כבקרש־הצלה. אם כי לאחר מכתבי הצופים הוא כבר מדבר פחות, מנסה לשאת חן ונותן למרואיינים שלו לסיים משפט. עכשיו נראה אפילו כאילו הוא מעוניין באמת לשמוע מה בפיהם.

אבל "סופ־סופ" היא תוכנית אנדרוגנית, חסרת פרצוף. ההופעה המרתקת והמשעשעת ביותר היתה לפי־שעה של ג'יני השימפנזה. היא הצילה את המצב, אם כי ג'יני רבת־הקסם אינה פנים חדשות. כבר התוודענו אליה בתוכנית טלוויזיה אחרת, ולמרבה הצער, הרפרטואר שלה אינו מגוון דיו. אבל לכל הדעות, יש לה חן קופי נדיר וגם שכל. עכשיו אני כבר חוששת שיאסרו על קופים להופיע בטלוויזיה, כדי שלא נחשוד שמצבנו מוגבל.

סליה שפירא היא קומיקאית טובה, אבל מתברר שגם קומיקאים חייבים לגבש לעצמם סגנון התואם את הטלוויזיה. בצבי ורחל שחרך – הנשואים זה שבעים ושלוש שנים – אפשר רק לקנא. לא רק על חייהם המשותפים, אלא על צלילות דעתם, על זיכרונם המופלא שלא קהה ועל תבונת החיים וחוש ההומור שלהם. אלא שהזיקנה מפחידה. גם הציטוטים מסנקה אין בהם לעודדנו.

רמי שמרן הוא מצחיק יקארדוזק. דומה שקנה לו מעמד של קביעות ב"סופ־סופ". אולי ההומור שלו שונה – אבל אינו שונה די הצורך. יעקב בר־סירא הוא קומיקאי מבוקש ומלידה האיש בעל קסם אישי. אבל כולם גם יחד אינם מצליחים להתגבר על מחסום חוסר־הגיבוש והחוסר ברעיון מנחה.

הנסיך צ'ארלס. ידע בארכיטקטורה, לא רק בסוסים

נסיך – כאחד מהם

משפחת המלוכה באנגליה אינה מצטיינת רוחקא בתכונותיה האינטלקטואליות. והנה הפתעה. המפתיע הוא הנסיך צ'ארלס, יורש־העצר הבריטי. הנסיך מצטייר כבתג טלוויזיה איכפתי ומוצלח מאד. אין הוא מתעצל ויוצא בדרישות, שלא כמנהג בני משפחת המלוכה, נגד הארכיטקטורה הלונדונית המכוערת ונגד חוסר־הרגישות של הלונדונים עצמם. בשיט בספינה על התמזה, מצביע הנסיך על מגרדי־השחקים הנורשים ההורסים לדעתו את קו האופק הלונדוני. הוא מוכיח ידע בתולדות הארכיטקטורה ולא רק בסוסים. הוא מאשים את נותני האמצעים באיבוד כל רגישות לנוף־עירם ולמראה עירם. הצרפתים והאיטלקים לא היו מרשים הזעות ארכיטקטוניות כאלו בפריס או ברומא – הוא קובל. הנה לשחות נסיך אחד שאיכפת לו. אולי קורה משהו טוב למשפחת המלוכה האנגלית, והנסיכים גם הם כאחד הארם.

מה יהיה המחיר

ג'ורג' ברנארד שו התבונן בראוה במנו למפלגות הדתיות. מה הם, אנחנו כבר יודעים. עכשיו – השאלה היא מה יהיה המחיר. המחיר ללא־ספק יהיה גבוה מאד, מעל ליכולתנו. מחיר מסוכן שמשמעותו עלולה להיות מלחמת־תרבות. אפילו גם ראשי המפלגות הדתיות מבטיחים בזהירות מבטחים כי לא תהיה כפייה דתית. אבל מספיק לשמוע אותם מדברים כדי להבין אילו חוקים יגזרו עלינו בפרהסיה עדיין לא בתוך בתינו – שם מתיר לנו אבנר שאקי לנהוג כרצוננו. הרב פרץ כבר אינו מתפש את הילד שאיננו: הוא מצא אוצר גדול פירכמה. כפוליטיקאי משופשף, הוא מבטיח שלא תהיה הדרדרציה של המדינה.

אנו צופים במשלחות של המפלגות הדתיות המגיעות למשאים ומתנים. הם נראים כעדות של ציפורים סוחרות. בכל זאת, יש מקום לחשוש שהיינו עומדים להשתנות. כבר שמעתי בדרך הבהרה של מנהיג אגודת־ישראל כי המפלגות החרדיות יתנגדו להשתתפות נשים בממשלה. הם גם יציעו לבטל גיוס בנות לצה"ל. אפילו שרה דורון נזקקה הצהירה שלא תסכים לכך. הסקרים הכזיבו גם הפעם. אף סקר לא ניבא התחזקות כזאת של המפלגות הדתיות.

כתבה בשידורי ליל־הבחירות, על חצור הגלילית, שיקפה את המתרחש במגזר שאיננו מכירים כלל.

בחצור הגלילית ירד שיעור כוחו של הליכוד, שהיה גבוה בבחירות 84, והמפלגות הדתיות־החרדיות ידעו גידול יוצא־דופן בשיעור כוחן – הראשון שם. הכתב שהגיע לחצור הגלילית מראיין כמה מן התושבים. מתברר שחלקם לפחות אינו יודע מה בדיוק הצביע ולמה, הם רק יודעים ש"השם יודע".

במין "טוקי" עם יורם רונן, מועמדים הפרופ' שאקי והרב פרץ כי השינוי הכל בדרך דמוקרטית. על כך אין ויכוח. אבל שיטת הבחירות בישראל פסולה. היא אם כל חטאת. עכשיו ברור יותר מכל כי כדי להציל את ישראל הגוזלנית משלטונו של מיעוט חרדי האנטי־ציוני, יש לשנות את שיטת הבחירות. שאם לא כן, יהיו תוצאות הבחירות הבאות זהות או אף גרועות יותר מתוצאות... הרב פרץ או הרבי מלובביץ' ישמש ראש־הממשלה. הרב פרץ אף אינו רואה אפשרות כזאת כדמיונית.

יום רביעי ערב פרסום הבחירות. ב"ערב חדש" היו שני שידורים בני שעה שראיינו בהם אנשים בכוחות. הרב פרץ נעשה כוכב עליון והוא נהנה מכל רגע. דן מרגלית, אילנה דיין, רפי רשף והרשון רייכר עשו עבודה טובה ב"ערב חדש", סיפקו לנו כותרות ומידע, גם אם היה אפשר לוותר על המופע הבידורי שנתקע שם בעצם בגרון.

בטלוויזיה נראו השודרים והכתבים כאילו יצאו לחופש ממעמד־בית משפט הם מסתערים על המקרופונים. מפוטוקו הם יכולים לראיין אנשים בחושות ולדבר על נושאים אקטואליים לאחר החדש של שהות מאונס במגוד השתקים. כולם עשו עבודה מקצועית מידמת, איש בדרכו ובסגנונו ולא הכזיבו. אם כי גם האתוש מן הסתם.

שמעון פרס, המרואיין ב"מבט" המורחב של יום רביעי, נראה עייף ומותש ופניו נפולות. כבר באמרו אבירי למנוצחים. גם הכרזה שהתגלה לנו במערך בליל הבחירות היה מדכא. רק אורה נמיר שבשאמה במקום, הסכימה להתראיין, נשמעה החלטית והגרצות האמורה דברי טעם.

ראה לי שתפקיד המערך בימים אלה אינו לחזר אחר המפלגות הדתיות ולהתבזות, אלא לגבש אופוזיציה חזקה יחד עם מפלגות השמאל ולהניח לליכוד להסתבך עם המפלגות הדתיות ועם הציבור החילוני. ממשלה צרה, מלבד בעיותיה הקואליציוניות, תרחק לגייס את כל השרים וחברי־הכנסת בכל הצבעה. נקל יהיה להפילה ולשתק את עבודתה. ישראל של היום זקוקה לאופוזיציה חזקה ומלוכדת. הישיבה באופוזיציה הולם בחירות 88' אולי יביאו את המערך לידי חשבון־הנפש ובדק בית, ובלב הציבור החילוני תגמול ההכרה שהגיעה השעה לצאת מן האפאתיה שהפילו עלינו הדתיים הכסבים.

את ההצלחה הזאת אי אפשר להפסיק

סריקת השנה שחלפה בחד־פעש אחד דבר להתפאות בו אולי לא העלה ממצאים רבים, אבל בין אלה תבלוט לבטח הפקת "עלובי החיים" בתיאטרון הקאמרי, ההפקה שזכתה לביקורות האמנותיות הטובות ביותר בתיאטרון העברי בארץ.

לא במקרה נעשה כאן שימוש במונח הפקה. 300 אלף צופים ראו את "עלובי החיים" בשנה הראשונה, רבים מהם יותר מפעם אחת (בהם גם כאלה שבאו ליהנות ממנה ארבע וחמש פעמים) והצלחה הזאת נמשכת עתה זה השנה השנייה עם אותו הצוות, על הבימה ומאחוריה. בוערנו בתוכה הפקה כדי להדגיש שלא מדובר כאן בנס: הצלחת ההצגה, המשך ההצלחה, השמירה על הרמה ואף שיפורה הבלתי פוסק הינם תולדה של תופעה שאינו מורגלים בה בישראל, אם בעולם התיאטרון או מחוצה לו: מקצוענות. אם תירצו, אנטי־האלטורה.

בדרך כלל, כעבור מספר הצגות, משפגה הראשוניות וההתרגשות של העושים במלאכה, פגים גם הריכוז והתשוקה שלהם והרמה של ההצגה יורדת. מי שראה בארץ הצגה בשנית או בשלישית מכיר את התופעה. לא כך ב"עלובי החיים". כאן, לא זו בלבד שהרמה נשמרת, אלא אף עולה. אלה ששבו לראות את ההצגה בשנית ובשלישית יעידו כי כך הדבר.

ל"פלא" הזה יש הסבר פשוט: רצון והקפדה. מייקל דאונס, עוזרו של בימאי ההצגה סטיבן פימלוט, נשאר בארץ ומלווה את ההצגה מדי ערב, כמוהו גם המנהל המוסיקאלי אלדד שרים, הבימאי עצמו מגיח מדי כמה חודשים במפתיע מחו"ל וכן גם מעצב הקול והתאורה ואם בכך לא די, חוזר מדי חודש כל הצוות אל ההתחלה ומקיים שבוע חזרות, כדי לשמור וכדי לשפר.

הצלחת ההצגה, המשך ההצלחה, השמירה על הרמה ואף שיפורה הבלתי פוסק הינם תולדה של תופעה שאינו מורגלים בה בישראל, בעולם התיאטרון או מחוצה לו: מקצוענות. אם תרצו, אנטי־האלטורה.

המפיק הבריטי מקינטוש: לתרגם את התרגום העברי...

עוד שני יוצרים העניקו ל"עלובי החיים" תרומה ישראלית מקורית שעשתה את ההפקה לטובה בעולם. רות דר עיצבה תלבושות מרהיבות והתאורה יוצאת מן הכלל, הן באסתטיקה הבימתית והן בפונקציונאליות שלה, התאורה שקצרה שבחים מפי כל – החל בצופי ההצגה המשמיעים דרך קבע קריאות התפעלות. (בהפקות אחרות ברחבי העולם, הועתקה התפאורה המקורית, הבריטית). תרגומו של אהוד מנור כה מוצלח, עד שמקינטוש שקל לתרגמו חזרה לאנגלית כדי לשהתמש בו בהפקות האחרות... על אלה יש, כמובן להוסיף את התאורה של בריאן הריס הבריטי, ואת מערכת ההגברה המשוכללת בעולם שנרכשה בעבור ההפקה (ושתישאר עתה בתיאטרון), ושבזכותה של המנופתה הבריטי ג'ונתן דינס מחברת "אוטוגראף", עשה את התאוצה להצגה חווייה שניתן להשוותה רק להאזנה לתקליטור קומפקט עם אוזניות. השחקנים־זמרים, והמזמר ג'ון קאמרון והמנהל המוסיקלי אלדד שרים דאגו לכך – ובהצלחה הידועה – שיהיה למה להאזין. מלבד היוצרים שהוזכרו לעיל, שותפים מאה איש לביצוע היום־יומי של ההצלחה המתמשכת הזאת: 30 שחקנים־זמרים, 20 נגנים ו־50 אנשי צוות.

לדעת המפיק האנגלי קמרון מקינטוש, ההפקה הישראלית היא הטובה והמוצלחת מבין כל הפקות "עלובי החיים" ברחבי העולם ★ הוא בחר בדודו פישר לגילום התפקיד הראשי בהצגת גאלה חגיגית בפני מלכת בריטניה, עם שחקנים מההפקות השונות של ההצגה ★ מקינטוש אף שקל לתרגם את תרגומו העברי של אהוד מנור חזרה לאנגלית כדי שישמש את ההפקות האחרות...

המוצלחת מבין הפקות "עלובי החיים" בעולם

כמובן שבדי להגיע להצלחה כזאת צריך שיהיה מה לשמור ולשפר. יש כמובן ויקטור הוגו, שסיפורו הקלאסי, הפונה לכל גיל ולכל רובד באוכלוסיה, הוא הבסיס למחזמר (מעניין שגם במחזות זמר אחרים שהפכו נכס צאן ברזל של הז'אנר, כמו "גבירתי הנאווה" או "סיפור הפרברים" מבוססת העלילה על קלאסיקה). וישנם כותבי המחזמר, אלן בובליל וקלוד מישל שנברג שהשכילו להעניק לסיפור שפה בימתית מבריקה. אלה יצרו את התנאי הראשון להצלחה. את התנאי השני – הפקה מקצועית השואפת לטוב ביותר האפשרי בקנה מידה בין־לאומי מימוש המפיק הבין־לאומי ובעל הזכויות קמרון מקינטוש ("החתולים", "פאנטום האופרה") ומי שהפיק את המחזמר בארץ, התיאטרון הקאמרי. בחוזה בינו ובין מקינטוש לקאמרי את הזכויות הבלעדיות "להעלות או לגרום להפקה ברמה מדרגה ראשונה, עם שחקנים, כוריאוגרף, תפאורה ותלבושות מהמדרגה הראשונה, בעברית". הקאמרי, כידוע, הצליח מעל ומעבר לעמוד בכל אחד מהתנאים האלה. לא רק בכלל ההיערכות הקהל מהנה מקינטוש ממתן הזכויות לתיאטרון הקאמרי. לדבריו, ההפקה הישראלית היתה הטובה והמוצלחת מבין כל הפקות "עלובי החיים" ברחבי העולם, לרבות בלונדון ובניו־יורק. בהצגת גאלה חגיגית שנערכה לפני כמה חודשים בלונדון בפני המלכה, בהשתתפות שחקנים מהפקות השונות של המחזמר ברחבי העולם, נבחר דודו פישר הישראלי לגלם את התפקיד הראשי, תפקידו של ז'אן ואלז'אן. פישר, אגב, ימשיך לגלם את התפקיד בהפקה האמריקאית בברודווי, כשתרד ההצגה בארץ.

הקאמרי עמד בכל תנאי האיכות שהעמיד בפניו המפיק הבין־לאומי, בלי להוסף על איכות, בהנחה, שהוכיחה את עצמה כנכונה, כי האיכות תביא קהל. כך, בחירת רוב ממלאי התפקידים הראשיים מעולם הבידור (שלומית אהרון, דיקי גל, יובל דור, ליאור ייני, דודו פישר שהיה אלמוני ושנמצא עתה בדרך להיות כוכב בין־לאומי וטל אמיר שהיא התגלית השנייה של "עלובי החיים"), בחירה שהורימה לא מעט גבות כשנודע עליה, העניקה להפקה את העוצמה ואת היות הדמויות שעל הבמה "גדולות מן החיים". תרם לכך לא מעט בימויו של סטיבן פימלוט הבריטי, שאפשר לכל אחד מן הכוכבים האלה לבלוט ולהפגין איכות של כוכב במסגרת האנסמבל. לצד כוכבי הבידור גונבים כמעט את ההצגה תיקי דיין ואלברט כהן, צמד שחקני הקאמרי הוותיקים, בתפקיד בני הזוג טנארדייה המרושעים, ומעניקים לעלילה הדרמאטית – בלי לחרוג ממנה – אתנחתות קומיות בלתי נשכחות.

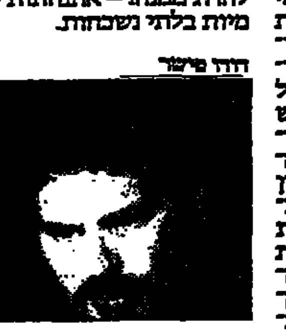
דודו פישר

שלומית אהרון

תיקי דיין

אלברט כהן

מייקל דאונס, עוזרו של בימאי ההצגה, סטיבן פימלוט, נשאר בארץ ומלווה את ההצגה מדי ערב: כמוהו גם המנהל המוסיקאלי אלדד שרים: הבימאי עצמו מגיח מדי כמה חודשים במפתיע מחו"ל וכמוהו גם איש ההגברה: אם בכך לא די, חוזר מדי חודש כל הצוות אל ההתחלה ומקיים שבוע חזרות, כדי לשמר וכדי לשפר.

הבקורת משבחת פה אחד:

"...התיאטרון הקאמרי בוודאי קובע כאן סטנדארטים חדשים של הפקה בתיאטרון הישראלי, וכל מי שירצה להעלות מחזמר יצטרך להשתוות לפחות לזה. הוא מעלה את הפקת התיאטרון בישראל לליגה גבוהה ביותר, ברמה העולמית. להסיר את הכובע..."
(מיכאל הנדלזלץ, "הארץ").

"...ההצגה היא בוודאי ציון דרך בתולדות ההפקה בתיאטרון הישראלי. מחזות הזמר שיוצגו אחריה יצטרכו ללמוד להסתדר לפי הסמן החדש הזה. אם הפרסומת טוענת שזהו מחזמר שעשה היסטוריה, כי אז בתיאטרון שלנו זו אמת לאמיתה..."
(אליקים ידין, "מעריב")

"במשפט הבא יש אולי סיכת גוזמה, אבל "עלובי החיים" מאת אלן בובליל וקלוד מישל שונברג, על־פי הרומאן המפורסם של ויקטור הוגו בבימויו של סטיבן פימלוט ובהפקת התיאטרון הקאמרי, היא אולי המחזמר הראשון שראיתי, שיש בו עומק היסטורי, כוסרי וסמלי – בנוסף להיותו "ספקטאקל" מבואר, עם מוסיקה נהדרת, כמו שמחזמר טוב חייב להיות, ובנוסף לביצוע ממדרגה ראשונה..."
(בועז עברון, "ידיעות אחרונות")

"כל המעוף, הדמיון והתעוזה שהושקעו בהפקת "עלובי החיים" מצדיקים את התוצאה המרהיבה. מותר, אם כך, הפעם, לכתוב את המלה שלמות בלא הסתייגות, בלא מאמץ..."
(מירי פז, "דבר")

נבואות על הרס ההשכלה הגבוהה

לפי התרשמותי ב"זה הזמן", האיש שיעמוד בראש מכון וייצמן הוא אלון המנהל שמוסד מדעי מתלל זה ראוי לו. הפרופסור חיים הררי הוא מבכירי המדענים בישראל. הוא עילוי ופיסיקאי בעל שם בין־לאומי וגם בן האצולה הישראלית. מתברר שאלה נתונים שאי־אפשר לזלזל בהם במציאותנו הפלבאית־הוולגארית.

הררי שסגנונו רהוט והעברית בפיו היא שפה ששומעים אצלנו לעתים נדירות, הוא אחד שיש לו מה לומר. אלא שאין דבריו נעימים לאוזן. כמצופה, אין דנים בתכנית בכישוריו של הפרופ' הררי – שעליהם אין הדעות חלוקות – אלא במצבם הקשה של המחקר המדעי וההשכלה הגבוהה בישראל. מבחינה זו, דבריו המייאשים של הפרופ' הררי משלימים את הכתבה ב"יומן השבוע". פרדי גרוגר דיווח על פשיטת הרגל של ההשכלה הגבוהה וצייר תמונה של אוניברסיטאות מתמוטטות.

תמונה קודרת ומדכאה. מעבדות עם ציוד ישן ומתפרק ומחסור בציוד חיוני. הפיגור בתחומים אלה מתמיד הולך. שב אנו עדים לבריחת מוחות מישראל; ולא רק בתחומים של מדעי הטבע אלא גם בתחום מדעי־הרוח. מתברר שמאות ואלפי חוקרים צעירים הרוצים לעבוד כאן וזה ביתם – מוצאים את שערי האוניברסיטאות מגורים בפניהם ויורדים לחו"ל; שם הם מבוקשים וזוכים בתנאי־שכר שישראל אינה יכולה להתחרות בהם.

הפרופ' הררי מדבר במפורש על הרס ההשכלה הגבוהה והרס המדע בישראל. הבעייה האמיתית היא הציוד היקר שאיננו. לדעתו, המפולת התחילה לאחר מלחמת יום־הכיפורים. כיום אנו לאחר כחמש־עשרה שנות הזנחה. אם פעם עמדנו באמצעיתה של ליגה א', אנחנו עכשיו בדרך לליגה ב'. בקושי אנו שומרים על מעמדנו לעומת מדינות קטנות באירופה – שלפנים היינו בני־תחרות להם. הבעייה חמורה, אומר הפרופ' הררי. אני תוהה על אמת־דלבו לקחת עליו תפקיד שעלול להיות כפוי טובה. עכשיו אף אין כתובת לפנות אליה. שר החינוך הבא עלול להיות הרב פרץ או הפרופ' שאקי. אנו יודעים כבר במה אלה מעוניינים ולהיכן ילכו המשאבים.

נחש את הנעלמים

"רואים עולם" היתה לתכנית שאני מצפה לה. וכך היא גם הורסת לי את מוצאי־השבת, אחד הערבים שאני יכולה לקחת לי חופש מצפייה בטלוויזיה. אלא שעכשיו אינני מוכנה להחמיץ את דוד ויצטום ומצוות הבלוה אליו, ואת אורלי יציב. שוב הם ממלאים אחר הציפיות.

הכל סקרנים לדעת כיצד רואים בארצות ערב את הבחירות בישראל. ואין כאהוד יערי מצויד באינפורמציה ומסוגל להשמיע פרשנות שלמה.

אלא שיערי מוגבל בסייגי החוק ועליו להסביר דברים במופשט, בלי לנקוב בשמות מפורשים ובמפלגות. כאילו זה משחק שעלינו לנחש את נעלמיו.

מתברר שהבחירות בישראל נהפכו לאירוע בעל חשיבות גם לערבים. בארצות השכנות מתעניינים במהלכן ובתוצאותיהן. יערי טורח להדגיש כי כך זוכה ישראל מבחינות רבות בלגיטימציה. התפישה החדשה אינה מציגה עוד את ישראל כמקשה עיונת אחת. נעשית אצלם האבחנה בין קבוצות דעות שונות. למרות תעמולת הליכוד, אומר יערי שבאש"ף אין תמונות רעים לא ביחס לישראל ולא ביחס לשאלה הסבורות מבוזיונתנו: מי רצוי להם בממשלת ישראל העתידה. גם שם הדעות מנוגדות מאד. הכל שהמערך, במסגרת שידורי התעמולה שלו, לא ריווח ברצינות על הויכוח באש"ף. הרי זו היתה התשובה הצאותה ביותר להשמצות המכוערות של הליכוד. עכשיו מאוחר מדי, הפור נפל.

מכתבים למערכת הארץ

איך ללחום באש

לדעתי, נגרמו קורבנות שוא בפיגוע האוטובוס ליד יריחו, כי במקרים רבים דומים בעבר, המסיבה היחידה של חוסר ידע ומודעות להתנהגות באש ולוחימה באש מצד כל המעורבים, נהגים, חיילים ונוסעים.

להלן הכללים שלפיהם יש לפעול בכל מקרה:

● עם פגיעת בקבוק התבערה ברכב יש לשמור על קור־רוח. שריפה כזו, אם תתהווה, לא תתפוס מיד את כל הרכב, והעשן המרעיל עדיין רליל עד כדי אפשרות לנשום. זמן זה אמנם נמדד בשניות, אך לשניות אלה יש משמעות רבה לפעולה יעילה.

● מיד עם פגיעת בקבוקי התבערה ברכב חייב הנהג, או כל אדם אחר שלידו נמצא מטפה אבקת כיבוי, לאחוז בו ולהתחיל בפעולת הכיבוי, אף אם הנוסעים נמצאים עדיין ברכב. אבקת כיבוי אינה מזיקה לאנשים, והיא מפזרות מיד כל להבה באיבתה, גם על אנשים. כיבוי האש חייב להתבצע כפעולה ראשונית – לפני הימלטות, ידי על התוקפים או רדיפה אחריהם.

● כך בכל החיבים הנוסעים לנסות להימלט מהרכב, תוך כדי עצירת הנשימה, כדי לא לשאוף גזים רעילים. כל אדם בכל גיל יכול לעצור את נשימתו לכמה שניות כדי להגיע לאויר הצח.

● לצורך כך חייב האוטובוס להיות מצויד, לפחות, בשני מטפי כיבוי עם אבקה 6 ק"ג. מטפה אחד יימצא ליד הנהג והשני ליד הדלת האחורית. מטף זה יכול להיות מופעל על־ידי כל גבר ואשה כי הפעלתו היא פשוטה. יש רק לשלוף את הנצרה, ללחוץ על הידית ולכוון את צינור הפלטה אל מקור האש.

● ברכב קטן די במטפה אחד של 1–3 ק"ג.

בסיכומי שלך היו שומרים ומתנהגים בהתאם לכללים אלה, אפשר היה לחסוך נזק ופציעה בכל המקרים הטרגיים האלה. יש ללחום באש ללא מורא ופחד.

אלבם שמיר
מפקח כבאות ראשי לשעבר
ירושלים

כשר אבל מסריח

על־פי "הארץ" (26.10), ח"כ אולמרט סבור שההלוואה של 50 אלף הדולר שקיבל ללא ריבית אינה חריגה. מאחר שח"כ אולמרט איש ישר הנהו, אני מאמין לו ומבקש שינהג אותי לבנק שיתן גם לי הלוואה לאחריכה כזאת.

באשר להחלטת היועץ המשפטי שההלוואה אכן כשרה, אני נזכר באשה שבאה לרב לשאול אם כשר לבשל בסיר לילה. ענה הרב: כשר, כשר, אבל מסריח.

אלישע גלאון
רמת השרון

חטאה של ד"ר לילי רתוק

אני מוחה נמרצות על כתבתה של הדה בושס "תגיבה בגוף הנשי" (25.10), שנכתבה בסגנון של צרות עין נשית.

תרומתה של ד"ר לילי רתוק לספרות העברית בכלל ולספרות הנשים בפרט לא תסולא בפז. היא אכן כוכב בשמי הספרות ורבים מתלמידיה, גברים ונשים, חייבים לה את השכלתם.

חטאה של ד"ר רתוק בעיני הגבירה בושס הוא שהיא גם יפה, גם חכמה וגם תלמידיה חכמה – ועל כך יצא הקצף.

אני מקווה כי רבים מתלמידיה ישלחו מכתבים לעיתון.

רחל זורין
בית ינאי

הדה בושס מעירה:

דעות קדומות כלפי נשים אני מוצאת דווקא במכתבה של תלמידתה הנאמנה של ד"ר רתוק.

לדעתי, תרומתה של לילי רתוק לספרות העברית היא מועטת.

בפתח עידן חדש ומפחיד

החברה הישראלית, המאבדת מרגישותה, הופכת לחברה שאינה חשה עוד בעיוותים המוסריים שהיא יוצרת. תעיד על כך פרשת יהודית הדרסול בשטחים.

מדובר במקרה, שאם אכן יש בו שמץ של אמת, הרי שאנו עומדים בפתחו של עידן חדש ומפחיד, שבו לעסקנות מוסריות יהיה משקל שולי בלבד.

עד כה לא זכינו להודעה ברורה על חקירה יסודית המוצה בפרשה, ורק סופר אותנו "בלא היה ולא נברא" מעמר, המזכיר לי את ההכחשות בפרשת אוטובוס 300. מאידך, הריבת "החשוב" המעסיק את צה"ל ואת ממשלת ישראל יותר מכל הוא הענשת הכתבים הזרים שעקפו את הוראות הצנזורה (בסתוי שהכתבים הזרים ידעו היטב את המחיר שעליהם לשלם, ולמרות זאת הפיצו את הידיעה).

במקרה זה, לדאבוני, אני בוחר להאמין בגרסת הכתבים הזרים ולא להכחשה של ממשלת ישראל, הר שולטת באמצעות הצנזורה על "האמת" הנמסרת לנו (לא מזכיר במיקצת את "1984" של ג'ורג' אורוול?)

אודי יקיר
ירושלים